

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra muzikologie

Mgr. Markéta Kratochvílová

Skladatelské dílo Otakara Ostrčila
Tematický katalog, kritika pramenů, recepce

The Work of Otakar Ostrčil
Thematic catalogue, source criticism, reception

Dizertační práce

Školitelka: Doc. PhDr. Lenka Křupková, PhD.

Olomouc
2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze 29. 5. 2011

.....

Markéta Kratochvílová

Děkuji své školitelce Doc. PhDr. Lence Křupkové, PhD. za vedení práce a veškerou pomoc během doktorského studia.

PhDr. Markétě Kabelkové děkuji za zpřístupnění materiálů z Českého muzea hudby i za její odbornou pomoc.

1. Úvod	5
1. 1. Stav bádání.....	5
1. 2. Struktura a metody práce	9
2. Život a dílo	12
3. Recepce díla Otakara Ostrčila	18
4. Prameny k Ostrčilovým skladbám	27
4. 1. Autografní notové prameny	28
4. 1. 1. Skici	29
4. 1. 2. Čistopisy	32
4. 1. 3. Ostrčilovy úpravy vlastních děl	33
4. 1. 4. Ostrčilovy úpravy cizích děl	34
4. 1. 5. Nezvěstné autografy.....	35
4. 2. Opisy skladeb.....	37
4. 3. Notové edice	40
4. 4. Zvukové a audiovizuální prameny Ostrčilových děl	47
4. 5. Korespondence.....	48
4. 6. Libreta a textové předlohy	49
4. 7. Dřívější soupisy Ostrčilových děl.....	49
5. Struktura katalogu	50
5. 1. Řazení skladeb	53
5. 2. Struktura hesla	54
6. Tematický katalog skladeb Otakara Ostrčila	64
Schéma katalogového hesla	65
Zkratky.....	66
Skladby s opusovým číslem.....	67
Skladby bez opusového čísla	134
Chronologický seznam skladeb	178
Seznam skladeb podle druhů	180
Abecední seznam názvů skladeb	182
Chronologický seznam notových edic	184
Soupis Ostrčilových provedení vlastních skladeb	186
7. Seznam literatury.....	187
Shrnutí.....	195
Summary	196
Zusammenfassung.....	197
Anotace	198
Annotation.....	199
Přílohy.....	200

1. Úvod

Otakar Ostrčil bývá uváděn jako významný představitel české hudby první poloviny 20. století. Tomuto hodnocení ovšem neodpovídá míra zpracování materiálů souvisejících s jeho životem a dílem. Absence důkladného, aktuálního a spolehlivého přehledu Ostrčilových děl se zřetelně ukázala při přípravě prvního vydání dvou orchestrálních partitur Ostrčilových skladeb – melodramu *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* a písni *Osiřelo dítě*, na nichž se autorka této práce podílela ve spolupráci s Českým rozhlasem. Ukázalo se, že například pro první zmíněnou skladbu existují tři opisy, které se od sebe liší a které bylo nutné porovnat a zhodnotit jejich autenticitu. Zároveň se autorka během své práce v Českém muzeu hudby dostala k doposud nezpracovanému archivu z pozůstalosti Společnosti Otakara Ostrčila obsahujícímu množství neznámých autografních notových pramenů.

Při procházení literatury související s Ostrčilem bylo také stále jasnější, jak nejednoznačně je vnímán význam tohoto skladatele pro českou hudební kulturu. Z hlediska kvantitativního existuje k tématu literatury dostatek, při bližším pohledu se však ukazuje, že jde často o texty natolik ovlivněné dobovou ideologií a idealizací Ostrčilovy osoby, že pro nové pochopení díla je třeba začít znovu od pramenů.

1. 1. Stav bádání

Hranice mezi literaturou a prameny nejsou v případě této práce pevně dané, protože i literární reflexe Ostrčilovy hudby jsou tu předmětem zkoumání. V následující části je uveden stručný přehled ostrčilovské literatury, který má ukázat, jaké tematické okruhy byly zdůrazňovány a které naopak opomíjeny, a kteří autoři přispěli k poznání Ostrčilova díla. Vzhledem k množství textů jde nutně o přehled výběrový, věnující se pouze těm nejvýznamnějším. Tomu, jak byla v literatuře hodnocena Ostrčilova tvorba, se zvláště věnuje třetí kapitola, která nese název *Recepce díla Otakara Ostrčila*.

Z čistě statistického hlediska existuje poměrně velké množství textů o Otakaru Ostrčilovi. Neexistuje ale spolehlivá souhrnná publikace, která by se komplexně věnovala skladatelské osobnosti Otakara Ostrčila a přitom by nebyla poznamenána propagandistickým přístupem, a která by zároveň přinášela přehled aktuální pramenné situace i fungování díla po Ostrčilově smrti. Chybí také zhodnocení skladatele v širším než pouze českém kontextu.

Velké množství textů tvoří časopisecké články zaměřené jen na některý dílčí aspekt skladatelova života a díla. Při příležitosti premiér jednotlivých děl se objevily články přináše-
jící rozbor děl, kritiku skladby i provedení. Za pozornost stojí především texty Zdeňka Ne-
jedlého, Otakara Zicha a Bedřicha Čapka v časopise *Smetana* a Karla Hoffmeistera, Richarda
Veselého a Josefa Huttera v *Hudební revue*. Existuje i mnoho vzpomínkových a oslavných
textů, které vycházely především v souvislosti s výročími Ostrčilova narození či úmrtí.

První Ostrčilův publikovaný životopis napsal skladatel sám v roce 1911 pro řadu ma-
lých monografií nakladatelství Breitkopf & Härtel (Payer 1912). Byla to první monografie
z řady, která měla představit soudobé české umělce, což svědčí o Ostrčilově tehdejší postavení
i nadějích, jež do něho české kulturní veličiny vkládaly.

Otakar Ostrčil bývá předními českými muzikology pravidelně uváděn jako jeden
z nejvýznamnějších představitelů české hudby, především pokud je řeč o opeře, symfonické
hudbě nebo melodramu. V první polovině 20. století se o Ostrčila zajímali dva přední čeští
muzikologové, Zdeněk Nejedlý a Vladimír Helfert. Zdeněk Nejedlý sledoval Ostrčilovu
tvůrčí činnost průběžně už od skladatelova mládí a Ostrčilův život a umělecký vývoj do roku
1919 shrnul v monografii *Otakar Ostrčil. Vzrůst a uzrání*, která vyšla až v roce skladatelovy
smrti (Nejedlý 1935). Tato monografie je sice rozsáhlá a podrobná, ale sahá pouze do roku
1919, nezahrnuje tedy Ostrčilovo zralé a vrcholné skladatelské období. Kromě toho předsta-
vuje silně zaujatý a idealizovaný pohled na Ostrčila. Nejedlého kniha je ovšem často jediným
zdrojem mnoha údajů, a jak se ukázalo při konfrontaci s prameny, většinou jde o zdroj spo-
lehlivý. Stručnou monografii, která však pokrývá celý Ostrčilův život, napsal Josef Bartoš
(1936). Vladimír Helfert Ostrčilovi věnuje velkou pozornost v článku *Ostrčilův tvůrčí prin-
cip* (Helfert 1935) a v knize *Česká moderní hudba* (Helfert 1936: 74–80). Oba muzikologové
řešili hlavně otázku zařazení Ostrčilova stylu do vývoje české hudby, jeho odklonu od ro-
mantismu, kterou pak dále rozvíjí Jaroslav Jiránek v studii *Ostrčilův stylový přínos a jeho
vnitřní polarita* (Jiránek 1968) a Vladimír Hudec ve studii *Stilwandlungen im Schaffen
Otakar Ostrčils* (Hudec 1985).

Vliv Gustava Mahlera na Ostrčila a další české skladatele tvořící na začátku 20. století
zkoumají Miroslav K. Černý (Černý 1970) a Vladimír Lébl, jenž se ve své studii *Pražské
mahlerovství let 1898–1918* zabývá tím, jak se Praha stala během těchto let střediskem vel-
kého mahlerovského kultu, a jakou roli v tomto kontextu hráli Ostrčil a Nejedlý (Lébl 1975)

Mezi texty zabývajícími jednotlivými oblastmi Ostrčilova díla výrazně převažuje zájem o dílo operní. Jiří Válek je autorem ideologicky silně vyprofilované monografické studie týkající se Honzova království (Válek 1952). Vladimír Lébl publikoval v roce 1959 studii *Dramatická tvorba Otakara Ostrčila a její jevištní osudy*, v níž píše o recepci skladatelových oper a hodnotí jejich jednotlivé realizace (Lébl 1959). Ostrčilovým operám se věnuje i John Tyrrell v knize *Česká opera* (Tyrrell 1988, anglicky; Tyrrell 1992, česky), kde se mu podařilo na malé ploše shrnout doposud známá fakta a zároveň přinést řadu hudebně analytických postřehů. Na rozdíl od českých autorů se nesnaží stavět Ostrčilův skladatelský odkaz na úroveň Janáčka, dobový úspěch Ostrčilových oper vysvětluje historickými a společenskými okolnostmi. Vysoko hodnotí Ostrčilovo dramaturgické působení v Národním divadle.

Kanadský muzikolog Brian Locke je autorem studií o Ostrčilových operách (Locke 2004, 2007) a především knihy s názvem *Opera and Ideology in Prague. Polemics and Practice at the National Theatre 1900–1938* (Locke 2006), která se z velké části rovněž týká Otakara Ostrčila. Pozornost je v ní věnována rovným dílem Ostrčilově činnosti organizační a dirigentské i jeho skladatelské tvorbě, poměrně podrobně jsou rozebírány opery *Poupě* a *Legenda z Erinu*. Překvapivá je ve srovnání s prostorem věnovaným těmto dílům jen stručná zmínka o Honzově království. Lockeho textům je společný zájem o recepci Ostrčilova díla. Etické poselství v Honzově království s odstupem mnoha desetiletí po vzniku opery vyhodnocují Vladimír Karbusický (2000) a Vlasta Reittererová (2007).

Z mimooperní tvorby se dostalo pozornosti v první řadě orchestrálním variacím *Křížová cesta*, kterou analyzovali Jiří Válek (1965) a Jaroslav Jiránek v již zmíněné studii z roku 1968; o okolnostech vzniku téže skladby a o jejím výkladu pojednává Vladimír Karbusický (Karbusický 1980). Melodramům Otakara Ostrčila se věnuje Judith Ann Mabary v monografii o českém melodramu (Mabary 1999). Její práce představuje obsáhlé shrnutí materiálu k danému tématu, nepřináší ovšem nové informace z hlediska bádání o Ostrčilovi.

Velice důkladně je zdokumentována Ostrčilova činnost coby ředitele, dramaturga a dirigenta opery Národního divadla v letech 1920–1935. Těmto patnácti letům je věnováno šestisvazkové dílo *Opera Národního divadla v období Otakara Ostrčila 1 – 6* (Pala/Pospíšil 1962–1989) započaté Františkem Palou a dokončené Vilémem Pospíšilem, které obsahuje snad všechny myslitelné informace o dění v Národním divadle v té době. Podstatně stručnější verzi téhož nabídnul Oldřich Pulkert ve svém článku v *Hudebních rozhledech* (Pulkert 1979).

Nejkomplexněji zpracoval Otakara Ostrčila – jak jeho životopis a veřejné působení, tak stylovou charakteristiku díla v kontextu české hudební kultury – Vladimír Lébl v publikaci *Dějiny české hudební kultury 1890–1945* (DČHK I 1972, DČHK II 1981), kde je skladateli věnován srovnatelný prostor jako Novákovi, Sukovi a Janáčkově. Článek Vlasty Reittererové v seriálu časopisu *Harmonie* k „Roku české hudby 2004“ se věnuje jak dirigentským a organizačním aktivitám Ostrčilovým, tak jeho skladatelské tvorbě. Ačkoliv jde o popularizační časopisecký článek, je tento výstižný a střízlivě pojatý text nejlepším aktuálním souhrnným pohledem na Otakara Ostrčila. (Reittererová 2004)

Ostrčilovi jsou věnována hesla v českých i cizojazyčných hudebních lexikonech. I v zahraničních slovnících jsou autory těchto hesel čeští muzikologové: Československý hudební slovník (1965, Josef Plavec), *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* (1962, Jaroslav Bužga a 2004, Petra Kvasničková) *The New Grove Dictionary* (1980 a 2007, Oldřich Pukl).

Poté, co v 70. letech zemřela Ostrčilova manželka i dcera a zároveň přestala fungovat Společnost Otakara Ostrčila, která vznikla bezprostředně po skladatelově smrti a pečovala o jeho odkaz, začaly být osudy ostrčilovských pramenů nepřehledné. Zatím neexistuje celkový soupis pramenů k životu a dílu Otakara Ostrčila, na různé úrovni jsou zpracovány inventáře v jednotlivých institucích vlastnících části těchto pramenů. Většina pramenů je v současné době uložena v oddělení hudební historie Národního muzea, Českého muzea hudby, nicméně velká část z nich nebyla dosud zpracována, jejich soupis není badatelské veřejnosti k dispozici. Množství notového materiálu je roztroušeno po dalších hudebních archivech v Praze i jinde v České republice, část pozůstalosti Ostrčila a jeho rodiny se nachází v Soběslavi, v pobočce Husitského muzea Tábor. Další dokumenty jsou v Archivu Národního divadla a v Archivu Akademie věd, kde jsou součástí fondu Zdeňka Nejedlého, v brněnském Janáčkově archivu Moravského zemského muzea a na dalších místech. Rukopisy některých významných děl a další důležité prameny jsou nezvěstné.

Výchozím bodem pro důkladné zmapování pramenné situace je publikace Blanky Červinkové *Otakar Ostrčil. Bibliografie*, kterou vydala Městská knihovna v Praze. Ta vychází z materiálů uložených v knihovně, tedy z publikovaných skladeb, nahrávek, korespondence a literatury, spolupracovala však i s dalšími zdroji (Společnost Otakara Ostrčila, Julie Ostrčilová, Národní knihovna). Seznam literatury je rozdělen na část knižní a časopiseckou, které jsou dále strukturovány podle tématu a zaměření textu. Publikace zahrnuje do té doby nejpodrobnější seznam skladeb včetně těch, které nebyly vydány. Z hlediska pramenné situace je nejpřínosnější úvodní text, který konstatuje, že v té době byly prameny zčásti v majetku Spo-

lečnosti Otakara Ostrčila a zčásti u vdovy po skladateli. Vzhledem ke zmíněnému zániku Společnosti a úmrtí Julie Ostrčilové již tyto informace nejsou aktuální. Bibliografie nezmiňuje prameny, které se již tehdy nacházely v Národním muzeu, což svědčí o tom, že primární prameny nestály v centru její pozornosti. Bibliografie obsahuje nejpodrobnější z existujících soupisů Ostrčilova díla a navíc přináší chronologii opusovaných i neopusovaných děl. Všechny soupisy jsou podrobněji pojednány ve čtvrté kapitole.

Přínosným počinem z oblasti edic Ostrčilových pramenů je vydání vzájemné korespondence Ostrčila se Zdeňkem Nejdlym, jehož editorkou je Stanislava Zachařová (1982). Obsahuje ve formě poznámek velké množství spolehlivých informací k Ostrčilovu životu a dílu s odkazy na prameny.

1. 2. Struktura a metody práce

Tato práce je rozdělena na dvě hlavní části: tematický katalog děl Otakara Ostrčila a kapitoly, které se týkají jednak Ostrčilova života a díla, jednak otázek vytváření tematického katalogu jako specifické formy hudebněvědné publikace.

Kapitola následující po úvodu této práce je chronologickým zmapováním Ostrčilova života a díla a poskytuje kontext nezbytný pro ostatní kapitoly. Kapitola třetí se věnuje tomu, jak se proměňovala recepce Ostrčilova díla, jak tato recepce souvisela s dobovými ideologickými a politickými proudy, i tomu, jakou roli ve vytváření skladatelova veřejného obrazu hrál Zdeněk Nejedlý. Potřeba zařazení této kapitoly vyplynula z kritického čtení ostrčilovské literatury shromažďované pro potřeby katalogu.

Kapitola čtvrtá je věnována pramenům k Ostrčilovým kompozicím. Je rozdělena podle jednotlivých druhů notových i nenotových pramenů, popisuje pramennou situaci v jednotlivých kategoriích a upozorňuje na specifické problémy při jejich hodnocení a zpracování. Pátá kapitola je zaměřena na strukturu katalogu, uspořádání jeho jednotlivých hesel i jejich výstavbu. Texty čtvrté a páté kapitoly, stejně jako samotný katalog, se po metodologické i terminologické stránce opírají o práce editorů souborných děl Antonína Dvořáka (Gabrielová 2003) a Bohuslava Martinů (Velická/Bergmannová/Berná 2008). Tyto dva projekty mají v české muzikologii aktuální a především nejdůkladněji zformulovaná teoretická východiska.

Ústřední částí práce je katalog Ostrčilových skladeb. Cílem katalogu je shromáždit v koncentrované podobě veškeré dostupné informace vztahující se k dílu, tedy informace o

pramenech i o historii díla, včetně všech jeho provedení, zmínek v literatuře či korespondenci. Zároveň se ovšem text záměrně vyhýbá stylové analýze a hodnocení kompozic.

Vznik katalogu předpokládal soustavné vyhledávání, evidování, popisování, srovnávání a vyhodnocování notových i nenotových pramenů k Ostrčilovu dílu. Při rozhodování o metodě práce a struktuře jejího výsledku byly důležitou inspirací jiné katalogy, především ty věnované skladatelům druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století, jako jsou soupisy Johannese Brahmse, Roberta Schumanna z Čechů Josefa Suka, Leoše Janáčka nebo Aloise Háby (McCorkle 1984, 2003; Nouza/Nový 2005; Simeone/Tyrrell/Němcová/Straková 1997; Spurný/Vysloužil 2010).

Řada katalogů vzniká v souvislosti s přípravou souborného kritického vydání skladatelského díla a tato skutečnost má vliv i na formu katalogu, což se projevuje větším důrazem na důkladnou kritiku notového textu a zaměření na prameny vypovídající o jeho autenticitě. Stranou pak bývají ponechány informace a prameny, které nemají ediční význam. V případě Otakara Ostrčila k soubornému vydání s největší pravděpodobností nedojde, protože jeho dílo je z velké části vydáno, a to reprezentativním způsobem na základě autentických pramenů. Na druhou stranu k jednotlivým edicím dochází a v budoucnu docházet může, což dokazují příklady melodramu *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* a písně *Osiřelo dítě*, jejichž orchestrální verze nebyly dříve vydány a vydavatelství Českého rozhlasu v roce 2008 připravilo jejich první vydání.

Tento katalog má být použitelný jak z hlediska případného vydavatele, tak badatele zpracovávajícího Ostrčilovo dílo nebo některou část. Katalog obsahuje vedle základních údajů o názvu, dataci a obsazení skladby i informace o okolnostech vzniku, souvislostech a osudech díla. Přímo v textu katalogu jsou komentovány nesrovnalosti ve zjištěných faktech. Jeho jádrem je podrobná evidence a popis autografů, opisů i vydání a snaha o nalezení souvislostí mezi nimi. Vedle toho je ovšem uvedeno maximum položek nejen primární, ale i sekundární literatury, diskografie a korespondence, informace o provedeních je spojena s poznámkami o recepci. Byla zvolena forma katalogu tematického, tedy obsahujícího notové incipity skladeb. Toto rozhodnutí je podrobně zdůvodněno v úvodu páté kapitoly.

Nelze srovnávat podmínky pro vznik katalogu Otakara Ostrčila s podmínkami, které měli tvůrci například katalogu Roberta Schumanna. Ten vznikl zároveň se souborným vydáním skladatelského díla, do práce na něm bylo zapojeno velké množství muzikologů a hlavně bylo k dispozici obrovské množství schumannovské literatury. Zpracování pramenů bylo úměrně významu Schumanna v dějinách hudby a badatelskému zázemí, které má v Německu

i jinde ve světě. O stavu zpracování Ostrčilových pramenů byla řeč výše. Přípravě katalogu předcházelo zjišťování, zda některé prameny vůbec existují, a kde jsou uloženy, protože ani umístění v institucích, jako jsou muzea, není zárukou, že informace o nich jsou veřejně přístupné v katalozích. V případě nezvěstných pramenů probíhalo pátrání po jejich poslední stopě. Ačkoliv při tomto výzkumu bylo odhaleno mnoho pramenů a doplněna řada bílých míst, jde o práci jednoho člověka a není tedy možné vyloučit, že se další prameny ještě objeví.

Tato práce si neklade jednu otázku, proto nemíří k jednomu krátce formulovatelnému závěru. V jejím průběhu bylo ovšem dosaženo řady dílčích závěrů. Ukázalo se mimo jiné, že notové prameny v archivu Českého rozhlasu mají vysokou pramennou hodnotu a jsou důležitým doplňkem k autografům v Českém muzeu hudby. Vyšel najevo celkový rozsah Ostrčilova skladatelského odkazu, byla zahrnuta dvě díla, která dosud v soupisech nefigurovala: píseň *Wanderbursch* a instrumentace Foersterova melodramu *Norská balada*.

Hlavním smyslem a cílem práce je zpracovat přehled aktuální pramenné situace k dílu, evidovat a uspořádat prameny k Ostrčilovým skladbám, zároveň tyto prameny zasadit do kontextu života a díla i do kontextu toho, jak byl Ostrčil prezentován za svého života i po smrti. Takto zpracovaný materiál je základem, na němž pak bude možné rozvíjet další badatelskou práci zaměřenou na jednotlivé aspekty Ostrčilova skladatelského odkazu a především základem pro monografii o této osobnosti.

2. Život a dílo

Otakar Augustin Ostrčil se narodil v úterý 25. 2. 1879 v pražské Štefánikově ulici, která tehdy nesla jméno Kinského třída. Ačkoliv se narodil a celý život žil v Praze, jeho rodina byla z Moravy. Ostrčilův otec Josef Ostrčil pocházel z rodiny sedláka ve Věžkách u Přerova, studoval medicínu v Praze a Vídni, v roce 1874 se usadil v Praze na Smíchově. Byl městským lékařem s respektem v odborných kruzích, o čemž svědčí i fakt, že byl v roce 1895 zvolen prvním prezidentem nově vzniklé lékařské komory. Matka Eleonora Kallabová pocházela z Velkého Meziříčí, kde byl její otec Antonín Kallab starostou a také zpěvákem na kůru, v jehož podání údajně zazněla poprvé ve městě česká hymna. Rodiče Otakara Ostrčila se poznali v Praze a v roce 1872 se vzali. Jejich nejstarší syn Antonín se narodil v roce 1874 a stal se profesorem lékařské fakulty UK, známým gynekologem a zakladatelem porodnic v Čechách a na Moravě. Druhý syn Josef se narodil roku 1877 a pracoval rovněž jako lékař a také ve funkci ministerského rady na ministerstvu zdravotnictví. (Nejedlý 1935 a dokumenty z archivu Společnosti Otakara Ostrčila uloženého v Českém muzeu hudby)

Hlavním zdrojem informací o rané fázi Ostrčilova života je monografie Zdeňka Nejedlého (Nejedlý 1935). Zprostředkovaně se tak dovídáme, že Ostrčil pravidelně trávil léto na venkově i že jeho matka skládala k otcovu svátku přání ve verších. Ačkoliv rodiče muzikální prý nebyli, Ostrčilův dědeček Antonín Kallab a bratr Josef Ostrčil výborně zpívali a hudební nadání bylo od dětství patrné i u Otakara. Obecnou školu i nižší stupeň gymnázia navštěvoval na Smíchově, poté přešel na gymnázium na Malé straně, kde roku 1897 maturoval. Od dětství se učil hrát na klavír a na housle s domácím učitelem Eduardem Bittnerem a nejpozději ve dvanácti letech začíná navštěvovat koncerty a operní představení ve Švandově aréně¹ a v Národním divadle. Již v roce 1891 například viděl v Drážďanech Wagnerova Tannhäusera. Údajně již od dětství uvažoval o tom, že se stane hudebníkem a proto si kupoval noty a vůbec se cílevědomě hudebně vzdělával. Nejedlý uvádí, že vychází z deníku, který si Ostrčil psal v roce 1891, tento deník je v současnosti nezvěstný.

Během studia na gymnáziu dostával Ostrčil soukromé hodiny klavíru u Adolfa Mikeše, tehdejšího učitele na konzervatoři. V té době vznikají jeho první skladatelské pokusy, které se ovšem nedochovaly a o jejichž existenci víme především díky Nejedlého monografii. Šlo o *Fantasií* pro housle a klavír, první operu *Rybáři* (obojí 1894) nebo melodram *Lilie* (1895).

¹ Scéna provozovaná divadelním podnikatelem Pavlem Švandou na Smíchově, v domě U Libuše, dnešní Švandovo divadlo na Smíchově (Šnajperková 2002).

Na konci roku 1895, tedy ještě na gymnáziu, začal Ostrčil soukromě studovat skladbu u Zdeňka Fibicha. Jejich vztah byl velice silný, kromě toho, že Fibich v počátcích ovlivnil Ostrčilův hudební jazyk a představoval pro něj velkou autoritu nejen po hudební stránce, pomáhal Ostrčil Fibichovi připravovat jeho skladby k vydání. Po maturitě však Ostrčil nešel studovat hudbu, nýbrž bohemistiku a germanistiku na Filozofickou fakultě UK, kde tehdy učili Tomáš Garrigue Masaryk nebo Otakar Hostinský, diplomovou práci psal Ostrčil u Jana Gebauera, významného lingvisty. Během studií na filozofické fakultě se Ostrčil seznámil se Zdeňkem Nejedlým, s nímž ho kromě jiného spojoval také obdiv k Fibichovi.

V letech 1896 až 1898 složil Ostrčil operu *Jan Zhořelecký*, údajně bez konzultací s Fibichem. V letech 1896–1900 komponuje řadu písní na texty českých a německých básníků, nejvíce jsou zastoupeny texty Josefa Václava Sládka ze sbírky „Starosvětské písničky a jiné písně“, která vyšla v roce 1891 a kterou zhudebňovali i další čeští skladatelé. V roce 1898 vzniká orchestrální jednovětá skladba *Selská slavnost op. 1*, první Ostrčilovo veřejně provedené dílo, které zaznělo v podání studentského orchestru při oslavách 100. výročí narození Františka Palackého ve Vysokém Mýtě. V témže roce komponuje ještě *Suitu G dur op. 2*, pro niž se vžilo pojmenování „Pohádková“, protože její čtyři věty se souhlasem autora doprovází motta z českých pohádkových básní, o rok později symfonickou báseň *Pohádka o Šemíkovi op. 3* a *Smyčcový kvartet H dur op. 4*.

V roce 1903 nastupuje Otakar Ostrčil na Československou obchodní akademii v Praze jako profesor češtiny a němčiny a zde působí až do roku 1919. V roce 1903 také dokončuje operu *Vlasty skon* na libreto Karla Pippicha. Úspěch opery v Národním divadle v sezóně 1904/05 přinesl Ostrčilovi řadu poct a možnost více zasahovat do kulturního života.

V letech 1904 a 1905 vznikly melodramy *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici op. 6* na slova Karla Legera a *Balada česká op. 8* na slova Jana Nerudy a také *Symfonie A dur op. 7* 1905, která představuje počátek Ostrčilovy zralé tvorby. Záměr na operu *Zahořanský hon* podle stejnojmenné povídky Aloise Jiráska nebyl realizován, hudba která vznikla, byla využita ve scherzu této symfonie. O rok později je datována balada pro mezzosoprán a orchestr na lidový text *Osiřelo dítě op. 9* 1906.

Po úspěšném uvedení opery *Vlasty skon* byl Ostrčil osloven šéfem činohry Jaroslavem Kvapilem, aby složil hudbu k jeho scénické pohádce. Tak vznikla roku 1906 scénická hudba *Sirotek op. 10*, z níž pak skladatel sestavil orchestrální suitu, aby hudba mohla fungovat i bez divadelní hry.

Závěr první dekády 20. století věnoval Ostrčil práci na dvou operách. V letech 1907–1908 napsal operu *Kunálovy oči*, jejíž libreto vytvořil společně s Karlem Maškem podle no-

vely Julia Zeyera. Především díky tlaku Karla Kovařovice, tehdejšího šéfa opery Národního divadla se opera dočkala premiéry krátce po dokončení, v listopadu 1908, přijata byla ovšem rozpačitě. Na jaře roku následujícího začala vznikat komická opera *Poupě* podle veselohry Františka Xavera Svobody, jejíž text přejal téměř doslovně. Ostrčil byl vyzván, aby svou operu i sám nastudoval a při premiéře v Národním divadle v lednu 1911 slavil značný úspěch jako skladatel i jako dirigent.

První dirigentské zkušenosti získal Ostrčil v Akademickém pěveckém sboru, při premiéře *Sirotky*, kdy zastupoval nemocného dirigenta Františka Jílka, poprvé řídil orchestr Národního divadla. Od roku 1908 do roku 1922 vedl Orchesterální sdružení, amatérský orchestr, který ovšem pod Ostrčilovým vedením studoval náročný a moderní repertoár a svým renomé konkuroval i České filharmonii. Do repertoáru Orchesterálního sdružení patřily i symfonie Gustava Mahlera. V prvních dvaceti letech 20. století se Praha stala střediskem velkého mahlerovského kultu a Ostrčil spolu s Nejedlým, Helfertem a Foersterem patřil k jeho předním propagátorům. Pořádal i informativní cykly, během nichž přehrával klavírní úpravy Mahlerových symfonií a doprovázel Mahlerovy písně. Z Ostrčilových interpretací Mahlera bylo asi nejdůležitější událostí provedení V. symfonie v roce 1913 s Orchesterálním sdružením. Tento koncert i výkon orchestru byl přijat s nadšením a pochvalně se o něm vyjádřil i Alexander Zemlinsky, tehdejší dirigent pražské německé opery, hlavní mahlerovec německé Prahy a zároveň Ostrčilův dirigentský vzor.

Ostrčilovo nadšení pro Gustava Mahlera se projevilo i v jeho vlastní skladatelské činnosti. Tento vliv lze slyšet v orchesterálním *Impromptu op. 13* z roku 1911, zřetelněji pak v *Suitě c moll op. 14* z roku 1912 (někdy zvaná „Podolská“, podle Vápenného Podola ve východních Čechách, kde vznikla a kam Ostrčil jezdil se rekreovat). V letech 1912 a 1913 se Ostrčil věnoval vokální tvorbě a napsal skladbu *Česká legenda vánoční op. 15* pro Pěvecké sdružení moravských učitelů, s jejichž zakladatelem Ferdinandem Vachem se přátelil, baladu pro tenor a orchestr *Cizí host op. 16* na slova Karla Jaromíra Erbena, *Legendu o sv. Zitě op. 17* pro sbor, tenorové a sopránové solo a orchestr na slova Jaroslava Vrchlického a *Tři písně op. 18* pro zpěv a klavír na texty Jana z Wojkowicz, Otokara Březiny a Viktora Dyka. První světovou válku strávil Otakar Ostrčil v Praze, ze zdravotních důvodů byl zproštěn vojenské povinnosti.² Z této doby pochází jediná skladba, opera *Legenda z Erinu op. 19*, na níž pracoval v letech 1913–1919.

² Dochován je dopis prof. Syllaby z 24. 10. 1914, potvrzující Ostrčilovy zdravotní komplikace (CZ Pnm, archiv SOO).

Ostrčila, který vedle Orchestrálního sdružení řídil v letech 1914–1919 operu v Divadle na Vinohradech a stále působil jako středoškolský učitel jazyků, si v roce 1919 vyhlédl jako svého nástupce Kovařovic. Dal vypsat konkurs na místo operního dramaturga v Národním divadle, a když se Ostrčil o toto místo v konkursu neucházel, Kovařovic jej k tomu sám vyzval. Když pak Ostrčil této Kovařovicovy výzvy uposlechl, přidělil mu Kovařovic jako první dílo ke studiu a provedení Janáčkovy *Výlety pana Broučka*. 1920 Kovařovic zemřel a Ostrčil ho nahradil v čele Opery Národního divadla. V roce 1920, 14. července, se Ostrčil oženil³ s Julií Mařánkovou, sestrou spisovatele Jiřího Mařánka, pozdějšího autora libreta k *Honzovu království*.

V Národním divadle Ostrčil od počátku projevoval velkou aktivitu. Po válce bylo třeba vnést pořádek do fungování instituce a přijít s novou koncepcí. Ke stému výročí Bedřicha Smetany připravil cyklus Smetanových oper společně se svými stabilními spolupracovníky, režisérem Ferdinandem Pujmanem a Františkem Kyselou. Podobně připravil cykly oper Fibicha, Dvořáka, Foerstera a Nováka a dával významný prostor novým operám dalších českých autorů (Otakar Zich, Otakar Jeremiáš, Karel Hába, Emil František Burian). Ostrčil byl velkým propagátorem Leoše Janáčka a za svého působení v Národním divadle uvedl Ostrčil postupně všechny Janáčkovy opery navzdory tomu, že narážel na nepochopení hudebníků, zpěváků a v neposlední řadě i publika. Kromě práce v Národním divadle se i jinak angažoval v kulturním životě. Byl spoluzakladatelem Spolku pro moderní hudbu, jehož byl v letech 1924–1933 předsedou, kromě toho od roku 1926 do roku 1929 vyučoval dirigování na pražské konzervatoři. Deset let (1925–1935) pracoval společně s Nejedlým na přípravě kritického vydání Smetanovy *Prodané nevěsty*⁴. V roce 1933 navíc pořídil nahrávku této opery.⁵

Kvůli intenzivní práci v Národním divadle se Ostrčil méně věnoval vlastním kompozicím. V roce 1921 vznikla *Symfonieta op. 20*, rok poté *Prosté motivy op. 21* na slova Jana Nerudy a v roce 1925 *Sonatina pro violu, housle a klavír op. 22*, kterou napsal v souvislosti s narozením dcery Blanky. Pod dojmem pobytu v jihočeské Soběslavi vzniklo v letech 1925–1926 *Léto op. 23*.

Ostrčilova práce v Národním divadle byla všeobecně oceňována a obdivována, v některých případech se ovšem setkal s odporem. Vedle inscenací Janáčka k tomu došlo

³ Oddací list (CZ Pnm, archiv SOO)

⁴ Bedřich Smetana: *Prodaná nevěsta* I, II, III. Vydal Otakar Ostrčil. Souborná díla Bedřicha Smetany. Redigoval Zdeněk Nejedlý. Sv. 2. Praha 1932, 263 s., Sv. 3. Praha 1934, 183 s. Sv. 4. Praha 1936, 213 s.

⁵ Sólisté, sbor a orchestr Národního divadla, řídí Otakar Ostrčil, vydal roku 1933 His Masters Voice na patnácti gramofonových deskách, Naxos 2001 na 2CD, nahrávka pořízena 23. 6. 1933 v Praze.

především v roce 1926, když se rozhodl uvést operu *Vojcek* Albana Berga. S úryvky z této opery se seznámil na jaře 1925 na pražském festivalu Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu a pro dílo se nadchl. O překlad do češtiny požádal svého švagra Jiřího Mařánka. Premiéra v listopadu 1926 za přítomnosti skladatele byla obrovským úspěchem, Berg označil pražskou premiéru za „Uraufführung“, ačkoli byla rok předtím provedena v Berlíně. Průběh druhé reprízy však byl narušen demonstrací nesouhlasu ze strany části publika, představení nemohlo být dohráno a opera byla stažena z repertoáru.⁶ Z opery se stal předmět politického boje, na jehož jedné straně stály např. Národní listy a proti nim se na Ostrčilovu a Bergovu stranu postavila řada významných osobností jako Vítězslav Novák,⁷ Josef Suk, Karel Teige.

Ostrčil se konfliktem nenechal zviklat a zanedlouho uvedl v Národním divadle operu Maxe Brandta *Strojník Hopkins*, pohybující se v podobném ideovém světě jako Bergův *Vojcek*.

V době, kdy veřejnost žila aférou *Vojcek*, pracoval Ostrčil na své poslední orchestrální skladbě. Název díla s opusovým číslem 24 z roku 1928 zní *Variace pro orchestr*, zatímco známější označení *Křížová cesta* dal autor do podtitulu. S Ostrčilovým souhlasem byly až dodatečně k jednotlivým variacím přiřazeny podtituly odkazující k zastavením křížové cesty.

Pět let trvalo Otakarovi Ostrčilovi napsání jeho poslední opery *Honzovo království op. 25*, kterou dokončil v roce 1933. Když byla v roce 1934 v Brně a 1935 v Praze uvedena, stala se zdrojem dalšího konfliktu Ostrčila s částí české společnosti, zároveň ale téměř senzací, protože tato opera, v níž Honza soupeří s ďáblem, který usiluje o nadvládu nad světem, přišla na scénu brzy po nástupu Adolfa Hitlera v Německu k moci.

Melodram *Skřivan* z roku 1934 byl napsán na verše Miroslava Valenty, rodáka ze Soběslavi, kde Ostrčil trávil část léta. Motivem byla pro Ostrčila tragická smrt tohoto mladého básníka a studenta práv, který v roce 1933 utonul při koupání poblíž Soběslavi. Poslední skladbou je skica k větě s titulem *Preludium*, kterou napsal Ostrčil v lednu 1935, patrně jako úvod k zamýšlené nové suitě, na jejíchž možných dalších částech již pracovat nezačal. Na začátku roku nastudoval pražské provedení svého *Honzova království*, kolem dubnové premiéry přechodil lehčí onemocnění a na následky komplikací spojených s nervovým vypětím 20. srpna 1935 zemřel. O čtyři dny později byl pohřben na pražském Slavíně.

⁶ Paradoxně byl za uvedení *Vojcka* Ostrčil v roce 1927 odměněn Státní cenou.

⁷ Ačkoliv Vítězslav Novák patřil k osobnostem, které v aféře *Vojcek* Ostrčila podpořily, byl jinak jeho velkým kritikem. Stáli každý na jiné straně pomyslné linie rozdělující tehdejší skladatele na smetanovce a dvořákovce. Ostrčil ovšem Nováka respektoval a na podzim 1930 připravil v Národním divadle cyklus jeho oper. Několikaměsíční odložení zahájení tohoto cyklu vyvolalo u Nováka vlnu nevole. Demonstrativně se nezúčastňoval představení svých oper a v roce 1931 své rozhořčení ventiloval v polemické brožuře Vítězslav Novák contra Otakar Ostrčil (Novák 1931), na niž Ostrčilovi přívrženci reagovali publikací Otakar Ostrčil či Vítězslav Novák (kolektiv autorů 1931), Ostrčil sám se ovšem k Novákovým výpadům téměř nevyjadřoval.

Ostrčil se řadí do skupiny skladatelů tzv. české hudební moderny, představované Foersterem, Janáčkem, Novákem a Sukem. Počáteční fáze jeho tvorby je ovlivněna romantismem jeho učitele Fibicha, k tomu se připojuje inspirace Wagnerem a Mahlerem. Ostrčilův skladatelský vývoj byl poměrně prudký, přitom však probíhal organicky a plynule, nejvýraznější posun se odehrál v letech 1911–1912, v dílech *Impromptu* a *Suita c moll*. Moderní znaky Ostrčilovy zralé tvorby charakterizuje uvolňování tonality, důraz na polyfonii a formotvorný význam orchestrální faktury. Při celkové charakterizaci jeho hudby hraje významnou roli skutečnost, že není autorem klavírních skladeb ani skladeb pro jiný sólový nástroj. Jeho hudební myšlení bylo orchestrální, symfonické, resp. hudebně dramatické a pohybovalo se ve velkých formách. K výstavbě skladby používá nejen tematickou práci a harmonický plán, ale i parametry, jako je v ploše rozvinutý instrumentační plán, dynamika, agogika, nástrojová poloha. Díky tomuto přístupu se jeho hudba od romantických východisek přesunula ke konstruktivismu a expresionismu v době, kdy tyto tendence byly v české hudbě naprosto neznámé.

3. Recepce díla Otakara Ostrčila

Působení Otakara Ostrčila na poli organizace hudebního života a v roli dramaturga, dirigenta a šéfa opery bylo vždy hodnoceno poměrně jednoznačně kladně, pokud jde o hodnocení Ostrčila jako skladatele, jsme svědky jistého rozporu. Zatímco část vlivných českých hudebních historiků, teoretiků a kritiků vyzdvihovala a vyzdvihuje kvality jeho hudby, jiní odborníci a s nimi i širší hudební veřejnost se k němu staví rezervovaně. Jeho díla se na programech koncertů a operních divadel objevují podstatně méně často než skladby jeho současníků Nováka a Suka, s nimiž bývá stavěn do jedné řady. V zahraničí se Ostrčil velkého ohlasu nedočkal.

Do hodnocení Ostrčilovy hudby v české kultuře a hudební literatuře nezřídka zasahovala hlediska mimohudební, ideologická či politická, která vedla ke zkreslenému chápání jeho skladeb. Následující text se nejprve věnuje recepci Ostrčilova díla za jeho života a následně vývoji, jímž tato recepce prošla v průběhu 20. století, a vlivům, které se na ní podepsaly. Ostrčilovým skladbám byly připisovány různé významy či motivace, přičemž v některých takových interpretacích se natolik projevují přání a názory vykladačů, že se jejich výklady jeví, zvláště z pohledu dneška, jako poněkud vyhocené a vypovídající spíše o pisatelích a jejich době než o Ostrčilovi a jeho hudbě.

Různorodé vlivy se slévaly do obrazů představujících Ostrčila jako modernistu až avantgardistu, bojovníka či naopak pacifistu, nebo dokonce komunistu, aniž by Ostrčil sám o tyto přívlastky usiloval. Umění bylo v českých zemích na přelomu 19. a 20. století chápáno jako součást budování národní identity a Ostrčil měl řadu předpokladů pro to, aby byl pasován do role předního skladatele své doby. Při pohledu na ohlasy skladatelské tvorby Otakara Ostrčila se nelze zbavit dojmu, že hodnocení Ostrčilovy hudby bylo v nemalé míře ovlivněno úctou, kterou vyvolávala jeho činnost v oblasti organizace hudebního života stejně jako kvality jeho osobnosti v obecné rovině. Hudební veřejnost si do Ostrčila promítla svou potřebu autority zároveň morální i umělecké. Tuto potřebu nemohl naplňovat Janáček se svým podivinstvím, excentrismem i v osobním životě a ani Vítězslav Novák se svým konfliktním chováním, byť se ukázala jejich hudba s odstupem času jako úspěšnější. Dalším z důvodů respektu, který Ostrčil ve své době vzbuzoval, bylo skladatelovo tíhnutí k velkým symfonickým a hudebně dramatickým formám a k námětům zdůrazňujícím morální hodnoty. V potaz je třeba vzít i s hudbou nesouvisející skutečnost, že skladatel působil v Praze.

První zásadní vstup Ostrčila do hudebního dění se setkal s nadšeným přijetím a toto přijetí spojovalo široké publikum i odbornou kritiku. Jednalo se o operu *Vlasty skon* na libreto Karla Pippicha, které předtím postupně dostali do ruky ale nezhudebnili Smetana, Dvořák a Fibich. Ostrčil libreto převzal od Fibicha, komponovat začal v roce 1900 a opera měla premiéru v Národním divadle v roce 1904. Nadšení bylo způsobeno dobovou situací v tehdejší české operní tvorbě, kdy byl po Smetanovi, Dvořákovi a Fibichovi očekáván představitel nové generace, který by na jejich odkaz navázal a zároveň jej dále rozvinul. Hudba tehdy pětadvacetiletého skladatele stála na vyšší úrovni než český operní repertoár té doby, tvořený díly Hanuše Trnečka nebo Karla Kovařovice, a zároveň se na scénu Národního divadla dostala dříve než opery Foersterovy, Novákovy a Janáčkovy. Úspěch opery přinesl Ostrčilovi řadu poct a možnost více zasahovat do kulturního života. V následujících letech byl Ostrčil vnímán jako naděje nové české hudby, z toho důvodu byl také zvolen jako první z generace českých umělců pro řadu malých monografií, vydávanou německy k propagaci české kultury (Payer 1912).

Od samého počátku Ostrčilovy kariéry byl jeho hlavním propagátorem Zdeněk Nejedlý, s nímž Ostrčila pojilo přátelství již od studií na vysoké škole. Nejedlý vzhledem ke své pozici kulturní autority i pozdějšímu politickému vlivu⁸ do značné míry udával tón debatám o Ostrčilově díle. Nejedlý určil Ostrčilovi důležité místo ve svém výkladu vývoje české hudby. Tento výklad vycházel ze známého rozdělení hudby na větev pokrokovou a konzervativní, v české hudbě reprezentované Smetanou, resp. Dvořákem a jejich následovníky zvolenými v některých případech spíše na základě Nejedlého úvah než podle reálně existujících vztahů. Smetanovým pokračovatelem Nejedlý jmenoval Fibicha a jeho nástupci Foerstera a Ostrčila. Tuto linii potvrdil v závěru své knihy *Česká moderní zpěvohra po Smetanovi* (Nejedlý 1911), která končí mottem „Nevěsta messinská – Eva – Poupě“, odkazujícím k operám Fibicha, Foerstera a Ostrčila. V Nejedlého vidění pak zpátečnickou linii představoval Dvořák následovaný Novákem, Sukem, Nedbalem, Karlem. Tento úhel pohledu se odrazil i v rozdělení hudební veřejnosti na dva tábory, jejichž názorovými platformami se staly časopisy Smetana (založen r. 1911) a Hudební revue (1908).

Kromě toho, že Nejedlý Ostrčila soustavně propagoval na stránkách časopisu Smetana, je autorem jeho monografie, kterou otvírá slovy: „Otakar Ostrčil je zjev velmi složitý. Svou

⁸ Po osvobození Nejedlý zastával četné státnické funkce: 1945–1946 byl ministrem školství a osvěty, 1946–1948 pak ministrem práce a sociální osvěty. Od února 1948 do roku 1953 zastával opět funkci ministra školství a národní osvěty, poté byl náměstkem předsedy vlády a až do smrti ministrem bez portfeje. V letech 1946–1954 byl členem Ústředního výboru KSČ.

kulturou jest z nejpokročilejších, nejbohatších našich umělců, což ho také činí nejzazším, dopředu nejvysunutějším zjevem naší hudby moderní.“ (Nejedlý 1935: 9) Text monografie je znatelně ovlivněn autorovým velkým nadšením a osobními sympatiemi. O Ostrčilově hudbě Nejedlý mluví v nejvšeobecnějších pojmech, aniž by ji analyzoval. Předkládá jako nezpochybnitelný fakt, že tvorba Otakara Ostrčila se řídí „uměleckými zákony pravdy a pokroku“ (Nejedlý 1935: 36–38).

V Nejedlého bibliografii nalezneme několik desítek položek věnovaných Ostrčilovi, k jeho propagaci ovšem přispěl i jinými prostředky. Vzhledem k pozici kulturní autority, ke své aktivní osvětové činnosti a především díky postu docenta hudební vědy na Univerzitě Karlově měl každý Nejedlého názor velký dopad. Nejedlého žáci do sebe nasáli jeho pohled na hudbu během přednášek, posléze sami aktivně zasahovali do veřejných polemik a „jejich prostřednictvím přišlo Nejedlého vědecké dílo znovu ke cti v podmínkách budování socialistické společnosti a vědy“ (DČHK 2: 120).

Ostrčil sám byl poměrně umírněný, šlo-li o formulování vlastních politických či jiných nehudebních názorů, sám své krédo formuloval v duchu křesťanského humanismu slovy: zlu odporovat dobrem, láskou, prací. S takto obecně formulovanými myšlenkami kontrastuje slovník těch, v jejichž očích byl Ostrčil nejen hudební, ale také morální autoritou, a kteří měli sklon každému jeho činu i uměleckému dílu přisuzovat kvality morálního nebo uměleckého manifestu i politického prohlášení.

Vladimír Lébl tak například interpretuje stylové zaměření již zmíněné Ostrčilovy rané opery *Vlasty skon*: „Dílo stojí ovšem celým svým zaměřením na půdě fibichovské; připomeneme-li si však skutečnost, že v době kompozice opery Fibich zemřel a že osudy jeho díla byly v tomto čase a ještě dlouho poté velmi pohnuté, pak pochopíme, proč Ostrčilův fibichovský příklon nebyl výrazem pohodlného spočinutí na hodnotách tradičních, nýbrž právě naopak činem vysoce aktivním, manifestačním a přímo bojovným.“ (Lébl 1959: 295)

Zvláště jedno z Ostrčilových nejocetovanějších děl, symfonické variace *Křížová cesta*, inspiruje k výkladům ohledně motivace. Ostrčil je psal v letech 1927–28, tedy v období, kdy se kvůli aféře kolem uvedení Bergovy opery *Vojcek* stal terčem útoků.⁹ Není tedy divu, že skladba byla dávána do souvislosti s jeho tehdejší nelehkou situací, jak například ukazuje text Vladimíra Lébla: „Ostrčilův mravní profil však byl neoblomný. Jeho lidskou odpovědí na

⁹ Opera byla uvedena za přítomnosti autora v roce 1926, tedy rok po světové premiéře. Vzápětí se objevily protesty části veřejnosti proti „židobolševické“ opeře. Podrobně se událostem věnuje např. DČHK 2: 145–146

tuto situaci bylo statečné setrvání v čele opery Národního divadla (...) Odpovědí uměleckou se stala dvě díla: symfonické variace Křížová cesta, v nichž Ostrčil symbolicky připodobnil svůj životní úděl posledních let k martyriu Kristovu, a hudební hra Honzovo království, která se stala Ostrčilovou úhrnnou konfesí, vyslovující se k nejvážnějším a nejžhavějším otázkám etickým, společenským a přímo politickým.“ (Lébl 1959: 295) Právě tato interpretace *Křížové cesty* se opakuje téměř ve všech textech, týkajících se této skladby, včetně textů, které byly publikovány v cizině. Jde například o recenzi nahrávky *Křížové cesty* v podání České filharmonie s Václavem Neumannem vydané na desce Supraphonu, která byla otištěna ve francouzském časopise *Le Courier du Disque microsillon* v roce 1960 a jejímž autorem je Raymond Lyon (Lyon 1960).

Jedním z mála muzikologů, kteří výslovně polemizovali s životopisnou analogií vkládanou do *Křížové cesty*, byl Vladimír Karbusický, který této skladbě věnoval rozsáhlou studii v roce 1980. V jejím shrnutí konstatuje: „Během druhé světové války se ujala myšlenka, že v tomto díle vyjádřil Ostrčil své osobní utrpení způsobené aférou kolem Vojcka. Historické důkazy a hudební a estetické důvody však tento názor nepodporují a odhalují jej jako případ nepřiměřené sociologické interpretace.“ (Karbusický 1980: 225) Většina zahraničních recenzentů také hodnotí *Křížovou cestu* vysoko, ojediněle se k ní ovšem někdo postaví i značně kriticky, jako například v jiné recenzi zmiňované nahrávky *Křížové cesty* Brit Deryck Cooke, který polemizuje s českou prezentací Ostrčila formulovanou v textu doprovázejícím nahrávku a tvrdí, že „to byl špatný skladatel (soudíc podle toho díla). Byl to snad svrchovaně upřímný a pokrokový umělec (...), ale v jeho skladbě není nic smělého ani složitého. Je to prostě prázdné, pozdně romantické řečnění, vyplněné jistou mírou disonancí 20. století.“ (Cooke 1960: 52)

Nejvíce z Ostrčilových děl sváděla k ideologickým interpretacím opera *Honzovo království*, psaná na námět povídky Lva Nikolajeviče Tolstého. V ní ďábel usiluje o nadvládu nad světem a získání duše hodného pracovitého Honzy, což málem vede k válce. Opera měla premiéru v Brně v roce 1934, tedy brzy po nástupu Adolfa Hitlera v Německu k moci.

Zatímco někteří muzikologové zdůrazňují umělecké hodnoty díla, jeho obecně pacifistický a humanistický ráz, a vidí ho jako koherentní pokračování Ostrčilova vývoje myšlenkového i skladatelského, jiní jdou v politické interpretaci opery dál. Levicově orientovaní publicisté v ní nalézají model budoucího uspořádání společnosti a zároveň přelomový bod v Ostrčilově vývoji, jakési jeho prozření. Ze strany pravicově orientovaného tisku je opera hodnocena jako politická provokace.

Do jisté míry lze takové interpretace vysvětlovat politickou a společenskou situací ve třicátých letech, což shrnuje ve své úvaze reagující na rozruch vyvolaný pražskou premiérou *Honzova království*¹⁰ Josef Hutter. Tvrdí, že v době krize, blížící se války lze podsouvání záměrů do uměleckého díla pochopit, nicméně protestuje proti těm, kdo by chtěli „...utlačit umělecké hodnoty díla, schválným zdůrazněním tendence, okatě a politicko stranicky zaměřeným...“ (Hutter 1935)

Smrt Otakara Ostrčila 20. srpna 1935 zabránila tomu, aby do debaty o své opeře sám vystoupil, čímž vznikl prostor pro libovolné výklady a spekulace. Extrémním příkladem pohledu na poslední Ostrčilovu operu je kniha Jiřího Války *Vznik a význam Ostrčilovy opery Honzovo království*, psaná v roce 1949. O jejím ideologickém zaměření vypovídá již předmluva, v níž se praví:

„Dnes, kdy opření o nepřemožitelnou sílu Sovětského svazu upevňujeme plněním úkolů výstavby socialismu moc naší lidově demokratické vlasti, kdy budujeme šťastný život našeho lidu a pomáháme zvítězit věci míru na celém světě, dostává i naše hudba nové důležité úkoly. Žádáme od ní, aby hovořila jasnou řečí k nejširším masám našeho lidu, aby vytvářela pravdivé, úchvatně krásné obrazy skutečnosti a aby těmito obrazy pomáhala našim lidem v boji za socialismus, aby jim otvírala daleké perspektivy, aby zpívala o lásce a nenávisti našeho lidu, aby se stala plamennou zbraní v našem boji z mír. Tyto úkoly si stavěl ve svém díle Honzovo království již v třicátých letech O. Ostrčil. Proto jsem se rozhodl o Ostrčilově životě a díle napsat tuto studii. Kniha vznikala v roce 1949 jako dar IX. Sjezdu KSČ.“ (Válek 1952: 7–8)

Aniž by o to usiloval, stal se Ostrčil hudebním hrdinou komunistů, což na několik desetiletí ovlivnilo recepci jeho díla. Tento vztah možná přetrval i po pádu komunistické vlády. Samozřejmě nelze vyvozovat nic zásadního z odpovědi na anketu v denním tisku, nicméně stojí za zmínku, že když byl poslanec Evropského parlamentu za KSČM Miloslav Ransdorf dotázán na svou letní dovolenou, odpověděl: „Léto politice nepřeje, mělo by být časem pohody, tak jako v symfonické skladbě Otakara Ostrčila. Letos jsem se rozhodl dát se inspirovat svým oblíbeným skladatelem.“¹¹

V souvislosti s ostrčilovskými jubilei byly v průběhu celé druhé poloviny 20. století pravidelně publikovány články víceméně opakující několik zaběhnutých myšlenek a udržující Nejedlého interpretaci Ostrčilova odkazu. Při stejných příležitostech se Ostrčilovy skladby

¹⁰ Pražská premiéra *Honzova království* byla 3. dubna 1935 v Národním divadle za řízení autora

¹¹ „Politici a léto? Milenky, manželky, koupaliště i spaní pod širákem“, Zpravodajský server *iDnes.cz* <<http://www.idnes.cz>> 31. 8. 2007, navštíveno 20. 8. 2009.

dostávaly na repertoár českých orchestrů, kde se jinak objevovaly velmi sporadicky. Jako ilustrační příklad může posloužit dramaturgie festivalu Pražské jaro. Do jeho programu se Ostrčilova hudba dostala v letech 1946–60 celkem třináctkrát, od roku 1961 do roku 2004 čtyřikrát.

Nové století, zdá se, přineslo změnu. Ročníky Pražského jara 2005, 2006 a 2007 přinesly každý po jednom provedení, zároveň se Ostrčilovy skladby v posledních letech objevily častěji i v dalším koncertním životě, v Plzni byla v roce 2002 inscenována opera *Kunálových očí*, jeho písně zařadila na svůj program Dagmar Pecková a na své CD Soňa Červená¹². Český rozhlas vydal doposud nepublikované partitury: orchestrální verzi melodramu *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* a orchestrální verzi písně *Osiřelo dítě*. V Německu v roce 2007 a 2008 znovu vyšly tiskem partitury *Křížové cesty*, *Léta*, *Suity c moll* a *Suity G dur*.

Z výše uvedeného ovšem nelze vyvozovat, že si Otakar Ostrčil v novém tisíciletí našel cestu k širokému publiku, faktem je, že některá z novodobých provedení Ostrčilových děl se setkala spíše s rozpačitým přijetím. Zařazení orchestrálního *Impromptu* na program závěrečného koncertu Pražského jara 2007 bylo kritikou hodnoceno jako dramaturgická chyba, plzeňská inscenace *Kunálových očí* byla přijata spíše negativně a kritici neúspěch připisovali jak inscenátorům tak dílu. Vítáno bylo naopak uvedení symfonické skladby *Léto* na Pražském jaru 2005. Provedení *Křížové cesty* na Pražském jaru 2006, kdy Českou filharmonii řídil v Obecním domě Zdeněk Mácal, bylo součástí repliky zahajovacího koncertu prvního ročníku Pražského jara, který se konal v roce 1946 a na němž pod taktovkou Rafaela Kubelíka hrála Česká filharmonie kromě Ostrčila také Foersterovu *Slavnostní předehru C dur* a Dvořákovu sedmou *symfonii d moll*. Novodobým provedením se tak připomněl symbolický význam, který byl Ostrčilovi v prvním poválečném roce připisován v souvislosti s pacifismem deklarovaným například v *Honzově království* nebo s popisem těžkého lidského údělu asociovaným s *Křížovou cestou*.

Časový odstup bezmála jednoho století umožňuje lépe zvažovat otázku modernosti Ostrčilovy hudby, čemuž napomáhá i odstup geografický. Obojím disponuje kanadský muzikolog Brian Locke, jenž ve své studii o *Honzově království* upozorňuje, že Ostrčil byl některými svými soupeřnými vybrán jako ten, kdo dovede českou hudbu do nové vývojové fáze. Důvod toho, proč Ostrčil tyto naděje nenaplnil, spatřuje Locke jednak v tom, že Ostrčil nikdy neformuloval svůj estetický program, a pak v tom, že Ostrčilův modernismus je silně zahleděný do minulosti. Skutečnost, že v Národním divadle uváděl moderní hudbu, pomáhala

¹² Soňa Červená, *Pěvecký portrét*, Supraphon, 2005

upevňovat jeho vlastní pověst moderního skladatele. Třetím důvodem, proč nemohl naplnit vkládaná očekávání, tkví podle Lockeho v tom, že Ostrčil nebyl nijak mimořádný skladatel. (Locke 2007: 83)

Ve své době byl Ostrčil každopádně považován za avantgardního či moderního, a už tehdy modernost byla spojována s tím, že jde o hudbu pro tzv. běžného posluchače těžko stravitelnou. Zážitek z Ostrčilovy hudby po brněnské premiéře *Legendy z Erinu* byl inspirací pro literární humoristickou tvorbu Valentina Šindlera, který byl jinak pěvcem brněnské opery a coby strážek Matěj Křópal měl v českém rozhlase satirický pořad v hanáckém dialektu. Z něj pochází následující text, vydaný rovněž tiskem: „Legenda z Erinu je nová česká opera, keró složel Otakar Ostrčil a věřte, že ten Ostrčil mosi bet hlava notama načesto prošpikovaná. To je ta némoderněši mozeka, jaka muže bet. To Vám přejo slešet! Neco nadobro novyho! To nende ani na třasák, ani na sosedské lebo na válčik – ale hned slešite kvik! kvik! ramtata, rimtata! šóst! šóst! ric! pic! jak dež se všeci čerti ženijó a hned zas hrrr! brrr! bum chrbéc! jak dež se žene bóřka na hanáckó órodu. A zpěváce, abe měle hlase na nekolek sáhu. (...) Pan skladatel přejele e s paničkó, abe to na svy vlastni oše slešele a s něma přejela e řada kritiku a slošných ledí až z Prahe, abe viděle, jak v Brně ten komšt mastijó. (...) Dež sem viděl na začátke, že leze k pulsto ten šéf Neumann, tak si povidám: ‚Jož je dobře! Jak to má Hanák v rokách, nepřevali se to!‘ A skotečně! V parkétuře vezdvihl každé puntik a zpěváce zpivale všeci s takovém gurášem, jak debe na to počétale, že ten Ostrčil jich všecke jedné angažiroje do Prahe. A mozekanti? Ti dělale dive! Nésó note jako note! V té ‚Legendě‘ abe ti mozikanti měle ešče jedno oko na nose! Dvóma těžko přehlidnót! (...) Pleskáni, vevolávání a sláve belo bez konce.“ (Šindler 1921)

Jak bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, některé faktory vedly k tomu, že Ostrčilovu dílu byl ve své době přikládán poněkud nadsazený význam, což již tehdy kontrastovalo se zájmem publika a interpretů. Problematičnost ve vnímání Ostrčilova významu si uvědomovali i ti, kdo pomáhali vytvářet jeho kult, ať již za Ostrčilova života, či po jeho smrti. Někteří to kladli za vinu době pro niž byl Ostrčil příliš moderní:

„Ačkoliv náš hudební život oplývá koncerty všeho druhu, zapadly skoro všechny skladby Ostrčilovy (vyjímám ovšem skladby dramatické) po jednom provozování. A přece neběží tu o skladatele průměrných kvalit, nýbrž o umělce, který se již teď při svém poměrném mládí jedenatřiceti let druží k trojici největších našich žijících skladatelů.“ (Zich 1911: 9)

„Na samém vrcholu volá jej Bůh. Ale jeho dílo je plodné a nové generace budou v něm čísti, co nedovedla chápati současnost.“ (J. B. Foerster na úvod publikace Bartoš, 1936: 3)

„Kéž Otakar Ostrčil, který tolik služeb nezištných a obětavých prokázal skladatelům druhým, aspoň v budoucnosti nalezne interpreta, který by se láskyplně zabral do jeho díla kompozičního a přiblížil jej české veřejnosti v celém jeho úhrnu!“ (Bartoš 1936: 72 – závěr kapitoly o Ostrčilovi skladateli)

Střízlivěji se v roce 1971 vyjádřil Jiří Válek, jehož nadšení pro Ostrčila coby „otvírače dalekých perspektiv“ dokumentuje výše uvedený citát z roku 1949. V předmluvě k Ostrčilově bibliografii píše: „Jeho dílo je uzavřeno v hranicích doby, ve které vzniklo. Je však vynikajícím dokumentem, který bude navždy ve svých nejlepších výhoncích zdobit větve moderní české hudby období počátků našeho století.“ (Válek v předmluvě k publikaci Červinková 1971: 11)

Srovnáváme-li očekávání vkládaná do Ostrčila s reálným přijetím jeho hudby, je výsledek nelichotivý. Ve skutečnosti je řada objektivních důvodů, na jejichž základě je Ostrčilova hudba hodnocena vysoko: V mnoha ohledech byl Ostrčil průkopníkem, který do české hudby přinesl formy a postupy do té doby nepoužívané, jde o hudbu vysoce intenzivní, promyšlenou a hledající. Proto je mu věnován v muzikologické literatuře významný prostor. Hlavní slovo v definování toho, jak byl Ostrčil českou hudební vědou vnímán, měl Zdeněk Nejedlý, jenž si přisvojil monopol na výklad Ostrčilova díla. Názory, které vyslovil v asi dvou stovkách článků o Ostrčilovi a v ostrčilovské monografii, v pozdějších letech nijak nerevidoval.

Vladimír Helfert Ostrčilovi věnoval několik stránek ve své knize Česká moderní hudba, která vyšla rok po Ostrčilově smrti. Při hodnocení Ostrčila se sice zcela vyhýbá heroizaci a nadneseným vizím v duchu Nejedlého, ale zároveň v něm skutečně vidí v některých ohledech průkopnickou osobnost té doby. Vyzdvihuje především Ostrčilův odklon od romantismu a také objektivismus, který jej odlišoval od Nováka a Suka. Ostrčilovu kompoziční styl označuje jako „katedrálový architektonismus“ (Helfert 1936: 79)

Důkladně se Ostrčilovi věnují publikace Dějiny české hudební kultury, Československá vlastivěda a Hudba v českých dějinách, které mu dávají prostor srovnatelný s Janáčkem, Novákem a Sukem. Autorem příslušných kapitol je z velké části Vladimír Lébl, který Ostrčila hodnotí po všech stránkách pozitivně. Kromě Lébla se Ostrčilovi ve větší míře věnovali další významní muzikologové, např. Jaroslav Jiránek a Vladimír Karbusický. Jiránek Ostrčilův význam spatřuje ve specifickém rozvinutí romantické tradice a jejím posunu do nové doby (Jiránek 1968). Karbusický vysoko hodnotí i Ostrčilův hudební jazyk a zdůrazňuje, že filozo-

fické myšlenky, hodnoty, k nimž se Ostrčil skrze své skladby hlásí, jsou aktuální i s téměř stoletým odstupem a spolu s nimi si životnost udržuje i hudba, která je jejich nositelkou (1980, 2000). Heslo věnované Ostrčilovi v encyklopedii *The Grove's Dictionary*, tedy v nejpravděpodobnějším zdroji informací o Ostrčilovi pro zahraniční čtenáře, napsal Oldřich Pukl.¹³ Ostrčilův význam hodnotí kladně, např. operu *Poupě* považuje za „jedno z nejoriginálnějších českých scénických děl 20. století“. Podle Pukla patří Ostrčilovi rovnocenná pozice vedle Janáčka, Suka, Nováka a Foerstera, spolu s nimiž „přispěl k přerodu české hudby od nacionalismu k meziválečné avantgardě“ (Pukl 2007), podobně jsou formulována hodnocení Ostrčilova i ve dvou vydáních slovníku *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, kde jsou autory hesel Jaroslav Bužga (1962) a Petra Kvasničková (2004)

Ze zahraničních muzikologů se Ostrčilovi věnoval zmíněný Brian Locke a také Judith Mabary. Ta ve své knize o melodramu charakterizuje Ostrčila jako jednoho z nejvýznamnějších tvůrců tohoto hudebního druhu po Fibichovi. (Mabary 1999: 434). John Tyrrell Ostrčilovu tvorbu ve své knize spíše věcně popisuje, aniž by ji hodnotil, komentuje ovšem životnost odkazu tří skladatelů, které Nejedlý propagoval coby Smetanovy pokračovatele: „Z Fibichova, Foersterova a Ostrčilova repertoáru nezůstalo dohromady nic víc než čtyři opery, které se dnes v Československu hrají jen sporadicky.“ (Tyrrell 1992: 12) Nejde tu vlastně ani tak o hodnocení kvalit Ostrčilovy hudby, jako kritický pohled na očekávání, která s Ostrčilem spojil Nejedlý.

¹³ Oldřich Pukl je rovněž autorem hesla o Ostrčilovi v předchozím vydání encyklopedie roku 1980. Heslo v novějším vydání je podobné, oproti staršímu poněkud zkráceno.

4. Prameny k Ostrčilovým skladbám

Skladatelské dílo Otakara Ostrčila není příliš rozsáhlé. Ostrčil, který byl vytížen závazky vyplývajícími z práce středoškolského profesora, dirigenta, později šéfa opery Národního divadla, po sobě zanechal pouhých dvacet pět opusovaných skladeb a přibližně čtyři desítky skladeb bez opusového čísla (sem započítáváme i díla nedokončená nebo úpravy cizích skladeb). Dochovala se podstatná část skladatelových notových autografů a řada dobových a pozdějších opisů. Několik rukopisů je nezvěstných, mezi nimi i rukopisy významných děl, jako je *Křížová cesta* nebo *Sonatina pro violu, housle a klavír*. K dispozici jsou i tištěná vydání přibližně poloviny všech Ostrčilových skladeb. Dochovala se rozsáhlá korespondence, z níž část byla rovněž vydána.

Stav pramenů k roku 1971 je částečně zachycen v bibliografické publikaci Blanky Červinkové, kterou vydala Městská knihovna v Praze a která vedle rozsáhlého, byť nikoliv vyčerpávajícího, soupisu literatury včetně časopiseckých článků obsahuje seznam Ostrčilových skladeb s údaji o datu vzniku, prvním provedení a vydání. Nelze většinou vyčíst, jestli při přípravě soupisu byl rukopis k dispozici, uložení rukopisu ani jeho popis nejsou uvedeny vůbec. V úvodu se dočteme, že „větší část materiálů pramenného charakteru je majetkem Společnosti Otakara Ostrčila. (...) Ostrčilova pozůstalost převážně soukromého charakteru je v péči paní Julie Ostrčilové.“ (Červinková 1971: 4) V roce 1972 ale zemřela Ostrčilova žena a o dva roky později i jejich jediná dcera, která sama děti neměla, a Ostrčilova společnost tehdy také postupně zanikala. Červinkové soupis představuje dobrý výchozí bod při zpracovávání Ostrčilových pramenů, všechny údaje v něm uvedené je ale třeba ověřovat a množství dalších doplnit.

V současné době je největší část pramenů včetně notových autografů uložena v Národním muzeu – Českém muzeu hudby. Muzeum je získalo během 50. až 80. let a učinilo z nich součást fondu hudebněhistorického oddělení. Na rozdíl od jiných českých autorů, jako jsou Fibich, Novák, Suk, Nedbal, zatím Ostrčil nemá v muzeu vlastní inventář. V Českém muzeu hudby je také uložena rozsáhlá, dosud nezpracovaná a nezpřístupněná pozůstalost Společnosti Otakara Ostrčila. Tato pozůstalost vedle agendy Ostrčilovy společnosti obsahuje řadu pramenů k dílu: jeden ze dvou dochovaných Ostrčilových skicářů a další samostatné skici, doklady o provedení Ostrčilových děl, výstřižky z novin, plakáty, a navíc podstatnou část skladatelovy korespondence.

Část pozůstalosti Otakara Ostrčila se nachází v Blatském muzeu v Soběslavi, které spadá pod Husitské muzeum v Táboře. Sbíрка pochází z 80. let, převažují v ní doklady Ostrčilovy rodiny, korespondence nebo fotografie, je tu skladatelův klavír a nábytek, ale sbírka obsahuje i několik pramenů ke skladatelovu dílu. Není tu žádný Ostrčilův rukopis, zato Ostrčilovi věnovaný autograf Josefa Bohuslava Foerstra, jeho melodramu *Norská balada*, který Ostrčil zinstrumentoval

Některé dokumenty vážící se k Ostrčilovu působení v Národním divadle jsou v Archivu Národního divadla. Další materiály jsou uloženy v Archivu Akademie věd (dnes Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR), kde jsou součástí fondu Zdeňka Nejedlého. Tato kolekce obsahuje část úřední i osobní korespondence a několik rukopisných poznámek z doby působení v Národním divadle, zejména obsahuje oboustrannou korespondenci Ostrčila s Nejedlým. V brněnském Janáčkově archivu Moravského zemského muzea je uložena Ostrčilova korespondence s Leošem Janáčkem. Významné sbírky opisů Ostrčilových skladeb má Český rozhlas Praha a Hudební archiv Národního divadla v Praze. Exempláře edic Ostrčilových kompozic jsou doloženy v Národním muzeu, Národní knihovně, Městské knihovně a dalších pražských institucích a kromě toho v řadě knihoven a notových sbírek po celé republice, v některých případech i v zahraničí.

Z ostrčilovských pramenů jsou zřejmě zatím pouze dva exempláře, dva notové rukopisy v digitální podobě. Jedná se o obě položky uložené v Národní knihovně v Praze, tedy instrumentace Foersterova melodramu *Norská balada* a úprava *Sirotky* pro klavír.

4. 1. Autografní notové prameny

Následující text je věnován jednotlivým typům pramenů a je výsledkem soustavného vyhledávání, evidování a srovnávání pramenů. Použitá terminologie se opírá o práce editorů souborných děl Antonína Dvořáka (Gabrielová 2003) a Bohuslava Martinů (Velická/ Bergmannová/Berná 2008).

Pojmy používané pro klasifikaci notových pramenů lze stručně definovat takto:

Autograf – notový zápis pořizený skladatelem.

Skica – notový záznam hudebního nápadu, první koncept části kompozice nebo celého díla.

Souvislá skica – skica celé věty nebo skladby.

Autografní partitura, autografní čistopis – skladatelův zápis skladby, který skladatel pokládá ve chvíli dokončení za definitivní tvar díla.

Verze – o různých verzích je řeč tehdy, pokud existují dvě nebo více podob díla nebo souvislých částí díla, jež jsou vytvořeny resp. autorizovány skladatelem.

Nezbytnou součástí přípravy katalogu bylo ověřování nebo přímo určování identity autografů. Většina Ostrčilových autografů je uložena v Českém muzeu hudby, z nich větší část je zpracována a má přiděleno evidenční číslo. Tyto autografy byly v minulosti identifikovány správně, jak bylo během přípravy katalogu potvrzeno. Autografy v archivu Společnosti Otakara Ostrčila, který je rovněž uložen v Českém muzeu hudby, byly nalezeny a určeny teprve při práci na tomto katalogu. Rovněž byly prověřeny dva autografy uložené v Národní knihovně v Praze. Jeden z těchto autografů, *Klavírní suita ze Sirotky*, který byl dosud považován za Ostrčilův zápis, se ukázal být psán přibližně z poloviny cizí rukou. Partitury oper *Poupě* a *Legenda z Erinu*, které se nacházejí v Hudebním archivu Národního divadla a jsou považovány Brianem Lockem za autografní partitury (Locke 2006: 390), jsou, jak se ukázalo, opisy.

4. 1. 1. Skici

Mezi pětadvaceti skladbami, které Otakar Ostrčil označil opusovým číslem, převažují rozměrné skladby orchestrální, vokálně instrumentální a opery. K patnácti z pětadvaceti opusů se dochovala souvislá skica a k sedmnácti opusům máme autografní čistopis. Po souvislých skicách pravděpodobně následoval rovnou čistopis perem. Žádné mezifáze (pracovní manuskripty) mezi souvislou skicou a čistopisem se nezachovaly a soudě podle textů Zdeňka Nejedlého a Josefa Plavce, kteří s Ostrčilem a materiály jeho skladeb přišli do styku, ani žádné nevznikly. U skladeb neopusovaných většinou existuje jen jeden zápis, u něhož se stírá rozdíl mezi skicou a čistopisem. Dochované skici k Ostrčilovým skladbám jsou uloženy v Českém muzeu hudby.

Dochované skici jsou až na výjimky skici souvislé. Jsou poměrně čisté a čitelné, pouze skica ke *Křížové cestě* je místy hustě počmáraná pastelkami, zřejmě rukou tehdy dvouleté Ostrčilovy dcery Blanky. Jsou psány ve dvou až čtyřech notových osnovách a jen zřídka obsahují poznámky k instrumentaci, což je poměrně překvapivé, vzhledem k tomu, že po těchto skicách následoval čistopis partitury pro velký orchestr. Skici nejsou doprovázeny žádnými komentáři ani okrajovými slovními poznámkami ze života, Ostrčil zpravidla uvádí místo a datum dokončení skici, mnohdy též datum zahájení práce na ní. Často datuje samostatně i jednotlivé věty či jednání oper.

V Českém muzeu hudby jsou uloženy dva Ostrčilovy skicáře. Na prvním listu každého z nich je napsáno „Skizzář I“ resp. „Skizzář II“. Skicář I získalo muzeum v roce 1974 převodem z Divadelního oddělení Národního muzea. Ve fondu hudebněhistorického oddělení Českého muzea hudby má signaturu Tr B 353. Je vázán v černých deskách o rozměrech 330 x 255 mm na výšku, obsahuje devadesát sedm popsaných listů. Zápisy ve skicáři jsou datovány v rozmezí 3. 12. 1911 až 26. 12. 1914. Skici jsou psány převážně tužkou, v některých případech perem. Skicář je číslován, pravděpodobně Ostrčilovou rukou, po listech v pravém horním rohu, a to do 35. listu. Některé souvislé skici jsou paralelně číslovány dole, po stránkách. Obsah skicáře je následující (stránky jsou označeny číslem listu a indexem „r“ a „v“, tj. recto, verso):

2^r–28^v *Suita c moll op. 14*

30^r–33^v *Česká legenda vánoční op. 15*

34^r–42^v *Cizí host op. 16*

43^r–62^r *Legenda o sv. Zitě op. 17*

66^v–97^v *Legenda z Erinu op. 19, první jednání*

Skicář II představuje cenný nález v dosud nezpracovaném archivu Společnosti Otakara Ostrčila. Je vázán v černých deskách o rozměrech 324 x 257 mm na výšku, obsahuje sto dvacet tužkou i perem popsaných číslovaných listů ve vazbě a jedenáct vložených listů, popsaných číslovaných listů. Skicář II přímo navazuje na Skicář I, který skončil koncem prvního jednání opery *Legenda z Erinu op. 19*. Skicář II pokračuje třemi zbývajícimi jednáními této opery. Sešit obsahuje skici k těmto skladbám:

3^r–59^v *Legenda z Erinu op. 19, druhé, třetí a čtvrté jednání*

68^v–89^v *Symfonieta op. 20*

90^r–93^v *Prosté motivy op. 21*

96^r–103^r část *Léta op. 23*

103^v–120^r a vložené listy *Křížová cesta op. 24*

Za *Prostými motivy* na listu 95^v Ostrčil tužkou poznamenal: „Mezitím Sonatina“. Skica symfonické básně *Léta* je tu jako torzo a pokračuje na zvláštních listech mimo skicář, jak píše Ostrčil na listu 103^r. Tyto listy jsou však nezvěstné.

Na poslední straně Skicáře II je Ostrčilův autografní seznam skladeb až po *Křížovou cestu*, včetně opusových čísel. Tento jediný dochovaný vlastnoruční soupis Ostrčilova díla umožňuje doložit autentickou podobu názvů skladeb a jejich opusová čísla. Více ve zvláštní kapitole věnované soupisům Ostrčilových skladeb.

Jednotlivé skici v obou skicářích byly identifikovány při přípravě katalogu. Pro oba skicáře platí, že skici jsou z velké části datovány, ale až na výjimky (sbor *Podzimní* z Prostých motivů a *Léto*) nejsou označeny titulem. Jejich identifikaci může v případě opusů 14, 15, 16 a 17 usnadnit opusové číslo, které je barevnou pastelkou, pravděpodobně Ostrčilovou rukou, dodatečně připsáno na začátku těchto skic. Ovšem *Legenda z Erinu* je nadepsána „Op. 18“, přitom v Ostrčilově díle pak nese opusové číslo 19. Skica ke Křížové cestě není označena ani názvem ani opusovým číslem, její jednotlivé části až na první jsou nadepsány římskou číslicí. Většinu obsahu obou skicářů zaplňují souvislé skici ke jmenovaným skladbám. Nalezneme zde ovšem také přibližně deset nekolikataktových skic, některé zatím nebyly identifikovány.

O skicářích není zmínka v žádné literatuře, Nejedlý je zřejmě měl v rukou při přípravě své monografie, protože podává informace o tom, kdy která skladba byla dokončena ve skice, a tato data odpovídají datacím skic ve skicářích.

Skicář II dosud nebyl coby archivní jednotka evidován, podobně jako další autografy, které jsou uloženy v archivu Společnosti Otakara Ostrčila nalezeny. Jedná se o souvislé skici na volných listech, a to ke skladbám: *Balada česká*, *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici*, *Osirelo dítě*, *Symfonie A dur* a *Sirotek*. Tyto skici jsou vloženy ve dvoulistech notového papíru opatřených titulem, který většinou napsal Ostrčil, v některých případech Julie Ostrčilová, jejich identitu tedy zbývalo pouze ověřit.

U dvou Ostrčilových děl víme o tom, že k nim existovaly skici, které jsou v současnosti neznámo kde. O obou máme informace z předmluv k vydáním příslušných děl, která připravil Josef Plavec. V předmluvě k vydání *Suity G dur* píše Plavec, že „skladba vznikala ve skizze od dubna do června 1898“ (Plavec 1955). Ostrčilova poslední skladba *Preludium* zůstala jen v podobě skici. Po Ostrčilově smrti Josef Plavec skladbu vydal v autentické podobě, jak uvádí v předmluvě (Plavec 1936), sama skica se ale nedochovala.

4. 1. 2. Čistopisy

Z pětadvaceti opusovaných skladeb se k sedmnácti z nich dochovaly autografní partitury: *Suita G dur op. 2, Pohádka o Šemíkovi op. 3, Vlasty skon op. 5, Balada o mrtvém ševci op. 6, Symfonie A dur op. 7, Balada česká op. 8, Osiřelo dítě op. 9, Sirotek op. 10, Kunálovy oči op. 11, Poupě op. 12, Imromptu op. 13, Suita c moll op. 14, Legenda o sv. Zitě op. 17, Legenda z Erinu op. 19, Symfonieta op. 20, Léto op. 23, Honzovo království op. 25.*

Nezvěstné jsou partitury k dílům: *Selská slavnost op. 1, Smyčcový kvartet op. 4, Česká legenda vánoční op. 15, Cizí host op. 16, Tři písně op. 18, Prosté motivy op. 21, Sonatina op. 22 a Křížová cesta op. 24.*

V případě Otakara Ostrčila lze za definitivní znění díla považovat autografní partituru, Ostrčil dokončené skladby už nijak zásadně nepřeraboval, a pokud ano, zanášel úpravy – šlo především o škrty – přímo do svého původního čistopisu. Dochované autografní partitury jeho hlavních děl jsou si po formální stránce podobné. Jsou obvykle vypracovány perem, svázané, formát papíru je na výšku, strany partitury jsou Ostrčilem číslovány perem, konec práce je datován, uvedeno je obvykle i místo, kde byla skladba dopsána, někdy následuje i poděkování Bohu. Na konci je zpravidla také autorův podpis. Datovány jsou většinou i začátky skladeb, začátky a konce vět, resp. jednání. Titul je většinou na zvláštním listě předcházejícím číslovaným stranám partitury, uveden bývá název skladby a autor, pokud jde o skladby s textem, tak autor textu, většinou i opusové číslo.

Partitury jsou výborně čitelné, písmo je drobnější, energické, bez zbytečných ozdob. Nenajdeme zde ani mnoho notografických nedostatků v podobě chybějících značek apod. Dodatečné opravy do svých autografů prováděl Ostrčil červenooranžovou pastelkou a tužkou, dirigentské poznámky týkající se dynamiky převážně červenooranžově, parcelaci modře.

Ostrčilův styl práce a s tím související grafický projev se samozřejmě vyvíjel, než se ustálil ve zralé formě. To lze demonstrovat na autografech tří děl z mládí. Nejstarší Ostrčilův dochovaný rukopis je melodram *Kamenný mnich*, uložený v Českém muzeu hudby pod signaturou Tr B 382, z roku 1892 nebo 1893, tedy z doby, kdy bylo Ostrčilovi 13 či 14 let. Svým vzezřením se výrazně liší od všech pozdějších rukopisů, což vystihl Zdeněk Nejedlý: „Rukopis je tak ‚geniálnícký‘, jako potom u Ostrčila nikdy. Samý čmár, samé škrty sem i tam, a vše přímo s okázalou vervou děláno, až do toho podpisu na půl strany.“ (Nejedlý 1935: 27)

Roku 1896 bylo dokončeno první jednání opery *Jan Zhořelecký*, první Ostrčilova velká operní partitura. Ostrčil společně s autorem libreta, přítelem Antonínem Šetelíkem se rozhodli podtrhnout význam této události tím, že rukopis nechali svázat a Šetelík výtvarně vyřešil titulní list. U pozdějších autografů podobnou okázalost nenajdeme.

Autograf prvního opusu, *Selské slavnosti*, se nedochoval, ale opus 2 z roku 1898, *Suita G dur*, už nese všechny znaky Ostrčilových autografních partitur.

Zvláštním případem autografních čistopisů jsou předlohy pro tisk. O tom, zda autograf spadá do této kategorie, lze v některých případech pouze spekulovat. Evidentními předlohami jsou následující exempláře Ostrčilových rukopisů, uložené v Českém muzeu hudby: píseň *Soumrak*, sign. Tr B 354, klavírní výtah opery *Poupě*, sign. XXVIII E 237, a klavírní výtah *Legendy z Erinu*, sign. Tr B 98.

Autografní hlasy, rukopisy hlasů pro jednotlivé nástroje orchestru, které by psal sám Ostrčil, doloženy nejsou, ale například party k *Symfonii* Ostrčil sám nadepisoval, parceloval a zanášel do nich četné opravy. Vlastní Ostrčilovy parcelace a drobné opravy jsou i v dalších dochovaných partech, např. v partech *Legendy o sv. Zitě*.

4. 1. 3. Ostrčilovy úpravy vlastních děl

Otakar Ostrčil byl skladatelem vyjadřujícím se především prostřednictvím velkého symfonického orchestru, téměř všechna svá vokálně instrumentální díla upravil pro hlasy s doprovodem klavíru. Jde o klavírní výtahy oper, orchestrálních melodramů nebo písní pro hlas a orchestr.

Výtahy sloužily jednak k domácímu provozování, a tím k propagaci skladby, jednak byly využívány k přípravě inscenací. Z toho důvodu výtahy vznikaly krátce po dokončení původních partitur. Jako autografy se dochovaly klavírní výtahy z oper *Vlasty skon*, *Poupě* a *Legenda z Erinu*, poslední dva uvedené byly i vydány. U klavírní úpravy *Kunálových očí*, jejíž opisy jsou uloženy v hudebním archivu Národního divadla, není zřejmé, jestli jde o výtah skladatelův. Klavírní výtah *Honzova království* pořídil Karel Šolc hned poté, co Ostrčil dokončil svou partituru.

Ostrčilovy orchestrální melodramy a písně pro hlas a orchestr často využívaly rozsáhlý orchestrální aparát, existence klavírního výtahu umožnila jejich častější provádění. Ostrčil

takto upravil melodramy *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici*¹⁴ a *Balada česká*, písně *Osiřelo dítě* a *Cizí host* i kantátu *Legenda o sv. Zitě*. Všechny tyto Ostrčilovy klavírní výtahy byly také vydány a zejména obě balady byly v této podobě hojně provozovány.

Dvě partitury dramatických děl Ostrčil upravil pro samostatné provozování. Orchestrální skladba s názvem *Hudba z opery Vlasty skon* staví na instrumentálních pasážích z opery, k nimž Ostrčil dokončil spojovací sekce. V Českém muzeu hudby jsou uloženy dva nesouvislé autografy k této úpravě, které se navzájem doplňují a k nimž je přiložen list s autorskými instrukcemi k jejich propojení. Souvislá partitura této úpravy je v archivu Českého rozhlasu, jedná se však o opis. K této orchestrální úpravě se dochoval i skladatelův autografní klavírní výtah.

Hudbu k dramatické pohádce *Sirotek* Ostrčil upravil jako orchestrální suitu, jejíž autograf se nedochoval, opis orchestrální partitury je uložen v archivu Českého rozhlasu. V této úpravě zazněla skladba častěji, než jako scénická hudba, byla opakovaně nahrána v rozhlase a vydána na gramofonové desce. Partitura tiskem nevyšla, byl vydán její klavírní výtah od Jiřího Schulze.

4. 1. 4. Ostrčilovy úpravy cizích děl

Existuje několik Ostrčilových úprav cizích skladeb a většina z nich je úpravami děl Zdeňka Fibicha. Důvodem toho je úzký vztah Ostrčila k Fibichovi, který byl více než jen vztahem učitele a žáka. Fibich pověřoval Ostrčila revizemi svých partitur před vydáním, a dokonce mu svěřil části některých svých děl k instrumentaci. Vedle toho Ostrčil upravil několik Fibichových skladeb pro klavír. V Českém muzeu hudby jsou ve fondu Zdeňka Fibicha uloženy rukopisy klavírního výtahu opery *Bukovín*, klavírní úpravy Fibichovy orchestrální selanky *V podvečer*, čtyřruční úpravy balady pro sóla, sbor a orchestr *Meluzína*. Ostrčilova úprava selanky *V podvečer* vyšla v roce 1903 u F. A. Urbánka a dočkala se opakovaného vydávání.

Jediným dalším autorem vedle Zdeňka Fibicha, jehož skladbu Ostrčil upravil, je Josef Bohuslav Foerster. Ostrčil instrumentoval Foerstrův melodram *Norská balada* a tato verze byla provedena v roce 1909 na koncertě k Foerstrovým 50. narozeninám. V Národní knihov-

¹⁴ Partitura a klavírní výtah Balady o mrtvém ševci a mladé tanečnici se od sebe v jednom místě liší, když původní čtyřtaktová modulace (takty 264–267) je v klavírním výtahu realizována na ploše osmi taktů.

ně je uložen rukopis Ostrčilovy instrumentace, Foersterův autograf s věnováním Ostrčilovi je uložen v Blatském muzeu v Soběslavi.

4. 1. 5. Nezvěstné autografy

Všechny autografy, které kdy byly zaznamenány v přírůstkových knihách a katalogích Českého muzea hudby, jsou stále fyzicky v muzeu, což bylo ověřeno v letech 2010–11 při vzniku této práce. Některé rukopisy, o jejichž existenci jsou zmínky v literatuře či které měli vydavatelé k dispozici v době přípravy jejich edice, jsou dnes nezvěstné.

První skupinu tvoří díla, která byla vydána nebo se zachoval opis, tudíž známe jejich podobu. Vydavatelé těchto děl měli ještě rukopisy k dispozici, v některých případech se o nich vysloveně zmiňují v edici. Tak je tomu v případě *Smyčcového kvartetu H dur op. 4*, jehož vydání z roku 1961 ve Státním hudebním vydavatelství doprovází předmluva Josefa Bachtíka, v níž se píše: „Když se SNKLHU rozhodlo kvartet vydat, ukázalo se, že partitura je nezvěstná. Existovaly jen hlasy, revidované pro praktické provozování, z vydavatelského hlediska podklad málo spolehlivý. (...) Až teprve pracovníkům hudebního oddělení Čs. rozhlasu se podařilo objevit autentickou partituru. O ni se také opírá toto vydání.“ V roce 1961 tedy autograf alespoň podle Bachtíkových slov existoval, není však jasné, zda tomu tak bylo i deset let po tomto vydání, protože tehdy vzniklá publikace Blanky Červinkové existenci rukopisu zmiňuje pouze u skladeb, které do té doby nebyly vydány.

Nezvěstná je také *Sonatina pro violu, housle a klavír op. 22*, která byla vydána dvakrát, a to v letech 1928 a 1962. Zmínku o existenci rukopisu najdeme v předmluvě Jiřího Války ke zmiňovanému soupisu Červinkové: „Sonatina pro violu, housle a klavír (...), o níž skladatel prohlásil (a vyjádřil i ve věnování), že je inspirována konkrétními intimními zážitky.“ (Červinková 1971: 9). Vzhledem k tomu, že ani jedno z vydání *Sonatiny* žádné věnování neobsahuje, je pravděpodobné, že Válek se ve své poznámce opírá o znalost rukopisu.

Další vydané skladby, k nimž se nedochoval rukopis, jsou *Skřivan*, *Preludium* a *Tři písně* (kromě písně *Jarní noc*, jejíž autograf dochoval v pozůstalosti Ostrčilova učitele Bezděka). *Česká legenda vánoční op. 15*, *Prosté motivy op. 21* a i Ostrčilova nejoceňovanější skladba *Křížová cesta op. 24* se zachovaly pouze ve skice. Ani u těchto skladeb Červinková neuvádí, zda v době vzniku jejího soupisu byly rukopisy k dispozici. Vydání *Křížové cesty* z roku 1945 obsahuje faksimile první strany autografu.

Poměrně podrobné informace ve srovnání s jinými položkami v soupisu uvádí Červinková ke skladbě *Selská slavnost op. 1*. Podle jejího záznamu je „rukopis zachován ve dvou provedeních: čtyřruční klavírní výtah a vázaná partitura psaná tužkou“. (Červinková 1971: 14). Tyto dva autografy jsou však dnes nezvěstné a jediným dokladem jejich existence je právě zmínka Červinkové. Skladba nebyla vydána, ovšem existuje v podobě opisu, který se podařilo najít v archivu Českého rozhlasu. Podobný případ představuje píseň pro tenor a orchestr *Cizí host op. 16*. Tiskem byl vydán pouze její klavírní výtah a autograf partitury je nezvěstný. Orchestrální partitura je dochována v podobě opisu, který je uložen v Českém rozhlase a který je podrobněji popsán v následující kapitole.

Do druhé skupiny patří kompozice, jejichž podobu vůbec neznáme a o jejichž existenci víme pouze zprostředkovaně ze zmínek v literatuře. Jde především o díla z Ostrčilova dětství a raného mládí. Hlavním zdrojem informací o těchto skladbách je monografie Zdeňka Nejedlého, který píše: „První Ostrčilova skladba, o níž víme, byl melodram *Krásné dědictví* na slova Elišky Krásnohorské z konce roku 1891. Ale ten se nám nezachoval, neboť skladatel skoro všechny tyto své první pokusy potom zničil.“ (Nejedlý 1935: 27) Tím nás Nejedlý informuje o skladbách, které se skutečně dochovat neměly.

Literatura však zmiňuje několik skladeb, dokončených i nedokončených, jejichž rukopisy by existovat mohly, ale v době přípravy katalogu byly nezvěstné. Jednou z nich je *Fantasie pro housle a klavír*, pravděpodobně z let 1893–1895, kterou si Ostrčil tehdy údajně označil jako op. 3 (Nejedlý 1935: 31). Další je melodram *Lilie*, který byl v době Nejedlého práce na monografii dochován jednak coby čistopis klavírní verze, vložený do desek, tak jak jej Ostrčil roku 1895 věnoval otci k Vánocům, jednak v orchestrální verzi (Nejedlý 1935: 32). Obě tyto verze jsou dnes nezvěstné.

Další tři Nejedlým zmiňované skladby Ostrčil nedokončil. Šlo o tři operní pokusy. Z *Rybářů* „především složil předehru, kterou již také instrumentoval (jest to jeho první dochovaná partitura), dále celý začátek, z něhož jeden zpěv, Janův, vypracoval s klavírním průvodem na čisto“. (Nejedlý 1935: 32) V případě opery *Cymbelin* „nedošlo než ke skizze prvního jednání“. (Bartoš 1936: 28), k opeře *Zahořanský hon* Ostrčil složil pouze jednu scénu (Nejedlý 1935: 107).

Červinková ve vydavatelském úvodu k soupisu zmiňuje píseň *Nocturno* z roku 1911 (Červinková 1971: 4), jejíž rukopis měl být uložen v archivu Společnosti Otakara Ostrčila. Pozůstalost Společnosti je uložena v Českém muzeu hudby, rukopis písně tam ovšem není. Poslední skladbou, o jejíž existenci víme, aniž bychom znali její zápis, je sborová skladba

z roku 1929 s názvem Zdravice Ferdinandu Vachovi k 70. narozeninám. (Plavec 1941: 193, Červinková 1971: 21)

V průběhu této práce byl dán impuls k pátrání po nezvěstných Ostrčilových rukopisech, do jejího dokončení se žádný z nich nalézt nepodařilo, je ale naděje, že tato snaha bude úspěšná.

4. 2. Opisy skladeb

Opisy děl Otakara Ostrčila jsou uloženy v notových archivech Českého rozhlasu, Českého hudebního fondu, Národního divadla, firmy Editio Bärenreiter. Opisy uložené v Českém rozhlasu představují jednak největší sbírku opisů Ostrčilových skladeb a navíc jde o prameny vysoké hodnoty, protože z velké části pocházejí z majetku Julie Ostrčilové, vdovy po Otakaru Ostrčilovi. Jde o provozovací materiály – dobové opisy partitur a rozepsané orchestrální party; v řadě z nich jsou Ostrčilovy dirigentské poznámky a jiné skladatelovy vpisky. To se týká skladeb *Selská slavnost*, *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici*, *Symfonieta*, *Cizí host*, *Impromptu*. Tyto opisy můžeme tedy považovat za autorizované.

Ze zmíněného opisu partitury *Impromptu* Ostrčil pravděpodobně dirigoval premiéru. Kromě toho, že jsou v tomto opisu Ostrčilovy dirigentské poznámky zapsané pro něj typickou červenooranžovou pastelkou, je na titulní straně vlevo dole Ostrčilovou rukou připsáno: „První provedení 14/4 1912. ve Smetanově sále.“

Opis písně pro tenor a orchestr *Cizí host* můžeme označit přímo jako částečný Ostrčilův autograf. Tento nedatovaný opis partitury pořídil dlouholetý opisovač Národního divadla Jan Košťálek (podepsán na konci), nad českým textem je ale doplněn německý překlad Erbenovy balady Ostrčilovou rukou (autora německého překladu se nepodařilo zjistit). I v této partituře najdeme několik Ostrčilových dirigentských poznámek.

Významný je nedatovaný, nicméně pravděpodobně dobový a autorizovaný opis *Selské slavnosti*, Ostrčilova prvního opusu a zároveň první jeho skladby, která byla veřejně provedena. Autograf této skladby je totiž v současnosti nezvěstný a skladba nebyla vydána, takže tento opis je možná jediným dokladem o podobě skladby.

V archivu Českého rozhlasu je též uložen opis partitury orchestrální skladby nazvané *Hudba z opery Vlasty skon*. Jde o Ostrčilovu vlastní úpravu orchestrálních pasáží jeho opery. Opis z rozhlasového archivu představuje jedinou souvislou partituru této úpravy. V Českém

muzeu hudby jsou uloženy dva autografy, z nichž ani jeden nepředstavuje souvislý celek, navzájem se doplňují a je k nim přiložen list s autorovým návodem ke kompletaci.

Ostrčilovy skladby vesměs neexistují ve více variantách, jak tomu bývá u některých skladatelů. Vzhledem k relativně nečetnému provádění Ostrčilových skladeb k nim nebylo pořízeno velké množství opisů, které by se od sebe navzájem mohly lišit, například zásahy jednotlivých dirigentů do instrumentace či dynamiky. Výjimkou je *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici*. V Českém rozhlasu jsou tři opisy partitury, uloženy pod signaturou O 3990/1, 2, 3, které se mezi sebou značně liší. Opis datovaný 24. 12. 1904 se shoduje s Ostrčilovým autografem uloženým v Českém muzeu hudby a dokončeným 23. 8. 1904, vznikl tedy bezprostředně po něm. Ostrčil v autografu vyznačené četné škrty byly při opisu respektovány, a to tak, že škrtnuté takty byly rovnou vynechány. Z časové blízkosti autografu a opisu vyplývá, že škrty musel Ostrčil provést krátce po vypracování své partitury. Z této partitury bylo ve srovnání se zbývajícími dvěma opisy výrazně častěji dirigováno, jak ukazují četné poznámky různých dalších dirigentů. Další opis *Balady* je dílem Karla Kopecckého a je datovaný 14. 2. 1963. Na titulní straně stojí: „Partituru podle rukopisu zrevidoval a upravil Karel Kopeccký“.¹⁵ Opisovač vypsál a vyznačil škrty tak, jak jsou v Ostrčilově rukopisu, naopak v některých místech se odchyluje od originálu. Je to vidět hned ve druhém taktu skladby, kde v partu hobojuů nahradil čtvrtovou notu šestnáctinovou sestupnou figurou. Takto změněná figura se vrací na několika místech ve skladbě a kromě ní lze najít i další záměrné odchylky od autografu. Třetí opis, jenž je nedatovaný, obsahuje změny podobné úpravám Karla Kopecckého, nezachovává však Ostrčilovy škrty.

Opisy uložené v rozhlasu byly využívány při pořizování nahrávek Ostrčilových skladeb. Bylo by tedy možné sledovat vztah mezi jednotlivými nahrávkami a poznámkami, které do partitury zanesli dirigenti těchto nahrávek.

Kromě archivu Českého rozhlasu jsou – v podstatně menším množství – opisy, které můžeme považovat za autorizované, uloženy v archivu Českého hudebního fondu v Praze. Jsou zde party *Pohádky o Šemíkovi*, z nichž se hrálo pod Ostrčilovou taktovkou při koncertě v roce 1929. Partitura a party k *Symfonii A dur* a k *Legendě o sv. Zitě* přímo obsahují Ostrči-

¹⁵ Karel Kopeccký (1885–[?]) byl violoncellista, člen Českého tria, 1922–25 koncertní mistr České filharmonie, pak v Československém rozhlasu člen orchestru a rozhlasový archivář.

lovy dirigentské poznámky, party *Symfonie* Ostrčil sám nadepisoval,¹⁶ parceloval a zanášel do nich četné opravy. Z těchto partů bylo prokazatelně hráno Českou filharmonií za řízení Ostrčila 10. 12. 1916 a Göteborgskými symfoniky při Ostrčilově hostování ve švédském Göteborgu 8. 11. 1928.

Opisy všech operních partitur a rozepsané orchestrální a zpěvní hlasy jsou uloženy v Archivu hudebnin Národního divadla v Praze. Jde o opisy dobové, které sloužily jako provozovací materiály za Ostrčilova života a byly tak používány i po jeho smrti. Opis partitury opery *Vlasty skon* je datován 1903, tedy v roce dokončení opery, opis *Kunálových očí* pochází z doby dokončení opery a zároveň její premiéry, opsané partitury oper *Poupě* a *Legenda z Erinu* jsou rovněž dobové. Opisy *Honzova království* jsou datovány 1933 v Brně, vznikly tedy opět bezprostředně po dokončení opery a zároveň za účelem přípravy premiéry, která byla v Brně 1934. Opisy oper *Poupě* a *Legenda z Erinu* obsahují Ostrčilovy dirigentské poznámky, v těchto i v dalších opisech najdeme poznámky jiných dirigentů: například Zdeňka Chalabaly v partiturách oper *Vlasty skon* a *Kunálovy oči* a Jaroslava Krombholze v *Honzově království*.

Někteří skladatelé, například Leoš Janáček nebo Josef Suk, měli své stabilní spolupracovníky, kteří pořizovali opisy jejich skladeb. V případě Otakara Ostrčila o někom takovém nemůžeme hovořit. Stálého spolupracovníka na rozepisování orchestrálních partů však zřejmě měl, protože party skladeb op. 6 až op. 16 uložené v archivu Českého rozhlasu v Praze byly pravděpodobně pořízeny jedním člověkem a jedná se prokazatelně o dobové party. Jeho identita nám není známá, stejně jako identita většiny dalších autorů opisů. Každopádně opisovači neměli na finální podobu Ostrčilových děl zásadnější vliv vzhledem k tomu, jak pečlivě byly vyhotoveny skladatelovy autografní čistopisy.

Party k *Suitě G dur op. 2* rozepsal Ostrčilův spolužák z fakulty Zdeněk Wirth, který založil Akademický orchestr na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, a dal tím Ostrčilovi podnět k psaní orchestrálních děl. Partituru *Suity* Wirth rozepsal, aby skladbu mohl provést s Akademickým orchestrem, a rozepisováním zřejmě strávil jedny letní prázdniny – datovány jsou od července do září 1899 v Praze, Vysokém Mýtě a Mnichově. Každý part vzorně datoval a podepsal.

¹⁶ Ostrčil nadepisoval jednotlivé věty německy: *I. Satz*, apod. Jak je zřejmé z orchestrálního materiálu, mnohým hráčům, uživatelům partů, se to nelíbilo a Ostrčilův nadpis přeškrtovali a počesťovali.

Celou partituru opery *Kunálovy oči*, dvě ze tří dějství opery *Vlasty skon* a partituru písně pro tenor a orchestr *Cizí host* opsal Jan Košťálek, který působil jako opisovač pro Národní divadlo od 2. poloviny 90. let 19. století do 30. let 20. století. Dalšími dobovými opisovači Ostrčilových děl, které známe jménem nebo alespoň zkratkou, jsou Miroslav Knobloch (II. jednání opery *Vlasty skon*), Martin Neumann (*Legenda o sv. Zitě*), JR (či JK, *Selská slavnost*), Špok (či Špolc, *Symfonie A dur*), A. A. (*Legenda z Erinu*). František Kohout, Václav Hosko a JK se podíleli na opisu provozovacího materiálu k *Honzovu království* – jejich opisy vznikly v Brně pro potřeby premiéry, která se tam konala v roce 1934, od roku 1954?? jsou evidovány v pražském Hudebním archivu Národního divadla. Je ovšem možné, že v Praze byly uloženy již dříve, snad v roce 1935, kdy se konala pražská premiéra opery.

Opisy, které se dochovaly v archivech Českého rozhlasu, Českého hudebního fondu a Národního divadla, jsou z větší části dobové, mnohdy jsou v nich zaneseny Ostrčilovy vlastnoruční poznámky. Partitury zároveň obsahují interpretační poznámky a škrty dalších dirigentů, a lze z nich proto vyčíst zacházení se skladbou při provozování, záznamy na orchestrálních partech zase slouží jako doklad o provedeních nebo i recepci.

4. 3. Notové edice

Dílo Otakara Ostrčila je v současné době z velké části vydáno tiskem. Z pětadvaceti skladeb označených opusovými čísly jich bylo vydáno jedenadvacet, více než polovina jich vyšla za Ostrčilova života, po Ostrčilově smrti následovala další vydání. Ne všechny vokálně instrumentální skladby byly vydány jako partitury, v některých případech se jednalo o klavírní úpravu vytvořenou samotným skladatelem. Z opusovaných skladeb se vydání dosud vůbec nedočkaly *Selská slavnost op. 1*, *Pohádka o Šemíkovi op. 3*, *Symfonie A dur op. 7* a *Kunálovy oči op. 11*.

Kromě toho bylo vydáno osmnáct neopusovaných skladeb, což je přibližně polovina z těch, které skladatel nezahrnul do svého hlavního díla. Tyto skladby vyšly z velké většiny až po Ostrčilově smrti – jde o písně z mládí a dvě skladby, *Skřivan* a *Preludium*, které Ostrčil napsal na samém sklonku života.

Skladby vyšly v následujících nakladatelstvích: Mojmir Urbánek, Hudební matice Umělecké besedy, Universal Edition ve Vídni, Foerstrova společnost, Společnost Otakara Ostrčila, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKLHU), Státní hudební

vydavatelství, Družstevní práce, Dilia, Česká hudba v Kutné Hoře, Český rozhlas a Musikproduktion Höflich v Mnichově.

Většina edic vychází z autografních čistopisů, což bylo ověřeno jejich komparací v případech, kde se tyto autografy dochovaly, některé edice přímo obsahují tuto informaci v předmluvě. Shoda edic s předlohami je téměř úplná, což bylo umožněno tím, že Ostrčil své čistopisy vypracovával v podstatě bez chyb. Navíc neexistuje k jednotlivým skladbám více variant a autentickou podobu díla nebylo třeba hledat. Není jasné, zda Ostrčil kontroloval korekturní obtahy.

O Ostrčilově podílu na přípravě edic toho není mnoho známo, dochovalo se minimum dokladů, například v podobě zmínek v dopisech. Například korespondence s vídeňskou Universal Edition, která roku 1928 vydala jeho *Sonatinu op. 22*, čítá deset položek, v žádné z nich ale není řeč o samotné podobě edic, korekturách atd., jde v nich pouze o detaily smlouvy a termín vydání. Korespondence s dalšími vydavateli se nedochovala. I z dalších náznaků vzniká dojem, že vydávání svých skladeb nevěnoval Ostrčil zdaleka takovou péči, jako vydávání děl Fibichových a zejména kritickému vydání Smetanovy *Prodané nevěsty*, k němuž existuje bohatá výměna dopisů se Zdeňkem Nejedlým, v níž Ostrčil zapáleně řeší detaily notového textu (Zachařová 1982).

Většina Ostrčilových děl si nakonec cestu k vydavatelům našla, zpočátku však tento proces probíhal pomalu. Někteří Ostrčilovi současníci vnímali jako problém, že skladby stále uznávanějšího skladatele nejsou dostupné veřejnosti. Jedním z nich byl Otakar Zich, který v časopise *Smetana* roku 1911 napsal: „Tištěné skladby Otakara Ostrčila omezují se dosud jen na dva klavírní výtahy, vydané nakladatelstvím M. Urbánka. Jest to *Ballada česká (...)* a *Osiřelo dítě (...)*. Je to zajisté smutný úkaz nakladatelských poměrů, uvážíme-li, jakou řadu skladeb má již Ostrčil za sebou. (...) A přece neběží tu o skladatele průměrných kvalit, nýbrž o umělce, který se již teď při svém poměrném mládí jedenatřiceti let druží k trojici největších našich žijících skladatelů.“ (Zich 1911: 9) O téměř deset let později shledává Zdeněk Nejedlý situaci stále neuspokojivou, ačkoliv se od doby Zichova článku řady vydaných Ostrčilových děl rozšířily: „...a jest jistě více než zahanbující, že nevyšly ani potom, takže jsou netištěny podnes, a to i taková díla, jako jsou *Kunálovy oči* nebo *Symfonie A dur*.“ (Nejedlý 1935: 155) Kritizován byl nejen malý počet vydaných skladeb, ale také podoba edic. Otakar Zich v jiném svém textu kritizuje Ostrčilův příklon k vydávání klavírních výtahů: „Je to veliká škoda, že Ostrčil, který jest z našich žijících skladatelů vedle Suka nejvyslovenějším sklada-

telem orchestrálním, neuznal za vhodné ani v jedné ze svých publikací vyznačiti aspoň v nejvýznačnějších rysech instrumentaci skladby.“ (Zich 1912: 149)

Následující část představuje chronologický pohled na vydávání děl Otakara Ostrčila spojený s popisem a hodnocením vybraných edic. Soupis všech známých vydání je v této práci v kapitole 6.

Ostrčilovým prvním vydavatelem byl Mojmir Urbánek, který svou značku Edition M. U. založil v roce 1900 a vydával na ní soudobou českou hudbu, mimo jiné skladby Vítězslava Nováka, Josefa Suka, Jindřicha Jindřicha, vedle toho též dobovou populární hudbu. O vydávání Ostrčilových děl Urbánek se skladatelem jednal již v roce 1902, kdy vydavatel projevil zájem o Ostrčilovy písně. V dopise Nejedlému 7. 8. 1902 Ostrčil píše: „Tuhle jsme zde měli večírek, na kterém zpíval bratr moje ‚Fialky‘. Na večírku byla paní Iška Urbánková. Mojmir přijel druhý den a požádal bratra, aby mu některé moje písničky zazpíval, a pak mně řekl, abych mu je poslal, až přijedu do Prahy.“ (Zachařová 1982: 40) Ostrčil Urbánkovi kromě písní nabídl i *Suitu G dur* a *Smyčcový kvartet* (tamtéž: 41). Mojmir Urbánek tato díla s ohledem na svůj malý náklad vydat odmítnul, sděluje to Ostrčilovi v dopise z 23. 1. 1902, uloženém v archivu Společnosti O. Ostrčila. První Ostrčilovou vydanou skladbou se stal v roce 1907 orchestrální melodram *Balada česká op. 8*, který vyšel u Mojmira Urbánka v Ostrčilově klavírní úpravě. Předlohou k tisku byl opis, který je v současnosti uložen v archivu Českého rozhlasu v Praze pod signaturou O 3989, autografní klavírní výtah se nedochoval. V krátkém odstupu pak u Urbánka vyšly autorské klavírní výtahy písně pro mezzosoprán a orchestr *Osiřelo dítě* (vydáno 1909) a orchestrálního melodramu *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* (vydáno 1911). Všechny tři výtahy se dočkaly reprintu se změněnými titulními stranami, s drobnými opravami not a úpravami grafické podoby některých znaků – píseň *Osiřelo dítě* vyšla v roce 1924 u Hudební matice, *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* u SNKLHU v roce 1955 a *Balada česká* 1956 tamtéž.

Po roce 1911 už Ostrčil u Urbánka žádnou další skladbu nevydal, téhož roku vyšel nákladem Umělecké besedy v Praze autorský klavírní výtah opery *Poupě*. Dochovala se autografní předloha k vydání, která je uložena v Českém muzeu hudby pod signaturou XXVIII E 237 a přesně odpovídá původnímu vydání i druhému vydání z roku 1950 u SNKLHU, o němž bude řeč později. V roce 1913 vydala Umělecká beseda partituru sborové kompozice *Česká legenda vánoční*, v roce 1920 klavírní úprava kantáty pro sóla, sbor a orchestr *Legenda o sv. Zitě*, a v roce 1923 sborové *Prosté motivy* jako partituru i jednotlivé sborové hlasy. Autorský klavírní výtah balady pro mezzosoprán a orchestr *Osiřelo dítě* vyšlo v roce 1924

jako reprint Urbánkova vydání z roku 1909, téhož roku vyšla píseň pro tenor a orchestr *Cizí host* ve skladatelově úpravě pro klavír. Text písně byl uveden česky i v německém překladu. Autor překladu není znám.

Tři písně op. 18, písně pro zpěv a klavír z let 1910–1913, vyšly u Umělecké besedy dvakrát krátce po sobě, poobakrát číslovány jako op. 14, což je ovšem v rozporu s opusovým číslem uvedeným v Ostrčilově autografním seznamu skladeb. První vydání z roku 1917 obsahuje texty písní pouze česky, vydání z roku 1921 je doplněno jejich překladem do němčiny, autorem překladu je Friedrich Adler.¹⁷ V roce 1925 byla píseň *Svůj celý smutek*, opět s českým i německým textem, zařazena do alba *Česká moderní píseň*, sešit 1, vydaného Hudební maticí Umělecké besedy.

Čtyři Ostrčilovy skladby vydala v letech 1920–1930 Foersterova společnost v Praze. První z nich byl Ostrčilův klavírní výtah opery *Legenda z Erinu*, který vyšel bezprostředně po dokončení opery. Podkladem pro toto vydání byl autografní klavírní výtah uložený v Českém muzeu hudby pod signaturou Tr B 98, autograf obsahuje vydavatelovy poznámky tužkou týkající se notosazby a lístek z tiskárny Emanuela Starého potvrzující převzetí korektury.

Symfonieta op. 20 z roku 1921 vyšla u Foersterovy společnosti 1924, byla to první Ostrčilova orchestrální partitura, která vyšla tiskem. V oznámení o vydání Symfoniety u Foersterovy společnosti se v časopise *Smetana* roku 1924 na straně 87 píše: „Letošní pražský festival měl i blahodárny vliv na hudební náš knižní trh. Všecky české skladby na mezinárodních pražských koncertech hrané – věc u nás tak řídká – vyšly v partiturách.“

Suitu z hudby k scénické pohádce *Sirotek op. 10a* upravil pro klavír na dvě ruce Jiří Schulz¹⁸ a tuto úpravu vydalo Hudební nakladatelství Foerstrovy společnosti v Praze roku 1927. Předlohou byl rukopis uložený v Národní knihovně, který psal částečně pravděpodobně Schulz a částečně Ostrčil, což svědčí o částečném podílu Ostrčila na úpravě, ačkoliv o tom ve vydání není zmínka.

Foersterova společnost údajně roku 1930 vytiskla sborovou skladbu *Zdravice Ferdinandu Vachovi* (Plavec 1941: 192), žádný exemplář však není doložen.

¹⁷ Friedrich Adler (1857–1938) byl pražský německy píšící básník, překladatel a právník. Adler byl povoláním advokát a tlumočnick poslanecké sněmovny. Přeložil do němčiny několik libret.

¹⁸ Jiří Schulz (1898–1953), dirigent, bankovní úředník, synovec Anežky Schulzové. Byl žákem O. Ostrčila v dirigování a jeho nástupcem u Orchesterálního sdružení v Praze v letech 1922–35.

Ve vydavatelství Universal Edition ve Vídni vyšla jediná Ostrčilova skladba, *Sonatina pro violu, housle a klavír op. 22*. Vydání z roku 1928 má podobu partitury s vloženým houslovým a violovým partem. Vydání u Universal Edition vyjednal Ostrčilovi Josef Hutter, jak vyplývá z dopisu Huttera Ostrčilovi z 29. 5. 1925 (CZ Pnm, archiv SOO)

Edice Česká hudba v Kutné hoře vydala jednu Ostrčilovu skladbu a jednu úpravu jeho skladby. Roku 1929 tam vyšla píseň *Soumrak*, jediná píseň z mládí, kterou Ostrčil dovolil otisknout. V roce 1932 byla vydána druhá věta *Symfoniety op. 20* v klavírní úpravě Jaromíra Fialy¹⁹ jako příloha časopisu Česká hudba.

Po Ostrčilově smrti v roce 1935 vznikla Společnost Otakara Ostrčila, která pečovala o skladatelův odkaz. Již v roce 1936 vydala dvě poslední Ostrčilovy skladby: operu *Honzovo království* a *Preludium*, skladbu, kterou stačil Ostrčil zapsat pouze ve skice.

Od této chvíle se péče o skladatelovo dílo ujímá Josef Plavec,²⁰ jenž připravil k vydání podstatnou část Ostrčilova díla a přistupoval k vydávání odpovědně, respektoval autograf i Ostrčilovy poznámky v něm, svůj postup a to, z jakých pramenů čerpal, uváděl v předmluvě k vydání či v samostatných textech. Plavec byl obdivovatelem Ostrčilovy tvorby a po jeho smrti instrumentoval dvě jeho skladby, *Preludium* a melodram *Skřivan*.

Vydání *Preludia* přesně respektuje podobu skici, včetně rozložení na dvou osnovách, čímž připomíná skladbu pro klavír. *Honzovo království* vyšlo v podobě klavírního výtahu, který pořídil již k premiéře díla v Brně r. 1934 pianista Karel Šolc.²¹ Úvod napsal Zdeněk Nejedlý, po něm následuje český, německý, francouzský, anglický a ruský obsah děje hry. Novinkou bylo uvedení zpěvních partů ve třech jazykových verzích, české, německé a ruské.

V roce 1939 vydala Společnost Otakara Ostrčila *Suitu c moll* jako orchestrální partituru s podloženým klavírním výtahem (pořídil K. Šolc). O vydání Suity měla v té době zájem i Hudební matice, o čemž svědčí dopis Julie Ostrčilové z 25. 1. 1938, jímž řeší spor Hudební matice se Společností O. Ostrčila o právo na vydání skladby (Blatské muzeum Soběslav, inventární č. 157)

Roku 1943 vydala Společnost *Smyčcový kvartet* v podobě jednotlivých partů revidované Richardem Zikou, který tuto skladbu se svým kvartetem prováděl. V letech 1942–1947

¹⁹ Jaromír Fiala (1892–1967), hudební pedagog, spisovatel, překladatel a skladatel.

²⁰ Josef Plavec (1905–1979), hudební vědec, skladatel a sbormistr, středoškolský a vysokoškolský profesor hudby, zabýval se tvorbou Smetany, Foerster, Ostrčila, O. Jeremiáše a F. Škroupa, byl jednatelem Společnosti Otakara Ostrčila

²¹ Karel Šolc (1893–1985), klavírista, autor klavírních výtahů operních, kantátových a symfonických děl českých skladatelů.

vydávala Společnost Otakara Ostrčila ve spolupráci s Melantrichem řadu nazvanou Písně z mládí Otakara Ostrčila. Jednalo se o šest sešitů obsahujících vždy dvě písně. Vyšly všechny písně komponované na české texty, písně s německým textem zůstaly nevydány, stejně jako česká píseň Starý mládenec, pravděpodobně již tehdy existující jen jako torzo.

Další skladby připravil Josef Plavec k vydání u Hudební matice, která v roce 1950 vydala reprinty dvou oper, *Poupěte* a *Honzova království*. Plavec je zde autorem předmluv (v českém, ruském, anglickém a francouzském jazyce) a oprav některých zřejmých chyb z předchozích vydání. Hudební matice se poté stala součástí Státního nakladatelství krásné literatury hudby a umění (SNKLHU), později Státního hudebního vydavatelství. Josef Plavec i nadále v těchto institucích pracoval na edicích Ostrčilových skladeb.

V roce 1953 vyšla partitura skladby *Léto*, 1955 partitura Suity G dur, v obou případech šlo o první vydání. Následovala druhá vydání klavírních verzí melodramů *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* (1955, s ilustrací J. Herinka na obálce), *Balada česká* (1956) a *Skřiván* (1958). Ve formě kapesní partitury vyšla *Suita c moll* (1959) a *Smyčcový kvartet* v revizi Karla Šolce s předmluvou Josefa Bachtíka (1961). I tato vydání byla připravena na základě autografních předloh. V době vydání kvartetu se SNKHLU změnilo ve Státní hudební vydavatelství a pod touto hlavičkou vyšla v roce 1962 *Sonatina* jako partitura s houslovým a violovým partem. Předchozí vydání Universal Edition bylo jednou z předloh, ve srovnání s ním došlo k opravení několika chyb v notovém zápisu

Nakladatelství Panton vydalo v roce 1959 kapesní partituru orchestrální skladby *Impromptu* s předmluvou Jiřího Válka. Toto vydání odpovídá autografu a respektuje autorovy opravy, které jsou v něm zaneseny. Vydavatelství Dilia v roce 1966 vydalo partituru a hlasy opery *Vlasty skon*. Tuto edici zmiňuje Červinková, v současné době ji však není možné doložit.

Po dobu bezmála půl století nevycházela žádná Ostrčilova díla nově ani v dotisku. Teprve v roce 2008 vydalo vydavatelství Českého rozhlasu partituru melodramu *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* a píseň *Osiřelo dítě*. Jedná se o první vydání orchestrálních verzí těchto děl, klavírní výtahy obou skladeb vyšly již dříve. Podkladem pro tyto edice byly opisy z archivu Českého rozhlasu, které byly porovnány s autografy uloženými v Českém muzeu hudby. Jde o praktická vydání určená k provádění, spolu s partiturou byly vydány i orchestrální party.

Mnichovské nakladatelství Musikproduktion Höflich vydalo v letech 2007 až 2008 studijní partitury *Křížové cesty*, *Suity G dur*, *Suity c moll* a *Léta*. Jde o reprinty dřívějších českých vydání. Křížová cesta byla přetištěna z exempláře uloženého v městské knihovně v Lipsku,²² předlohou pro přetisk *Suity c moll* byl exemplář zapůjčený ze soukromé sbírky Geoffreyho Chewy.²³

²² Informace z internetových stránek nakladatelství <<http://www.musikmph.de/>>, navštívených dne 28. 11. 2009, v roce 2010 byla informace ze stránek odstraněna

²³ Z e-mailové korespondence s G. Chewem z 2. 2. 2011.

4. 4. Zvukové a audiovizuální prameny Ostrčilových děl

S tím, jak se v průběhu dvacátého století rozšířila technologie zvukového záznamu, objevil se v podobě nahrávky nový typ pramene. Nahrávka představuje zdroj poznání skladby, podobně jako notová edice. V případě, že vzniku nahrávky byl přítomen autor, jak tomu je od počátku dvacátého století stále častěji, jde navíc o jeden z pramenů poznání možné autentické podoby skladby. K dílu Otakara Ostrčila se nedochovala žádná nahrávka jeho vlastní kompozice, kterou by sám dirigoval nebo u jejíhož pořízení by byl osobně přítomen.²⁴

Nejstarší dochovanou a zároveň vydanou nahrávkou Ostrčilovy skladby je *Selská slavnost op. 1* v podání Filmového symfonického orchestru a Otakara Paříka. Další významnou nahrávkou je záznam *Suity c moll op. 14* s Českou filharmonií a Karlem Ančerlem, pořízený v roce 1954, vydaný na gramofonové desce Supraphonu roku 1958 a potom ještě jednou v roce 2004 na CD.²⁵ Většina Ostrčilových opusovaných skladeb vyšla na desce, překvapivě nebyla vydána nahrávka Ostrčilovy *Pohádkové suity*, jedné z nejpobulárnějších Ostrčilových skladeb. Žádná z oper nebyla vydána v podobě kompletní nahrávky, *Honzovo království* vyšlo v podobě výběru několika scén,²⁶ z ostatních oper vyšly pouze jednotlivé árie.

Vedle toho existují i zvukové záznamy v archivu Českého rozhlasu, z nichž nejstarší pochází z roku 1954 (*Impromptu*, Symfonický orchestr československého rozhlasu, řídil Alois Klíma) a nejnovější z počátku 21. století. Tyto nahrávky pokrývají většinu Ostrčilova opusovaného díla, včetně kompletních nahrávek oper *Poupě* a *Honzovo království*, zkrácené verze opery *Vlasty skon*, a několika árií z *Kunálových očí*. Z neopusovaných děl jsou v rozhlasovém archivu dochovány nahrávky *Preludia* a melodramu *Skřivan*, v obou případech v orchestrální úpravě Josefa Plavce, a písní *Večerní les* a *U splavu*. Jedinými díly s opusovým číslem, k nimž neexistuje žádný zvukový záznam, ať vydaný či nevydaný, jsou opera *Legenda z Erinu* a symfonická báseň *Pohádka o Šemíkovi*.

Na základě opery *Poupě* vznikla v roce 1967 v České televizi filmová inscenace, kterou režíroval Václav Krška. V souladu s dobovou praxí operní zpěváci dabovali činoherní herce, kteří zpěv pouze předstírali. Záznam je uložen v archivu České televize.

²⁴ Jedním z Ostrčilových významných uměleckých počínů je nicméně nahrávka *Prodané nevěsty* Bedřicha Smetany (His Masters Voice roku 1933 na patnácti gramofonových deskách, Naxos 2001 na 2CD).

²⁵ CD Supraphon 2004, Karel Ančerl Gold Edition,

²⁶ LP Supraphon 1956, DM 5650, vybrané scény, Beno Blachut, Maria Tauberová a další, Sbor a orchestr Národního divadla v Praze, dir. Jaroslav Krombholc; LP Supraphon 1980, vybrané scény, Jaroslav Horáček, Jana Jonášová, Miloš Ježil, René Tuček, sbor a orchestr Čs. rozhlasu v Praze, dir. František Jílek

4. 5. Korespondence

Korespondence autora a dalších osob, která se jakkoliv dotýká jednotlivých skladeb, může dále osvětlit okolnosti vzniku děl, jejich vydávání, provedení i recepce. V Ostrčilově případě je dochována pravděpodobně téměř kompletní korespondence přijatá. V podstatně menší míře jsou k dispozici dopisy odeslané.

Oboustranná korespondence Ostrčila s Leošem Janáčkem (Rektorys 1948), Vilémem Zítkem (Rektorys 1951), Otakarem Jeremiášem (Patzaková 1959) a Zdeňkem Nejedlým (Začarová 1982) vyšla knižně. Ostrčilovy dopisy adresované Fibichovi byly otištěny ve Sborníku k 60. narozeninám prof. Josefa Plavce (Vanický 1966). Ve Věstníku Společnosti Otakara Ostrčila z března 1947 bylo otištěno několik dopisů Albana Berga Otakaru Ostrčilovi v překladu Josefa Bartoše.

Ostrčilova skladatelského díla se týká zvláště korespondence se Zdeňkem Nejedlým. Vzájemná korespondence s Nejedlým je součástí fondu Zdeňka Nejedlého v Archivu Akademie věd (dnes Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR). Obsahuje 264 korespondenčních jednotek. Oboustranná korespondence Ostrčila a Leoše Janáčka je uložena v brněnském Janáčkově archivu Moravského zemského muzea.

V archivu Společnosti Otakara Ostrčila uloženém v Českém muzeu hudby je převážně Ostrčillem přijatá korespondence všeho druhu, osobní, s institucemi a především od různých osobností hudebního a vůbec kulturního a veřejného života. Jedná se o stovky položek, které jsou v současnosti částečně uspořádány abecedně podle odesílatele. Ve stejném archivu jsou uloženy originály publikované korespondence s Vilémem Zítkem, Otakarem Jeremiášem i dopisů od Albana Berga. Korespondence Ostrčila Fibichovi je součástí fondu nenotových rukopisů rovněž v Českém muzeu hudby.

Odeslaná korespondence s výjimkou fondů Zdeňka Nejedlého a Leoše Janáčka je uložena také na dalších místech, podle toho, které osobnosti byly dopisy adresovány: ve fondu Josefa Suka, fondu Karla Pippicha (korespondence s libretistou opery *Vlasty skon*) v Regionálním muzeu v Chrudimi či ve fondu Celestina Rypla v Archivu města Plzně. Ostrčilova korespondence s rodinou a další korespondence osobního charakteru je uložena v Blatském muzeu v Soběslavi.

4. 6. Libreta a textové předlohy

V Ostrčilově pozůstalosti se nedochovaly exempláře textových předloh ani libret, s nimiž skladatel pracoval. Ve většině případů je známo autorství předlohy a lze odhadnout, které vydání mohl mít Ostrčil k dispozici. To platí pro textové předlohy k melodramům, kantátám i písním.

Libreta k operám *Vlasty skon* (Pippich 1904), *Kunálovy oči* (Mašek 1908) a *Honzovo království* (Mařánek 1934, 1959) byla samostatně vydána při příležitosti jejich inscenací. Opery *Poupě* a *Legenda z Erinu* byly komponovány na dramatické předlohy Františka Xavera Svobody (Svoboda 1902), respektive Julia Zeyera (Zeyer 1886), které byly použity prakticky beze změn a které tiskem vyšly již před premiérami oper. K jejich samostatnému vydání v souvislosti s operou tedy nedošlo.

Libreta k neopisovaným operám se v Ostrčilově pozůstalosti nedochovala, ani nebyla vydána. Jejich společným znakem je skutečnost, že byla všechna psána přímo pro Otakara Ostrčila a jejich autory byli jeho přátelé. Pro operní fragment *Rybáři* napsal libreto v roce 1894 Josef Prušák, právník a profesor na Karlově univerzitě, který se s Ostrčilem se poznal ve Vápenném Podole. Antonín Šetelík, Ostrčilův spolužák z gymnázia i z univerzity je autorem libreta opery *Jan Zhořelecký* z roku 1898. Další operní fragment, *Cymbelín* z roku 1900, vznikl na libreto údajného Ostrčilova vrstevníka známého jen příjmením Zákrejs (jediná zmínka o něm je v Hudební revue 1 z roku 1908 na straně 504), který vycházel z předlohy Williama Shakespeara. Předlohou k opeře *Zahořanský hon* byla povídka Aloise Jiráska, není ovšem jasné, kdo byl libretistou. Červinková uvádí Františka Xavera Svobodu (Červinková 1971: 17), jiné zdroje zmiňují, že skicu libreta připravil pro Ostrčila Zdeněk Nejedlý (Nejedlý 1935: 107; Zachařová 1982: 76).

4. 7. Dřívější soupisy Ostrčilových děl

Důležitým pramenem při sestavování katalogu skladeb byly dřívější soupisy Ostrčilova díla, které vznikaly již v průběhu skladatelova života. První z těchto seznamů vyšel v roce 1908 s titulem „Naše vyobrazení. Portrét Otakara Ostrčila.“ v Hudební revue 1, 1908, na s. 503–505. Obsahuje chronologický soupis končící operou *Kunálovy oči*, u každé skladby je uvedeno datum vzniku a první provedení, chybí zde některé skladby z mládí. Otto Payer zařadil do publikace „Ostrčil und die tschechische Opernbühne unserer Tage“ (Payer 1912)

soupis sahající k *Impromptu* a obsahující německé překlady názvů, údaje o premiérách a vydání. Chronologický seznam s podrobným popisem skladeb až po *Legendu z Erinu* sestavil Richard Veselý (Veselý 1919). V roce 1926 publikoval Josef Hutter v Listech hudební matice seznam obsahující dílo po *Sonatinu pro housle, violu a klavír op. 22* (Hutter 1926). Také monografie od Zdeňka Nejedlého obsahuje soupis Ostrčilových kompozic, který sice sahá jen do roku 1919, tak jako monografie samotná, ovšem obsahuje i neopusovaná díla; řazen je abecedně (Nejedlý 1935: 357–358). Rok po Nejedlém vydal chronologický soupis Josef Bartoš, který zahrnuje pouze opusované skladby, k nimž přidává ještě melodram *Skřivan*, jím samým označený jako opus 26 (Bartoš 1936: 173–175). Společnost Otakara Ostrčila vydala v roce 1939 publikaci *Výročí šedesátých narozenin Otakara Ostrčila*, která obsahuje seznam skladeb zahrnujícím opět *Skřivana* s opusovým číslem 26, vedle toho i seznam rukopisných skladeb bez opusového čísla, v němž ovšem některé skladby chybí (Patzaková/Waisar 1939: 19–20). Seznam hlavních skladeb podle druhů obsahuje kniha „Tradice a současnost v české hudbě“ (Jiránek 1964). Podrobné seznamy jsou součástí hesel ve slovnících ČSHS (Plavec 1962) a MGG (Bužga 1964), které vznikly pravděpodobně na základě Ostrčilovy pozůstalosti.

Zvláštní pozornost si zaslouží dva soupisy: Ostrčilův vlastní seznam a seznam otištěný v rámci bibliografické publikace Červinkové (1971). Ostrčilův autografní seznam skladeb se nachází na poslední straně *Skicáře II* a obsahuje kompozice po *Křížovou cestu*, včetně opusových čísel. Tento jediný dochovaný vlastnoruční soupis Ostrčilova díla umožňuje doložit autentickou podobu názvů skladeb a jejich opusová čísla. Viz obrazovou přílohu.

První kapitola bibliografie Červinkové obsahuje chronologický, systematický a abecední seznam Ostrčilových skladeb. Chronologický seznam uvádí podrobnější údaje ke skladbě – její plný název, druh, obsazení, opusové číslo, názvy vět, datum dokončení práce, vydání, první provedení, dále údaj o publikovaném rozboru díla, pokud existoval, a signaturu vydaných not uložených v Městské knihovně v Praze. Oproti dřívějším heslům jsou do soupisu pojaty poprvé dvě skladby z mládí: píseň *Nocturno* a klavírní *Skladba pro oktávanský památník*.

5. Struktura tematického katalogu Ostrčilových skladeb

Katalogem díla skladatele se rozumí uspořádaný soupis skladeb jednoho autora, tematický katalog pak znamená, že takový soupis obsahuje notové ukázky k jednotlivým skladbám. Označení „tematický katalog“ se stalo v hudební vědě tradicí, ačkoliv jde spíše o katalogy incipitové než tematické. Samotný termín „tematický katalog“ odkazuje na skutečnost, že jednotlivé skladby jsou identifikovány svými tématy. První katalogy používající označení „tematický“ zpracovávaly klasicistní díla, v nichž téma představovalo základní východisko kompoziční práce. Téma danou skladbu identifikovalo lépe než její název, vzhledem k tomu, že označení skladba dostala mechanicky podle druhu a tóniny (Sonáta D dur, Symfonie g moll), navíc se objevilo zpravidla hned na začátku skladby, takže se prakticky překrývalo s incipitem. Zatímco pro hudbu klasicismu představovala identifikace skladeb pomocí tématu/incipitu optimální přístup, při zpracovávání hudby novější je situace jiná. Souvisí to se změnou skladatelské praxe, kdy autoři méně píšou série děl jednoho druhu (symfonie, koncerty) a funkci základní identifikační pomůcky přebírá jméno autora a název skladby. Přesto jsou katalogy skladatelů 19. i 20. století převážně zpracovány jako tematické. (Fukač 1997, Schaefer 2004, Brook 2007)

Také Ostrčilovy skladby lze většinou jednoznačně identifikovat názvem, opusovým číslem, u neopusovaných skladeb, což jsou z valné většiny vokálně-instrumentální skladby, pak názvem a autorem textu. Zařazení notového incipitu je však uživatelsky vstřícné, protože tento incipit obsahuje hudební informace ve zhuštěné podobě. Incipit v tematickém katalogu by bylo možné přirovnat k fotografii v občanském průkazu, která na malém prostoru umožňuje rychlou identifikaci.²⁷

Podoby skladatelského katalogu se mohou diametrálně lišit a pro jejich tvorbu neexistuje univerzální návod. Každý autor katalogu musí zformulovat vlastní metodu, přičemž pod-

²⁷ Zmíněná jednoznačná identifikace Ostrčilových skladeb skrze název nemusí platit vždy, a v případě existence dvou odlišných názvů pro jednu skladbu může právě notový incipit zabránit chybám. Taková situace nastala například u jedné z Ostrčilových písní. „Píseň Oberona“, jak ji pojmenoval Ostrčil a jak je pojmenována ve fondu Českého muzea hudby, a píseň „Z paprskové příze“, jak bývá označována v literatuře a jak byla také vydána, jsou jedna a tatáž skladba. Autorka této práce je dlouho považovala za dvě různé skladby a teprve při vytváření incipitů se ukázalo, že jde o jednu píseň s dvěma odlišnými názvy. V předkládaném katalogu oba názvy figurují v titulu skladby.

bu katalogu do značné míry ovlivňuje to, o kterého skladatele jde. Roli hraje období, v němž skladatel působil, počet jeho skladeb, množství a charakter dochovaných pramenů.

Díla v katalogu bývají řazena chronologicky, systematicky či kombinací obou způsobů. Katalogy se liší i strukturou hesel²⁸ věnovaných jednotlivým skladbám. Základní údaje, vycházející z muzejního katalogizačního popisu, se objevují ve všech katalozích: titul, opusové číslo, datum vzniku, autor textové předlohy, obsazení. Katalogy mohou obsahovat úplnou, nebo výběrovou bibliografii, uvádět soupis provedení či pouze premiéru dané skladby. Lze pozorovat rozdíly mezi množstvím informací obsažených v jednotlivých katalozích a tendenci ke stále obsažnějšímu a podrobnějšímu zpracování.

Moderní respektované katalogy, jakými jsou např. ty, které sestavila Margit McCorkle a které jsou věnovány dílu Johannese Brahmsa (1984) nebo Roberta Schumanna (2003), usilují o shromáždění co největšího množství relevantních informací včetně historického kontextu. Pokud byla například skladba někomu věnována, obsahuje katalog podrobné informace o této osobě a jejím vztahu ke skladateli, údaje o prvních provedeních jsou spojeny s přiblížením dobové recepce. Cílem je poskytnout vyčerpávající množství faktů spolu s odkazy na jejich zdroje a s komentáři. Katalogy Brahmsa a Schumanna vznikaly v souvislosti s přípravou souborného vydání děl těchto skladatelů, ústřední roli v nich proto hraje kritika notových pramenů.

Současný trend lze shrnout následovně: Katalog obsahuje kompletní skladatelovo hudební dílo včetně nedokončených děl nebo fragmentů, nejdůležitější informace ke vzniku, datování, pramenné situaci a notovému textu příslušných děl. Základem je studium veškerých dochovaných pramenů, autografů, tisků, dochovaných korekturních exemplářů a provozacích materiálů. Dalšími prameny jsou libreta a ostatní zhudebněné texty a také korespondence. Ačkoliv katalog obsahuje maximum informací o skladbě, vyhýbá se analytickým a estetickým výkladům.

Následující text se věnuje struktuře katalogu skladeb Otakara Ostrčila a vysvětluje, podle kterých kritérií jsou v něm řazeny skladby, jak jsou postavena hesla a jakým způsobem jsou v nich řešeny jednotlivé položky.

²⁸ Pojem „heslo“ je v této práci použit pro souhrn informací týkajících se jedné skladby a je spojeno s jedním katalogovým číslem. Anglickým ekvivalentem je pojem „Entry“, německým „Eintrag“. Jednotlivé části hesla (titul, obsazení, dedikace, apod.) jsou označovány jako položky.

5. 1. Řazení skladeb

Ostrčilovy skladby jsou v katalogu rozděleny do dvou hlavních částí. V první části jsou skladby s opusovým číslem a jsou podle těchto čísel řazeny. Přidělením opusového čísla Ostrčil nevyjadřoval jen pořadí skladby, ale řadil ji tím do svého oficiálního díla. Skladby bez opusového čísla nepovažoval za významné, někdy je údajně zapíral (Plavec 1941: 192)

Řazení podle opusových čísel v Ostrčilově případě odpovídá chronologii vzniku skladeb. K drobnému odchýlení dochází u *Tři písní* op. 18, protože jednotlivé písně vznikaly ve větším časovém rozestupu. Rozhodujícím pramenem pro přiřazení opusových čísel byl Ostrčilův autografní soupis skladeb, zaznamenaný na poslední straně Skicáře II (CZ Pnm, archiv SOO), v němž jsou všechny opusované skladby po opus 24. Soupis pochází pravděpodobně z roku 1928 a chybí v něm pouze *Honzovo království* s opusovým číslem 25.

První část katalogu tedy obsahuje dvacet pět skladeb, jejichž opusová a katalogová čísla se shodují. Navíc zahrnuje dvě Ostrčilovy úpravy jeho vlastních opusovaných skladeb. Tyto úpravy jsou přiřazeny k původním verzím, mají ovšem vlastní heslo, tedy vlastní katalogové číslo: Ke scénické hudbě *Sirotek* op. 10 je přiřazena Ostrčilova suita op. 10a s katalogovým číslem rovněž 10a. *Hudba z opery Vlasty skon*, tedy orchestrální hudba z opery s opusovým číslem 5, nedostala od Ostrčila vlastní opusové číslo, ale v katalogu má číslo 5a.

Druhou skupinou jsou skladby, které nemají opusové číslo. Tato skupina zahrnuje raná díla, příležitostné skladby, nedochované nebo fragmentárně dochované skladby. Důvodem, proč byly tyto různorodé kategorie spojeny, ačkoliv v jiných katalozích stojí samostatně (Nouza/Nový 2005, Spurný 2010), je jejich malý počet. Skladby bez opusového čísla jsou uspořádány podle druhů: opery, melodramy, sbory, písně, instrumentální skladby, Ostrčilovy úpravy cizích děl. V rámci jednotlivých druhů jsou řazeny chronologicky.

Výše uvedené řazení skladeb je výsledkem snahy o co nejpřirozenější uspořádání Ostrčilova díla. Vzhledem k relativně malému počtu skladeb by při systematickém řazení vznikly kategorie naplněné třeba jen jednou skladbou, nebo by bylo nutné násilně přiřazovat k určitým hudebním druhům skladby, které nepatří jednoznačně ani do jednoho druhu. Například skladba *Sirotek* op. 10 by byla jediným zástupcem scénické hudby a na jejím základě vzniklá Suita, již Ostrčil přidělil opusové číslo 10a by spadala mezi orchestrální skladby. Při řazení podle opusových čísel stojí tato hesla vedle sebe. Jiné možnosti řazení skladeb jsou pokryty pomocí tří rejstříků za hlavní částí katalogu, které řadí skladby podle druhů, chronologicky a abecedně.

5. 2. Struktura hesla

Při uvažování o podobě hesla nesloužil za vzor jeden konkrétní katalog, inspiraci poskytl několik novějších děl českých a světových (McCorkle 1984, 2003; Nouza/Nový 2005; Simeone/Tyrrell/Němcová/Straková 1997; Spurný/Vysloužil 2010). Cílem bylo poskytnout ke každé skladbě maximum dostupných historických faktů a údajů o existujících pramenech. Katalog obsahuje informace důležité pro případnou edici (evidence autografů, opisů a vydání, souvislosti mezi nimi), pro badatele zpracovávajícího Ostrčilovo dílo nebo některou část (to hlavně při uvádění literatury, kde je uvedeno maximum položek), i pro pracovníka muzea (podrobný popis pramene).

Každé heslo je uvedeno hlavičkou, která obsahuje původní titul nebo obvykle užívaný titul v hranatých závorkách, originální podtitul nebo nepůvodní specifikaci skladby v hranatých závorkách, dále opusové číslo a rok vzniku. Následuje incipit skladby, resp. více incipitů, má-li skladba více vět. Pod incipitem jsou technické parametry skladby: obsazení a durata. Základní katalogizační údaje uzavírá informace o autorovi textu nebo libreta. V následující části jde o historický kontext vzniku skladby, jsou zde podrobnější data kompozice a další okolnosti a také údaje o osobě, jíž byla skladba věnována. Následuje sekce věnovaná notovým pramenům, která obsahuje soupis všech známých autografů skladby, významných opisů a všech dosavadních vydání skladby. Položka Provedení zahrnuje údaje o premiéře i všech zjištěných dalších provedeních, v některých případech je doplněna o zmínky o dobové recepci skladby. Závěrečná část hesla je věnována nenotovým pramenům ke skladbě. Sem spadají nahrávky, korespondence a literatura.

Následující text je věnován způsobu zpracování vybraných položek. U některých položek je zpracování poměrně jednoznačné, jiné vyžadují vysvětlení zvoleného postupu. Když zvolený postup vyhovuje jednomu dílu, v jiném může působit komplikace, každá položka proto vyžadovala hledání optimálního způsobu zpracování.

Titul

Již titul díla může být zdrojem komplikací, protože názvy, pod kterými dílo vystupuje, se od sebe mohou lišit: jiný může být originální název podle autografu nebo dalších autorových pramenů, jiný název podle vydání, podle případné textové předlohy nebo název, pod nímž je skladba obvykle uváděna.

Katalog uvádí přesný originální titul, kterým skladbu prokazatelně pojmenoval autor, tedy většinou titul podle autografu. Mohou ovšem nastat situace, kdy autograf chybí nebo kdy titul na autografu není uveden. Potom je volen titul podle autografního seznamu nebo je nutno volit mezi variantami titulu uvedenými v dalších pramenech. Přitom je třeba kriticky hodnotit míru autenticity daného titulu. Tituly, které lze považovat za Ostrčilovy, jsou zapsány normálně, v hranatých závorkách jsou uváděny názvy, u nichž nelze doložit Ostrčilovo autorství. Hranaté závorky jsou také užity v případech, kdy skladba žádný vlastní název nemá a je označována incipitem zhudebněného textu nebo názvem textové předlohy, což je případ řady Ostrčilových písní.

Příkladem je Suita G dur, pro niž se vžil název „Pohádková suita“, jelikož při provádění bývají jednotlivé věty skladby uváděny dvojveršími z různých básní s pohádkovým námětem. Na Ostrčilově autografu je uvedeno *Suita Op. 2*, v autografním seznamu skladeb stojí *I. Suita*. Zdeněk Nejedlý ji ve své monografii označuje názvem *Pohádková suita G dur* (Nejedlý 1935: 52), Blanka Červinková v soupisu díla v rámci Ostrčilovy bibliografie použila název *Suita G dur*. Pro tento katalog byl zvolen způsob zápisu pokrývající všechny varianty: *Suita [G dur „Pohádková“]*.

Označování třetího Ostrčilova opusu lavíruje mezi psaním *Pohádka o Šemíkovi* a *Pohádka o Šemíku*. Autograf je označen: *Pohádka o Šemíkovi. Symfonická báseň*, Ostrčil ve vlastním seznamu skladeb ovšem ve vlastním seznamu používá verzi: *Pohádka o Šemíku*, kterou používají i Nejedlý, Červinková i jiní autoři. V literatuře a jiných písemných pramenech, programech koncertů, databázích archivů atd. převažuje titul *Pohádka o Šemíku*, s ohledem na autograf a současnou gramatiku je však v katalogu použit titul *Pohádka o Šemíkovi*.

Dostupná Ostrčilova korespondence při řešení otázky originálního titulu příliš nepomohla, protože v ní jsou skladby označovány pracovními názvy: např. *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* je označována jako Švec, *Balada česká* jako Paleček, *Legenda o sv. Zitě* jako Zita apod. Diskusi věnovanou přímo názvu skladby, jakou bychom mohli očekávat například v korespondenci s vydavateli, nenajdeme.

Stejný postup jako u titulu byl zvolen pro zpracování podtitulu. V případě, že skladba nemá podtitul, je na tomto místě v hranatých závorkách uvedeno druhové zařazení skladby,

případně autor textové předlohy. Toto řešení bylo zvoleno v zájmu uživatelské vstřícnosti a přehlednosti.

Jako příklad uveďme tři Ostrčilovy melodramy, jejich originální titul a podtitul a jejich zpracování v katalogu (kurzívou je přepsán titul z autografu):

Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici | Melodram na slova Karla Legera

Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici

Melodram na slova Karla Legera

Balada česká | na slova Jana Nerudy

Balada česká

[Melodram] na slova Jana Nerudy

Kamenný mnich

Kamenný mnich

[Melodram na slova Vladimíra Šťastného]

Poznámky jsou řešeny menším písmem přímo u příslušné položky, ale poznámka k titulu by narušovala hlavičku, takže zde je řešena hvězdičkou, která odkazuje na konec hesla.

Kromě titulu a podtitulu obsahuje hlavička hesla informaci o opusovém čísle a roku vzniku. Pokud Ostrčil přidělil skladbě opusové číslo, je toto uvedeno na autografu či v autografním soupisu skladeb. Při řešení případných nejasností je tedy možné opřít se o autentické prameny. Skladby, které od Ostrčila nedostaly opusové číslo, mají na tomto místě v hesle označení „s. op.“ (sine opere). Takto je označen i melodram *Skřivan*, kterému přidělil Josef Bartoš opusové číslo 26 (Bartoš 1936: 175). Protože toto číslo nemá oporu ve výše zmíněných pramenech, nepovažujeme ho za autentické. Údaj o datu vzniku v hlavičce se omezuje na rok či roky, podrobnější informace jsou pak rozepsány v položce „Vznik“, o níž je pojednáno níže.

Incipity

Úvod páté kapitoly je věnován obecně smyslu uvádění notových příkladů v katalogu díla. Na tomto místě se budeme věnovat jejich konkrétní podobě. Je otázkou, jaký přístup zvolit, aby se na omezený prostor podařilo dostat maximální množství informací. Incipit v postklasicistní hudbě není totéž, co téma, což vedlo tvůrce některých katalogů k uvádění všech témat dané skladby nebo věty (Burghauser 1996, Schnierer/Peřinová 1999). Tento přístup by

v případě hudby Ostrčilovy změnil katalogové heslo v analytický text, narušil by žádoucí přehlednost, aniž by přispěl k požadované snadné identifikaci.

Pro tento katalog padla volba na uvádění incipitů skladby, každé věty vícevěté skladby, každé písně cyklu, u oper jsou uváděny začátky jednotlivých jednání. Byť nebylo možné v každé ukázce postihnout uzavřené hudební téma, přizpůsobovala se délka incipitu logice hudební myšlenky. V případě že incipit nesplňuje požadovanou identifikační funkci, je doplněn nejbližším nástupem výrazné hudební myšlenky. Podobně je postupováno v případě skladeb vokálních (s výjimkou oper), pokud text nastupuje po delším instrumentálním úvodu – pak je uveden jak incipit skladby, tak začátek otextované části. Obě části jsou uvedeny na jednom řádku, rozděleny mezerou a za pomoci čísla taktu je vyjádřena vzdálenost tohoto nástupu od počátku skladby. Modelem pro toto řešení jsou katalogy Roberta Schumanna nebo Johanne Brahmsa.

Incipity jsou psány na dvou až třech osnovách, orchestrální partitury jsou staženy do podoby partitelu na dvou osnovách s instrumentací naznačenou pomocí zkratk. Podobně sborové partitury jsou přepsány na dvou osnovách. Vokálně instrumentální díla mají zpěvní part na třetí osnově. U vokálních skladeb s doprovodem klavíru se jedná o přesný opis autografu, pokud byl k dispozici.

Obsazení

Položka „Obsazení“ zahrnuje názvy užitých nástrojů a hlasů, v případě orchestrálního obsazení jsou použity obvyklé zkratky z italštiny, názvy některých méně obvyklých nástrojů nejsou zkracovány (řehtačka, xylofon, ministrantské zvonky). Orchestrální obsazení je uváděno v pořadí odpovídajícím standardnímu rozložení v partituře. Pokud jeden hráč střídá dva a více nástrojů, je to zapsána pomocí lomítka (fl I, II, III/picc, třetí flétnista střídá pikolu).

Durata

Durata, tedy délka trvání skladby, dává společně s obsazením informaci o „objemu“ skladby a má význam především z hlediska praktického hudebního provozu. Podle volby temp se délka konkrétních provedení pochopitelně liší, údaj v katalogu je proto pouze přibližný. Zdrojem pro tuto informaci byly buď existující nahrávky, a to jak nahrávky vydané na deskách, tak záznamy uložené v archivu Českého rozhlasu nebo údaje ve vydaných partiturách či v provozovacích materiálech.

Text / libreto

Tato část obsahuje informace o původu textu. Podrobnější informace o původu zhudebněného textu nebývají běžnou součástí skladatelských katalogů, nicméně jejich uvedením se výrazně rozšiřuje a zpřesňuje kontext skladby. Zde je tedy uvedeno jméno autora, letopočty jeho narození a smrti, u méně známých autorů bližší informace o nich a o jejich vztahu k Ostrčilovi. Následuje název textu, datum vzniku, první vydání. Je uvedena informace o díle, jehož byl text součástí, ať jde o básnickou sbírku, román či divadelní hru. V celém Ostrčilově díle je jediný text lidový, a to balada *Osiřelo dítě*. V případě libreta jsou uvedeny informace o libretu samotném i o jeho předloze. Vzhledem k tomu, že v Ostrčilově pozůstalosti se nedochovaly konkrétní exempláře textových předloh, které používal při komponování, neobsahuje tato položka hesla katalogu jejich podrobnou kritiku. Nejsou doloženy ani rukopisné verze libret, katalog však udává informace o jejich vydáních.

Vznik

V této části jsou co nejpodrobněji sepsána data vzniku skladby od prvních skic či prvních záměrů, o nichž jsou k dispozici zprávy, po dokončení čistopisu. Pokud následně vznikaly další verze, například klavírní výtahy orchestrálních skladeb nebo oper, jsou zde uvedeny údaje i o nich. Časový údaj doplňují informace o okolnostech vzniku a o všem, co se týká geneze díla, včetně odkazů na zdroje informací. Nejčastějším pramenem jsou údaje a poznámky v autografech, v případě nezvěstných autografů sloužily k dataci údaje v předmluvách k vydáním, dále monografie od Zdeňka Nejedlého, která se ovšem týká pouze Ostrčilových děl do roku 1920. Díky blízkému vztahu k Ostrčilovi uvádí Nejedlý podrobnosti, které není možné zjistit z jiných zdrojů. Pokud bylo možné Nejedlým uváděná historická fakta ověřit, ukázala se jako přesná. Dále bylo možné čerpat z dochované Ostrčilovy korespondence. Kromě časového určení spadají do této položky podrobnosti o místě či místech, kde skladba vznikala, o doložených nebo pravděpodobných podnětech pro její vznik a v případě oper také o průběhu spolupráce s libretisty.

Dedikace

V případě že skladba byla věnována určité osobě (či v jednom případě pěveckému sboru), obsahuje tato položka její jméno, životopisná data a vztah Ostrčila k ní. Je zde rovněž uvedeno, jestli je dedikace zaznamenána v autografu nebo otištěna v publikaci. Plné znění dedikace je citováno v rámci popisu pramenů.

Autografy

Část věnovaná autografům je strukturována podle toho, kolik exemplářů autografních pramenů se dochovalo, či o kolika máme alespoň zprostředkované informace. Každá skica, čistopis i autografní klavírní výtah má v rámci této části svůj vlastní odstavec. V jeho rámci je nejprve určeno, o jaký typ autografu jde, zda o skicu, souvislou skicu, čistopis partitury nebo klavírního výtahu. V případě, že existuje pouze jedna verze autografu, je tato klasifikace vynechána a následuje rovnou informace o uložení pramene a jeho popis.

Uložení pramene je uvedeno v závorce, a obsahuje město, instituci (často se vyskytující instituce jsou označeny zkratkou), signaturu, pod níž je pramen v dané instituci uložen. Následuje popis pramene.

Popis pramene zahrnuje počet a rozměry svazků, počet listů ve vazbě, počet volných listů, jejich formát (na výšku či na šířku), rozměry notového papíru (výška x šířka v milimetrech), počet notových osnov na stránku.²⁹ Dále je vypsán počet popsaných stran, přičemž se rozlišuje titulní strana, strany partitury, případně další popsané strany, zda je zápis proveden tužkou či perem. Paginace je v drtivé většině případů psána Ostrčilovou rukou, je-li tomu jinak, je tato skutečnost uvedena. Titul, který se obvykle nachází na titulní straně nebo v záhlaví první strany partitury, je přepsán v plném znění kurzívou, stejně tak jsou citovány i všechny poznámky o dataci a lokaci. Neení-li uvedeno jinak, je citace rukou Ostrčilovou. Zmíněna je přítomnost nebo absence korektur či dirigentských poznámek.

Všem výše uvedeným zjištěním předcházelo nezbytné ověření či přímo určování identity autografů. Většina Ostrčilových autografů je uložena v Českém muzeu hudby, z nich větší část je zpracována a má přiděleno evidenční číslo. Tyto autografy jsou identifikovány a během přípravy katalogu bylo ověřeno, že správně. Autografy v archivu Společnosti Otakara Ostrčila, který je rovněž uložen v Českém muzeu hudby, byly nalezeny a určeny teprve při práci na tomto katalogu.

Opisy

V této části jsou uvedeny opisy partitur, partů a klavírních výtahů, které mají určitou pramennou hodnotu. Jde především o opisy dobové, v různé míře autorizované, například obsahující Ostrčilovy vlastnoruční poznámky nebo takové, z nichž bylo prokazatelně hráno pod Ostrčilovou taktovkou. U opisů je uvedeno uložení a popis pramene, jméno opisovače, jenž opis pořídil, případně značka, kterou se opisovač podepisoval. V případě dvou nesigno-

²⁹ Papír s dvanácti osnovami je označován jako 12-linkový atp. v souladu s dobovou terminologií používanou výrobcem notového papíru, kterou používal i Ostrčil.

vaných opisů, které byly evidentně pořízeny stejným opisovačem, byl tento označen jako opisovač A. Jsou zmíněny případné odchylky opisu od originálu, nebo porovnány různé opisy stejné skladby mezi sebou.

Edice

V katalogu jsou obsažena všechna známá vydání díla do roku 2010. Východiskem byly údaje o vydáních uvedené v Bibliografii (Červinková 1971), které byly revidovány a doplněny. Nejprve je uvedeno, zda se jedná o vydání partitury, partů nebo klavírního výtahu, dále rok vydání, místo, vydavatel, ediční číslo, počet stran, jméno editora. Titul skladby v tisku je uveden jen tehdy, liší-li se od originálního titulu. Následuje komentář, který přináší výsledky srovnání autografu a edice, zhodnocení edice, případně porovnání jednotlivých edic jedné skladby.

Zmíněna je přítomnost předmluv či jiných doplňujících textů, případných jejich jazykových mutací a jména autorů těchto textů. Je popsáno, má-li obálka vydání originální grafické řešení, či je-li připojeno faksimile úvodní strany autografu. Ve výjimečných případech je vypsáno přesné uložení konkrétních exemplářů (např. jde-li o jediný známý exemplář vydání či o takový, který obsahuje významné rukopisné poznámky). Chronologický seznam vydání je s dalšími soupisy na konci katalogu.

Provedení

Tato položka obsahuje datum provedení, místo, příležitost, instituce, jména účinkujících. Kromě premiéry díla jsou zde uvedena všechna další zjištěná veřejná provedení, ačkoliv pochopitelně nelze tvrdit, že jde o všechna provedení, která se uskutečnila. Snaha zahrnout pokud možno všechna provedení vychází z přesvědčení, že tento údaj významně vypovídá o životě Ostrčilova díla. Skutečnost, že je možné se o takový výčet pokusit, svědčí o tom, že Ostrčil ve srovnání s jinými skladateli nebyl hrán příliš často. Na druhou stranu na tomto výčtu lze ukázat, že si své místo v repertoáru českých hudebníků a orchestrů dokázal udržet.

Zaneseno je kompletní uvedení Ostrčilova díla v Národním divadle v Praze a Brně, všechna Ostrčilova uvedení na festivalu Pražské jaro. Zdrojem informací byly archivy jmenovaných institucí, prameny k dalším provedením byly programy, plakáty a výstřižky z archivu Společnosti Otakara Ostrčila uloženého v Českém muzeu hudby. Archiv SOO poskytuje informace o provedeních do 70. let, byly proto doplněny novějšími informacemi z veřejně přístupných zdrojů. Údaje o provedeních byly čerpány také ze vzpomínkové brožury Výročí šedesátých narozenin Otakara Ostrčila (Patzaková 1939) a z publikované Ostrčilov-

vy korespondence s Otakarem Jeremiášem (Patzaková 1959). Poznámky o datech provedení jsou často uvedeny i na provozovacích materiálech uložených v Českém rozhlasu, Českém hudebním fondu a Národním divadle. Termíny konání a programy koncertů inzerovaných v tisku byly ověřeny v následných kritikách. Takto získaná data by měla pokrývat většinu provedení. K jednotlivým provedením není v katalogu uveden zdroj informace, pokud se jedná o zdroje výše zmíněné.

Výjimečně je zařazeno provedení skladby v rozhlasu, a to tehdy, pokud se jedná o první či jediné znění vůbec (případ instrumentální verze Skřivana) nebo o zaznění při zvláštní příležitosti (vysílání Hudby z opery Vlasty skon v den Ostrčilovy smrti). K prvním nebo jinému významnému provedení bývá připojena poznámka k recepci díla nebo uvedeno ocenění, které Ostrčil za skladbu obdržel.

Diskografie

Uváděny jsou všechny zjištěné nahrávky vydané do roku 2010. V případě, že skladba nebyla vydaná na desce, je upozorněno na záznamy uložené v archivu Českého rozhlasu. Položka obsahuje údaj o typu nosiče, vydavateli, roku vydání, případně o roku a místě pořízení nahrávky a o interpretech.

Důležitým zdrojem informací byly dosavadní soupisy Ostrčilových nahrávek (Plavec 1959, Červinková 1971: 93), údaje v nich byly ověřeny a doplněny o množství novějších nahrávek na gramofonových deskách i kompaktních discích. Soupis nahrávek Ostrčilových skladeb uložených v Českém rozhlasu je zčásti k dispozici v internetové databázi, jeho kompletní podoba v rozhlasové interní databázi.

Korespondence

Z rozsáhlé dochované korespondence jsou do katalogu zaneseny dopisy, osvětlující okolnosti vzniku, vydání, provádění či recepce skladby. V případě vydané korespondence se Zdeňkem Nejedlým, Leošem Janáčkem, Otakarem Jeremiášem a Vilémem Zítkem je uveden bibliografický odkaz na publikaci. Tyto čtyři edice jsou snadno dostupné. Ostatní dopisy jsou dostupné pouze v archivech různých institucí, největší část korespondence je dokonce v dosud nezpracovaném archivu Společnosti Otakara Ostrčila a přístup běžné badatelské veřejnosti k těmto dopisům zatím není umožněn. Proto je u těchto dopisů stručně shrnut obsah pasáže vztahující se ke skladbě.

Jednotlivé dopisy jsou identifikovány jmény odesílatele a adresáta, místem a datem napsání dopisu, informací o uložení, případně bibliografickým odkazem.

Literatura

Uvádění literatury je ve skladatelských katalozích nejednotné. Někdy bývá uváděna jen literatura, která se týká zaměření tematického katalogu, tedy literatura pramenná, nikoliv analytické nebo estetické spisy. Některé tematické katalogy literaturu zcela vypouštějí. Je pochopitelné, že v případě skladatelů formátu Brahmsa či Dvořáka není ani teoreticky možné v rámci katalogového hesla vypsat veškerou sekundární literaturu. Ačkoliv k Ostrčilovu dílu existuje rozsáhlá literatura, jde o řádově menší množství položek a jejich uvedení je v rámci katalogu možné a výrazně pak zvyšuje informační hodnotu pro jeho uživatele. Tento katalog proto uvádí všechny zjištěné texty vztahující se k dané skladbě.

Seznam literatury u jednotlivých hesel je rozdělen na dvě části, z nichž první zahrnuje knižní texty, druhá časopisy a denní tisk. Pod knižní texty jsou zařazeny i neperiodické publikace, které nemají vyloženě knižní formát (nevydané diplomové práce, předmluvy k notovým edicím, programy ke koncertům.) Toto rozdělení bylo zvoleno v zájmu přehlednosti a uživatelské vstřícnosti a jako nejlepší způsob, jak takové množství různorodých publikací zapracovat do formátu katalogového hesla.

Ze stejného důvodu byl zvolen pro každou z těchto částí odlišný způsob bibliografického odkazování, který právě vyhovuje periodické, resp. neperiodické literatuře. První část zahrnuje texty o skladbě v rámci širěji pojaté knižní publikace. Bibliografický údaj je zapsán formou odkazu na abecední seznam literatury za katalogem (tedy např. Nejedlý 1935: 57–62). Řazení publikací je chronologické. Druhá část obsahuje studie, recenze i pouhé zmínky o skladbě v časopisech a denním tisku. Řazeny jsou chronologicky, název periodika, v němž se objevily, ročník, číslo, případně datum, a stránka, jsou uvedeny přímo v rámci hesla. V závorce je autor článku, je-li znám, a název článku, pokud má nějakou informační hodnotu.³⁰ U některých článků je poznamenáno, že jde o kritiku či analýzu nebo že se týká nějakého specifického problému. Tímto způsobem zápisu textů v periodikách vyniknou určité souvislosti, jako například to, že premiéře Ostrčilovy skladby bylo v jednom čísle časopisu Smetana věnováno několik textů. Zároveň se předejde zahlcení a zneřehlednění seznamu literatury za katalogem, k němuž by vedlo odkazování způsobem jako u neperiodické literatury.

Důležitými zdroji bibliografických informací byly výstřižky shromážděné Společností Otakara Ostrčila a Bibliografie Blanky Červinkové (1971), tyto zdroje bylo nicméně nutné

³⁰ Vzhledem k tomu, že většina článků o Ostrčilově skladbě *Léto* byla nadepsána *Otakar Ostrčil: Léto*, vedlo by jejich vypisování pouze k neúnosnému nárůstu rozsahu hesla.

doplnit vlastními rešeršemi specializovaných elektronických databází³¹ i archivovaných tiskovin.

Úpravy

V rámci Ostrčilova díla se lze setkat s několika případy, kdy byly již hotové skladby upraveny. Tyto úpravy jsou trojí: Ostrčilovy úpravy vlastních děl, Ostrčilovy úpravy cizích děl a cizí úpravy Ostrčilových děl.

V různých skladatelských katalozích je existence úprav reflektována různými způsoby, v případě Ostrčilova díla bylo zvoleno následující řešení: Úpravy Ostrčilových skladeb jinými autory jsou pojednány v rámci hesla o původní skladbě, nemají tedy vlastní katalogové číslo – jejich autorem není Ostrčil. Také Ostrčilovy vlastní klavírní výtahy jeho děl jsou popsány v rámci katalogového čísla původní skladby. Pouze dvě Ostrčilovy úpravy jeho děl mají vlastní katalogové heslo a číslo, protože jde o případy, kdy úpravou vznikla zcela nová skladba, s úplně novou strukturou, úplně jiného druhu. I tak je ovšem nové katalogové číslo odvozeno od čísla původní skladby. To je případ *Orchestrální suity ze Sirotky*, která vznikla ze scénické hudby k divadelní hře Sirotek (katalogová čísla 10, 10a), a *Hudby z opery Vlasty skon*, orchestrální skladby sestavené z instrumentálních částí Ostrčilovy opery (katalogová čísla 5, 5a).³² Hesla těchto úprav mají stejnou strukturu jako hesla ostatních Ostrčilových děl. Samostatná hesla mají i Ostrčilovy úpravy cizích děl. Jde tu o instrumentaci Foersterova melodramu *Norská balada* a o úpravy děl Fibichových.

³¹ Především šlo o databáze provozované Národní knihovnou a Divadelním ústavem

³² Takto, pomocí čísla a písmenka, je situace skladatelových úprav řešena i v jiných katalozích, např. v katalogu díla Josefa Suka (Nouza/Nový 2005).

Schéma katalogového hesla

0 Originální titul [nebo obvykle užívaný titul v hranatých závorkách]

Originální podtitul [nebo nepůvodní specifikace skladby v hranatých závorkách]

Opusové číslo

Rok/roky vzniku

Incipit skladby nebo incipity jednotlivých vět.

Obsazení: názvy užitých nástrojů a hlasů, v případě orchestrálního obsazení jsou použity obvyklé zkratky.

Durata: přibližné trvání v minutách.

Text/libreto: jméno autora textu (rok narození – úmrtí): *originální název textové předlohy*, informace o vydání.

U méně známých autorů podrobnější informace o nich a o vztahu Ostrčila k nim. Jiné poznámky.

Vznik: data kompozice od prvního doloženého záměru či skici po dokončení čistopisu, okolnosti vzniku skladby.

Dedikace: jméno člověka, jemuž byla skladba věnována.

Podrobnější informace o tomto člověku a o vztahu Ostrčila k němu.

Autografy: soupis všech známých autografů skladby (v závorce uložení: instituce, signatura, případně předchozí uložení), jejich popis a zhodnocení.

Opisy: soupis významných opisů (v závorce uložení: instituce, signatura, případně předchozí uložení), jejich popis a zhodnocení.

Vydání: všechna dosavadní vydání skladby: vydavatelství a rok vydání, editor.

Zhodnocení edice ve vztahu k autografům.

Provedení: premiéra a všechna další zjištěná provedení.

Poznámky k recepci.

Diskografie: všechny zjištěné nahrávky: typ nosiče, vydavatelství, rok vydání, interpreti.

Korespondence: veškerá zjištěná korespondence, která se týká dané skladby. Údaj obsahuje jméno odesílatele a adresáta, místo a datum dopisu, případně stručný obsah (v závorce uložení dopisu nebo bibliografický údaj edice).

Literatura: všechny zjištěné texty týkající se dané skladby.

knižní: texty o skladbě v knižních, neperiodických publikacích. Řazeno chronologicky, bibliografický údaj zapsán formou odkazu na abecední seznam literatury za katalogem.

časopisy a denní tisk: studie, recenze i zmínky o skladbě v časopisech a denním tisku. Soupis je řazen chronologicky, obsahuje bibliografické údaje periodika (v závorce případně autor a charakteristika textu).

Zkratky

Zkratky jsou v katalogu užívány především pro instituce, v nichž je uložena největší část ostrčilovských pramenů. Pokud existují, jsou použity zkratky zavedené mezinárodním soupisem hudebních pramenů RISM (Répertoire International des Sources Musicales):

CZ Pm – Praha, Městská knihovna, hudební oddělení

CZ Pnd – Praha, Národní divadlo, hudební archiv

CZ Pnm – Praha, Národní muzeum, České muzeum hudby

CZ Pr – Praha, Český rozhlas, notový archiv

CZ Pu – Praha, Univerzitní knihovna

SOO – Společnost Otakara Ostrčila

ČHF – Český hudební fond v Praze

SNKLHU – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění

Pro názvy nástrojů orchestru v incipitu a obsazení jsou užity obvyklé zkratky z italštiny.

1 Selská slavnost

[Hudební obrázek pro orchestr]

op. 1

1897–98

Allegro energico

fl. cl. vni, vle

fg, vcl, cb

p *f*

Obsazení: fl I, II, picc - ob I, II - cl I, II in C - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I in C, II in F - trbn I, II, III - timp - trgl, gr c, ptti - archi

Durata: cca 11 min

Vznik: 1897–1898. Ostrčil byl v té době studentem oktávy malostranského gymnázia a zároveň soukromým žákem Fibichovým.

V literatuře jsou nesrovnalosti, pokud jde o dataci autografů: „Skizza dokončena 10. března 1897“ (Nejedlý 1935: 49). „Partitura dokončena 10. 3. 1897“ (Červinková 1971: 14). „Partitura dokončena 27. února 1898“ (Hudební revue 1908: 504). Nelze rozhodnout, protože autografy jsou nezvěstné.

Autograf: nezvěstný

Pravděpodobně byly autografy k dispozici ještě při přípravě Bibliografie roku 1971: „Rukopis zachován ve dvou provedeních: čtyřruční klavírní výtah a vázaná partitura psaná tužkou.“ (Červinková 1971: 14)

Opisy:

■ dobový opis partitury (uložení: Český rozhlas Praha, sign. O 2478), 54 popsaných číslovaných stran, titul na s. 1: „*Selská slavnost*.“ *Hudební obrázek od O. Ostrčila. (1897–98) Op. 1, vlevo A) Na návsi | Allegro energico* [Nejedlý 1935: 51 uvádí tempo *Allegro vivace*], s. 19: *B) V kostele | Andante mosso*, s. 33: *Commodo (Hospoda)*, s. 42: *Quasi Polka*. Dirigentské poznámky. Vzhledem k nezvěstnému autografu a neexistujícímu vydání je tento jediný zjištěný opis zároveň jedinou partiturou Selské slavnosti vůbec.

■ orchestrální party nověji opsané (uložení: Český rozhlas Praha, sign. O 2478), opisovač JR.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ premiéra 23. 8. 1898, Vysoké Mýto, koncert k 100. výročí narození Františka Palackého. Selská slavnost je Ostrčilova první veřejně provedená skladba. Zdeněk Wirth (1878–1961), Ostrčilův spolužák z fakulty, později teoretik umění a architektury, pocházel z Vysokého Mýta. Prosadil provedení Ostrčilovy Selské slavnosti při oslavách Palackého výročí, Selská slavnost zazněla vedle skladeb B. Smetany. Ostrčil po koncertě dostal i nabídku k tisku, ale jen v okleštěné úpravě, což odmítl. (Nejedlý 1935: 49) Kapelník Riesenfeld předělal partituru na dechovou hudbu (dopis Z. Wirtha Ostrčilovi 15. 9. 1898, CZ Pnm, archiv SOO)

■ 26. 4. 1939, Praha, Obecní dům, 50. jubilejní koncert Orchesterálního sdružení, dir. I. Krejčí

Diskografie: LP Supraphon 1951, DV 5215, Filmový symfonický orchestr, dir. Otakar Pařík

Korespondence: Zdeněk Wirth Ostrčilovi, Vysoké Mýto 6. a 21. 8. 1898, 15. a 23. 9. 1898, 25. 12. 1898 (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 49–54, 57 ■ Bartoš 1936: 23–24 ■ Červinková 1971: 14

2 Suita [G dur „Pohádková“]

op. 2

1898

I. Lento, ma non troppo

II. Con fuoco

III. Allegretto grazioso

IV. Allegro con brio, quasi marziale

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in A/C, bcl in B - fg I, II - cor I, II in F/E - tr I, II, III - trbn I, II, III, tuba - timp - trgl, ptti, t picc, gr c - arpa - archi

Durata: cca 22 min

Vznik: první větu Ostrčil ve skice dokončil 2. dubna, druhou 22. května, třetí 26. května a čtvrtou 4. června 1898 (Nejedlý 1935: 52–53, Plavec 1955: III), partituru psal od 8. 6. 1898, dokončil ji 17. 8. 1898 ve Vápenném Podole (autograf).

Podnětem k psaní orchestrálních děl byl Ostrčilovi jednak úspěch při veřejném provedení Selské slavnosti (kat. č. 1) a také nový Akademický orchestr na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, jež založil Ostrčilův spolužák z fakulty Zdeněk Wirth.

Autografy:

■ skica (nezvěstná)

Josef Plavec uvádí, že měl při vydávání Suity skicu k dispozici (Plavec 1955: III)

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, přírůstkové číslo: 116/75, předchozí uložení: Český hudební fond)

1 svazek, černá kožená vazba 323 x 258 mm na výšku, 78 listů, popsaná titulní strana + 147 číslovaných stran popsaných perem, četné opravy a doplňky tužkou, parcelace tužkou. Na titulní straně tužkou: *Suita Op. 2*, na s. 1 vlevo nahoře 8./VI. 98, s. 40–43 škrť závěrečných třiceti taktů první věty, k tomu na s. 40 poznámka: *Místo toho přijde konec na vložených listech*. Ale vložené listy nejsou vloženy do partitury, do svazku, pravděpodobně se nedochovály. Konec první věty na s. 43 datován 18./VI. 98, začátek druhé věty na s. 44: 13/7, konec druhé věty na s. 59: 17/7, začátek třetí věty na s. 60: 19/7, konec třetí věty na s. 89: 25/7, začátek čtvrté věty nedatován, konec skladby na s. 147 datován: 17./8. 98 ve Vápenném Podole. Všechny uvedené zápisy jsou Ostrčilovou rukou. Tento autograf odpovídá vydání z roku 1955 u SNKLHU, Ostrčilovy dodatečné opravy jsou ve vydání zohledněny, týkají se hlavně instrumentace, závěr první věty ve vydání zřejmě odpovídá Ostrčilovu přepracovanému závěru na volných listech, které jsou nezvěstné.

Opisy:

- dobový opis partů (Český rozhlas Praha, signatura O 8148), opsal Zdeněk Wirth, party signovány a datovány 10. 7. – 9. 12. 1899 v Praze, Vysokém Mýtě a Mnichově. Z partů bylo prokazatelně hráno při premiéře roku 1901 i při koncertě pod Ostrčilovou taktovkou 14. 2. 1929
- pozdější opisy partů (Český rozhlas Praha, signatura O 6627)

Vydání: partitura – 1955, Praha, SNKLHU, H 1740, 127 s., revize a předmluva J. Plavec.

Plavec připravil vydání podle skladatelovy skici a autografní partitury. „Byla opravena jen drobná písářská nedopatření, doplněny chybějící posuvky, pomlky a pod. Naproti tomu dynamika, frázování a označení smyků ponechány beze změny, i když jsou místy nedůsledné.“ (Plavec 1955, předmluva)

Vydání respektuje všechny Ostrčilovy opravy tužkou, které jsou v autografu uloženém v Českém muzeu hudby pod přírůstkovým číslem 116/75, týkají se hlavně instrumentace. Závěrečných třicet taktů první věty ve vydání zřejmě odpovídá Ostrčilovu přepracovanému závěru na volných listech, které jsou nezvěstné.

Provedení:

- premiéra 6. 3. 1901, Praha, Akademický orchestr Praha, dir. B. Vendler, třetí věta vypuštěna, protože byla „nad síly orchestru“ (Nejedlý 1935: 56) ■ 14. 2. 1929, Praha, Obecní dům, Koncert Radiojournalu – České filharmonie k Ostrčilovým 50tinám, dir. O. Ostrčil

Další zjištěná provedení: ■ 15. 12. 1959, Olomouc, Moravská filharmonie ■ 12. 12. 1960, Olomouc, Moravská filharmonie, „Večer hudebních pohádek“, dir. Pavel Vondruška (12. a 13. 12. Olomouc, 14. 12. Prostějov)

Recepte: Při provádění bývají jednotlivé věty skladby – se souhlasem skladatele (Plavec 1955: III) – uváděny dvojveršími z různých básní s pohádkovým námětem: I. „Byl jeden rytíř z pohádky, ten statně vyjel do světa“, II. „Za železnou mříž na vysoké věži černokněžník ji střeží“ III. „A vrkoče si v rákosí zas proplétají víly“, IV. „A byla svatba, jedlo se pilo a hodovalo“. Pro skladbu se vžil název „Pohádková suite“, díky relativně vysoké frekvenci uvádění této skladby v Českém rozhlase je to pravděpodobně nejznámější Ostrčilova skladba.

Diskografie: nebylo zjištěno žádné vydání na desce

V archivu Českého rozhlasu v Praze jsou uloženy tři nahrávky Symfonického orchestru Čs. rozhlasu v Praze, z roku 1961, dir. Václav Jiráček, z roku 1973, dir. Josef Hrnčíř a z roku 1992, dir. Vladimír Válek

Korespondence:

- Ostrčil Jindřichu Hyblerovi, Praha 21. 4. 1924 – Ostrčil prosí o vrácení partitury a hlasů, neboť skladba bude prováděna Orchesterálním sdružením (CZ Pnm, G 11149)
- Václav Smetáček Ostrčilovi, Praha 26. 11. 1931 – jménem sokolské jednoty v Bubenči děkuje za zapůjčení materiálů Suity op. 2 (CZ Pnm, archiv SOO)
- se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982): 41, 71

Literatura:

- Nejedlý 1935: 52–58, 90, 114, 155 ■ Bartoš 1936: 24–25, 74 ■ Červinková 1971: 14
- Očadlík 1995: 453–455

3 Pohádka o Šemíkovi

Symfonická báseň

op. 3

1899

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in B, bcl in B - fag I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - ptti - arpa - archi

Durata: cca 18 min

Vznik: Krátce po dokončení Suity G dur začal Ostrčil skicovat další symfonickou skladbu, skicu dopsal 9. 11. 1898 (Nejedlý 1935: 56), začátek práce na partituře je datován 14.[?] 3. 1899. Údaj v Bibliografii Červinkové „dokončeno 9. 11. 1899“ je patrně chybný: (Červinková 1971: 15).

Autograf:

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, přírůstkové číslo: 116/75, předchozí uložení: Český hudební fond)

1 svazek, černá polokožená vazba 316 x 255 mm na výšku, perem popsán titulní list + 78 číslovaných stran, paginace perem. Titul: *Otakar Ostrčil: | Pohádka o Šemíkovi. | Symfonická báseň*. Na s. 1 tužkou datum, které je ale nahoře kvůli ořezu nečitelné, 14[?]/3 99, několik přelepení, poměrně časté opravy tužkou, dirigentské poznámky a parcelace modrou a červenou pastelkou a tužkou, nesignováno, konec práce nedatován. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

Opisy:

■ dobové party (uložení: Praha, Český hudební fond, č. 2502), hráno z nich bylo při provedení roku 1929 pod Ostrčillem, i při dalších provedeních, prokazatelně mezi lety 1919–1946. Pod stejnou signaturou jsou uloženy i nověji opsané party s razítkem ČHF 1970, z nichž bylo hráno minimálně.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ premiéra 11. 3. 1902, Praha, 6. abonentní koncert České filharmonie, dir. L. Čelanský
■ 9. 2. 1919, Praha, Obecní dům, dir. V. Vačkář ■ 14. 2. 1929, Praha, Obecní dům, Koncert Radiojournalu – České filharmonie k Ostrčilovým 50tinám, dir. O. Ostrčil ■ 2. 12. 1932, Praha, Obecní dům, symfonický koncert Orchestrálního sdružení, dir. J. Schulz ■ 10. 12. 1935, Praha, Obecní dům

Korespondence:

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 12, 13, 190)

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 56–59, 96 ■ Bartoš 1936: 25–27, 74 ■ Červinková 1971: 15
■ Očadlík 1995: 455–457

4 Smyčkový kvartet H dur

op. 4
1899

I. **Allegro moderato**

II. **Vivo**

III. **Lento**

IV. **Allegro con brio**

Obsazení: dvoje housle, viola, violoncello

Durata: cca 28 min

Vznik: 1899 (Nejedlý 1935: 59, Bachtík 1961)

Autograf: neznámý

O existenci „autentické partitury“ mluví Josef Bachtík v předmluvě k vydání partitury v SNKLHU 1961.

Opisy:

■ opis partitury (uložení: Praha, Český hudební fond, signatura 010585): perem, 54 s., vázáno, neosignováno, nedatováno

Vydání:

■ jednotlivé party – 1943, Praha, Společnost Otakara Ostrčila, rev. Richard Zika.

■ kapesní partitura – 1961, Praha, Státní hudební vydavatelství, H 3150, 60 s., rev. Karel Šolc, předmluva Josef Bachtík.

J. Bachtík v předmluvě píše: „Když se SNKLHU rozhodlo kvartet vydat, ukázalo se, že partitura je neznámá. Existovaly jen hlasy, revidované pro praktické provozování, z vydavatelského hlediska podklad málo spolehlivý. [...] Až teprve pracovníkům hudebního oddělení Čs. rozhlasu se podařilo objevit autentickou partituru. O ni se také opírá toto vydání.“

Provedení:

■ premiéra 14. 4. 1908, Praha, 4. koncert Českého spolku pro komorní hudbu, České kvarteto Soupis Červinkové uvádí chybně rok premiéry 1906. Program uložený v archivu Společnosti O. Ostrčila, Nejedlého monografie a soupis skladeb v Hudební revue 1908 na s. 504 shodně uvádějí rok 1908.

Receptce: Skladba získala v roce 1900 čtvrtou cenu Českého spolku pro komorní hudbu, 1. cenu tehdy dostal Vítězslav Novák za kvartet G dur op. 22

■ 9. 3. 1916, Praha, Hudební klub měšťanské besedy ■ 17. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, Zikovo kvarteto (dle programu, ale publikace ND vzpomíná...1945: uvádí 24. 3. 1929) ■ 18. 11. 1929, Praha, Český spolek pro komorní hudbu, Zikovo kvarteto ■ 26. 1. 1936, Praha,

velký sál Ústřední knihovny, Večer památce O. Ostrčila, Ondříčkovo kvarteto ■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, Ondříčkovo kvarteto: R. Zika, J. Pekelský, V. Zahradník, B. Jaroš ■ 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, Večer ze skladeb O. Ostrčila, Peškovo smyčcové kvarteto ■ 12. 9. 1960, Praha, Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého, Jubilejní večer O. Ostrčila, Kvarteto města Prahy

Diskografie:

■ LP Supraphon 1961, DV 5785, Kvarteto města Prahy (B. Novotný, K. Příbyl, H. Šimáček, Z. Koníček). Vyšlo se Sonatinou op. 22

Korespondence:

■ Kvarteto města Prahy Julii Ostrčilové, [Praha] 7. 9. 1961 – natočili kvartet na desku, „notový materiál, který jsme měli od Vás vypůjčený, jsem odevzdal p. doktorovi, který bydlí naproti Vám.“ Podepsán Břetislav Novotný (Blatské muzeum Soběslav, inventární č. 153)

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 41, 112)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 59–60, 63, 155 ■ Bartoš 1936: 27–28 ■ Červinková 1971: 15
■ DČHK1: 176, 177, 217

časopisy a denní tisk: ■ Den 16. 4. 1908 (Nejedlý), č. 107: s. 8, též knižně Sebrané spisy 38, s. 231–232 ■ Smetana VI, 1916, s. 92–94 (Nejedlý: *Večer českých moderních kvartet*) ■ Lidová demokracie 15. 9. 1960 (vbr, *Večer Ostrčilovy hudby*)

5 Vlasty skon

[Opera o třech jednáních]
op. 5
1900–03

I. **Moderato, ma sempre accelerando** 3

II. **Moderato assai**

III. **Pessante sostenuto**

Obsazení: osoby: Vlasta (soprán), Vlaslav (tenor), Svatava, jeho choť (soprán), Vojmír (baryton), Bořek, hradní Vlaslavův (bas), posel Přemyslův (baryton), Morana (alt), zjevy dívek padlých na bojišti, lovci, lučištníci, stráže, dívky, hradní lid.

orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in B/A, bel in B - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - ptti, trgl - arpa - archi

Děje se po dobytí dívčího hradu Děvína v lesní samotě poblíž hradu Vlaslavova a v něm.

Libreto: Karel Pippich (1849–1921), *Vlasty skon*, Praha: Máj, 1904.

Karel Pippich, právník, významná osobnost chrudimského kulturního života.

Libreto vzniklo v roce 1882, a to pro Bedřicha Smetanu. V roce 1900 je začal komponovat Otakar Ostrčil. Mezi Pippichem a Ostrčilem došlo během kompozice libreta ke srážce, při níž Pippich hrozil, že zakáže provozování Ostrčilovy práce. Bylo to pravděpodobně z toho důvodu, že o Pippichovo libreto začal mít zájem Antonín Dvořák. Ostrčil za Dvořákem údajně osobně kvůli tomu jel. Dvořák se rozhodl zhudebnit Vrchlického Armidu (Nejedlý 1935: 84–85). V zimě roku 1902 se spor urovnal a následovaly přípravy opery a jejího provedení (korespondence Pippicha s Ostrčilem, CZ Pnm, archiv SOO a Regionální muzeum v Chrudimi, fond K. Pippicha).

V předmluvě k vydání libreta Pippich upozorňuje: „Místa textu vyznačená ležatým tiskem v hranaté závorce nejsou komponována.“ Na stejném místě píše, že napsal libreto roku 1885 pro Zdeňka Fibicha (Pippich 1904), což neodpovídá historii libreta, jak ji popisuje Nejedlý.

Vznik: jaro 1900 – 21. 1. 1903. První akt složil Ostrčil ještě za života Fibichova, skicu dokončil 22. 6. 1900. Kvůli sporu s Karlem Pippichem o libreto (historie libreta viz výše) práci přerušil, pokračoval až po urovnání sporu na začátku roku 1902. 20. 2. dokončil ve skice druhé jednání. V létě po státních zkouškách na filozofické fakultě pokračoval ve skicování třetího jednání a zároveň pracoval na partituře prvního jednání, kterou dopsal 31. července 1902 v Sedmihorkách. 5. 11. dokončil skicu ke třetímu jednání, 19. 12. 1902 partituru druhého a 21. 1. 1903 třetího jednání. (Nejedlý 1935: 87, autografní partitura)

Autografy:

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 520)

3 svazky, formát na výšku 348 x 278 mm, černá polokožená vazba, na ní vyražen titul, papír 28-linkový, psáno perem, čistopis, žádné opravy, dirigentské poznámky ani parcelace. I. svazek = první jednání, 84 listů, 166 číslovaných popsaných stran + 1 nepopsaný list vzadu, začátek práce na s. 1 datován: 19/7 1900, s. 166: *Konec prvního jednání*. | *V Sedmihorkách*, 31. července 1902. II. svazek = druhé jednání, 150 listů, 300 číslovaných popsaných stran, s. 1: 4/8 1902 na verandě vily p. *Řezníckovy pod Hrubou Skalou*, konec jednání na s. 300 datován 19./12 1902, III. svazek = třetí jednání, 92 listů, 182 číslovaných popsaných stran + 1 nepopsaný list vzadu, začátek třetího jednání na s. 1 datován 21./12. 1902, konec partitury na s. 182 datován 21. ledna 1903. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

■ klavírní výtah (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 093)

volné listy, 327 x 257 mm na výšku, notový papír 12ti-linkový, psáno převážně perem, několik stran tužkou. První jednání: titulní list: *Vlasty skon*. | *I.*, následuje 102 popsaných číslovaných stran, na s. 102: *Konec prvního jednání*. Následují 2 volné listy, na dalším listu titul: *Vlasty skon* | *II.*, následují číslované strany 1–187, přičemž s. 45–60 chybí, v tomto místě vložena část klavírního výtahu psaná tužkou a očíslovaná s. 33–48 a dále je zde vloženo perem psaných 12 stran nadepsaných *II. jedn.*, 4. *výstup*. Na s. 187: *Konec druhého jednání*. Následuje volný list a list s titulem: *Vlasty skon*. | *III.*, pak 108 číslovaných popsaných stran a k tomu mezi s. 2 a 3 *vložka B* (3 popsané strany), mezi s. 42 a 43 *vložka C* (4 strany), mezi s. 104 a 105 *vložka D* (6 stran) .

Opisy:

■ dobový opis partitury (uložení: CZ Pnd, signatura H 207), 3 svazky, 380 x 280 mm na výšku. První jednání nedatováno, podepsán Jan Košťálek, druhé jednání: *Dopsáno dne 15. července 1903. Miroslav Knobloch*, konec třetího jednání: *V Praze dne 10. 7. 1903 Jan Košťálek*. V každém svazku na předsádce později tužkou dopsáno (pravděpodobně roku 1949): *Provozní partitura*. | *I. premiéra – 14./XII. – dir. K. Kovařovic* | *Nové studování – Úprava, retuše, stud. poznámky dramaturg opery dir. Zd. Chalabala*.

■ dobové rukopisné party (uložení: CZ Pnd, signatura H 207)

Vydání: Partitura a hlasy – 1966, Praha, Dilia

Vydání není toho času možné doložit žádným exemplářem, zmínku o tomto vydání viz Červinková 1971: 16.

Provedení:

■ premiéra 14. 12. 1904, Praha, Národní divadlo, dir. Karel Kovařovic, rež. Robert Polák

Opera vyvolala v české hudební veřejnosti nadšení, které bylo způsobeno dobovou situací v tehdejší české operní tvorbě, kdy byl po Smetanovi, Dvořákovi a Fibichovi očekáván představitel nové generace, který by na jejich odkaz navázal a zároveň jej dále rozvinul. Hudba tehdy pětadvacetiletého Ostrčila stála na vyšší úrovni než český operní repertoár té doby, tvořený díly Hanuše Trnečka, Karla Kovařovice, Váši Suka, a zároveň se na scénu Národního divadla dostala dříve než opery Foersterovy, Novákovy a Janáčkovy. Ostrčil za operu získal roku 1905 finanční odměnu České Akademie akademie z fondu JUDr. Jana Kaňky.

■ 5. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, představení konzervatoře, pouze jednotlivé scény, dir. Pavel Dědeček, rež. Ferdinand Pujman, výt. František Kysela

■ 13. 4. 1949, Brno, Národní divadlo, dir. Zdeněk Chalabala

Diskografie: LP Panton 1984, 8116 0364, Ivan Kusnjer: Barytonové árie z českých oper, *Výstup Vojmíra a Vlasty z 2. dějství*, zpěv Ivan Kusnjer a Jiřina Marková, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu v Praze, dir. Libor Pešek

Korespondence:

- Karel Pippich Ostrčilovi, Chrudim 28. 2. 1901 – nedal Ostrčilovi právo dílo zhudebnit a zakazuje mu jeho provádění, Chrudim 18. 3. 1902 – nechce se vracet k předchozím nesrovnalostem, je ochoten poslechnout si již hotová jednání opery. Obsah dalších dopisů se týká vzniku opery, diskuse nad škrty, uvedení v ND, vydání libreta, kritik, datovány Chrudim 1. 12. 1902, 25. 1., 9. 2., 27. 2., 2. 3., 17. 3., 27. 12. 1903, 13. 7., 23. 8., 6. 10., 29. 12. 1904 (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ostrčil Karlu Pippichovi (fond Karla Pippicha, Regionální muzeum v Chrudimi)
- Artur Rektorys Ostrčilovi, Praha 6. 10. 1904 – prosí o zapůjčení klavírního výtahu nebo partitury kvůli rozboru do Dalibora (CZ Pnm, archiv SOO)
- se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 7–10, 12, 28, 31, 33, 34, 36, 37, 38, 40, 46, 53, 56, 57, 59, 70, 73, 74, 75, 79, 80, 81, 191)

Literatura:

- knižní:** ■ Nejedlý 1911: 297–306 ■ Nejedlý 1935: 49, 58, 61, 84–100, 105–106, 109, 110, 116–118, 127, 141, 147–148, 155, 182–184, 204–205, 207, 224–225, 349 ■ Bartoš 1936: 29–31, 100, 225, 373 ■ Plavec/Hutter 1941: 291–292 ■ DČHK1 97, 217 ■ Hostomská 1964: 598–599 ■ Vanický 1966 ■ Červinková 1971: 16 ■ Pospíšil IV: 142–143 ■ Tyrrell 1992: 100, 225, 373 ■ Locke 2002: 75–76
- časopisy a denní tisk:** ■ Dalibor 1902: s. 12 ■ Zvon 5, 23. 12. 1904, č. 15, s. 237–238 ■ Hlas národa 10. 12. 1904 ■ Národní listy 16. 12. 1904 (J. Borecký), Národní listy 23. 12. 1904 (K. Pippich), ■ Dalibor 1905: s. 13 (K. Hoffmeister), s. 15 (o premiéře), s. 23 (o reprízách), s. 26 (data vzniku), s. 26, s. 35, s. 56, s. 123, s. 262 (výtka divadlu za pouhých 6 repríz) ■ Divadelní list Máje 1905, s. 11–12 ■ Osvěta 1905, s. 163–168 (Z. Nejedlý) ■ Divadlo 1905, s. 174 ■ Dalibor 1906, s. 9 (opera získala cenu z fondu Kaňkova) ■ Hudební revue 1919, s. 117–118 ■ Rozpravy Aventina 1928/29, s. 33 (J. Ježek, o představení konzervatoře) ■ Národní a Stavovské divadlo 1928/29, č. 30: s. 2 (Z. Nejedlý) ■ Dělnické divadlo 1929: s. 29 ■ Noviny Chrudimska 7. 4. 1994, s. 8 (Ostrčil a chrudimský rodák Pippich)

5a Hudba z opery *Vlasty skon* [Skladatelova úprava pro orchestr] [1935]

Allegro maestoso

vni

vni simile

tr

fff

trbn, tb

fg, cb

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in B/A, bcl in B/A - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - ptti, trgl - arpa - archi

Durata: cca 12 min

Vznik: ke vzniku této skladby neexistuje zmínka v literatuře, z dostupných pramenů (text věnování Anatolu Provasníkovi na autografu klavírní verze skladby a dopis Provasníka Ostrčilovi) lze soudit, že skladba vznikla 1934–35 z podnětu Anatola Provasníka, skladatele a varhaníka, který byl od r. 1930 zaměstnán v Čs. rozhlasu a který měl snahu uvádět v rozhlasu českou operní tvorbu. Kompletní partituru Ostrčil možná vůbec nevypracoval, dochovaly se spojovací části a list s vysvětlivkami, které části operní partitury tvoří skladbu a kam patří spojovací části. Podle těchto instrukcí zřejmě vznikla provozní partitura uložená v archivu Českého rozhlasu. Sám skladatel napsal souvislou klavírní verzi, dochovanou v pozůstalosti Anatola Provasníka.

Dedikace: Anatolu Provasníkovi

Anatol Provasník (1887–1950), skladatel, varhaník, vystudoval obor radiofonie v Berlíně, od roku 1930 pracoval jako zástupce šéfa hudebního oboru v pražském studiu v rozhlasu. Jako skladatel a aranžér vytvořil pro rozhlasový orchestr mnoho úprav skladeb našich i světových klasiků. Působil také jako varhaník u sv. Víta.

Autografy:

■ partitura spojovacích částí (uložení: CZ Pnm, signatura: LI B 248, pozůstalost Anatola Provasníka)

7 volných listů, 8 popsaných stran, formát na výšku 343 x 265 mm, 30-linkový papír. Na titulní straně tužkou *Vlasty skon*, následují nesouvislé části partitury perem, na každém listu jedna část, číslováno 1, 2, 3, 3a, 4, 5, a posledním listu nadepsaném *Hudba z opery „Vlasty skon“* je návod, jak poskládat partituru Hudby z opery z částí původní opery a těchto spojovacích částí. Nedatováno, nesignováno. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

■ souvislá skica nebo klavírní výtah, čistopis tužkou (uložení: CZ Pnm, signatura: LI B 249, pozůstalost Anatola Provasníka, př. č. 66/60)

6 listů, 12 číslovaných stran popsaných tužkou, formát na výšku 330 x 262 mm, 16-linkový papír, 5–6 systémů na stránku. Není titul, pouze první tempový předpis *Allegro maestoso*, nahoře na s. 1 perem věnování: *Panu Anatolu Provasníkovi na památku | za popud k této práci. | Otakar Ostrčil 10/2 35*. Signováno perem. Dole na každé stránce tužkou číslo v kroužku označující počet taktů (283 taktů).

Opisy:

- partitura (uložení: CZ Pr, signatura: O 1023)

Titul *Otakar Ostrčil*: | *Hudba z opery: „Vlasty skon“*. Nesignováno, nedatováno. Obsahuje dirigentské poznámky.

Jde o jediný zjištěný kompletní zápis této skladby.

Provedení:

koncertní provedení díla doloženo není, poprvé skladba zazněla v rozhlase 2. 8. 1935, dir Karel Ančerl, podruhé v den úmrtí skladatele 20. 8. 35, dir. Otakar Jeremiáš (viz party vn I, cor III)

Korespondence:

- Anatol Provazník Ostrčilovi, Praha 17. 2. 1935 – děkuje za darování Ostrčilovy skici a za porozumění pro jeho snahy v rozhlase, slibuje rozhlasové provedení celé Ostrčilovy operní tvorby ve vhodné autentické úpravě. (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

- Bartoš 1936: 31

6 Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici

Melodram na slova Karla Legera

op. 6

1904

Allegro, poco commodo, quasi Polka

The image shows two staves of musical notation. The left staff is a piano accompaniment in 2/4 time, marked 'tutti' and 'ff'. It features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes. The right staff is a vocal line, marked 'vn solo', with lyrics in Czech: 'Přes náves za humna do polí muzika vesele hlaholí'. The vocal line includes notes for 'cl' (clarinet), 'vle' (viola), and 'cor' (horn).

Obsazení: recitátor a orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in B/A, bcl in B/A - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - pti, trgl - arpa - archi

Durata: 25–30 min

Text: Karel Leger (1856–1934): *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici*, vyšlo ve sbírce *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici a jiné rozmarné básně*, F. Šimáček, Praha 1904

Vznik: Ostrčil psal skladbu v létě roku 1904, odložil kvůli ní práci na své Symfonii A dur. Skicu dopsal 29. 6., partituru vypracoval ve Vápenném Podole 23. 8. – 9. 9. 1904 (autograf)

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv Společnosti Otakara Ostrčila, složka číslo 2996)
24 listy, 12-linkový papír, formát 333 x 260 mm na výšku, skica na třech osnovách, čtyři sady na stránku, 48 číslovaných stran popsaných tužkou, parcelace perem, opravy a interpretační poznámky červenou pastelkou. Titul na s. 1 nahoře: *Ballada o mrtvém ševci a mladé tanečnici*. (Karel Leger), konec skladby na s. 48 datován: 29/6 1904. Vše Ostrčilovou rukou.

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 180)

1 svazek, černá polokožená vazba, formát 340 x 270 mm na výšku, 80 listů, 1 strana titulní + 155 číslovaných popsaných stran, 28-linkový papír, partitura perem, škrty a opravy červenou pastelkou. Titul: *Balada | o mrtvém ševci a mladé tanečnici. | Melodram na slova | Karla Legera. | Otakar Ostrčil*. Začátek práce datován na s. 1 vlevo nahoře tužkou: *Vápenný Podol 23/8 1904*, na s. 155: *Dokončeno 9. září 1904 | ve Vápenném Podole*.

■ klavírní výtah (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 468)

1 svazek, modrá plátěná vazba, formát 326 x 254 mm na výšku, titul na obalu. 38 listů, 12-linkový papír, 76 číslovaných perem popsaných stran, psáno na třech osnovách, interpretační poznámky červenou a modrou pastelkou a tužkou, opravy červenou. Na s. 1 titul: *Ballada | o mrtvém ševci a mladé tanečnici. | (K. Leger)*, nesignováno, nedatováno.

Opisy:

■ partitura (uložení: CZ Pr, signatura O 3990/1), datován 24. 12. 1904, nesignován

Opis vznikl bezprostředně po Ostrčilově autografní partituře uložené v Českém muzeu hudby a dokončené 23. 8. 1904 a odpovídá této autografní partituře. Ostrčil v autografu vyznačené četné škrty byly při opisu respektovány, a to tak, že škrtnuté takty byly rovnou vynechány. Z časové blízkosti autografu a opisu vyplývá, že škrty musel Ostrčil provést krátce po vypracování své partitury. Z této partitury bylo ve srovnání se zbývajícím dvěma opisy výrazně častěji dirigováno, jak ukazují četné poznámky Ostrčilovy i dalších dirigentů.

■ partitura (uložení: Český rozhlas Praha, signatura O 3990/2), na titulní straně *Partituru podle rukopisu zrevidoval a upravil Karel Kopecký*, opis datován 14. 2. 1963.

Karel Kopecký (1885–[?]) byl violoncellista, člen Českého tria, 1922–25 koncertní mistr ČF, pak v Čs. rozhlase člen orchestru a rozhlasový archivář. Kopecký vypsal a vyznačil škrty tak, jak jsou v Ostrčilově rukopisu, naopak v některých místech se odchyluje od originálu. Je to vidět hned ve druhém taktu skladby, kde v partu hobojů nahradil čtvrtovou notu šestnáctinovou sestupnou figurou. Tato úprava se v průběhu skladby několikrát opakuje a kromě ní lze najít i další záměrné odchylky od autografu.

■ partitura (uložení: Český rozhlas Praha, signatura O 3990/3), nesignován, nedatován. Opis obsahuje úpravy podobné úpravám Karla Kopeckého, nezachovává však škrty.

■ dobové opisy partů (uložení: Český rozhlas Praha, signatura O 3990)

Vydání:

■ klavírní úprava skladatelova – 1911, Praha, Mojmír Urbánek, M. U. 691, 31 s.

■ klavírní úprava skladatelova – 1955, Praha, SNKLHU, H 1857, 31 s., rev. K. Šolc, originální ilustrace J. Herinka na obalu. Nové vydání.

Obě vydání odpovídají Ostrčilovu autografnímu klavírnímu výtahu uloženému v Českém muzeu hudby.

■ partitura a hlasy – 2008, Praha, Český rozhlas, R 161, 138 s.

Jedná se o vydání praktické, redakce M. Kratochvilová, předlohou pro vydání byla autografní partitura uložená v Českém muzeu hudby pod signaturou Tr B 180 a opis partitury uložený v Českém rozhlase pod signaturou O 3990/1

Provedení:

■ premiéra 22. 1. 1905, Praha, Plodinová burza, populární cyklus koncertů České filharmonie, rec. Hana Benoniová, dir. Oskar Nedbal ■ prosinec 1914, Praha, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil ■ 28. 6. 1922, Znojmo, abonentní orchestrální koncert, rec. Božena Velebová, dir. Albert Pek ■ 3. 3. 1929, Praha, Obecní dům, Česká filharmonie, 3. koncert cyklu Ostrčilových skladeb, rec. Bedřich Karen, dir. Otakar Ostrčil ■ 19. 3. 1929, Ostrava, Orchesterální sdružení českého a německého divadla, dir. Jaroslav Vogel

další provedení s orchestrem: ■ 25. 3. 1939, Praha, Obecní dům, Česká filharmonie, rec. Vojta Novák, dir. Karel Šejna ■ říjen 1955, Praha, Národní divadlo, Ostrčilův večer, rec. M. Burešová, orchestr Národního divadla, dir. V. Kašlík ■ začátek října 1959 (neděle), Brno, Státní filharmonie, dir. Otakar Trhlík ■ pátek před 20. 10. 1959, Praha, Rudolfinum, rec. Ada Waldová, Pražský rozhlasový orchestr, dir. J. Hrnčič ■ 5. 6. 2008, Praha, Rudolfinum, koncert na počest Josefa Hlávky ze skladeb autorů, kteří byli odměněni Hlávkovými cenami, rec. Alfred Sterjček, Česká filharmonie, dir. Jiří Bělohlávek

provedení s klavírem: ■ 5. 2. 1916, Příbram, Koncert spojených zpěváckých spolků Lumír-Dobromila, rec. Máša Zemanová, klavír Josef Theurer ■ 21. 6. 1917, Příbram, Koncert spojených zpěváckých spolků Lumír-Dobromila ■ 25. 12. 1923, Mladá Boleslav, komorní sdružení ■ 7. 3. 1926, Rajhrad, TJ Sokol, rec. E. Dohnálek, klavír V. Petr ■ 17. 2. 1929, Praha, Obecní dům, Koncert ze skladeb O. Ostrčila, rec. Václav Vydra, klavír Obenberger ■ 21. 1. 1936, Praha, Měšťanská škola v Nuslích, Večer na paměť Otakara Ostrčila, rec. Vojta Novák, klavír Marie Tarantová ■ 26. 1. 1936, Praha, Městská knihovna, rec. Vojta Novák, režisér Národního divadla, klavír O. Jeremiáš ■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, k 60. výročí narození, rec. Božena Půlpánová, klavír Vít Nejedlý

Diskografie: LP Supraphon 1978, 1112 2711-12 G, *Český melodram 1*, rec. Dana Medřická, klavír Jarmila Kozderková. Vyšlo s dalšími Ostrčilovými melodramy *Balada česká* a *Skřivan a s melodramy Zdeňka Fibicha*

Korespondence:

■ Oskar Nedbal Ostrčilovi, Drážďany 9. 1. 1905 – sděluje termíny zkoušek na melodram v Rudolfinu, prosí, aby se Ostrčil dostavil; Lipsko 9. 1. 1905 – prosí o dodání údajů týkajících

cích se provedení Ostrčilova melodramu, zejména aby se domluvil s dr. Hoffem (tajemníkem ČF družstva) a s paní Benoniovou (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Julie Ostrčilová Blance Ostrčilové, Praha 7. května 1953 – poděkování za krásný večer [za recitaci Balady] (Blatské muzeum Soběslav)

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 64, 65, 66, 69, 75, 80, 87, 193)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 110–118, 265–266, 320 ■ Bartoš 1936: 32–35 ■ Červinková 1971: 17 ■ DČHK1 158, 244 ■ Očadlík 1995: 457–459 ■ Mabary 1999: 434, 435, 436–443

časopisy a denní tisk: ■ Čas 24. 1. 1905 (J. Branberger: [kritika na premiéru]) ■ Zvon 5, 1905, s. 319 ■ Osvěta 1905, č. 3: s. 255–258 (Z. Nejedlý: *O komickém melodramatu*), s. 273–275 (Nejedlý: „Letošní sezóna...“ ■ Dalibor XXVII, č. 9, 1905, s. 69–70 (J. Löwenbach)

■ Smetana I, 1911, s. 9–10 (O. Zich: *Tištěné skladby Otakara Ostrčila*) ● Smetana II, 1912, s. 148–149 (O. Zich) ■ Smetana V, 1915, s. 48 (O. Zich) ■ Smetana V, 1915, s. 78 (Z. Nejedlý) ■ Rovnost Brno 6. 10. 1959 (J. Vysloužil: [kritika na koncert]), ■ Opus musicum 2, 1985, s. 55 (Schnierer: *K současné estetické a sociální funkci českého melodramu*)

7 Symfonie A dur

op. 7
1905

I. Moderato assai

II. Quasi maestoso

III. Moderato

IV. Vivace

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in A/B, bcl in A/B - fag I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - trgl, ptti - arpa - archi

Durata: cca 40 min

Vznik: Ostrčil začal na symfonii pracovat na podzim 1903, skici jejích čtyř vět dokončil 10. 1. 28. 2., 20. 4. a 22. 5. 1904. Začátek práce na partituře je datován 23. 7. 1904 ve Vratislavi, Ostrčil ale práci přerušil a věnoval se kompozici Balady o mrtvém ševci a mladé tanečnici (kat. č. 6). K symfonii se vrátil na začátku roku 1905, první větu doinstrumentoval 29. 1., druhou 22. 3., třetí 4. 4., čtvrtou 27. 4. 1905. (autografy) Na jaře roku 1905 také uvažoval o další opeře, na námět povídky Zahořanský hon Aloise Jiráska. Skladbu nerealizoval, ale hudební myšlenku groteskní noční scény zakomponoval do tria druhé věty Symfonie (Nejedlý 1935: 107–108)

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv Společnosti Otakara Ostrčila, složka číslo 2996) 70 listů, formát na výšku 333 x 260 mm, 12-linkový papír, skica psána na 3–4 linkách, tužkou, parcelace perem, 128 popsaných stran, každá věta paginována zvlášť: 28+41+13+36. Na obálce z dvoulistu notového papíru Ostrčilovou rukou, tužkou: *Symfonie* | *skizza*. Konec prv-

ní věty datován 10/1 1904, konec druhé věty 28/2 1904, konec třetí věty 20/4 1904, konec čtvrté věty 22/5 1904.

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 260)

1 svazek, černá polokožená vazba, formát na výšku 343 x 263 mm, 348 listů, 24-linkový papír, různé rozměry papírů ve vazbě: 1. věta 320 x 250 mm, další věty 334 x 252 mm.

Na vazbě zlatě vyraženo Otakar Ostrčil: | Symfonie A dur. Na titulní straně rukou Julie Ostrčilové věnování, perem: *Panu prof. Dru Zdeňku Nejedlému | ve vzpomínkách a vděku za | krásné, ryzí přátelství k na-|ší rodině. | Julie Ostrčilová. | Vánoce 1935.* Následuje 340 číslovaných stran partitury psané perem, s občasnými retušemi a škrty tužkou, parcelace modrou pastelkou, nečetné interpretační poznámky červenou pastelkou. Začátek první věty na s. 1 datován: *Vratislav, 23/7 1904*, konec první věty na s. 64: *29. ledna 1905*, začátek druhé věty na s. 65: *15/2 1905*, konec druhé věty na s. 204: *22/3 1905*, začátek třetí věty na s. 205: *25/3 1905*, konec třetí věty na s. 234: *4/4 1905 | (večer | po div.)*, začátek čtvrté věty na s. 235: *8/4 1904*, konec čtvrté věty na s. 340: *27. dubna 1905 | večer dokončeno.*

Opisy:

■ opis partitury (uložení: Praha, Český hudební fond, inventární číslo 1, předchozí majitel Syndikát českých skladatelů)

377 s., perem, nedatován, nesignován [opisovač Špok?, Špolc?], Ostrčilovy dirigentské poznámky, vlastní parcelace, opravy notového textu.

■ opsané party (uložení: Praha, Český hudební fond, inventární číslo 1, předchozí majitel Syndikát českých skladatelů)

Ostrčil tyto party sám nadepsal, parceloval a zanesl do nich opravy. Prokazatelně z nich bylo hráno pod jeho taktovkou 10. 12. 1916 s ČF a ve Švédském Göteborgu 8. 11. 1928

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ premiéra 25. 4. 1906, Praha, Rudolfinum, koncert Jednoty pro orchestrální hudbu, Česká filharmonie, dir. F. Spilka ■ 31. 1. 1909, Praha, Česká filharmonie, dir. V. Zemánek ■ 10. 12. 1916, Praha, Koncert Obchodní akademie, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil

Ostrčil se dvěma předchozími provedeními – 25. 4. 1906, ČF, Spilka, 31. 1. 1909, ČF, Zemánek – nebyl spokojen, svědčí o tom dopis Ostrčila Nejedlému z 25. 7. 1915: „*Ted' právě jsem dostal přepis z Filharmonie, kterou svou skladbu si přejí mít v příštím roce provedenu. Chci tam dáti symfonii. (...) Myslím, že budu zase vyzván, abych ji dirigoval, a rád bych ukázal, jak si ji vlastně představuji. Dosud jsem s tím neměl štěstí.*“ (Zachařová 1982: 110)

■ 1920, třetí večer Uměleckého klubu, dir. L. Čelanský ■ 1922, Česká filharmonie, dir. Václav Talich ■ 8.–11. 11. 1928, Göteborg, Göteborgský symfonický orchestr, dir. O. Ostrčil ■ 14. 2. 1929, Praha, Obecní dům, Koncert Radiojournalu – České filharmonie k Ostrčilovým 50tinám, dir. O. Ostrčil ■ 26. 4. 1939, Praha, Obecní dům, 50. jubilejní koncert Orchesterálního sdružení, dir. I. Krejčí

Diskografie:

■ CD Supraphon 1994, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. J. Bělohlávek, nahráno 1980, vydáno se Symfonietou

■ LP Supraphon 1982, 11102960, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Jiří Bělohlávek, nahráno 1980

Korespondence:

■ Vladimír Helfert Ostrčilovi, Brno 5. 6. 1923: Helfert chce provést Symfonii s brněnským Orchesterálním sdružením, žádá o zapůjčení materiálu. (CZ Pnm, archiv SOO)

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 60, 61, 64, 66, 69, 76, 78, 79, 110, 111, 153, 190, 193)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 99, 105–111, 114, 125, 127, 148, 155, 320, 349 ■ Helfert 1935: 135
■ Bartoš 1936: 37–38, 74 ■ Červinková 1971: 17 ■ DČHK1 157, 158, 178, 217 ■ Očadlík
1995: 459–462 ■ Černý 2002: 116

časopisy a denní tisk: ■ Zvon 6, 1906, č. 34: s. 542–543 (Z. Nejedlý) ■ Osvěta 36, 1906, č.
6: s. 553–557 (Z. Nejedlý) ■ Hudební revue 2, 1909, s.191 (J. Lövenbach: kritika na koncert
21. 3. 1909) ■ Den 3, 1909, č. 6, s. 1–2, knižně Sebrané spisy 38, s. 429–432 (Z. Nejedlý)
■ Smetana 7, 1917, s. 30–31 (Z. Nejedlý: kritika na koncert 10. 12. 1916) ■ Hudební revue
10–11, 1917–18, s. 144–145 (L. Vycpálek: kritika na koncert 10. 12. 1916) ■ Hudba 1, 1920,
s. 125 (B. Taraba, kritika na koncert) ■ Smetana 12, 1922, s. 81–82 (J. Bartoš: *Jubilejní cyk-
lus České filharmonie*, recenze cyklu) ■ Göteborgs Tidningen 8. 11. 1928, 12. 11. 1928
■ Göteborgs Morgonpost 12. 11. 1928 ■ Göteborgs-Posten 12. 11. 1928 (ohlášení a kritiky
Ostrčilova hostování v Göteborgu) ■ Gramophone, srpen 1982, s. 42, (W. S. Meadmore)

8 Balada česká

[Melodram] na slova Jana Nerudy

op. 8

1905

Allegretto vigoroso

ob, cl, fg 3 3

sfz mf cor f 3 3

Žil jednou v Čechách smavý rek,

p 8 cl

Obsazení: recitátor a orchestr: fl I, II, III - ob I, II, ci - clar I, II in A, bcl in A - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - trgl, ptti - arpa - archi

Durata: cca 9 min

Text: Jan Neruda (1834–1891): *Balada česká*, vyšla ve sbírce *Balady a Romance*, Grégr & Valečka, Praha 1883

Vznik: Ostrčil skladbu komponoval na jaře roku 1905, skicu dokončil 16. 5. 1905, na partituře pracoval v létě a dokončil ji 5. 8. 1905 ve Vitznau (viz autografy a dopis Ostrčila Nejedlému, Vitznau 5. 8. 1905)

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv Společnosti Otakara Ostrčila, složka číslo 2996)
8 listů, formát na výšku 333 x 260 mm, 12-linkový papír, skica psána na třech osnovách, 13 tužkou popsaných číslovaných stran. V záhlaví s. 1 uprostřed: *Ballada česká | (Neruda)*, vpravo: *11. 5. 1905*, s. 13: *Skizza ukonč. 16/5 1905*, za tím ale další údaj: *(Ukončeno 19/5 1905)*. Vše Ostrčilovou rukou.

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 467)
1 svazek, černá polokožená vazba, formát na výšku 342 x 267 mm, se zlatě vyraženým titulem: Otakar Ostrčil: | *Ballada česká*. 28-linkový papír. Na titulní s.: *Ballada česká. | Na slova Jana Nerudy.*, následuje 54 číslovaných, perem popsaných (modrý inkoust) stran. S. 1: *Vitznau 31/7 1905.*, s. 54: *Dokončeno 5. srpna 1905 ve Vitznau na Vierwaldstättském jezeře*. Dirigentské poznámky, parcelace a opravy tužkou a červenou pastelkou. Vše Ostrčilovou rukou.

■ klavírní výtah (nezvěstný)

Skladatelův klavírní výtah byl vydán 1907 a 1956, autograf je neznámý, opis, který byl notoryteckou předlohou pro první vydání, je uložen v Českém rozhlasu, viz níže.

Opisy:

■ fotokopie opisu partitury (uložení: CZ Pr, signatura: O 3989/2)

Nesignováno [opisovač A], nedatováno.

■ dobové rukopisné party (uložení: CZ Pr, signatura: O 3989/2)

■ opis skladatelova klavírního výtahu (uložení: CZ Pr, signatura: O 3989/3),

Tento opis byl podkladem pro vydání skladby u Mojžíra Urbánka.

Vydání:

- klavírní výtah skladatelův – 1907, Praha, Mojmir Urbánek, M.U.549, 12 s.
- klavírní výtah skladatelův – 1956, Praha, SNKLHU, H 1871, 12 s. Revidoval Karel Šolc. Reprint s opravami a doplňky v notách od Karla Šolce, s odlišným textem druhého verše balady a s pozměněným titulem (změna v pravopisu slova Balada, ve vydání z roku 1907 se psala Ballada se dvěma „l“))
- klavírní výtah skladatelův – 1948, 12. s., na poslední straně datace 7. 10. 1948. Méně kvalitní tisk, noty odpovídají skladatelovu výtahu, jak byl vydán roku 1907. Jediný exemplář tohoto vydání doložen v archivu Českého rozhlasu (CZ Pr, signatura: O 3989/1), v něm je tužkou vepsaný text balady přeložený do esperanta.

Provedení:

- premiéra 9. 4. 1907, Praha, orchestr Národního divadla, rec. Iza Grégrová, členka činohry Národního divadla, dir. O. Ostrčil, koncert k podpoře penzijního fondu ■ 10. 11. 1918, Praha, abonentní koncert České filharmonie ■ 15. 2. 1922, Brno, Orchestrální sdružení, dir. Vladimír Helfert ■ 14. 2. 1929, Praha, Obecní dům, Koncert Radiojournalu – České filharmonie k Ostrčilovým 50tinám, rec. Růžena Naková, dir. O. Ostrčil
- další provedení s orchestrem: ■ 17. 2. 1929, Praha, Obecní dům, koncert z Ostrčilových skladeb, rec. Božena Půlpánová, dir. Karel Šolc ■ říjen 1955, Praha, Národní divadlo, Ostrčilův večer, rec. Vlasta Fabiánová, orchestr Národního divadla, dir. Karel Nedbal ■ 31. 5. 1981, Praha, Rudolfinum, koncert Pražského jara ke dni dětí, rec J. Hanzlík, Česká filharmonie, dir Libor Pešek
- provedení s klavírem: ■ 23. 4. 1910, Příbram, Koncert spojených zpěváckých spolků Lumír-Dobromila k 25. výročí Křížkovského smrti, rec. Máša Zemanová, klavír Josef Theurer ■ 19. 11. 1910, Kralupy, Pěvecké sdružení Fibich, rec. Kocourková, klavír J. Ždímal ■ [4. 8. 1916], Prostějov, obchodní škola ■ 12. 5. 1917, Benešov, spolek učitelů ■ [15. 10. 1926], Praha, Dělnická akademie, večer melodramů, rec. Vojta Novák, klavír A. J. Patzaková ■ 29. 4. 1935, Praha, Národní divadlo, Ada Nordenová ■ 21. 1. 1936, Praha, Měšťanská škola v Nuslích, Večer na paměť Otakara Ostrčila, rec. Vojta Novák, klavír Marie Tarantová ■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, k 60. výročí Ostrčilova narození, rec. Božena Půlpánová, klavír Václav Holzkecht ■ 26. 4. 1939, Praha, Obecní dům, 50. jubilejní koncert Orchestrálního sdružení, dir. Iša Krejčí ■ 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, Večer ze skladeb Otakara Ostrčila, rec. Božena Půlpánová, dir. Karel Šolc ■ 30. 3. 1943, Česká hudební společnost ■ 30. 5. 1949, Praha, Dům umělců, Večer na počest 60. narozenin F. Pujmana, rec. Zdeněk Buchvalek, klavír Taťána Kubáňová ■ 12. 9. 1960, Praha, Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého, Jubilejní večer Otakara Ostrčila, rec. Blanka Ostrčilová

Diskografie:

- LP Supraphon 1963, DM 5945, *Melodramy na verše Jana Nerudy*, rec. Václav Voska, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu, dir Zdeněk Košler
- LP Supraphon 1978, 1112 2711-12 G, *Český melodram 1*, rec. Zdeněk Buchvaldek, klavír Jarmila Kozderková. Vyšlo s dalšími Ostrčilovými melodramy Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici a Skřivan a s melodramy Zdeňka Fibicha
- LP Supraphon 1983, 1112 3410, *České orchestrální melodramy*, rec. Radovan Lukavský, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Václav Smetáček (údaj na desce) nebo Jiří Bělohávek (údaj na obalu)

Korespondence:

- Ostrčil matce, Vitznau 26. 7. 1905 – pracuje na melodramu, prosí o posláni notového papíru (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ostrčil Zdeňku Nejedlému, Vitznau 5. 8. 1905 – „Dnes jsem právě dokončil instrumentaci „Palečka“ (Zachařová 1982: 85)

- Ostrčil Vilému Zemánkovi, 18. 7. 1917 – prosba o zařazení melodramu na program České filharmonie (CZ Pnm, G 5423)
- Vladimír Helfert Ostrčilovi, Brno 5. 6. 1923 – vrací, a opět bude chtít půjčit „Českou baladu“, hráčům jeho brněnského Orchesterálního sdružení totiž „sedí“ (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 111, 116–21, 123, 127, 265, 349 ■ Bartoš 1936: 32–33, 35–36, 73, 74 ■ Nejedlý 1954: 15–16 ■ Červinková 1971: 17 ■ Zachařová 1982: 79, 85 ■ DČHK1 158, 244 ■ Mabary 1999: 434, 436, 440–443

časopisy a denní tisk: ■ Den 1, 1907, č. 10: s. 5 (Nejedlý, kritika), též knižně Nejedlý: Sebrané spisy 38, s. 15–16 ■ Dalibor 30, 1908: s. 45 (Rektorys, oznámení o vyjití not) ■ Den 3, 1909, č. 6, s.1–2, též knižně Sebrané spisy 38: 393–398 (Nejedlý) ■ Smetana I, 1911, s. 9–10 (Zich: *Tištěné skladby Otakara Ostrčila*) ■ Opus musicum 2, 1985: s. 55 (Schnierer: *K současné estetické a sociální funkci českého melodramu*)

9 Osířelo dítě

[Balada pro mezzosoprán a orchestr na lidový text]

op. 9

1906

Obsazení: mezzosoprán a orchestr: fl I, II, III / picc I, II, III - ob I, II, ci - cl I, II in B, bcl - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - trgl, ptti, tam-tam, campanelli - arpa I, II - archi

Durata: cca 13 min

Text: lidový, vyšel ve výboru Karla Jaromíra Erbena: Prostonárodní české písně a říkadla, Praha: J. Pospíšil, 1864.

Vznik: Ostrčil na skladbě začal pracovat o Vánocích roku 1905 v Drážďanech, kde tehdy několik dní pobýval a kde 2. 1. 1906 dokončil skicu. Partituru tvořil o prázdninách, dokončil ji 10. 9. 1906.

Dedikace: Gabriele Horvátové

Gabriela Horvátová (1877–1967), dramatická pěvkyně. V letech 1903–1930 byla členkou Národního divadla v Praze, kde postupně vytvořila řadu altových, mezzosopránových i sopránových rolí. V roce 1904 při studiu Ostrčilovy opery Vlasty skon, v níž zpívala Moranu, se s Ostrčilem sblížila. Vztah k Ostrčilovi měl zásadní vliv na umělecký růst Horvátové. Zpívala královnu Rakšitu při premiéře Ostrčilových Kunálových očí a Anežku v jeho Poupěti. (Zachařová 1982: 57) Věnování je uvedeno v tištěném vydání skladby.

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv SOO, složka číslo 2996)

7 listů, 13 očíslovaných stran popsaných tužkou, formát 333 x 260 mm na výšku, 12 osnov spojovaných po třech, čtyři sady na stránku. Zepředu jeden vložený list, na něm červenou pastelkou, Ostrčilovou rukou: „*Osířelo dítě*“ | *skizza*, na poslední, 13. straně: *Dokončeno 2. 1. 1906 večer*. Vše Ostrčilovou rukou.

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 470)

1 svazek formátu 337 x 262 mm na výšku, černé desky na nich zlatě vyraženo: Otakar Ostrčil: | *Osířelo dítě*. 26 listů, 50 perem popsaných číselovaných stran, 24-linkový papír. Začátek skladby datován tužkou 28/8 1906. Opravy červenou pastelkou, parcelace modrou. S. 50 na konci skladby: *Novi, 10. září 1906*. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

■ klavírní výtah (nezvěstný)

Opisy:

■ partitura (uložení: CZ Pr, signatura: O 7895)

Nedatován, nesignován [opisovač A], obsahuje mnoho poznámek rukou různých dirigentů.

Opis je věrnou kopií Ostrčilovy autografní partitury uložené v Českém muzeu hudby.

■ dobové party (uložení: CZ Pr, signatura: O 7895)

Vydání:

■ klavírní úprava skladatelova – 1909, Praha, Mojmir Urbánek, M.U. 208, 15 s. Otištěno věnování „Paní Gabriele Horvátové“

■ klavírní úprava skladatelova – 1924, Praha, Hudební matice

Exemplář nebyl toho času doložen, uvádí jej ale Červinková 1971 na s. 17.

■ partitura a party – 2008, Praha, Český rozhlas, R 169, 43 s.

Vydáno podle opisu uloženého v Českém rozhlase v Praze pod signaturou O 7895, který odpovídá autografní partituře z Českého muzea hudby.

Provedení:

■ premiéra 5. 12. 1906, Praha, Rudolfinum, koncert Jednoty pro orchestrální hudbu, zpěv Gabriela Horvátová, Česká filharmonie, dir. František Neumann ■ 28. 10. 1911, Praha, Rudolfinum, Koncert hudebního listu Smetana, zpěv K. Burian, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil ■ 28. 11. 1915, zpěv Gabriela Horvátová, s orchestrem, dir. O. Ostrčil ■ 28. 2. 1918, Praha, koncert ve prospěch Smetanova pomníku, zpěv T. Drill-Orridgeová (česky), Česká filharmonie, dir. K. B. Jirák ■ 12. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, zpěv M. Krásová, orchestr Národního divadla, dir. O. Ostrčil

další provedení s orchestrem: ■ 23. 6. 1936, Kroměříž, Velký skleník v květné zahradě, zpěv M. Krásová, spolek Moravan, dir. E. Třasoň ■ 8. 4. 1946, Olomouc, abonentní koncert Moravské filharmonie, zpěv Růžena Hořáková-Firkušná ■ říjen 1955, Praha, Národní divadlo, Ostrčilův večer, zpěv M. Krásová, orchestr Národního divadla, dir. F. Škvor ■ 12. 9. 1960, Praha, Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého, Jubilejní večer O. Ostrčila, zpěv M. Krásová ■ 31. 5. 1974, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, zpěv L. Márová, Symfonický orchestr Československého rozhlasu, dir. M. Konvalinka ■ 15. 10. 2008, Praha, Obecní dům, zpěv D. Pecková, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK

provedení s klavírem: ■ 17. 4. 1918, Praha, Hotel Central, Mladá česká píseň, zpěv A. Šourková-Streittová, klavír V. Štěpán ■ 21. 1. 1936, Praha, Měšťanská škola v Nuslích, Večer na paměť O. Ostrčila, zpěv M. Tarabová, klavír M. Tarantová ■ 26. 1. 1936, Praha, Městská knihovna, Večer památce O. Ostrčila, zpěv M. Budíková-Jeremiášová, klavír O. Jeremiáš ■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, zpěv M. Budíková-Jeremiášová, klavír J. Plavec ■ 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, Večer ze skladeb O. Ostrčila, zpěv M. Pixová-Čubrová, klavír A. Čubr

Diskografie:

■ CD Supraphon 2005, SU 3851–2, Soňa Červená, Pěvecký portrét

■ LP Supraphon 1979, DM 5385, Soňa Červená, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Václav Smetáček, vydáno s Vycpálkovým Sirotkem pro smíšený sbor a smyčce na týž text

■ LP Supraphon 1979, D 1528, Libuše Márová, Česká filharmonie, dir. Václav Neumann, vydáno s Křížovou cestou

Recenze v časopise *Gramophone*, březen 1981: s. 58, autor W. S. Meadmore.

Korespondence:

■ Václav Kálík Ostrčilovi, Řím 24. 12. 1926: žádá o zaslání balady Osirelo dítě, chce ji uvést (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ivan Ballo Ostrčilovi, Bratislava 1. 11. 1932: o svých dojmech z poslechu balady (CZ Pnm, archiv SOO)

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 117, 193)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 111, 117, 120–123, 127, 155, 265, 284, 320–321 ■ Bartoš 1936: 36–37, 74, ■ Červinková 1971: 17 ■ DČHK1: 158, 173, 244, 250

časopisy a denní tisk: ■ Politik 6. 12. 1906 (Chvála, kritika na premiéru) ■ Pražská lidová revue 3, 1907, č. 3: s. 77 (Nejedlý) ■ Smetana 1, 1911: s. 287 (Nejedlý: *Zpěvácké spolky v Příbrami*) ■ Smetana II, 1912: s. 14 ■ Hudební revue 1912: s. 40–41 (Štěpán, kritika) ■ Smetana VI, 1916: s. 41 (Jirák, kritika na koncert 28. 11. 1915) ■ Hudební revue 1916: s. 95–99 (Vycpálek, kritika na koncert 28. 11. 1915) ■ Hudební revue 1917–18: s. 328–329 (koncert Mladá česká píseň) ■ Gramophone březen 1981: s. 58 (W. S. Meadmore)

10 Sirotek

[Scénická hudba k dramatické pohádce Jaroslava Kvapila]

op. 10

1906

I. Lento
fl I
p
pp
vle, vcl, cb

II. Lento, ma non troppo
cor I
p
vni
cl

III. Moderato assai (za scénou)
cl
p
vni
vcl, cb

IV. Allegro maestoso
fiatti, vni
ff
trbni
cl

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II/ci - cl I, II in B/A/C - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II - trbn I, II, III, tb – timp - ptti, trgl - arpa - archi

Text: Jaroslav Kvapil (1868–1950): *Sirotek*. Podtitul: *Národní pohádka se zpěvy a tanci*. Podle autorovy předmluvy je psána na motivy pohádky O dvanácti měsíčkách. Text dramatu vydal E. Leschinger, Praha 1906. V tomto vydání uvedeno na titulní straně verso: „Hudbu složil Otakar Ostrčil.“

Vznik: Po úspěšném uvedení opery *Vlasty* skon v Národním divadle v sezóně 1904/05 byl Ostrčil osloven šéfem činohry Jaroslavem Kvapilem, aby složil hudbu ke Kvapilově scénické pohádce chystané pro letní provoz divadla. I přes to, že nabídka nebyla pro Ostrčila až tak lákavá, protože tato práce postrádala jím preferovanou uměleckou vážnost (pohádka *Sirotek* měla být určena pro letní provoz divadla), svolil a „maje plnou hlavu hudby, využil této příležitosti tolik, že kus svou hudbou přímo zaplavil, takže v ní zmizelo takřka všechno ostatní, i text a výprava, a *Sirotek* se stal dílem vlastně především hudebním.“ (Nejedlý 1935: 100) Ostrčil pracoval na *Sirotkovi* zejména v zimě r. 1905–6, skicu prvního aktu dokončil 25. února 1906 a 13. 3. partituru prvního jednání, 18. 4. partituru druhého jednání, nejpozději do 20. června 1906, kdy byla premiéra, skladbu dokončil.

Autografy:

- skica (uložení: CZ Pnm, archiv Společnosti Otakara Ostrčila, složka číslo 2996) 44 listů, formát na výšku 333 x 260 mm, 12-linkový papír, skica psána na třech osnovách, tužkou. Titul na obálce Ostrčilovou rukou: *Sirotek skizza*. Následuje 33 popsaných číslovaných stran, na s. 33: *Konec 1. jenání 25. 2. 1906*, následuje 5 popsaných neočíslovaných listů, dále 13 listů s hudbou ke třetímu jednání.
- partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 092) 2 „svazky“ volných dvoulistů, 1. sv. – 1. jednání, 2. sv. – 2. a 3. jednání, formát na výšku 350 x 265 mm, 24-linkový papír. Partitura perem, četné škrty tužkou a červenou pastelkou, parcelace modrou. 1. „svazek“: na obalu z notového papíru tužkou, rukou Zdeňka Hyblera: *Otakar*

Ostrčil | *Sirotek* | (*Partitura*) | Zdeněk Hybler. Na zadní straně tohoto obalu Hyblerovou rukou: Otakar Ostrčil: *Scénická hudba ke hře Sirotek* – | *Originál – majetek mistra O. Ostrčila* – *Smíchov Zborovská 32* | (*Zapůjčen Foerstrově společnosti – Jindřich Hybler*) || *perem: Vracím po svízelném pátrání a konečně: po několika | měsících získávám zpět, a po dlouhých létech (1926–1952) | odevzdávám pí Ostrčilové.* | Jindřich Hybler | Praha 11/X 1952

Na titulním listu Ostrčilovou rukou, perem: *Sirotek*. | *I. Jednání.* | *O. Ostrčil.* Další list: *I. jednání.* | *úvod*, následuje 11 popsaných číslovaných stran "úvodu", pak 95 popsaných samostatně číslovaných stran prvního jednání, na s. 1 datum 26/2 1906, na s. 95: *Konec prvního jednání.* | 13./3. 1906. K tomu přiloženo 26 stran partitury, v záhlaví první strany nadepsáno tužkou, cizí rukou, možná Hyblerovou: *Hra na honěnou. Rychlý tanec.* a dále 11 popsaných stran, první strana nadepsána Cardáš.

2. „svazek“, obálka nadepsána tužkou: *Sirotek* | *Partitura*, cizí rukou připsáno *II. a III jedn.* | *I. akt má Hybler!* Následuje volný list, pak titulní list Ostrčilem červenou pastelkou: *II | akt.* 399 číslovaných stran. S 399: *Konec II. jednání | 18. dubna 1906.* Následují 2 volné listy, pak titul: *Sirotek | III. jednání.* | (*před ballet!*) 49 nečíslovaných stran, na poslední straně: *Konec III. jednání.* Konec 3. jednání nedatován.

■ klavírní výtah z části Cardáše z prvního jednání, čistopis (uložení: CZ Pnm, přírůstkové číslo: 116/75, předchozí uložení: Český hudební fond)

4 volné listy, formát na výšku 330 x 255 mm, 12-linkový papír, 5 stran popsaných perem, psáno na dvou až třech linkách. Na titulním listě tužkou, rukou Julie Ostrčilové, vpravo nahoře: *Sirotek*. 7. takt uvádí tempo *Lento, ma non troppo*. Nedatováno, nesignováno.

Opisy: doloženy jsou pouze opisy orchestrální a klavírní suity, viz 10a

Vydání: vydána byla klavírní suita z hudby k Sirotkovi, viz 10a

Provedení:

■ 20. 6. 1906, Praha, Národní divadlo, dir. Otakar Ostrčil j. h., František Jílek, režie Jaroslav Kvapil, choreograf Achille Viscusi

Ostrčil dirigoval premiéru za onemocnělého Jílka, který představení s orchestrem nastudoval. (dopis G. Schmoranze Ostrčilovi z 12. 6. 1906) Ostrčil stál tehdy poprvé v životě před orchestrem.

■ 14. 12. 1940, Praha, Národní divadlo Praha, dir. František Škvor, rež. Vojta Novák, výt. Václav Gottlieb, chor. Joe Jenčík

Provedení orchestrální suity viz 10a

Diskografie:

■ LP Supraphon a Academia 1971, strana 8, orchestr Smetanova divadla, dir. B. Liška, nahráno 1970

Korespondence:

■ Gustav Schmoranz (ředitelství ND) Ostrčilovi, Praha 12. 6. 1906 – dotaz, zda by Ostrčil chtěl dirigovat Sirotku místo onemocnělého Jílka (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil Jindřichu Hyblerovi, [Praha] 24. 6. 1923 – prosí, aby jej Hybler navštívil v záležitosti vydání hudby k Sirotkovi (CZ Pnm, G 10248)

Literatura:

knížní: ■ Nejedlý 1935: 100–105, 129, 158, 207 ■ Bartoš 1936: 31–32 ■ Červinková 1971: 18

časopisy a denní tisk: ■ *Pražská lidová revue* 2, 1906, č. 7: s. 171 (Nejedlý) ■ *Zvon* 6, 1906, č. 43: s. 683 (Nejedlý) ■ *Politik* 26. 6. 1906 (Chvála, kritika na premiéru) ■ *Dalibor* 1906: s. 318 (o premiéře) ■ Národní divadlo XVIII, 1940/41, č. 6, s. 3–4 (H. Doležil)

Úpravy:

■ Otakar Ostrčil: Orchestrální suita z hudby k scénické pohádce „Sirotek“, op. 10a – viz katalogové číslo 10a

■ Jiří Schulz: Klavírní suita z hudby k scénické pohádce „Sirotek“ op. 10a, úprava Ostrčilovy orchestrální suity pro klavír na dvě ruce – viz katalogové číslo 10a

■ K. B. Jirák: Hudba ke Kvapilově dramatické pohádce Sirotek, úprava hudby ze třetího jednání (3 navazující části: vstupní hudba, Sarabanda a Rigaudon) pro čtyřruční klavír

Autograf: (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 399)

7 volných listů, formát na výšku 345 x 264 mm, 20-linkový papír, 13 popsaných stran perem, rukopis K. B. Jiráka, Titul – starší vrstva perem: *Ot. Ostrčil: | Sarabanda a Rigaudon | ze „Sirotky“ | Pro klavír na 4 ruce upravil | K. B. Jirák.* V titulu novější vrstva zapsná tužkou, pravděpodobně Ostrčilovou rukou, přeškrtnuto ~~ze „Sirotky“~~ a pod jménem autora tužkou titul: *Hudba ke Kvapilově dramatické pohádce „Sirotek“. op. 10.* Časté opravy modrou a červenou pastelkou.

Vydání: úprava vznikla za účelem vydání redakcí časopisu Smetana, k vydání však nedošlo

Literatura: Nejedlý 1935: 104

10a Orchestrální suita z hudby k scénické pohádce „Sirotek“

op. 10a

[1906]

I. ÚVOD
Lento
fl I
p espress.

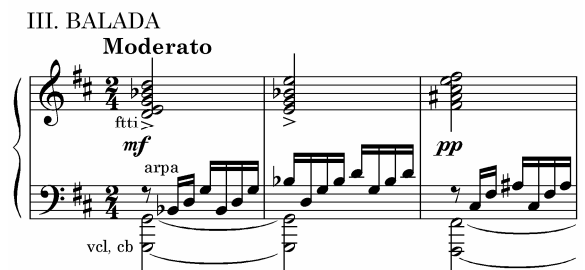

fl, vni
pp
vle, vcl, cb

II. POLKA
Allegro non troppo
fl, vni
f
fag

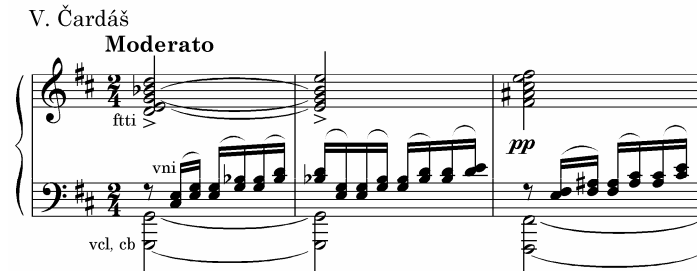
III. BALADA
Moderato
ftti
mf
arpa
vcl, cb

IV. HRA NA HONĚNOU
Allegro con brio
fg, cor
f
legni
vle, vcl, cb

V. Čardáš
Moderato
ftti
vni
vcl, cb

Grave
24
f

Obsazení: fl I/picc, II - ob I, II/ci - cl I, II in B - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III in B - trbn I, II, III, tb - timp - ptti, trgl - arpa - archi

Durata: cca 15 min

Vznik: Suitu z hudby k Sirotkovi Ostrčil vytvořil pravděpodobně bezprostředně po zkomponování původní scénické hudby, roku 1906, kdy bylo zřejmé, že dramatická pohádka Sirotek se příliš provádět nebude.

Autografy:

■ partitura (nezvěstná)

■ klavírní výtah, zřejmě částečný autograf (uložení: CZ Pu, signatura: 59 R 1990)

19 listů, popsána 1 titulní strana + 17 číslovaných stran not (1–6, 7–17) + 8 listů příloh s opravami, perem. Liší se papír a písmo: a) titulní strana, strany 1–6 a příloha s opravami jsou Ostrčilovou rukou, formát na výšku 320 x 255, 12-linkový papír. b) strany 7–17 jsou cizí rukou, pravděpodobně rukou Jiřího Schulze, autora klavírní úpravy, psány na větším papíře, formát na výšku 344 x 264 mm, 20-linkový. Titul Ostrčilovou rukou: *Otakar Ostrčil. | Klavírní suita | z hudby k scénické pohádce | „Sirotek“ | op. 10a | Pro klavír na 2 ruce | Jiří Schulz.* Následuje 17 číslovaných stran, v záhlaví tituly jednotlivých částí cizí [Schulzovou?]

rukou, s. 1: 1. | *Úvod*, s. 7: 2. | *Polka*, s. 10: 3. | *Ballada*, s. 12: 4. | *Hra na honěnou*, s. 16: 5. *Čardáš*. Od 7. strany místy škrtnuté takty a tyto opraveny na přiložených listech, na s. 17 dole na konci skladby tužkou: *Psáno 1906*.

Tento autograf odpovídá vydání z roku 1927. Datace 1906 se týká vzniku originální scénické hudby k Sirotkovi. Klavírní úprava zřejmě vznikla až k vydání r. 1927, lze se tak domnívat i vzhledem k roku narození upravovatele Jiřího Schulze, 1898. Pravděpodobně jde o předlohu k vydání, kterou Ostrčil po Schulzovi korigoval, k částem 2.–5. doplnil opravy a 1. část „Úvod“ přepracoval úplně.

Incipity orchestrální a klavírní suity se shodují, s výjimkou části V. Čardáše, který začíná sedmým taktem orchestrální suity.

Opisy:

■ partitura a orchestrální party (uložení: CZ Pr, signatura: O 1144)
nesignovány, nedatovány, v partituře poznámky různých dirigentů, údaje o trvání – 14.50, 15.10, z partů bylo opakovaně hráno.

■ partitura a orchestrální party, pouze část Polka (uložení: Praha, ČHF, č. 7560)
20 stran popsaných modrým perem, nesignováno, nedatováno. Party datovány 1967, podpis RK a jiný podpis [Hu?]

Vydání:

■ úprava Jiřího Schulze pro klavír na 2 ruce – Foersterova společnost v Praze 1927, F. 26 Sp., 15 s., titul: *Klavírní suita z hudby k scénické pohádce „Sirotek“ op. 10a*
Předlohou pro vydání byl autograf, uložený v Národní knihovně v Praze pod signaturou 59 R 1990, viz výše.

Provedení:

■ 26. 4. 1939, Praha, Obecní dům, 50. jubilejní koncert Orchesterálního sdružení, dir. I. Krejčí

■ 1. 6. 1957, Praha, Obecní dům, „Baletní koncert“ Pražského jara, Baletní sbor Státní konservatoře, Symfonický orchestr Státní konservatoře, dir. M. Baranowski

Podle programu se na tomto koncertu Pražského jara hrála „Baletní hudba z dramatické pohádky Jaroslava Kvapila Sirotek“, pravděpodobně šlo o orchestrální suitu.

Diskografie:

■ LP Supraphon 1951, DV 5215, Orchestrální suita op. 10a, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Václav Smetáček

Korespondence:

■ Ostrčil Jindřichu Hyblerovi, [Praha] 24. 6. 1923 – prosí, aby jej Hybler navštívil v záležitosti vydání hudby k Sirotkovi (CZ Pnm, G 10248)

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 104 ■ Bartoš 1936: 31 ■ Červinková 1971: 18

11 Kunálovy oči

[Opera] ve třech jednáních
op. 11
1907–08

I. Molto largamente, tranquilissimo

II. Lento

III. Appassionato, ma non allegro

Obsazení: osoby: Asoka, král Radžagrily (bas), Ryšja Rakšita, jeho choť (mezzosoprán), Kunála, jeho syn z prvního manželství (tenor), Pradžápaty, Kunálova žena (soprán), rádce králův (bas), otrokyně (soprán), posel (baryton), Čandál, žebrák (bas), otrokyně, královi rádci, poselstvo, lid, žebráci.

orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, III, ci - cl I, II, III in A/B, bcl in A/B - fg I, II, III, cfg - cor I, II, III, IV, V, VI in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp, ptti, trgl - celesta - arpa - archi

Místo děje: mytická Indie

Durata: cca 80 min (provedení Plzeň 2002)

Libreto: Karel Mašek (1867–1922) a Otakar Ostrčil, podle stejnojmenné novely Julia Zeyera (1841–1901). Vydání libreta: Praha, Máj, 1908, 63 s.

„Pokud to dramatická úprava dovolovala, jsou dialogy originálu místy do slova zachovány, místy jen stručněji upraveny.“ (předmluva k vydání libreta 1908)

Vznik: 1907 – 28. 8. 08

Skica prvního aktu vznikala od prázdnin 1907, dokončena byla 21. 9. 1907, v zimě Ostrčil vypracoval druhý akt, jež dokončil 28. 2. 1908, na jaře naskicoval třetí akt, jež dopsal 8. června. (Nejedlý 1935: 132) Partitura prvního jednání dokončena 28. 6., potom ve Vápenném Podole dokončeno jednání druhé 29. 7. a třetí 28. 8. 1908. (podle autografu)

Po úspěchu opery Vlasty skon byl o Ostrčilovu druhou operu velký zájem ještě dříve, než byla skladba hotova. Z dopisu Karla Maška Ostrčilovi ze dne 14. 8. 1908 vyplývá, že Kovařovic o skladatelově práci na nové opeře věděl a chtěl ji uvést v nadcházející sezóně, takže tlačil na Ostrčila, aby operu rychle dopsal a dodal materiál (CZ Pnm, archiv SOO) Premiéra opery byla již 25. 11. 1908.

Autografy:

■ skica (nezvěstná)

Zmiňuje se o ní Nejedlý 1935: 132

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 521/a, b, c)

3 svazky, černá polokožená vazba, formát na výšku 355 x 278 mm, perem.

1. svazek = první jednání: 98 listů, popsán titulní list a 192 číslovaných stran. Titul: *Kunálovvy oči | Ve třech jednáních. | Slova podle povídky Julia Zeyera napsal Karel Mašek. | Hudbu složil Otakar Ostrčil. | I. jednání. | partitura. S. 1 vlevo nahoře: Na nový rok 1908. S. 192 Konec prvního jednání | (28. června 1908.)*

2. svazek = druhé jednání: 75 listů, popsána titulní strana a 143 číslovaných stran, obsahuje dirigentské poznámky a parcelaci modrou pastelkou. Titul: *Kunálovvy oči. | II. jednání. | Partitura. Začátek skladby datován na s. 1 vlevo nahoře: Vápenný Podol 6/7 1908. S. 143: Konec II. jednání. (Dokončeno ve Vápenném Podole 29. července 1908.)*

3. svazek = třetí jednání: 85 listů, popsána titulní strana a 163 číslovaných stran, dirigentské poznámky a parcelace. Titul: *Kunálovvy oči | III. jednání. | Partitura. Začátek skladby na s. 1 datován: 6/8 1908, konec na s. 163: Dokončeno 28. srpna 1908 ve Vápenném Podole.*

Při premiéře bylo zřejmě dirigováno z opisu prvního jednání a autografů druhého a třetího jednání. Autograf prvního jednání je bez dirigentských poznámek, ty jsou naopak přítomny ve druhém a třetím. Opis druhého jednání datován až těsně před premiérou a třetí dokonce po ní.

■ klavírní výtah (nezvěstný)

V Hudebním archivu Národního divadla se dochovaly opisy klavírního výtahu. Není z nich zřejmé, že autorem klavírního výtahu je Ostrčil, ale nic nenasvědčuje tomu, že by výtah vypracoval někdo jiný. Originál klavírního výtahu se však nedochoval a v pramenech či literatuře o něm nejsou zmínky.

Opisy:

■ partitura (uložení: hudební archiv Národního divadla v Praze, signatura: H 236)

3 svazky, formát na výšku 375 x 275 mm. Opsal Jan Košťálek, I. jednání nedatováno, II. jednání: *V Praze 16. 11. 1908*, III. jednání: *27. 1. 1909*. Na předsádce: *úprava a studijní poznámky dirigent Zd. Chalabala*. Partitura obsahuje dirigentské poznámky různých dirigentů, první jednání pravděpodobně též Ostrčilovy.

■ klavírní výtahy (uložení: hudební archiv Národního divadla v Praze, signatura: H 236/1, 2)

Vydání: opera tiskem nevyšla, vydáno bylo libreto, viz výše

Provedení:

■ premiéra 25. 11. 1908, Praha, Národní divadlo, dir. Karel Kovařovic, rež. Robert Polák

■ 24. 2. 1929, Praha, Národní divadlo, dir. O. Ostrčil (Josef Charvát), rež. Ferdinand Pujman, výt. František Zelenka

■ 25. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, jubilejní provedení, dir. Zdeněk Chalabala, rež. Ferdinand Pujman, výt. František Zelenka ■ 1945, Divadlo 5. května, nahráno i na gramofonové desky, ale nevydáno ■ 1959 (Svobodné slovo a Lidová demokracie 23. 10. 1959), Liberec, 21. 10. 1959 hostovali ve Smetanově divadle v Praze při přehlídce Divadelní žatvy, 1960 liberecká opera v Berlíně (Lidová demokracie 15. listopadu 1959), dir. Jindřich Bubeníček ■ 15. 2. 1959, Praha, Městská knihovna, k oslavám 80. výročí narození O. Ostrčila ■ 30. 3. 2002, Plzeň, Divadlo J. K. Tyla, dir. Petr Kofroň, režie Jiří Pokorný, scéna Jan Štěpánek, kostýmy Libuše Králová

Recepce: První provedení s Kovařovicem bylo přijato rozpačitě, Ostrčilovi se operu podařilo roku 1929 rehabilitovat, pokus přivést Ostrčilovo dílo na scénu 21. století příliš nevyšel (Literatura)

Diskografie:

■ LP Panton 1983, 8116 0310, úvodní scéna z 2. dějství, Jadwiga Wysoczanská, Orchestr Smetanova divadla, dir. Josef Hrnčič

Korespondence:

- Karel Mašek Ostrčilovi, [Praha] 14. 8. 1908: byl naléhavě pověřen Kovařovicem napsat Ostrčilovi, aby co nejdříve dodal materiál ke Kunálovým očím, které mají být provedeny jako první novinka sezony; [Praha] 18. 11. 1908: posílá drobnou úpravu textu v libretu (CZ Pnm, archiv SOO)
- František Neumann Ostrčilovi, Frankfurt nad Mohanem 6. 11. 1909: vrací klavírní výtah Kunálových očí, krásná hudba, ale dramaticky slabé libreto (CZ Pnm, archiv SOO)
- s Otakarem Jeremiášem (Patzaková 1959: 48, 50, 100)
- se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 57, 193)

Literatura:

knížní: ■ Nejedlý 1911: 306–323 ■ Nejedlý 1935: 133–155, 168, 182–184, 186–187, 190–192, 199, 204–205, 207, 215, 219, 224, 226, 281, 288–290, 293, 349, 350 ■ Bartoš 1936: 38–41, 74 ■ Plavec/Hutter 1941: 291, 293–294 ■ Hostomská 1964: 599–601 ■ Červinková 1971: 18 ■ DČHK1: 97, 158, 183, 186, 188, 217, 218, 228 ■ DČHK2: 82, 84, 348 ■ Pospíšil IV: 136–138 ■ Tyrrell 1992: 100, 101, 199, 366 ■ Locke 2002: 75–76, 179

časopisy a denní tisk: ■ Den 18. 11. 1908 (Z. Nejedlý, oznamuje premiéru nejvýznamnější z původních oper poslední doby), 27. 11. 1908: s. 1–2 (Z. Nejedlý), 28. 11. s. 1–2 (Z. Nejedlý), též knižně Sebrané spisy 38: s. 362–372 ■ Národní listy 27. 11. 1908 (o premiéře) ■ Čas 1. 12. 1908 (J. Branberger, o vzniku, kritika provedení) ■ Hudební revue 1908, s. 465–477 (Zich, podrobný rozbor), s. 483 (O. Nebuška) ■ Dalibor 1908, č. 9, s. 69–70 (Z. Nejedlý) ■ Dalibor 1909, s. 39 (recenze libreta) ■ Hudební revue 1909, s. 39 (O. Šourek) ■ Lumír 1909, s. 137 (B. Čapek) ■ Hudební revue 1919: s. 117–118 (O. Zítek) ■ Rozpravy Aventina 1928/29, s. 253–254 (J. Ježek) ■ Národní a Stavovské divadlo 1928/29, příloha k č. 27, 23. 2. 1929 (Z. Nejedlý) ■ Dělnické divadlo 1929, s. 29 ■ Za hudebním vzděláním 1. 2. 1929 ■ Prager Presse 26. 2. 1929 (J. Bartoš) ■ Československá republika 26. 2. 1929 (K. Hába) ■ Neue Züricher Zeitung 16. 10. 1929 ■ Moravsko-ostrovský deník 11. 10. 1931 (o představení v ostravském divadle) ■ Národní divadlo 1938/39, č. 9, s. 1–3 (H. Doležil) ■ České slovo březen 1939 (H. D.) ■ Národní listy březen 1939 ■ Národní noviny březen 1939 ■ Venkov březen 1939 (O. Šourek) ■ Rudé právo 29. 12. 1945, 4. 1. 1946 ■ Lidová demokracie 30. 12. 1945 ■ Večerní Praha 22. 10. 1959 ■ Svobodné slovo 23. 10. 1959 ■ Lidová demokracie 23. 10. 1959, 25. 10. 1959, 15. 11. 1959 ■ Sächsische Zeitung Dresden 26. 10. 1959 (K provedení v Žitavě, Zittau)

K provedení v Plzni 2002: ■ Divadelní noviny 2002, č. 8, s. 6 (J. Herman: *Proč, Kunálo, proč?*) ■ Hospodářské noviny 29. 3. 2002, s. 10 (P. Kofroň) ■ Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni 2002 č. 3: s. 4–5, č. 5: s. 2 (Předpremiérová beseda k opeře Otakara Ostrčila Kunálovy oči) ■ Hudební rozhledy 55, č. 6, 2002, s. 21–22 (Ročáková-Rybářová: *Nepokorná režie Jiřího Pokorného*) ■ Lidové Noviny 30. 3. 2002: s. 26, 17. 4. 2002: s. 26, (C. Šálek: *V Plzni ublížili klasickému opernímu dílu*) ■ Mladá fronta Dnes 28. 3. 2002: s. D/3 30. 3. 2002, s. B/2 (*Kunálovy oči: hrozí v Plzni nový skandál?*), 10. 4. 2002: s. D/4 ■ Opus musicum 34, č. 3, 2002: s. 39–40 (M. Ulrychová: *Kunálovy oči – očištná katarze plzeňské opery?*) ■ Plzeňský deník 26. 3. 2002: s. 19, 28. 3. 2002, s. 22, 29. 3. 2002: s. 21, 2. 4. 2002: s. 24 (*Diváci jásali i tiše opouštěli hlediště*), 18. 4. 2002: s. 19 (V. Viktora: *O neodpovědnosti operní režie*), 5. 4. 2002: s. 21 (*Kunálovy oči nenaplnily očekávání*), 29. 4. 2002: s. 3 ■ Týdeník Rozhlas 27. 5. 2002, s. 4

12 Poupě

Komická zpěvohra o jednom dějství na slova komedie F. X. Svobody

op. 12

1909–10

Molto moderato

cor I
p
pp
f
cl. fg. cb
arpa

Obsazení: osoby: Klán, vdovec, majitel dvorce (bas), Anežka, Klánova dcera (soprán), Ladislav, medik, synovec (tenor), Kučina, majitel sousedního dvorce (baryton)
orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II, III in B/A, bcl in B/A - fg I, II, III/cfg - cor I, II, III, IV, V, VI in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp, ptti, trgl - arpa - archi

Děj se odehrává na začátku 20. století na českém venkově, na dvorci Klánově.

Durata: cca 70 min

Libreto: František Xaver Svoboda (1860–1943): *Poupě*, Praha: Šimáček, 1902. Činoherní veselohra, premiéru měla 14. 2. 1903 v Národním divadle v Praze.

Text veselohry je v libretu přejat téměř doslovně.

Vznik: 1909 – 24. 7. 1910

Ostrčil už po své první tragické opeře *Vlasty* skon chtěl napsat veselohru, v roce 1905 začal psát *Zahořanský hon* na libreto F. X. Svobody podle povídky Aloise Jiráska (kat. č. 29), nakonec našel námět pro komickou operu opět v textu F. X. Svobody až po premiéře *Kunálových očí* (kat. č. 11) roku 1908. Převzal hotový text Svobodovy úspěšné veselohry. Ostrčil datuje začátek kompozice už 15/3 1909 (skica), ale náčrt dokončil až 4. dubna 1910 a o prázdninách ve Vápenném Podole vytvořil partituru. Nejedlý 1935: 192 a Plavec v předmluvě k 2. vydání uvádějí, že Ostrčil skladbu fakticky komponoval od konce roku 1909, začátek práce na partituře datován 24. dubna 1910, partitura dopsána 24. července 1910 ve Vápenném Podole. (podle autografní partitury)

Autografy:

■ klavírní skica (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 502, př. č. 70/1952)

1 svazek, formát na výšku 317 x 255 mm, 138 číslovaných popsaných stran, 12-linkový papír, psáno převážně na čtyřech osnovách, perem, opravy červenou pastelkou. V záhlaví s. 1 perem datum 15/3 1909 a titul tužkou [Ostrčilovou rukou?]: *O. Ostrčil: Poupě | Klav. výt.*, konec skladby na s. 138 datován: 4. dubna odpoledne 1910

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 81)

1 svazek, formát na výšku 350 x 270 mm, 124 listů, popsány obě strany titulního listu a 236 číslovaných stran, perem, parcelace a dirigentské poznámky modrou a červenou pastelkou. Titul: *Poupě. | Komická zpěvohra o jednom dějství na slova Komedie F. X. Svobody. | Hudbu složil Otakar Ostrčil.* Na titulním listě verso jsou vypsány osoby a obsazení. Začátek kompozice na s. 1 datován 24/4 1910. Na konci skladby na s. 236: *Dokončeno ve Vápenném Podole dne 24. července 1910.*

- klavírní výtah (uložení: CZ Pnm, signatura: XXVIII E 237, předchozí vlastník Anastazie Čítková)

volné listy v papírové obálce, formát na výšku 330 x 260 mm, 105 listů, popsány obě strany titulního listu a 208 číslovaných stran, vzadu volný list, 12-linkový papír, psáno převážně na čtyřech osnovách, perem. Titul, první vrstva perem: *Poupě. | Komická zpěvohra v jednom dějství na slova komedie | F. X. Svobody. | Hudbu složil Otakar Ostrčil | Klavírní výtah | (úprava skladatelova.)* Ve druhé vrstvě dopsáno tužkou pod řádek s autorem hudby *op. 12, škrtnuto (~~úprava skladatelova.~~)*, opraveno na *upravil skladatel*. Nedatováno, nesignováno. Na titulním listě verso jsou vypsány osoby a obsazení.

Ve srovnání s klavírním výtahem 1, Tr B 502, obsahuje klavírní výtah 2 více tempových předznamenání, poznámek k interpretaci, je tu detailněji vypsána artikulace, obloučky, znaménka u not. Jde evidentně o předlohu k vydání. Autograf přesně odpovídá prvnímu i druhému vydání, z let 1911 resp. 1950.

Opisy:

- partitura (uložení: Hudební archiv Národního divadla v Praze, signatura: H 44)
1 svazek, 601 s., obsahuje Ostrčilovu parcelaci, dirigentské poznámky Ostrčilovy a jiné.

Vydání:

- klavírní výtah skladatelův – 1911, Umělecká beseda Praha, 143 s.
Vydání odpovídá autografní předloze k vydání (uložení: CZ Pnm, signatura: XXVIII E 237)
- klavírní výtah skladatelův – druhé vydání, Hudební matice 1950, HM 53, 143 s. Revize a předmluva Josef Plavec, předmluva česky, rusky, anglicky a francouzsky.
Revidovaný reprint vydání z roku 1911. Plavec v předmluvě k 2. vydání: „ (...) I. vydání klavírního výtahu z r. 1911 (...) je již delší dobu rozebráno. Přítomné druhé vydání je v podstatě nezměněným otiskem klavírního výtahu skladatelova. Na základě podrobného srovnání s původní partiturou byly jen opraveny zřejmé chyby, různá tisková nedopatření, doplněno vyznačení triol, interpunkce v textu a pod.“
- Zpěv Anežky, *České operní árie I, Soprán*, Praha: SNKLHU, 1957, s. 238
- Zpěv Kučinův, *České operní árie V, Baryton*, Praha: SNKLHU 1965, s. 101

Provedení:

- premiéra 25. 1. 1911, Praha, Národní divadlo, dir. O. Ostrčil j.h., rež. Jaroslav Kvapil, po přestávce Dvořák Tvrdé palice, Anežka – Gabriela Horvátová, Kučina – Emil Burian, Klán – Jiří Huml, Ladislav – Mirko Štork

Recepce: Kovařovic přijal operu k provozování hned po jejím dokončení, ale po rozpačitém vyznění Kunálových očí neměl k Ostrčilovu dílu takovou důvěru, vyzval tedy Ostrčila, aby si operu nastudoval sám. Úspěch *Poupěte* pak byl úspěchem Ostrčila jako skladatele i jako dirigenta. Z dochované korespondence vyplývá, že Ostrčil nabízel *Poupě* i německým a rakouským operním divadlům, opera však přijata nebyla. (Gregor Hans Ostrčilovi, Vídeň 20. 4. 1912; Bruno Walter Ostrčilovi, Mnichov 7. 6. 1916)

- 6. 10 1919, Praha, Národní divadlo, dir. Josef Winkler, rež. Robert Polák
- 5. 5. 1920, Brno, Národní divadlo
- 5. 3. 1929, Praha, Stavovské divadlo, provedení konzervatoře, dir. Pavel Dědeček, rež. Ferdinand Pujman, výtv. František Zelenka
- 19. 4. 1929, Brno, Národní divadlo
- 1930 Bratislava, dir. Karel Nedbal
- 25. 2. 1932, Teplice-Šanov, poprvé německy v německém překladu A. Hellera
- 22. 10. 1935, Praha, Národní divadlo, dir. Josef Charvát, rež. Hanuš Thein, výtv. Karel Neumann
- 1935, Bratislava, se sólisty ND Praha, dir. Karel Nedbal
- 17. 11. 1937, Ostrava, dir. J. Vogel
- 14. 4. 1937, Brno, Národní divadlo
- 1939, Brno
- 1943, Plzeň
- 4. 2. 1944, Praha, Národní divadlo, dir. Jaroslav Krombholc j.h., rež. Ferdinand Pujman, výtv. František Tröster
- 20. 8. 1945, Praha, Národní divadlo, na památku 10. výročí smrti, nastudování předešlé
- 1946, Olomouc, dir. Iša Krejčí
- 1. 3. 1949, Praha, Národní divadlo, dir. Robert Brock, rež. Jiří Fiedler, výtv. Václav Gottlieb (Smetanovo divadlo)
- 10. 6. 1957, Praha, Operní studio AMU
- 26. 3. 1959, Praha, Národní divadlo, dir. Jan Hus Tichý, rež. Ladislav Štros, výtv. Květoslav Bubeník
- 5. 3. 1957, zaznělo poprvé v Čs. televizi
- 1961, Bratislava

va, Divadelné štúdio VŠMU (s Pauerovým Žvanivým slimejšem, ve kterém účinkovala Lucia Poppová)

Na základě opery vznikl televizní film v České televizi v roce 1967, režie Václav Krška
Zpěv: Sylvie Kodetová, Zdeněk Kroupa, Jan Hlavsa, René Tuček
Herci: Eva Jandáčková, Zdeněk Kroupa, Josef Čáp, Karel Fiala

Diskografie:

■ CD Český rozhlas 2008, árie Kučiny, J. Jindrák: Operní recitál, Orchester Národního divadla v Praze, dir J. Chaloupka, nahráno 1982

Korespondence:

■ Richard Batka Ostrčilovi, Traunkirchen [29. 7. 1911] – zasílá klavírní výtah Ostrčilovy opery s vlastním německým překladem textu, byl to pro něj nejobtížnější překladatelský úkol, jaký kdy měl, ale nelituje času (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Gregor Hans (Hof-Operntheater Wien) Ostrčilovi, Vídeň 20. 4. 1912 – odmítnutí Ostrčilovy opery *Poupě*, pro dvorní operu neslibuje dílo úspěch, vrací klavírní výtah a libreto (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Bruno Walter Ostrčilovi, Mnichov 7. 6. 1916 – zdvořile odmítá provést nabízenou operu na scéně Bavorského dvorního divadla, sděluje svůj nepříliš příznivý úsudek o tomto díle (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Erich Orthmann Ostrčilovi, [Mannheim] 25. 10. 1926 – od svého přítele Schulhoffa se dozvěděl o *Legendě z Erinu a Poupěti*, prosí o zaslání klavírních výtahů (CZ Pnm, archiv SOO)

■ N. K. Stoičev (ředitel ND v Sofii) Ostrčilovi, Sofie 6. 8. 1928: mají v úmyslu provést jeho operu *Poupě*, chce, aby ho Ostrčil dirigoval (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Smlouva mezi ředitelstvem Nového městského divadla v Teplicích-Schönau a Ostrčilem na první provedení opery *Poupě* v německém jazyce v sezóně 1931/32, přiložen dopis Fritze Kennemanna (CZ Pnm, archiv SOO)

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 57, 180, 181, 193, 196)

Literatura:

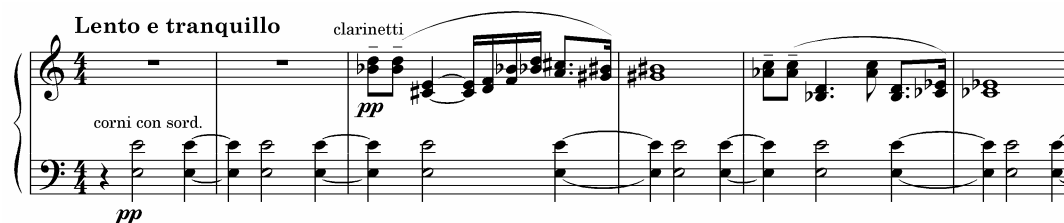
knižní: ■ Nejedlý 1911: 330–345 ■ Čapek 1911 ■ Nejedlý 1935: 100, 183–184, 188–210, 215, 219, 221–222, 224–225, 262, 280–281, 288–289, 297 ■ Svoboda 1935 ■ Bartoš 1936: 41–43, 74 ■ Plavec/Hutter 1941: 291, 295 ■ Plavec 1950 ■ Hostomská 1964: 601–603 ■ Červinková 1971: 18 ■ DČHK1 97, 158, 187, 202, 218, 242 ■ DČHK2 81, 84, 85, 228 ■ Pala I: 147–149, 153–159 ■ Tyrrell 1992: 11, 100, 101, 152, 199, 319, 370 ■ Locke 2002: 53, 70, 76–92, 94, 176, 181, 236, 312, 363

časopisy a denní tisk: ■ Smetana 1, 1911: s. 122–125 (Nejedlý), s. 131 (Nejedlý, o premiéře), s. 142–143 (Nejedlý), s. 257–258 (Nejedlý) ■ Národní listy 27. 1. 1911 (Šilhan) ■ Dalibor 1911: s. 91–92 a 101–103 (Zamrzla, rozbor) ■ Divadlo 1911: s. 208 (Rektorys) ■ Smetana 1911: s. 103–110 (Čapek), s. 122–125 (Nejedlý), s. 126 (J. B. Foerster), s. 131 (Nejedlý), s. 147 (Löwenbach), s. 165 (J. Bartoš), s. 257–258 (Nejedlý) ■ Hudební revue 1911: s. 3–9 (Löwenbach, rozbor), s. 101 (J. Novotný) ■ Lumír 1911: s. 228 (B. Čapek), s. 236 (B. Čapek) ■ Čech 27. 1. 1911 ■ Smetana 1912: s. 96, Smetana 1913: s. 46–51 (Helfert, *Jungböhmisches Musik*) ■ Lumír 1919: s. 335 (Vycpálek) ■ Hudební revue 1920: s. 20 (Löwenbach, o novém nastudování) ■ Lidové noviny 11. 5. 1920 (Černušák, o provedení se Zichovým Malířským nápadem) ■ Národní listy 5. 12. 1922 (česká opera v Lublani) ■ Národní a Stavovské divadlo 1928/29, [č. ?] s. 2 (Nejedlý) ■ Rozpravy Aventina 1928/29: s. 303 (J. Ježek) ■ Dělnické divadlo 1929: s. 29 ■ Slovenský deník Bratislava 16. 4. 1930 (premiéra 12. 4. v Slovenském Národním divadle) ■ Národní osvobození 28. 2. 1932 (první

německé provedení, Teplice-Šanov, Patzaková) ■ Tempo – Listy Hudební matice 1932 č. 7: s. 227 (Teplice) ■ Freiheit, Teplitz-Schönau 28. 2. 1932 ■ Prager Tagblatt 26. 2. 1932 ■ Národní divadlo (1935/36) č. 3: s. 2–4 ■ Rytmus 1940/41: s. 28 (Bachtík, o rozhlasovém provedení) ■ Rytmus 1943/44: s. 107 ■ Lidové listy 8. 2. 1944 ■ Národní politika 5. 2. 1944 (Fr. Bartoš) ■ České slovo 6. 2. 1944 ■ Nedělní list 6. 2. 1944 ■ Lidové noviny 6. 2. 1944 ■ Národní práce 6. 2. 1944 ■ A-Zet České slovo 7. 2. 1944 ■ Večerní české slovo 7. 2. 1944 ■ Polední list 15. 2. 1944 ■ Venkov 8. 2. 1944 ■ Svobodné noviny 22. 8. 1945 (L. Firkušný) ■ Rudé právo 19. 3. 1947 (olomoucké nastudování) ■ Národní divadlo 1948/49, č. 16: s. 5–8 (Plavec) ■ Lidové noviny 4. 3. 1949 (M. Barvík, o provedení se Zichovým Malířským nápadem) ■ Kulturní politika 1949 č. 10: s. 9 ■ Národní divadlo 1948/49 č. 16: s. 11–12 ■ Svobodné slovo 5. 3. 1957 (Poupě v televizi) ■ Divadlo 9, 1959, s. 337 (Lébl: *Dramatická tvorba Otakara Ostrčila a její jevištní osudy*) ■ Rudé právo 1. 4. 1959 ■ Večerník Bratislava 19. 4. 1961 ■ Rovnost 1972: s. 5

13 Impromptu

pro velký orchestr
op. 13
1911

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I, II in A/B/Es, cl III in A/B/Es/bcl in A - fg I, II, cfg - cor I, II, III, IV, V, VI in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp (2) - ptti, trgl, t picc, gr c - arpa - archi

Durata: cca 17 min

Vznik: Ostrčil začal skládat tuto orchestrální skladbu krátce po premiéře opery *Poupě*, která byla v lednu 1911, skicu dokončil 14. 5. 1911. Partituru dopsal 11. 8. 1911 v Lázních Mšené, kde se tou dobou léčila jeho matka.

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, přírůstkové číslo: 116/75)

11 volných listů v papírovém obalu, formát na výšku 355 x 270 mm, 28-linkový papír, popsán obal, titulní list a 16 číslovaných stran not, skica na třech osnovách, perem. Na obalu: *Ostrčil | Impromptu (skizza)*, titulní strana: *Impromptu | skizza*, začátek práce datován v záhlaví s. 1 vlevo: *25/4 1911*, konec skici na s. 16 datován: *14/5 1911*. Vše Ostrčilovou rukou.

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 182)

1 svazek, plátěná vazba, formát na výšku 344 x 264 mm, 44 listů, 28-linkový papír, popsána titulní strana a 81 číslovaných stran partitury, perem, škrty, opravy a dirigentské poznámky tužkou, parcelace pastelkou. Na titulní straně uprostřed: *Impromptu | pro velký orchestr*, vpravo dole: *Otakar Ostrčil, op. 13*. Začátek práce datován v záhlaví s. 1 vpravo: *30/5 1911*, konec na s. 81: *Dokončeno 11. srpna 1911. (Lázně Mšené u Budyně n. Ohří)*. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

Opisy:

■ partitura (uložení: CZ Pr, signatura: O 3992)

Opsal Jan Košťálek 14. 9. 1911. Na titulní straně rukou opisovače: *Impromptu | pro velký orchestr | Otakar Ostrčil | op. 13*. Vlevo dole Ostrčilovou rukou (!): *První provedení 14/4 1912. ve Smetanově sále*. Dirigentské poznámky Ostrčilovy i jiných dirigentů (masivní škrty o 24 stranách, ne Ostrčilův).

■ party (uložení: CZ Pr, signatura: O 3992)

jiný opisovač než Košťálek, podpis JC[?], part Vn I. datován 2. 1. 1912. Z těchto partů bylo prokazatelně při premiéře pod Ostrčilovou taktovkou hráno.

Vydání:

■ kapesní partitura – 1959, Praha, Panton, P 047, 120 s., předmluva Jiří Válek.

Vydání odpovídá autografu, respektuje autorovy opravy, které jsou v autografu zaneseny.

Provedení:

■ premiéra 14. 4. 1912, Praha, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil ■ 2. 3. 1919, Praha, Česká filharmonie, dir. Václav Talich ■ 29. 2. 1920, Praha, Česká filharmonie, dir. Václav Talich ■ 3. 3. 1929, Praha, Obecní dům, 3. koncert cyklu Ostrčilových skladeb, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil ■ 3. 6. 2007, Praha, Obecní dům, závěrečný koncert Pražského jara, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Genadij Rožděstvenskij

Diskografie:

■ LP Supraphon 1985, 1110 3638 G, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Jiří Bělohlávek, nahráno 1984 ve Smetanově síni Obecního domu, vydáno se Symfonietou

Korespondence:

■ Česká filharmonie Ostrčilovi, Praha 3. 6. 1911 – „Dovídám se z novin, že dokončil jste novou skladbu pro orchestr. Jménem artistického ředitelství dovoluji si zdvořile požádati, abyste první provedení svého díla nám propůjčili a v pozitivním případě je sám nastudoval a řídil. ...“ Josef Boleška (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ferdinand Künzelmann Ostrčilovi, Zürich 16. 5. 1919 – prosí o zaslání materiálu Impromptu pro koncert v Tonhalle, (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil Zdeňku Nejedlému, [Praha] 11. 4. 1912 – pozvání na generální zkoušku (Zachařová 1982: 88)

■ Ostrčil Emilu Axmanovi, Soběslav 4. 8. 1926 (G 1203, CZ Pnm) a Soběslav 12. 8. 1926 (G 1202) – dotaz na dirigenta Rogowského, jemuž Axman navrhnul Impromptu k provedení.

■ Vladimír Helfert Ostrčilovi, Potštýn, 31. 12. 1926 – Helfert chce v únoru 1927 provést Impromptu [pravděpodobně s brněnským Orchestrálním sdružením] (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil s Otakarem Jeremiášem (Patzaková 1959: 96)

Literatura:

knižní: ■ Helfert 1935: 136 ■ Nejedlý 1935: 221–243, 246, 248–249, 251–252, 258–262, 264, 266–269, 271, 273, 275, 278–279, 281, 284–286, 288, 319, 349 ■ Bartoš 1936: 44–46, 74 ■ Červinková 1971: 19 ■ Zachařová 1982: 196, 197 ■ DČHK1: 158, 179, 229, 230, 256, 259 ■ DČHK2: 387, 388, 394 ■ Očadlík 1995: 462–463

časopisy a denní tisk: ■ Smetana 1, 1911: s. 262 ([Z. Nejedlý], dokončení skici) ■ Hudební revue 5, 1912, s. 324–326 (Veselý, rozbor) ■ Smetana 2, 1912, s. 253–255 (B. Čapek, rozbor), s. 285–288 (Nejedlý) ■ Hudební revue 5, 1912, s. 407–408 (Vycpálek, kritika na premiéru 14. 4. 1912) ■ Hudební revue 12, 1919, s. 248 (O. Zítek, kritika na provedení 2. 3. 1919) ■ Hudební revue, 13, 1920, s. 266 (K. Hoffmeister: kritika na koncert 29. 2. 1920) ■ Harmonie 15, srpen 2007, s. 30–31 (P. Veber, kritika na koncert Pražského jara) ■ Hudební rozhledy 60, 2007, č. 7: s. 8 (P. Veber, *Pražské jaro 2007*)

14 Suita c moll

op. 14

1912

I. POCHOD

Allegro marziale

II. SCHERZINO

Vivo

III. VARIACE

Adagio

IV. SERENÁDA

Alla Polka

V. FUGA

Allegro con brio

Obsazení: fl I, fl II/picc I, fl III/picc II - ob I/ci I, ob II/ci II, ob III/ci III - cl I in A/B, cl II in A/B/bcl, cl III in A/B/Es, cl in Es/bcl - fg I, II, III/cfg - cor I, II, III, IV - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - arpe I, II - timp - ptti, gr c, t picc, tam-tam, trgl - archi

Durata: cca 28 min

Vznik: Ostrčil začal skicovat 25. 12. 1911, skicu dokončil 20. 5. 1912. Na partituru pracoval o prázdninách ve Vápenném Podole, kde ji dopsal 7. 9. 1912 (autografy). Protože byla inspirována pobytem ve Vápenném Podole (Rektorys 1951: 60), říkalo se jí v Ostrčilových kruzích „Podolská“, název se ale dále neujal.

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 353, Skicář I, listy 2^r – 28^v)

Popsáno 27 listů, perem a tužkou, skica souvislá, ale s řadou škrťů a odboček.

Začátek skladby na listu 2^r datován 25/12 1911, konec druhé věty na listu 14^v: 6/3 1912, konec třetí věty na listu 18^r: 21/3 1912, konec čtvrté věty na listu 24^r: 22/4 1912, konec skladby na listu 28^v: 20/5 1912

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 503, předchozí vlastník: Julie Ostrčilová)

1 svazek, formát na výšku 340 x 265 mm, popsána titulní strana a 134 číslovaných stran partitury, perem. Na titulním listu Ostrčilovou rukou uprostřed: *Suita c moll op. 14 | Otakar Ostrčil*. Začátek kompozice na s. 1 datován: *Luhačovice, 7/8 1912*, titul *I. Pochod*, konec

první věty na s. 24: *II/8 1912*, s. 25: *II. Scherzino*, s. 51 dole: *Luhačovice 16/8 1912*, s. 52 nahore: *Vápenný Podol, 23/8 1912*, konec druhé věty na s. 62: *24/8 1912*, s. 63: *III Variace*, konec třetí věty na s. 78: *27/8 1912*, s. 79: *IV Serenáda*, konec čtvrté věty na s. 96: *30/8 1912*, s. 97: *V Fuga*, konec páté věty a zároveň skladby na s. 134: *Ve Vápenném Podole 7/9 1912*

Opisy:

- dobové orchestrální party (uložení: CZ Pnm, signatura: O 3993)

Vydání:

- velká partitura s klavírním výtahem – 1939, Praha, Společnost Otakara Ostrčila, 177 s., Revidoval a klavírní výtah pořídil K. Šolc.

O vydání Suity měla v té době zájem i Hudební matice, o čemž svědčí dopis Julie Ostrčilové z 25. 1. 1938, jímž řeší spor Hudební matice se Společností O. Ostrčila o právo na vydání skladby (Blatské muzeum Soběslav, inventární č. 157)

- kapesní partitura – 1959, Praha, SNKLHU, H 2673, 215 s., předmluva Josefa Plavce (česky, rusky, německy, anglicky, francouzsky) Titul a názvy jednotlivých vět uváděny též italsky.

Nové vydání, odpovídá autografu.

- partitura – 2008, Mnichov, Musikproduktion Höflich, reprint partitury vydané roku 1939. Jak sdělil Geoffrey Chew, měl by být přetištěn jeho vlastní exemplář.

Provedení:

- premiéra 8. 3. 1914, Praha, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil ■ 29. 2. 1920, Praha, Česká filharmonie, dir. Václav Talich ■ 20. 10. 1927, Karlovy Vary, Konzertorchester des Grand Hotel Pupp, dir. Bruno Pleier ■ 3. 3. 1929, Praha, Obecní dům, 3. koncert cyklu Ostrčilových skladeb, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil

- 25. 3. 1939, Praha, Obecní dům, Česká filharmonie, dir. Karel Šejna ■ 25. 10. 1939, Praha, abonentní koncert České filharmonie, dir. Václav Talich ■ 18. 5. 1943, Praha, Národní divadlo, Česká filharmonie, dir. Václav Talich ■ 20. 5. 1954, Praha, Rudolfinum, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr Brněnského rozhlasu, dir. Břetislav Bakala ■ říjen 1955, Praha, Národní divadlo, Ostrčilův večer, orchestr ND, dir. Jaroslav Krombholc ■ 18. a 19. 3. 1960, Brno, Státní filharmonie, dir. Jaroslav Vogel ■ 31. 5. 1960, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu v Praze, dir. Václav Jiráček ■ 1. 6. 1979, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu v Praze, dir. Jaroslav Hrnčíř ■ 26. 5. 1988, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Česká filharmonie, dir. Václav Neumann

Recepte: Suita získala I. výroční cenu České akademie věd za rok 1915. Skladba bývá uváděna jako výrazný doklad vlivu Gustava Mahlera na Ostrčilovu hudbu a hodnocena vedle Křížové cesty nejvyš mezi Ostrčilovými skladbami.

Diskografie:

- CD Supraphon 2004, SU 3695–2, Česká filharmonie, dir. Karel Ančerl, nahráno 1957 ■ LP Panton 1979, 8110 0066, D 1612, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu, dir. Jaroslav Krombholc, vydáno se Symfonií Otmaru Máchy
- LP Supraphon 1958, DV 5418, Česká filharmonie, dir. Karel Ančerl, vydáno s *Létem*

Korespondence:

- Oskar Nedbal Ostrčilovi, Vídeň 18. 3. 1913 – vrací suitu, která ho velice zaujala a kterou by chtěl ve Vídni dirigovat, přivítal by však, kdyby ji O. O. sám dříve dirigoval v Praze (CZ Pnm, archiv SOO)

- Václav Talich Romanu Veselému, Plzeň 1. 8. 1917 – Ostrčilova Suita se mu velmi líbí (CZ Pnm, G 8997); [Plzeň, před 12. 12. 1917] – Suitu chce hrát jen s nepatrnými oddechy mezi jednotlivými větami. Prosí o nejdelší filharmonickou taktovku (CZ Pnm, G 8970)
- Ostrčil Vilému Zítkovi: „Dokonce jedna má skladba (Suita) je inspirována pobytem ve Vápenném Podole.“ (Rektorys 1951: 60)
- se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 95, 96, 139, 196, 197)
- Julie Ostrčilová Hudební matici, Praha 25. 1. 1938 – dopis / koncept dopisu, jímž J. Ostrčilová řeší spor Hudební matice se Společností O. Ostrčila o vydání Suity c moll, dává právo k vydání Společnosti (Blatské muzeum Soběslav, inventární č. 157)

Literatura:

- knižní:** ■ Nejedlý 1935: 241–262, 264, 266–268, 273, 275, 278, 281, 284–286, 297, 313, 349 ■ Bartoš 1936: 44–47, 74 ■ Červinková 1971: 19 ■ Smolka 1987 ■ DČHK1: 158, 179
 ■ Očadlík 1995: 463–466 ■ F. Válek: 2009
- časopisy a denní tisk:** ■ Smetana 21, 1912: s. 310 ([Nejedlý], *Ostrčil dokončil novou skladbu orchestrální*) ■ Smetana 4, 1914, s. 183–189 (Zich, rozbor), s. 208–210 (Nejedlý, referát o premiérovém koncertu) ■ Hudební revue 7, 1914, 205–209 (Veselý, rozbor) ■ Hudební revue 7, 1914, s. 341 (Vycpálek, kritika na premiéru), též knižně Patzaková 1959: 30
 ■ Smetana 8, 1918, s. 36–38 (Nejedlý, kritika na koncert s Talichem), s. 208–210 ■ Hudební revue 13, 1920, s. 266 (K. Hoffmeister: kritika na koncert 29. 2. 1920) ■ Smetana 6, 1916: s. 96 (o ceně Akademie) ■ Literární noviny 21. 11. 1959 (o nahrávce) ■ Hudební rozhledy 10, 1960 (o nahrávce), ■ Le Courrier du Disque Microsillon, Paříž (Raymond Lyon, o nahrávce)
 ■ Svobodné slovo 19. 3. 1960 (o koncertě v Brně) ■ Práce, Brno 24. 3. 1960 (Pečman, kritika na koncert v Brně, dramaturgický úspěch) ■ Rudé právo 10. 7. 1960 (J. Jiránek, hodnocení Pražského jara) ■ Hudební rozhledy 1960 (Pečman, o koncertě v Brně) ■ Gramophone, říjen 1981: s. 62 (autor W. S. Meadmore)

15 Česká legenda vánoční

[Mužský sbor na slova Jaroslava Vrchlického]

op. 15

1912

Tranquillissimo

pp Po bí - lém sně - hu se táh - nul dvou stí - nů čer - ný lem.

Obsazení: mužský sbor

Durata: cca 11 min

Text: Jaroslav Vrchlický (1853–1912): *Česká legenda vánoční*, vyšla ve sbírce Bodláčí z Parnassu, první vydání Praha: J. Otto, 1893.

Vznik: Ostrčil skladbu dokončil 16. 6. 1912 (podle autografu)

Dedikace: Pěveckému sdružení moravských učitelů. Dedikace je otištěna ve vydání. PSMU založil roku 1903 Ferdinand Vach. Sbor dosáhl špičkové úrovně, uváděl novinky české sborové tvorby.

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura Tr B 353, Skicář I)
4 listy (30^r–33^v), perem, opravy modrou pastelkou, konec skladby na listu 33^v datován: 16/6 1912. Jiný čistopis doložen není, autograf ve skicáři je hotovou skladbou v plném znění.

Vydání: ■ partitura – Praha: Umělecká beseda, 1913, U. B. 63, 11 s.

Provedení:

■ premiéra 24. 11. 1912, Brno, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Ferdinand Vach
■ 19. 4. 1913, Praha, Obecní dům, koncert spolku posluchačů architektury, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. F. Vach ■ 1928, Pěvecké sdružení českých učitelů (Plavec 1941)
■ 17. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. F. Vach

Korespondence:

■ Ferdinand Vach Ostrčilovi, Brno 22. 10. 1912 – úspěch Legendy; Brno 26. 5. 1913 – provedli skladbu s úspěchem v Letovicích a Boskovicích; 10. 9. 1913 – ve dvanácti koncertech dávali sedmkrát Legendu, 5. října ji budou zpívat v Praze; [Brno, 22. 12. 1930] – Legenda bude provedena 28. 12. (CZ Pnm, archiv SOO)
■ Ostrčil se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 93, 94)

Literatura:

knížní: ■ Nejedlý 1935: 262–263, 265–266, 268–276, 282, 297 ■ Malina 1935: 46–49
■ Vach 1935: 43–45 ■ Bartoš 1936: 47–49, 75 ■ Červinková 1971: 19
časopisy a denní tisk: ■ Lidové noviny 27. 12. 1912 (Kunc) ■ Smetana 3, 1913, s. 69–70 (Nejedlý), s. 92–93, s. 110–111 (Zich), s. 187–188 (Nejedlý), s. 226–227 (Bartoš, koncert 19. 4. 1913) ■ Hudební revue 6, 1913, 459–460 (Kundera, koncert 19. 4. 1913) ■ Věstník pěvecký a hudební 45, 1941: s. 192–193 (Plavec, *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*)

16 Cizí host

[Balada pro tenor a orchestr na slova Karla Jaromíra Erbena]

op. 16

1913

Feroce, tempo di Valse

34 *f* Ples a tan-ce, hud-ba hrá - - - - - la,

archi

cor, tr, trbn

Obsazení: tenor a orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in B, cl in Es, bcl - fag I, II, cfg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp, trgl, ptti - arpa I, II - archi

Durata: cca 8 min

Text: Karel Jaromír Erben (1811–1870): *Cizí host*, poprvé vyšlo v druhém rozšířeném vydání Kytice, část Písně, Praha: Jaroslav Pospíšil, 1861.

Vznik: Ostrčil psal skladbu na popud Karla Buriana, jenž ji chtěl provést na koncertě, který chystal na konec roku 1913 okruh časopisu Smetana. Skicu Ostrčil dokončil 20. 11. 1912 (Skicář I, CZ Pnm. V tomto bodě nesouhlasí datace Nejedlého 1935: 283), partituru dopsal 10. 7. 1913. Burian se ale s písní nesžil (dopis Buriana Ostrčilovi z 29. listopadu 1913, CZ Pnm, archiv SOO) a nezpíval ji tehdy, ani nikdy potom, ačkoliv si v roce 1916 opět vyžádal partituru. (dopis Buriana Ostrčilovi 22. 11. 1916, CZ Pnm, archiv SOO)

Dedikace: Karlu Burianovi. Věnování je uvedeno v tištěném vydání skladby.

Karel Burian (1870–1924), světoznámý tenorista, měl angažmá v Královské opeře v Hamburku, v Národním divadle v Praze, 1906–1913 pravidelně hostoval v Metropolitní opeře v New Yorku.

Za skladbu a věnování děkuje Karel Burian Ostrčilovi v dopise ze 13. 11. 1913 (CZ Pnm, archiv SOO).

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, signatura Tr B 353, Skicář I, listy 34^r – 42^v)

psáno perem, místy tužkou a modrou pastelkou, na třech osnovách, dokončení skici datováno na s. 42^v: 20. 11. 1912

■ autograf partitury (nezvěstný)

Tiskem vyšel pouze klavírní výtah. Důležitý notový pramen, který dokumentuje podobu orchestrální partitury, je opis v archivu Českého rozhlasu, viz níže, který je zároveň částečným autografem, protože německý text písně vepsaný do not je Ostrčilovou rukou.

Opisy:

■ dobový opis partitury (uložení: CZ Pr, signatura: O 3991)

Opis nedatován, signován: opisovač Jan Košťálek. Part zpěvu podložen českým a německým textem, český text rukou Košťálkovou, německý je vepsán rukou Ostrčilovou. Dirigentské poznámky Ostrčila a jiných dirigentů.

■ novější opis a fotokopie tohoto opisu (uložení: CZ Pr, signatura: O 3991)

nesignován, nedatován, minimum dirigentských poznámek

■ dobový orchestrální materiál (uložení: CZ Pr, signatura: O 3991)

Vydání:

■ klavírní úprava skladatelova – 1924, Praha, Hudební matice Umělecké besedy, H.M. 317, 12 s. Otištěno věnování Karlu Burianovi. S českým a německým textem písně, autor německého překladu nebyl zjištěn.

Provedení:

■ premiéra 2. 12. 1917, Praha, zpěv Vladimír Wuršer, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil

■ 3. 3. 1929, Praha, Obecní dům, 3. koncert cyklu Ostrčilových skladeb, zpěv Josef Masák, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil

■ 12. 9. 1960, Praha, Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého, Jubilejní večer O. Ostrčila, zpěv Oldřich Spisar ■ 31. 5. 1974, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, zpěv Jiří Zahradníček, Symfonický orchestr Československého rozhlasu, dir. Miloš Konvalinka

Korespondence:

■ Artuš Rektorys Ostrčilovi, Praha 9. 3. 1913 – prosí, aby OO definitivně s Burianem projednal program koncertu, doufá, že bude na programu píseň psaná pro Buriana; Praha 12. 3. 1913 – prosí, aby se OO nezlobil na Buriana, cituje z Burianova dopisu, žádá o definitivní program (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil Vilému Zemánkovi, Friedrichstal 18. 7. 1913 – dokončil baladu Cizí host, „je psána na popud Burianův a je mu věnována“ (CZ Pnm, G 5423)

■ Karel Burian Ostrčilovi, Budapešť 13. 11. 1913 – děkuje za dedikaci skladby Cizí host; Budapešť 29. 11. 1913 – sděluje názor [ne příliš srozumitelně] na Cizího hosta; Budapešť 22. 11. 1916 – žádá německý překlad a partituru Cizího hosta (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 97, 166)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 264–265, 283–287, 310, 320, 322 ■ Bartoš 1936: 50–52, 74

■ Červinková 1971: 19 ■ DČHK1: 173, 244

časopisy a denní tisk: ■ Smetana 5, 1915, str. 37–41 (Nejedlý) ■ Smetana VIII, 1918, s. 29–30 (Zich) ■ Lidová demokracie 15. 9. 1960 (vbr, *Večer Ostrčilovy hudby*) ■ Hudební rozhledy 19. 9. 1960 (hvs, *Na okraj jubilejního večera...*)

17 Legenda o sv. Zitě

Pro smíšený sbor, tenorové a sopránové solo a orchestr na slova Jaroslava Vrchlického
op. 17
1913

The image displays a musical score for the piece 'Legenda o sv. Zitě'. It is marked 'Molto lento e tranquillo' and is in 4/4 time. The score is divided into two systems. The first system shows the orchestral accompaniment with staves for Cor I, Cl I, II, Fg I, and Bcl. The second system shows the vocal parts, including a tenor solo and a soprano solo, with the lyrics 'V slá - vě ne - bes nad ob - la - ky,'. The vocal parts are marked with '28' at the beginning of the line.

Obsazení: tenor sólo, smíšený sbor (v něm sopránové sólo), varhany a orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I in B, cl II in B/D, cl III in B/bcl - fg I, II, III/cfg - cor I, II, III, IV in F - tr in C I, II, III/bastromba in B - trbn I, II, III, tb - timp - trgl, tam-tam, ptti, gr c, t picc, xyl, řehačka, ministrantské zvonky, zvonková hra - celesta - arpa I, II - archi

Durata: cca 28 min

Text: Jaroslav Vrchlický (1853–1912): *Legenda o sv. Zitě*, vyšla ve sbírce *Nové básně epické*, část *Klášteří legendy*, Praha: J. Otto, 1881.

Vznik: Při společném pobytu O. Ostrčila a Ferdinanda Vacha v Luhačovicích v létě roku 1912 sdělil Vach Ostrčilovi svůj záměr provozovat i smíšený sborový zpěv a velké kantáty. (Nejedlý 1935: 275) Ostrčil skladbu skicoval v zimě a na jaře 1913, skicu dokončil 28. 4. 1913, partituru tvořil o prázdninách a dokončil ji 25. 8. 1913 ve Vápenném Podole.

Dedikace: Ferdinandu Vachovi.

Ferdinand Vach (1860–1939), český sbormistr a skladatel. V roce 1903 založil Pěvecké sdružení moravských učitelů, s nímž dosáhl špičkové evropské úrovně, a 1915 Sbor moravských učitelek. Propagátor české sborové tvorby, soustavně uváděl sborové novinky, autor teoretických studií o sborovém zpěvu, v oblasti kompoziční zejména tvorby vokální.

Věnování je napsáno v autografu, ve vydání dedikace otištěna není.

Autografy:

■ skica (uložení: CZ Pnm, signatura Tr B 353, Skicář I, listy 43^r – 62^r)

souvislá skica perem a tužkou (převážně perem), na dvou až třech osnovách

45^v: 1913, 16^r: 2. I., 48^r: 2/2, konec na s. 62^r datován: 28/4 1913

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, přírůstkové číslo: 116/75, předchozí uložení: Praha Český hudební fond)

1 svazek, černá polokožená vazba, formát na výšku 350 x 270 mm, 30-linkový papír, 60 listů, popsány 2 úvodní strany a 110 číslovaných stran partitury, psáno perem, parcelace modrou pastelkou, nečetné opravy červenou pastelkou. První list prázdný, na druhém uprostřed titul: *Legenda o sv. Zitě*. | *Pro smíšený sbor, tenorové a sopránové solo a orchestr* | *na slova Jarosl. Vrchlického* | *složil* | *Otakar Ostrčil*. vlevo dole: *Toto dílo věnuji slovutnému pánu | p. prof. Ferdinandu Vachovi | velikému umělci a svému vzácnému příteli a příznivci, jako | projev obdivu a vděčnosti.* | *Ve Vápenném Podole, 26/8 1913*, vpravo dole: *Otakar Ostrčil*, na

třetím listě vypsáno obsazení, začátek práce datován v záhlaví s. 1: 15/7 1913 (ve *Vápenném Podole*), s. 22: *konec první části*, za tím tužkou: *bez přestávky dál!*, na s. 23 vlevo nahoře 8/8 1913, konec skladby na s. 110: *Vápenný Podol*, 25/8 1913. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

■ autografní klavírní výtah se nedochoval, vyšel tiskem

Opisy:

■ partitura (uložení: Praha, Český hudební fond, č. 74, předchozí majitel: Syndikát skladatelů), 150 s., signována a datována na poslední straně: *Martin Neumann Praha 24. 1. 1914*, Ostrčilova parcelace a dirigentské poznámky, poznámky dalších dirigentů,

■ party (uložení: Praha, Český hudební fond, č. 74, předchozí majitel: Syndikát skladatelů) nedatovány, nesignovány, Ostrčilova parcelace, prokazatelně z nich bylo hráno pod Ostrčillem 12. 3. 1929, první záznamy na partech z 12. 2. 1922, kdy byla premiéra se Stanislavem Tauberem

Vydání: ■ klavírní výtah skladatelův – Praha, Hudební matice 1920, H.M.U.B. 102, 51 s.

Provedení:

■ premiéra 12. 2. 1922, Brno, Filharmonická beseda, sólo Stanislav Tauber, Filharmonický sbor Besedy brněnské, orchestr Národního divadla v Brně, dir. Jaroslav Kvapil ■ 21. 10. 1923, Praha, Národní divadlo, (poprvé v Praze), koncert ve prospěch vyhořelého divadla v Čáslavi, dir O. Ostrčil ■ 12. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, koncert orchestru a sboru Národního divadla k 50tinám O. Ostrčila, sólo Otakar Mařák, dir. Otakar Ostrčil

■ 29. 11. 1941, Praha, Obecní dům, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, Hlahol, V. Smetáček ■ 1. 2. 1945, Praha, Obecní dům, Ostrčilův večer, tenor Bronislav Chorovič, Rozhlasový symfonický orchestr, Kühnův Český pěvecký sbor, dir O. Jeremiáš ■ 15. 3. 1969, Praha, Národní divadlo, koncert k 90. výročí narození O. Ostrčila, dir. J. Krombholc) ■ 23. 9. 1969, Perugia, festival duchovní hudby Sacra musicale Umbra, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, Český pěvecký sbor, V. Neumann, V. Smetáček

Korespondence:

■ Ferdinand Vach Ostrčilovi, Brno 26. 5. 1913 – děkuje za dedikaci; s. 1., s. a. [červenec 1913?] – záleží mu na prvním provedení, nerad by však Ostrčila poškodil, provedení Hlaholem jistě prospěje. Zita by přišla na program na jaře 1914; Brno 12. 7. 1913 – Legendu o sv. Zitě provedou na jaře 1914 v Brně a hned na to v Praze; Brno 10. 9. 1913 – děkuje za partituru; s. 1., s. a [1913] – posílá partituru zpět, Nebuška doporučuje, aby ji poprvé provedl Hlahol; Brno 18. 9. 1914 – 30 členů PSMU je ve válce, Zitu nastudují, jakmile se členové vrátí; [Brno] 4. 9. 1916 – před časem poslal Nejedlému partituru Zity k rozboru, ptá se, zda nějaký rozbor vznikl; [Brno] 19. 10. 1933 – gratulace k úspěchu Zity, připojeny přípis a podpisy Viléma Petrželky a Stanislava Hauby (CZ Pnm, archiv SOO)

■ K. B. Jiráček Ostrčilovi, Dvůr Králové 11. 8. 1920 – „Na popud u p. Nebušky dostal jsem obtahy ‚Zity‘ od Breitkopfa. Upozorňuji Vás však, že tam jsou ještě chyby, ovšem maličkosti, jež si znamenám, a že u závěrečného sola schází úplně text.“ (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Filharmonický spolek Beseda brněnská Ostrčilovi, Brno 30. 5. 1921 – žádají o povolení provedení „Legendy“ a zapůjčení materiálu, koncert se má konat 6. nebo 13. 11. 1921; Brno 21. 2. 1922: děkují za Ostrčilovu návštěvu koncertu a projev uznání za provedení a nastudování „Legendy“; Brno 16. 11. 1922 – s úspěchem opakovali provedení (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil Josefu Theurerovi, Smíchov 27. 8. 1917 – jednání o vydání „Zity“ v Universal Edition, o veřejné subskripci, její nedůstojnosti, o Foersterovi; Smíchov 2. 10. [1917] – shání

klavírní výtah „sv. Zity“, nedostal-li se při jednání o vydání k Theurerovi (CZ Pnm, archiv SOO)

■ se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 93)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 264–265, 274–280, 283, 287, 349 ■ Vach 1935: 43–45 ■ Kvapil 1935: 50–51 ■ Bartoš 1936: 50–53, 74 ■ Červinková 1971: 20 ■ DČHK1: 180, 182 ■ DČHK2: 105

časopisy a denní tisk: ■ Národní a Stavovské divadlo I, 1923/24, č. 5 (Hutter) ■ Prager Abendblatt 23. 10. 1923 (Brod: *Ein frommes Scherzgedicht. Zur Aufführung...*) ■ Lidové noviny 3. 2. 1945 ■ Lidová demokracie 7. 9. 1969 ■ Svobodné slovo 7. 9. 1969 ■ Práce 7. 9. 1969

18 Tři písně

op. 18
1910–13

1. Labutě tesknily, 1910

Lento

p
Lek - ní - ny bí - lé vo - ní,

pp

Detailed description: This is a musical score for the first song, 'Labutě tesknily'. It is in 3/2 time and B-flat major. The tempo is 'Lento'. The score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line starts with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, a quarter note Bb4, and a quarter note C5. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a more complex bass line in the left hand, including some triplets and sustained notes.

2. Jarní noc, 1912

Molto tranquillo

p espress.
5
Noc ti - še zpí - va - la,

pp

Detailed description: This is a musical score for the second song, 'Jarní noc'. It is in 4/4 time and B-flat major. The tempo is 'Molto tranquillo'. The score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line starts with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, a quarter note Bb4, and a quarter note C5. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a more complex bass line in the left hand, including some triplets and sustained notes.

3. Svůj celý smutek, 1913

Non troppo lento

Svůj ce - lý smu - tek ne - lze ni - kdy říci.

pp

Detailed description: This is a musical score for the third song, 'Svůj celý smutek'. It is in common time (C) and B-flat major. The tempo is 'Non troppo lento'. The score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line starts with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, a quarter note Bb4, and a quarter note C5. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a more complex bass line in the left hand, including some triplets and sustained notes.

Obsazení: zpěv, klavír

Durata: cca 10 min

Texty:

1. Jan z Wojkowicz (1880–1944): *Labutě tesknily*, vyšlo ve sbírce Poesie, část Housle v duši (1896–1897), Praha 1900, s. 231
2. Otokar Březina (1868–1929): *Jarní noc*, vyšlo ve sbírce Ruce, vlastním nákladem, Praha 1901
3. Viktor Dyk (1877–1931), vyšlo jako báseň č. XV ve sbírce Marnosti, Moderní revue, Praha 1900

Vznik: Píseň Labutě tesknily je z roku 1910 (Nejedlý 1935: 280), Jarní noc psána 17. 10. 1912 (autograf), Svůj celý smutek v roce 1913 (Nejedlý 1935: 281).

Autografy:

- autograf písně **Labutě tesknily** (nezvěstný)
- autograf písně **Jarní noc** (uložení: CZ Pnm, signatura: XLVIII C 359, pozůstalost M. Bezděka)
2 listy (dvoulist), formát 313 x 250 mm na výšku, 12-linkový papír, 4 perem popsané číslované strany, 12 linek, s věnováním na horním okraji první strany: *Milé velikonoční návštěvě, p. učiteli Bezděkovi, | v přátelství | O. Ostrčil. | 13/4 1914.* Pod tím uprostřed titul *Jarní noc.* | *Otokar Březina.* Konec skladby na s. 4 datován: *17/10 1912.* Vše psáno Ostrčilovou rukou, čistopis skladby a věnování psány se vzájemným časovým odstupem.
- autograf písně **Svůj celý smutek** (nezvěstný)

Vydání:

- 1917, Praha: Umělecká beseda, U.B. 94, 14 s. Číslováno jako op. 14, což je v rozporu s Ostrčilovým autografním seznamem skladeb. Texty písní jsou na rozdíl od vydání z roku 1921 pouze česky
- 1921, Praha: Hudební matice Umělecké besedy, H.M. 94, 14 s. Opět číslováno jako op. 14. Texty písní česky a německy, překlad do němčiny Friedrich Adler.
- 1925, Praha: Hudební matice Umělecké besedy, H.M. 361/1, v albu *Česká moderní píseň, sešit 1*, s. 37–39 otištěna píseň *Svůj celý smutek*, text česky a německy, překlad do němčiny Friedrich Adler

Friedrich Adler (1857–1938) byl pražský německy píšící básník, překladatel a právník. Adler byl povoláním advokát a tlumočnick poslanecké sněmovny. Přeložil do němčiny několik libret a hudebních textů: Bedřich Smetana: *Prodaná nevěsta*, Vilém Blodek: *opera V studni*, Leoš Janáček: *sbor Potulný šílenec*, Ladislav Vycpálek: *Kantáta o posledních věcech*. Z českých básníků překládal Jaroslava Vrchlického a řadu dalších autorů. V roce 1912 získal Cenu A. Bauernfelda za překladatelskou činnost. (ČHS)

Provedení:

- premiéra 25. 9. 1916, jubilejní koncert k 25leté umělecké činnosti Karla Buriana, zpěv K. Burian, klavír Jaroslav Jeremiáš (pouze *Jarní noc* a *Svůj celý smutek*, jak uvádí O. Zich in: *Smetana 7*, 1916, č. 1, s. 7–8) ■ 30. 1. 1920, Praha, zpěv M. Gärtnerová (Nejedlý 1935: 283)
- 10. 12. 1921, Praha, koncert Spolku pro moderní hudbu, zpěv L. Pávová (Nejedlý 1935: 283) ■ 17. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, zpěv B. Kozlíková, klavír F. Pujman
- 26. 1. 1936, Praha, Městská knihovna, zpěv M. Budíková-Jeremiášová, klavír O. Jeremiáš
- 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, zpěv Z. Otava, klavír F. Škvor (*Jarní noc*) ■ 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, *Večer ze skladeb O. Ostrčila*, zpěv M. Pixová-Čubrová, klavír A. Čubr ■ 22. 10. 1999, Londýn, kostel St. Giles-in-the-Fields, při příležitosti janáčkovské konference, zpěv M. E. Thomas, klavír G. Chew

Písně původně nevznikly jako cyklus, ale poté co vyšly v roce 1917 dohromady jako *Tři písně*, bývají i provozovány společně.

Korespondence:

- Ostrčil Zdeňku Nejedlému, [Praha] 25. 3. 1916 – „Píseň na Březinova slova nemohu najít. Pošlu Ti ji, jakmile ji najdu“ (Zachařová 1982: 111)

Literatura:

knížní: ■ Nejedlý 1935: 280–282 ■ Bartoš 1936: 53–54 ■ Červinková 1971: 20 ■ Zachařová 1982: 95, 112 ■ DČHK1: 241, 244

časopisy a denní tisk: ■ *Smetana 7*, 1917, s. 7–8 (O. Zich: *Dvě nové písně Otakara Ostrčila, Jarní noc* a *Svůj celý smutek*) ■ *Smetana 7*, 1917, s. 28–30 (Z. Nejedlý: *Čtvrtstoletí české písně, o koncertech K. Buiana 23. a 25. 9. 1916*)

19 Legenda z Erinu

Zpěvohra o čtyřech jednáních na slova Julia Zeyera

op. 19

1913–19

The image displays four musical staves from the opera 'Legenda z Erinu'.
I. **Sostenuto**: A piano piece in 4/4 time, marked *pp*. The bass line features a melodic motif with a tritone interval.
II. **Con fuoco**: A piano piece in 3/8 time, marked *ff*. It includes parts for flutes, clarinets, and violins (fl. cl, vni) and for figures, violas, and cellos (fg, vcl, cb).
III. **Adagio**: A piano piece in 3/4 time, marked *p*. It features parts for violas (vle) and violas/cellos (vcl).
IV. **Inquieto**: A piano piece in 3/4 time, marked *p*. It includes parts for violins with mutes (vni con sord.) and violas/cellos (vle, vcl).

Obsazení: osoby: Kormak, král Erinu (bas), Grania, jeho dcera (soprán), Finn, král Fénů (bas), Ossian, jeho syn (baryton), Dermat O'Dyna (tenor), Midak (baryton), Dara, druid (bas), hlasatel na dvoře krále Kormaka (baryton), družina obou králů, dívky Graniiny, bardové

orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I, III in B, cl II in B/Es - fg I, II, cfg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp, ptti, trgl, gr c - archi

Děj: Pohanské Irsko III. století

Libreto: Julius Zeyer (1841–1901): *Legenda z Erinu*, první vydání hry Praha: F. Šimáček, 1886, předtím vycházelo na pokračování v časopisu Lumír koncem roku 1885, v č. 33–36. Ostrčil komponoval přímo na text Zeyerova dramatu.

Vznik: Opera vzniká pomalu od roku 1913 (Nejedlý 1935: 288), souvislou skicu prvního jednání Ostrčil dokončil 26. 12. 1914, poslední, čtvrté jednání až 3. 3. 1918. Partituru dopsal 13. 4. 1919. Klavírní výtah dokončil 20. 7. 1919. (autografy)

Nejedlý na str 289 chybně datuje klavírní výtah.

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: Skicář I, CZ Pnm, signatura Tr B 353, listy 66^v–97^v a Skicář II, archiv SOO, složka číslo 2996, listy 3^r–59^v)

89 listů, tužkou a perem (tužkou je první půlka 1. jednání), na třech osnovách, s textem, bez instrumentačních poznámek. Skicář I: Začátek práce na listu 66^v datován: 1914, konec prvního jednání na listu 97^v datován: 26/12 1914. Skicář II: Začátek druhého jednání na listu 3^r: květen 1915 | 30/4, konec druhého jednání na 25^v: 26. 4. 1916, konec třetího jednání na 47^r: 4/9 1917, konec opery na listu 59^v: Dokončeno 3. března 1918

■ autograf partitury (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 513 a,b)

2 svazky, formát na výšku 340 x 270 mm. 1. svazek: 140 listů, 2 titulní + 160 (1. jednání) + 111 (2. jednání) popsaných stran, zvláště paginováno 1. a 2. jednání, psáno perem, Ostrčilova parcelace červenou pastelkou, nečetné dirigentské poznámky modrou. Na titulní s.: *Legenda*

z *Erinu*. | *Zpěvohra o 4 jednáních. Na slova Julia Zeyera* | složil Otakar Ostrčil. || *Jednání první. Partitura. Začátek práce datován na s. 1 17/3 1918. S. 160: Konec prvního jednání. Na Smíchově 26. července 1918 v 1 hod. v noci (podle letního času!)* Následují dva volné listy, pak: *Legenda z Erinu*. | *Jednání druhé*. | *Partitura. S. 111 (druhého jednání) Konec druhého jednání*. | *Na smíchově 29. srpna 1918. 2. svazek: 92 listů, 2 titulní + 110 (3. jednání) + 66 (4. jednání) popsaných stran perem, zvláště paginováno 3. a 4. jednání. Titul: Legenda z Erinu*. | *Jednání třetí* | *Partitura. S. 110: Konec třetího jednání*. | *Na Smíchově 3. ledna 1919. následuje titul Legenda z Erinu*. | *Jednání čtvrté*. | *Partitura. S. 66 (čtvrtého jednání): Konec opery*. | *Na Smíchově dne 13. dubna 1919 v 9 hodin večer*. | *Otakar Ostrčil*

■ klavírní výtah (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 98)

107 volných listů, dva druhy papíru, první jednání formát na výšku 310 x 250 mm, 12-linkový papír, obálka a papír druhého až čtvrtého jednání má formát na výšku 300 x 235 mm, 14-linkový. Popsán titulní list a 212 číslovaných stran, perem. Titul Ostrčilovou rukou: *Legenda z Erinu*. | *Zpěvohra o 4 jednáních*. | *Na slova Julia Zeyera složil Otakar Ostrčil*. | *Klavírní výtah*. Začátek práce na s. 1 datován 3/6 1919, *Jednání první*, na s. 3 datum 27/12 1914, s. 67: *Konec prvního jednání*. | (26/4 1915), s. 69: *Jednání druhé*., s. 118 *Jednání třetí*., s. 175: *Konec 3. jednání*. | (V Dobrušce 14. července 1919)., s. 176 *Jednání čtvrté*., s. 212 *Konec opery*. | V Dobrušce | 20. července 1919. Pravděpodobně jde o předlohu k vydání, na s. 69 je vlepen lísteček tiskaře Emanuela Starého, v celé partituře jsou notografické poznámky cizí rukou

Opisy:

■ partitura (uložení: CZ Pnd, signatura: H 49)

Na předsádce neznámým pisatelem: *Provozní partitura, studijní úprava – autor*. Nečetné dirigentské poznámky jsou zřejmě Ostrčilovy. Na konci třetího jednání (ne čtvrtého) je podepsán A. A. a datum 28/9 1919.

Vydání:

■ klavírní výtah Ostrčilův – Praha, Foersterova společnost 1920, č. 71, 212 s.

Autografní klavírní výtah, který je uložen v Českém muzeu hudby pod signaturou Tr B 98, byl podkladem pro toto vydání, svědčí o tom vydavatelovy poznámky tužkou týkající se notového zápisu, a lístek z tiskárny Emanuela Starého.

Provedení:

■ premiéra 16. 6. 1921, Brno, Zemské divadlo, dir. František Neumann

■ 14. 3. 1923, Praha, Národní divadlo, dir. O. Ostrčil, rež. Vladimír Wuršer, výtvarník J. M. Gottlieb

Recepte: Zážitek z „modernosti“ Ostrčilovy hudby po brněnské premiéře byl inspirací pro literární humoristickou tvorbu: „Legenda z Erinu je nová česká opera, keró složel Otakar Ostrčil a věřte, že ten Ostrčil mosi bet hlava notama načesto prošpikovaná. To je ta némmoderněši mozeka, jaka muže bet. To Vám přeje slešet! Neco nadobro novyho! To nende ani na třasák, ani na sosedské lebo na válčik – ale hned slešite kvik! kvik! ramtata, rimtata! šóšt! šóšt! ric! pic! jak dež se všeci čerti ženijó a hned zas hrrr! brrr! bum chrbéc! jak dež se žene bóřka na hanáckó órodu. A zpěváce, abe měle hlase na nekolek sáhu. (...) Pan skladatel přejele e s paničká, abe to na svy vlastní oše slešele a s něma přejela e řada kritiku a slošněch ledi až z Prahe, abe viděle, jak v Brně ten komšt mastijó. (...) Dež sem viděl na začátko, že leze k pulto ten šéf Neumann, tak si povídám: „Jož je dobře! Jak to má Hanák v rokách, nepřevali se to!“ A skotečně! V parkétuře vezdvihl každé puntik a zpěváce zpivale všeci s takovém gurášem, jak debe na to počétale, že ten Ostrčil jich všecke jedné angažiroje do Prahe. A mozekanti? Ti dělale dive! Nésó note jako note! V té „Legendě“ abe ti mozikanti měle ešče jedno oko na nose! Dvóma těžko přehlidnót! (...) Pleskáni, vevoláváni a sláve belo bez konce.“ (Šindler 1921)

V Praze byla opera přijata spíše negativně (Pospíšil II: 169–175)

Opera získala II. výroční cenu České akademie věd a umění za rok 1922. V roce 1929 obdržela Cenu Českého zemského správního výboru.

Korespondence:

- Karel Kovařovic Ostrčilovi, Chlumecko u Třeboně 1. 9. 1920 – Ostrčil nemá oddalovat provedení Legendy z Erinu (CZ Pnm, archiv SOO)
- Josef Hutter Janu Šantrůčkovi, [Praha] 18. 12. 1920 – Hutter se přihlašuje k subskripci Legendy z Erinu (CZ Pnm, G 10771)
- František Neumann Ostrčilovi, Brno 20. 5. 1921 – navrhuje škrt ve III. jednání (Midakovo vyprávění) v Legendě z Erinu, Brno 23. 5. 1921 – žádá o zaslání pěti taktů chybějících v partituře (CZ Pnm, archiv SOO)
- Jan Zelinka Ostrčilovi, [Praha] Smíchov, 13. 3. 1923 – nadšení nad Legendou z Erinu, kterou slyšel na poslední zkoušce (CZ Pnm, archiv SOO)
- Erich Orthmann Ostrčilovi, [Mannheim] 25. 10. 1926 – od svého přítele Schulhoffa se dozvěděl o Legendě z Erinu a Poupěti, prosí o zaslání klavírních výtahů (CZ Pnm, archiv SOO)
- Alban Berg Ostrčilovi, Vídeň 28. 11. 1926 – prostudoval hudbu Legendy z Erinu a chválí ji, vyzdvihuje konkrétní pasáže. (Dopis otištěn ve Věstníku SOO z března 1947)
- Alois Jiránek Ostrčilovi, s. l., s. a. – obdivuje Legendu z Erinu (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ostrčil Jindřichu Hyblerovi – Nebuška se uchází o převzetí klavírního výtahu Legendy z Erinu Hudební maticí, navrhuje za tím účelem svolání schůze výboru Foersterovy společnosti (CZ Pnm, G 10753)
- Ostrčil se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 5, 119, 120, 123, 196)
- Ostrčil s Leošem Janáčkem (Rektorys 1948: 72)

Literatura:

- knižní:** ■ Hutter 1923 ■ Helfert 1935: 136 ■ Nejedlý 1935: 265, 288–300, 349 ■ Bartoš 1936: 54–58, 74 ■ Plavec/Hutter 1941: 291, 296 ■ Hostomská 1964: 603–605 ■ Červinková 1971: 20 ■ DČHK1: 158, 186, 188, 228, 236, DČHK2: 81, 92, 350 ■ Pospíšil II: 169–175 ■ Tyrrell 1992: 100, 319, 367 ■ Locke 2002: 111, 120, 137, 151, 154, 156, 178–190, 223, 235, 255, 257, 293 ■ Locke 2004
- časopisy a denní tisk:** ■ Smetana 1917/18: s. 86 (zpráva o dokončení skici) ■ Hudební revue 1919: s. 117–118 (O. Zítek) ■ Lidové noviny 1921: s. 295 (Černušák, před premiérou), s. 301 (Černušák) ■ Smetana 11, 1921: s. 35 (Nejedlý), s. 75–77 (Nejedlý), s. 86 (Nejedlý) ■ Divadelní šepť 1, 18. 6. 1921 (V. Šindler jako Matěj Křópal, o premiéře) ■ Národní listy 28. 2. 1923, 16. 3. 1923 (o pražské premiéře) ■ Právo lidu 16. 3. 1923 ■ Rudé právo 17. 3. 1923 ■ Česká hudba 1923, č. 3–4: s. 5–6 ■ Smetana 1923, s. 44–46 (Nejedlý o pražské premiéře) ■ Lumír 1923: s. 165 ■ Opus musicum 22, 1990, č. 5: s. 155–157 (V. Šindler: *Tuze starostlivý režisér*)

20 Symfonieta
 pro velký orchestr
 op. 20
 1920–21

I. Moderato

vc, cb

II. Adagio

vle
vcl

III. Scherzando

vni I
vni II

IV. Andantino

cor I

V. Molto allegro

archi
cor
fg. cb

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I, II in B, cl III in B/Es/bcl - fg I, II, III/cfg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp, ptti, trgl, t picc, t basco, gr c - arpa - archi

Durata: cca 40 min

Vznik: První věta ve skice dokončena 16. 3. 1920, skici je datován 15. 4. 1921 (skica), partitura dokončena 31. prosince 1921 (podrobně viz autografní partituru).

Autografy:

- souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv SOO, složka číslo 2996, Skicář II)
 30 listů (60^r–89^v) Skicáře II, perem, skica na třech osnovách. Konec první věty na listu 68^v datován 16. března 1920, začátek druhé věty na listu 69^r: *Adagio* | 11/3 1920, konec druhé věty na 70^v: 14. 4. 1920, konec třetí věty na 78^v: 26. 10. 1920, konec čtvrté věty na 80^v: 10/1 1921, konec páté věty na 89^v: 15. 4. 1921
- partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 512)
 1 svazek, černá polokožená vazba, formát na výšku 345 x 275 mm, 28-linkový papír, perem. Vložený titulní dvoulist, na něm Ostrčilovou rukou: *Otakar Ostrčil | Symfonieta | pro velký orchestr | op. 20 | Partitura*. Následuje 179 popsaných číslovaných stran partitury. V záhlaví s. 1 nahoře uprostřed: *Symfonieta | I.*, vpravo: *O. Ostrčil, op. 20.*, konec první věty na s. 63 datován: 25/8 1921, konec druhé věty na s. 73: 1/8 1921, konec třetí věty na s. 115: 22. října 1921, konec čtvrté věty na s. 128: 28/10 1921, konec páté věty na s. 179: 31. prosince 1921.

Opisy:

Provozní rukopisné opisy nejsou doloženy, již v roce 1924 vyšla tiskem kompletní partitura.

Vydání:

■ velká partitura – 1924, Praha, Foerstrova společnost, č. 20, 149 s.

V Českém rozhlasu jsou uloženy tři exempláře pod signaturou O 1996 / 1, 2, 3. Dirigentské poznámky v exemplářích 1 a 3 jsou Ostrčilovou rukou, ruší tremolo ve violoncellech na s. 10.

Oznámení vydání Symfoniety v časopise Smetana 1924, s. 87: „Letošní pražský festival měl i blahodárný vliv na hudební náš knižní trh. Všecky české skladby na mezinárodních pražských koncertech hrané – věc u nás tak řídká – vyšly v partiturách.“

■ klavírní úprava II. věty, Adagia – 1932, Kutná Hora, Adam Novák, č. 630, 6 s., pro klavír upravil J. Fiala, vyšlo jako příloha časopisu Česká hudba 35, č. 19/20.

Foerstrova společnost dala dopisem z 18. 4. 1932 (CZ Pnm, archiv SOO) povolení J. Fialovi k vydání druhé věty. Ostrčil napsal J. Fialovi pochvalná slova k úpravě II. věty: „Milý pane kolego, obdržel jsem výtisky Vaší klavírní úpravy II. věty Symfoniety a v klidu jsem si ji zde mohl prohrát. Musím říci, že Vaše úprava je znamenitá, ačkoliv jistě nebyla snadná. Dodává úplný obraz orchestru, a přesto není pro klavír nesnadná. Mám z ní opravdovou radost a srdečně Vám děkuji. S přátelským pozdravem Váš O. Ostrčil.“ (dopis datován v Soběslavi 27. 8. 1932, uložen v CZ Pnm, archiv SOO). Pro srovnání citát z recenze F. Bartoše: „Dobrá snaha o popularisaci těžší hudby rozbíjí se v tomto případě o technickou úpravu: není to bohužel klavírní výtah skladby, nýbrž nehratelný particell.“ (Tempo. Listy Hudební matice 12, 1932/3, s. 110)

Provedení:

■ premiéra 26. 3. 1922, Praha, Česká filharmonie, dir. Václav Talich ■ 1924 při Mezinárodním festivalu v Praze (Bartoš 1936: 59) ■ 14. 12. 1924, Chicago, Chicago Theatre Symphony Orchestra, dir. Nat Finton ■ 12. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, Koncert orchestru a sboru Národního divadla, dir. O. Ostrčil ■ 12. 9. 1929, Karlovy Vary, Konzertorchester des Grand Hotel Pupp, dir. Bruno Pleier ■ 19. 2. 1959, Praha, abonentní koncert České filharmonie, dir. Karel Šejna ■ 21. 5. 1959, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Henryk Czyz

Skladba obdržela Státní cenu Ministerstva školství a národní osvěty za rok 1923.

Diskografie:

■ LP Supraphon 1979, D 1612, vydáno se Suitou c moll

■ LP Supraphon 1985, 1110 3638 G, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Jiří Bělohlávek, nahráno 1983 ve Smetanově síni Obecního domu, vydáno s Impromptu

■ CD Supraphon 1994, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, dir. Jiří Bělohlávek, nahráno 1983, vydáno se Symfonií A dur

Korespondence:

■ Foerstrova společnost J. Fialovi, 18. 4. 1932 – Foersterova společnost dává Fialovi povolení k vydání druhé věty Symfoniety (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ostrčil J. Fialovi děkuje za úpravu II. věty a chválí ji (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Hans Weisbach Ostrčilovi, [Wiesbaden] 4. 8. 1926 – rád by uskutečnil 8. 10. 1926 první německé provedení Ostrčilovy Symfoniety; [Düsseldorf, 28. 9. 1926] – pozvání na provedení Symfoniety v Düsseldorfu; [Düsseldorf, září 1926] – tištěná pozvánka; /Friedel Weisbach Ostrčilovi, Düsseldorf [říjen 1926] – příjezd OO byl oznámen v novinách;/ s. l. 12. 12. 1929 – pro potíže s čtením rukopisně psaného materiálu musela být Symfonieta stažena z programu 8. 10. (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Václav Kálík Ostrčilovi, Řím 24. 12. 1926 – v únoru slibuje zaslat k nastudování partituru Symfoniety (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ivan Ballo Ostrčilovi, Dolný Kubín 29. 9. 1932 – o svém zážitku z rozhlasového provedení Symfoniety s Ostrčilem (CZ Pnm, archiv SOO)

- Luka Milo Ostrčilovi, Chicago, 8. 8. 1923 – má v plánu propagovat českou hudbu, prosí o zaslání jakékoliv skladby Ostrčilovy, přiložena fotografie Chicago Theatre Symphony Orchestra s informacemi o orchestru a dirigentu Finstonovi; Chicago 4. 4. 1924 – oznamuje přijetí skladeb Ostrčilových, Novákových, Fibichových a Dvořákových pro příští sezónu, sám bude zpívat písně těchto skladatelů, přijede do Prahy a přiveze partituru Ostrčilovy symfonie [zřejmě míněna Symfonieta]; Chicago, 16. 2. 1925 – gratuluje k úspěchu Symfoniety, posílá současně zprávu do Národní politiky a Listů (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ostrčil Jindřichu Hyblerovi, Praha 18. 3. 1929 – žádá o vrácení partitury své Symfoniety (CZ Pnm, G 11154)

Literatura:

- knižní:** Helfert 1935: 136 ■ Nejedlý 1935: 125 ■ Bartoš 1936: s. 58–59, 74 ■ Červinková 1971: 20 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 144, 327, 388–391, 394, 396 ■ Očadlík 1995: 466–470 ■ Černý 2002: 116–117 ■ Locke 2002: 152
- časopisy a denní tisk:** ■ Hudební Revue 7, 1916: s. 341 (Vycpálek) ■ Smetana 12, 1922, s. 81–82 (J. Bartoš: *Jubilejní cyklus České filharmonie*, S. neobstála úplně) ■ České slovo 26. 3. 1922 (H. Doležil, recenze skladby a prvního provedení) ■ Tempo, Listy Hudební Matice 12, 1932: s. 110 (F. Bartoš) ■ Smetana 14, 1924: s. 87 (oznámení vydání Symfoniety u Foerstrovy společnosti)

21 Prosté motivy
 [Čtyři mužské sbory na slova Jana Nerudy]
 op. 21
 1922

<p>I. JARNÍ Andante</p>	<p>II. LETNÍ Moderato</p>
<p>III. PODZIMNÍ Poco con moto</p>	<p>IV. ZIMNÍ Allegretto scherzando</p>

Obsazení: mužský sbor

Durata: cca 12 min

Text: Jan Neruda (1834–1891), sbírka *Prosté motivy*, první vydání Praha: Grégr&Valečka, 1883. Tituly Jarní, Letní, Podzimní a Zimní jsou názvy jednotlivých částí sbírky, Ostrčil zhudebnil vždy po jedné básni z každé této části.

Vznik: 1922, sbor *Letní* datován 6. prosince 1922 (Skicář II, CZ Pnm)

Dedikace: Ferdinandu Vachovi.

Ferdinand Vach (1860–1939), český sbormistr a skladatel. V roce 1903 založil Pěvecké sdružení moravských učitelů, s nímž dosáhl špičkové evropské úrovně, a 1915 Sbor moravských učitelek. Propagátor české sborové tvorby, soustavně uváděl sborové novinky, autor teoretických studií o sborovém zpěvu, v oblasti kompoziční zejména tvorby vokální.

Věnování je uvedeno v tištěném vydání skladby z roku 1923.

Autografy:

- souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv SOO, složka číslo 2996, Skicář II, listy) 4 listy (90r–93v) Skicáře II, psáno perem, 8 taktů tužkou. Část Jarní, Letní a Zimní opatřil Ostrčil titulem, Podzimní ne. Listy 90r–90v: *Letní*, konec této části datován: 6/12 1922. 91r–92r: *Zimní*, 92v–93r: *Jarní*, 93r–93v: Podzimní.
- partitura (nezvěstná)

Vydání:

- partitura a sborové hlasy – 1923, Praha: Hudební matice Umělecké besedy, H.M. 281, 29 s. Otištěno věnování Ferdinandu Vachovi.

Provedení:

- premiéra 30. 12. 1925, Brno, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Ferdinand Vach ■ 17. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. F. Vach
 - 21. 5. 1946, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Pěvecké sdružení pražských učitelů, dir. M. Doležil (pouze část Zimní) ■ 29. 5. 1950, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Jan Šoupal (pouze část Zimní) ■ 1. 6. 1957, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Jan Šoupal (pouze část Zimní) ■ 31. 5. 1959, Praha, Rudolfinum, koncert Pražského jara, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Jan Šoupal (celé) ■ 5. 6. 1960, Praha, Rudolfinum, koncert Pražského jara, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Jan Šoupal (celé) ■ 13. 10. 1960, Plzeň, Alfa, Pěvecké sdružení pražských učitelů
- „Z vlastní tvorby nejmilejší jsou mi Prosté motivy.“ Ostrčil v únoru 1929 v rozhovoru s Jiřím Mařánkem (Rozpravy Aventina 4 1928/29, č. 22, s. 215–216)

Diskografie:

- LP Supraphon [rok?], DM 5680, Pěvecké sdružení moravských učitelů, dir. Jan Šoupal, na desce s cyklem mužských sborů „O horách“ Eugena Suchoně

Korespondence:

- Ferdinand Vach Ostrčilovi, Brno 19. 6. 1923 – právě obdržel z tiskárny Prosté motivy, děkuje za jejich dedikaci (CZ Pnm, archiv SOO)

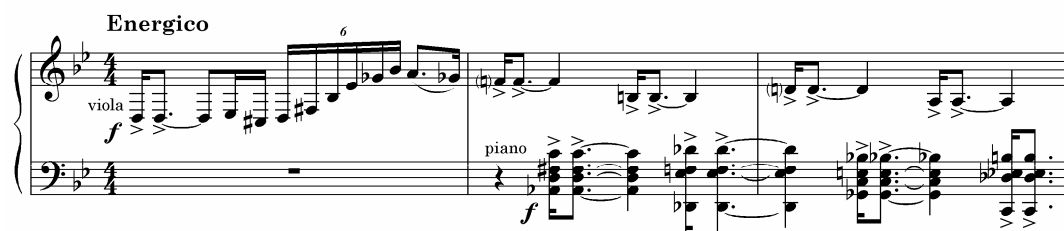
Literatura:

- knižní:** ■ M. Doležil 1935 ■ Malina 1935 ■ Vach 1935 ■ Bartoš 1936: 62–64 ■ Červinková 1971: 21 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 314
- časopisy a denní tisk:** ■ Rozpravy Aventina 4, 1928/29, č. 22, s. 215–216 (J. Mařánek, rozhovor s Ostrčilem) ■ Věstník pěvecký a hudební 45, 1941, s. 192–193 (J. Plavec: *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*) ■ Pravda, Plzeň 15. 10. 1960

22 Sonatina pro violu, housle a klavír

op. 22

1925

Obsazení: housle, viola, klavír

Durata: cca 17 min

Vznik: 1925. Ostrčilovi se v 8. 3. 1925 narodila dcera Blanka. Josef Bartoš píše: „Skladatel v Sonatině postavil pomník své ženě a dceři.“ (Bartoš 1936: 64–65)

Dedikace: Julii Ostrčilové?

Julie Ostrčilová (1892–1972), manželka O. Ostrčila. O možném věnování se dočteme v úvodu Ostrčilovy bibliografie, kde Jiří Válek píše: „Sonatina pro violu, housle a klavír z roku 1925, o níž skladatel prohlásil (a vyjádřil i ve věnování), že je inspirována konkrétními intimními zážitky.“ (Červinková 1971: 9) Je možné, že Válek se ve své poznámce opírá o znalost dnes neznámého rukopisu. V ani jednom ze dvou vydání skladby dedikace uvedena není.

Autograf: neznámý

Vydání:

- partitura, houslový a violový part – 1928, Vídeň, Universal Edition, Nr. 9000, 30 s.
- partitura, houslový a violový part – 1962, Praha, Státní hudební vydavatelství, H 3449, 30 s.

Nová sazba i redakce, ale vydání UE bylo prokazatelně předlohou / jednou z předloh, viz exemplář v Městské knihovně v Praze, signatura Vc 10355/b, kde jsou ve vydání UE vyznačeny opravy pro nové vydání u SHV

Provedení:

- premiéra [12. 12.] 1925 (Patzaková 1959: 77, dopis Axmanovi G 1199)

Ostrčil v dopise Emilu Axmanovi z 8. 6. 1925: „Děkuji Vám za Vaši zprávu o provedení Sonatiny dne 12. prosince t. r. (...) bylo by mně milé, kdyby ji se členy Zikova kvarteta nehrál Heřman.“ (CZ Pnm, G 1199)

Skladba obdržela I. výroční cenu České Akademie věd a umění za r. 1926

- 17. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, L. Černý, R. Zika, J. Heřman
- 26. 1. 1936, Praha, velký sál Ústřední knihovny, Večer památce O. Ostrčila, J. Pekelský, V. Zahradník, J. Heřman
- 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, Večer ze skladeb O. Ostrčila, J. Peška, J. Svoboda, F. Maxián
- 12. 9. 1960, Praha, Realistické divadlo Z. Nejedlého, Jubilejní večer O. Ostrčila, L. Hlaváček, A. Hyksa, A. Holeček

Diskografie:

- LP Supraphon 1961, DV 5785, A. Hyksa, L. Hlaváček, A. Holeček. Vyšlo se Smyčcovým kvartetem op. 4.

Korespondence:

- Spolek pro moderní hudbu v Praze Ostrčilovi, podepsán Emil Axman, [Praha] 6. 6. 1925 – oznamuje termín provedení tria, dotaz na požadavky na interprety (CZ Pnm, G 1199)

■ Josef Hutter Ostrčilovi, Praha 29. 5. 1925 – omlouvá opožděné vrácení Sonatiny, kterou považuje za nádherné dílo. Dotaz, zda by směl o skladbě napsat do Hudebních rozhledů a do Tribuny, jednal se Schottem i s Universal Edition, považuje za výhodnější UE, „*Pojednav i se Schottem i s Univ. Edition soudím, že pro toto dílo by U. E. byla výhodnější. Je smluveno, že z U. E. bude Vám po festivalu přímo psáno.*“

[Kněžmost] 15. 7. 1925 – ohledně vydání Sonatiny v UE „*V Olomouci ještě dojednal jsem s Univ. Ed. věc Sonatiny. V Praze jsem dopis nechal a po prázdninách Vám jej dám. Jednání bylo ukončeno na tom, že U. E. nemůže ji vydati dříve, než v 6 měsících, a že tedy od června za šest měsíců ji vydá, pošleme-li v té době opis. Jednání vedl jsem za svou osobu, který upozorňuje na dílo a eventuálně sjedná Váš souhlas k vydání. To kvůli smlouvě, jejíž návrh bude Vám k podpisu včas zaslán. Tedy po prázdninách dovedeme to ke konci. Co je to „Trio“, avisované v Listech Hudební Matice? Snad by se mohlo vzít hned také v jednom jednání.*“ (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Universal Edition Ostrčilovi, Vídeň 9. 12. 1926 – zasílají nakladatelskou smlouvu na Sonatinu, Vídeň 9. 2. 1928 – omlouvají zdržení tisku sonatiny (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Jan Löwenbach Ostrčilovi, Praha 3. 1. 1927 – vrací nakladatelský list EU pro Sonatinu, který opravil a doplnil podle Ostrčilových pokynů, navrhuje znění průvodního dopisu (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

knížní: ■ Bartoš 1936: 64–65 ■ Červinková 1971: 9, 21 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 322
časopisy a denní tisk: ■ Lidová demokracie 15. 9. 1960 (vbr, *Večer Ostrčilovy hudby*)

23 Léto

Dva žánrové obrázky pro orchestr*

op. 23

1925–26

I. Lento
vle senza sord.
pp
vle con sord.

II. Allegretto scherzando
fl I
p

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I, II in B, cl III in B/Es, bcl - fg I, II, cfg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - trgl, t picc, t basco, ptti, gr c - arpa - archi

Durata: cca 15 min

Vznik: 1925–26, údajně pod dojmem letního pobytu v jihočeské Soběslavi (Očadlík 1995: 470). Dochovaná část skici je datována 5. 9. 1925. První věta partitury byla dopsána 26. 7. 1926, skladba dokončena 25. 8. 1926 v Soběslavi. (autografy)

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv SOO, složka číslo 2996, Skicář II, listy 96^r–103^r) skica tužkou, pouze část skladby, na 3–4 linkách. Titul na s. 96^r: *Léto, I. věta*, s. 103^r: *5/9 1925 | pokračování na zvl. listech mimo skizzář*. Tyto zvláštní listy jsou však nezvěstné.

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 181)

1 svazek, formát na výšku 265 x 335, 30-linkový papír, 42 listů, popsána titulní strana a 78 číslovaných stran partitury, perem, titul Ostrčilovou rukou uprostřed: *O. Ostrčil | Léto | partitura*. Konec první věty na s. 29 datován: *26/7 1926*, konec skladby na s. 78: *Partitura psána v Soběslavi o prázdninách 1926. | Dokončena 25. srpna 1926. Otakar Ostrčil*. Tužkou vepsány překlady některých pokynů k instrumentaci do němčiny.

Opisy:

■ orchestrální party (uložení: Praha, Editio Bärenreiter)

Provozní partitury tištěné – Editio Bärenreiter a CZ Pr, signatura: O 4287, z majetku J. Krombholze

Vydání:

■ velká partitura – 1953, Praha, SNKLHU, revize a předmluva J. Plavce

Vydání odpovídá autografní partituře uložené v Českém muzeu hudby.

Provedení:

■ premiéra 30. 1. 1927, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil ■ 3. 3. 1929, Praha, Obecní dům, 3. koncert cyklu Ostrčilových skladeb, Česká filharmonie, dir. O. Ostrčil

■ 18. a 19. 11. 1948, Praha, Rudolfinum, abonentní koncert České filharmonie, dir. Jaroslav Krombholc ■ 21. 6. 1953, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr Pražského rozhlasu, dir. Alois Klíma ■ 25. 5. 1957, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Česká filharmonie, dir. Karel Šejna ■ 1. půlka října 1959, Vídeň, orchestr rakouského

rozhlasu, dir. J. Krombholc ■ 2. 6. 2005, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr Českého rozhlasu, dir. J. Hruša

Diskografie:

■ LP Supraphon 1958, DV 5418, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu v Brně, dir. Břetislav Bakala, vydáno se Suitou c moll

Korespondence:

■ František Neumann Ostrčilovi, Brno 7. 3. 1927 – Léto mělo velký úspěch, škoda, že O. O. nemohl být koncertu přítomen, vrací hlasy (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Stefan Strasser Ostrčilovi, Praha 17. 10. 1927 – hodlá v Rusku dirigovat Léto, prosí o materiál, 7. 11. 1927 – Léto bylo přijato do programu moskevských koncertů, 18. 11. 1927 – potvrzuje přijetí partů, 22. 11. 1927 – lituje, že z provedení sešlo (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

knižní: ■ Bartoš 1936: 66, 74 ■ Červinková 1971: 21 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 86, 328, 388 ■ Očadlík 1995: 470–472

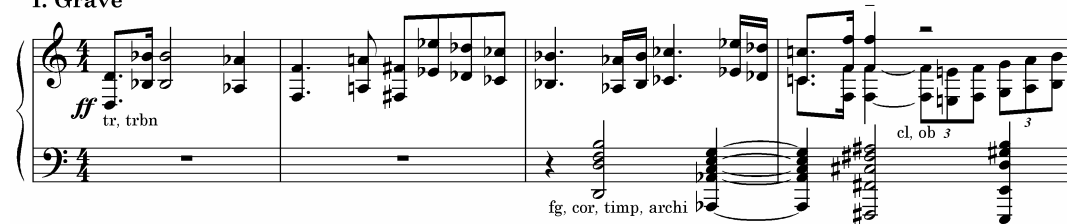
časopisy a denní tisk: ■ Hudební rozhledy 1926/27: s. 59–61 (Hutter, rozbor) ■ Listy Hudební Matice 1926/27: s. 148–152 (Očadlík, rozbor) ■ Česká hudba 31, 1928: s. 82 ■ Lidová demokracie 16. 10. 1959 ■ Literární noviny 21. 11. 1959 (o nahrávce) ■ Hudební rozhledy 10, 1960 (o nahrávce)

* Poznámka k podtitulu: V autografní partituře se žádný podtitul nevyskytuje. Josef Bartoš ovšem píše: „Léto má v podtitulu: Dvě věty pro orchestr“ (Bartoš 1936: 66). Blanka Červinková dala skladbě podtitul: „Symfonická báseň pro velký orchestr“ (Červinková 1971: 21). Pro katalog byl zvolen podtitul z Ostrčilova autografního seznamu skladeb, kde je skladatelovou rukou: *Léto, dva genrové obrázky pro orchestr*, přičemž pravopis slova „genrové“ počeštěn.

24 Variace pro orchestr (Křížová cesta)

op. 24
1928

I. Grave

Čtrnáct na sebe navazujících částí/variací: I. Grave, II.–III. Poco andante, quasi marcia funebre, IV. Molto adagio. Poco più mosso, V. Poco con moto, VI. Adagio, VII. Allegro non troppo, VIII. Moderato assai, IX. Allegro, X.–XI. Molto lento, XII. Lento. Agitato, XIII. Lento, XIV. Largo

Obsazení: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I, II in B, cl in Es/bcl - fg I, II, cfg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II, III - trbn I, II, III, tb - timp - t picc, gr c, ptti, tam-tam - arpa - archi

Durata: cca 30 min

Vznik: 1927–28. Skica byla napsána z větší části v létě 1927 v Soběslavi (Ostrčil Zdeňku Nejedlému, Praha 9. 3. 1927: „V Soběslavi jsem si doskicoval téměř do konce novou orchestrální věc.“ – Zachařová 1982: 144), dokončena byla 7. 10. 1927 v Praze (Skicář II, CZ Pnm, archiv SOO), partitura byla dokončena 1. 7. 1928 v Praze (Plavec 1945: V).

Autografy:

■ souvislá skica (uložení: CZ Pnm, archiv SOO, Skicář II a na vložených listech)

28 listů, popsáno 43 stran tužkou, skica na dvou až pěti osnovách. Podrobně: 17 listů Skicáře II (103^v–120^t, vynecháno č. listu 108) a 11 volných vložených listů, popsané strany skladby ve skicáři paralelně stránkovány číslly 1–32 a vložené listy pak 33–43.

Na s. 32 po začátku XI. části Křížové cesty: *Skicář dopsán 3. srpna 1927 v Soběslavi*, konec XII. části Křížové cesty na s. 40: *Soběslav 25/8 27*, konec XIV. části Křížové cesty na s. 43: *7/10 1927 v Praze*.

Počty taktů jednotlivých částí ve skice souhlasí s počtem taktů vydané partitury.

■ partitura (nezvěstná)

Faksimile první strany otištěno v obou vydáních, 1945 a 2007.

„Své dílo nazval prostě ‚Variace pro orchestr‘ s podtitulem v závorce ‚Křížová cesta‘. Uvnitř skladby nenaznačuje ani ve skizze ani v partituře jednotlivá ‚zastavení‘ jinak nežli římskými číslicemi; není tu tedy programních názvů pro jednotlivé variace.“ (Plavec 1945: V)

Vydání:

■ partitura – 1945, Praha: Hudební matice Umělecké besedy, č. 790, 96 s., faksimile první stránky autografní partitury, originální barevná litografie Karla Svolinského na obálce, Titul *Křížová cesta*, podtitul *Variace pro velký orchestr*, revize a předmluva Josef Plavec:

" (...) edice partitury díla, pořízená věrně podle autorova rukopisu, porovnávaného i se skizzou skladby. Bylo při tom postupováno (...) ve stálé snaze dobrati se vždy posledního znění autorisovaného skladatelem. Opraveno jen několik zjevných přepsání nebo doplněny nesporně chybějící značky." (Plavec 1945: VII)

■ partitura – 2007, Mnichov, Musikproduktion Höflich, č. 657, 96 s.

Přetisk vydání z roku 1945, exempláře z Hudebního oddělení Městské knihovny v Lipsku, přetištěno včetně faksimile první stránky autografu (on-line katalog nakladatelství Höflich)

Provedení:

- premiéra 12. 3. 1929, Praha, Koncert orchestru a sboru Národního divadla, v rámci Ostrčilova jubilejního cyklu, dir. O. Ostrčil
- 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo Praha, Orchester Československého rozhlasu Praha, dir. O. Jeremiáš ■ 1945, přelom ledna a února, Praha, Smetanova síň, Ostrčilův večer, Rozhlasový symfonický orchestr, dir. O. Jeremiáš ■ 11. 5. 1946, Praha, Rudolfinum, zahajovací koncert 1. ročníku Pražského jara 1946, Česká filharmonie, dir. Rafael Kubelík ■ květen 1954, Berlín, 5. symfonický koncert Komické opery v Berlíně, dir. František Neumann ■ 30. 5. 1956, Praha, Obecní dům, koncert Pražského jara, Symfonický orchestr Pražského rozhlasu, dir. J. Krombholc ■ 24. a 25. 4. 1958, Karl-Marx-Stadt, Städtische Theater, 8. symfonický koncert ■ 11. 5. 2006, Obecní dům, zahajovací koncert Pražského jara, replika zahajovacího koncertu 1. ročníku Pražského jara 1946, Česká filharmonie, dir. Z. Mácal

Recept: Při prvním provedení byly se souhlasem autora v programu připomenuty výjevy Křížové cesty (Plavec 1945: V), které jsou od té doby se skladbou spojovány při koncertních provedeních i na nahrávkách: I. Syn člověka odsouzen k smrti, II. Přijímá na sebe kříž, III. Poprvé pod křížem padá, IV. Potkává svou matku, V. Šimon mu pomáhá nést kříž, VI. Veronika mu podává roucho, VII. Podruhé padá před křížem, VIII. Neplačte nade mnou, oslovuje lid, IX. Třetí pád, X. Přiveden na Golgotu, XI. Přibit na kříž, XII. Dokonáno jest!, XIII. Sňat s kříže, XIV. Uložen do hrobu

Po Ostrčilově smrti se ujala myšlenka, že v tomto díle vyjádřil Ostrčil své osobní utrpení způsobené aférou kolem Vojeka. Karbusický to považuje za dezinterpretaci (Karbusický: 1980) Slova o tom, že v této skladbě Ostrčil symbolicky připodobnil svůj životní úděl posledních let k martyrii Kristovu se však objevují téměř ve všech textech o Ostrčilovi a této jeho skladbě dodnes

Diskografie:

- CD Supraphon 1994, Česká filharmonie, dir. Václav Neumann, vydáno se Sukovou Symfonií E dur
- LP Supraphon 1979, D 1528, 1110 254 ZA, Česká filharmonie, dir. Václav Neumann, vydáno s písní Osirelo dítě
Recenze v časopise *Gramophone*, březen 1981: s. 58, autor W. S. Meadmore
- LP Supraphon [1958–9] Mono LPM 449, Česká filharmonie, dir. Václav Neumann
Recenze v časopisech *Gramophone*, duben 1960: s. 52, autor Deryck Cooke a *Le Courier du Disque Microsil- lon*, duben 1960, autor Raymond Lyon
- Hudba z Křížové cesty použita ve filmu *Krev zmizelého*, Česká Republika, 2005, režie Milan Cieslar

Korespondence:

- Vladimír Helfert Ostrčilovi, Brno 7. 4. 1929 – Helfert vyjadřuje nadšený obdiv ke Křížové cestě, považuje ji za mezník moderní hudby, slyšel ji pod taktovkou Jiráka, soudí, že byla provedena dobře, prosí o partituru (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ivan Ballo Ostrčilovi, Bratislava, 8. 4. 1931 – na koncertě Osvetového svazu bude provedena Křížová cesta, prosí o její výklad a o údaje o vzniku a 1. provedení; [Bratislava], 19. 4. 1931 – o svém dojmu z provedení Křížové cesty, prosí, aby si mohl ještě nechat partituru; Turčianský sv. Martin 28. 9. 1931 – omlouvá se, že dosud nevrátil partituru; Bratislava 24. 6. 1932 – prosí, aby si ještě mohl nechat partituru (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ostrčil s Otakarem Jeremiášem (Patzaková 1959: 107)
- Ostrčil se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 145, 201, 203)

Literatura:

- knížní:** ■ Helfert 1935: 136 ■ Bartoš 1936: 66–68, 74 ■ Červinková 1971: 21 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 93, 96, 208, 326, 388, 389, 390, 394, 395, 396, 425, 426, 446, 468 ■ Očadlík 1995: 472–474 ■ Karbusický 1980

časopisy a denní tisk: ■ Demokratický střed 15. 3. 1929 (J. Míšek) ■ Československá republika 9. 4. 1929 ■ Prager Presse 20. 4. 1929 ■ Der Auftakt 1929, č. 4, s. 120 (Očadlík) ■ Pokrokový obzor Brno, 26. 4. 1929 ■ Moravské slovo Brno 10. 4. 1929 ■ Moravská orlice, Brno 14. 4. 1929 ■ Moravské noviny Brno 10. 4. 1929 ■ Dělnická rovnost Brno 13. 4. 1929 ■ Moravské národní noviny Brno 9. 4. 1929 ■ Venkov 18. 4. 1929 ■ Národní osvobození 10. 4. 1929 (L. Kundera) ■ Rzecz pospolita Warszawa 5. 9. 1930 (A. Wieniawski: Koncert symfoniczny czeski pod dyrekcja Jiraka) ■ Lidová demokracie 27. 9. 1958 ■ Mladá fronta 21. 10. 1954 (Josef Kotek) ■ Lidové noviny 14. 5. 1946 (Zahájení Pražského jara, J. Dostál) ■ Svobodné slovo 24. 5. 1946 (Pražské jaro, F. Pala) ■ Národní Osvobození 14. 5. 1946 (Pražské jaro, V. Třeštík) ■ Der Morgen 25. 5. 1954 (o koncertě v Berlíně) ■ Paese-Sera 2. 10. 1957 ■ Il Paese, 1. 10 1957 ■ Večerní Praha, 2. 10. 1957 ■ Gramophone, duben 1960: s. 52 (Deryk Cook, o nahrávce), březen 1981: s. 58 (W. S. Meadmore, o nahrávce) ■ Rudé právo 13. 11. 1959 (o nahrávce) ■ Le Courier du Disque Microsillon, Paříž duben 1960 (o nahrávce, R. Lyon) ■ Hudební věda 2, 1965: 294–615, Hudební věda 3, 1966: 292–303 (J. Válek: *Technické prostředky hudební mluvy Otakara Ostrčila*) ■ Harmonie 2006, č. 7, s. 26 (P. Veber: Replika zahajovacího koncertu Pražského jara roku 1946)

25 Honzovo království
 [Opera o třech jednáních]
 op. 25
 1928–33

I. Allegro con spirito

II. Sostenuto

III. Vivo

Obsazení:

osoby: táta (bas), Ivan, syn, vojevůdce (tenor), Ondřej, syn, kupec (baryton), Honza, syn (tenor), Ivanova žena (soprán), Ondřejova žena (alt), Král (bas), Princezna (soprán), Ďábel (bas), Žebrák (tenor), Biřic (bas), chůva (alt), seržant (tenor), jiný seržant (baryton), výměnkář (mluvící osoba), rychtář (baryton), sedlák (baryton), kurážné děvče (soprán), sedláci, vojáci, dvořané, děvčata, hoši, hlasy d'áblů, dětský sbor

orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, III/ci - cl I, II in B, cl III in B/Es/bcl - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr C I, II, III, bastromba - trbni I, II, III, tuba - timp, trgl, pttí, t. picc, gr. cassa - arpa - archi

Prolog mimo svět. Scény jednotlivě: v chalupě Honzova táty, před chalupou, ve zpustlé vesnici, v královském paláci, na návsi

Durata: cca 120 min

Libreto: Jiří Mařánek (1891–1959): *Honzovo království. Hudební hra o sedmi obrazech s prologem a doslovem*, podle námětu Lva Nikolajeviče Tolstého. ■ 1. vydání 1934, Praha, Zátíší, Knihy srdce i ducha, B. M. Klika, 60 s. ■ 2. vydání 1959, Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 74 s.

Jiří Mařánek, bratr Ostrčilovy manželky Julie, byl bankovním úředníkem a jako spisovatel autorem historických románů, satirické prózy, literatury s motivy sci-fi, literatury pro mládež. Napsal vzpomínkovou knížku o Ostrčilovi: *Poslední interview*, Praha, 1935. Byl rovněž členem Devětsilu.

Vznik: 1928–1933 „Na opeře jsem pracoval od r. 1928 pět let. Je to dlouhá doba, ale dá se vysvětlit nedostatkem času k vlastní skladatelské práci mezi divadelní sezónou. Větší díl opery vznikl proto za prázdninového pobytu v Soběslavi. Libreto napsal pro mne spisovatel Jiří Mařánek, ale v plné dohodě a spolupráci se mnou.“ (O. Ostrčil o Honzově království, *České slovo* 3. 4. 1935) Partitura prvního jednání dokončena 3. července 1932, druhého jednání 2. února 1933, opera dokončena 25. srpna 1933 v Soběslavi (autograf)

Autografy:

■ partitura (uložení: CZ Pnm, přírůstkové číslo: 116/75, předchozí uložení: Praha, Český hudební fond)

3 „svazky“ volných listů v papírových obalech, po jednáních, formát na výšku 344 x 274 mm, 30-linkový papír. Čistopis perem, parcelace pastelkou, dirigentské poznámky nejen Ostrčilovy, cizí ruka dopsala některá tempová označení.

I. jednání: obálka z dvoulistu notového papíru, nadepsaná cizí rukou *Honzovo království*. | *I. jedn. partitura*. 62 listů, 122 číslovaných popsaných stran, konec jednání na s. 122 datován: *Doma 3/7 1932*.

II. jednání: má původní obálku s titulem Ostrčilovou rukou: *Honzovo království*. | *II. jednání, partitura*. 80 listů, 156 číslovaných popsaných stran, konec jednání na s. 156 datován: *2. února 1933*

III. jednání: na obálce titul Ostrčilovou rukou: *Honzovo království*. | *III. akt. | partitura*. 103 listy, 202 číslovaných popsaných stran, s. 202: *Dokončeno v Soběslavi 25. srpna 1933. Díky Bohu!*

Opisy:

■ partitura (uložení: CZ Pnd, signatura: H 742)

vázaný opis z roku 1933 z Brna, 3 svazky, formát na výšku 380 x 285 mm, na titulní straně: *Provozní partitura ND | Úprava, retuše, stud. poznámky a pod. Jar. Krombholc*, opis partitury pořídil František Kohout, konec I. jednání datován: *Brno 27. [21?] 11. 1933*, konec II. jednání *15. září 1933*, konec III. jednání *21. [27?] 10. 1933*. Dirigentské poznámky různých dirigentů.

■ klavírní výtahy (uložení: CZ Pnd, signatura: H 742)

742/31, podepsán JK, v *Brně 25. X. 1933*

742/12, podepsán JK v *Brně 11. XII. 1933*

724/13, podepsán *Václav Hosko*, 3. 9. 1934

724/25, podepsán *Václav Hosko*, 25. 8. 1934

■ dobové party pro orchestr a zpěváky (uložení: CZ Pnd, signatura: H 742)

Vydání:

■ klavírní výtah, autor Karel Šolc – 1936, Praha: Společnost Otakara Ostrčila, pěvecké party podloženy českým, německým a ruským textem (německý překlad H. Politzer a G. Széll, ruský překlad J. Gurian.), děj opery česky, německy, rusky, francouzsky a anglicky. 320 s.

Josef Plavec: K vydání „Honzova království“: in *Smetana I*, 1936, č. 1, s. 6–7: „Bude to publikace v každém směru vzorná a pietní. Klavírní výtah pořídil již k premiéře díla v Brně r. 1934 pianista Karel Šolc. Nyní jej ještě revidoval, zejména po stránce klavírní stylisace a hratelnosti. Každý obraz provázen je snímkem Kyselovy výpravy této opery v Národním divadle... Úvod napsal Zdeněk Nejedlý, po něm následuje český, německý, francouzský, anglický a ruský obsah děje hry. Úplnou novinkou v historii našich klavírních výtahů je, že v celém průběhu této opery podložen je u zpěvních partů trojí text... S tím souvisejí i trojjazyčné scénické a režijní údaje...“

■ klavírní výtah, autor Karel Šolc – 1950, Praha: Hudební matice, HM 1235, obálka Karel Svoboda, předmluva František A. Kypka. 320 s.

Reprint vydání z roku 1936, včetně trojjazyčné partitury a děje opery v pěti jazycích.

Provedení:

■ premiéra 26. 5. 1934, Brno, Zemské divadlo, dir Milan Sachs ■ 20. 10. 1934, Ostrava, Národní divadlo moravsko-slezské, dir. Jaroslav Vogel, rež. Karel Kügler ■ 3. 4. 1935, Praha (pražská premiéra), Národní divadlo, dir O. Ostrčil (alt. František Škvor), rež. Hanuš Thein, ýtv. František Kysela

Recepte: Ostrčil šéfoval opeře Národního divadla v Praze, proto dal svou operu poprvé uvést v Brně. Opera, v níž ďábel usiluje o nadvládu nad světem, přišla na scénu brzy po nástupu Adolfa Hitlera v Německu k moci. Už brněnská premiéra vyvolala značnou pozornost (z recenzí viz např. Lidové noviny 27. 5. 1934, G. Černušák). Opera obdržela I. cenu Kuratoria Jubilejní nadace Bedřicha Smetany v Brně 1934. Pražská premiéra o rok později vyvolala rozruch: zatímco někteří recenzenti poukazovali na obecně pacifistický a humanistický ráz díla, jiní šli v politické interpretaci opery dál. Levicově orientovaní publicisté v ní nalézali model budoucího uspořádání společnosti a zároveň přelomový bod v Ostrčilově vývoji, jakési jeho prozření, a ze strany pravicově orientovaného tisku byla opera hodnocena jako politická provokace. (Rudé právo 5. 4. 1935: Z. Nejedlý, Národní listy 5. 4. 1935: V. Šilhan, Národní sjednocení 25. 4. 1935: J. Hutter.) K silnějšímu působení díla na tehdejší veřejnost přispěla také smrt Ostrčila necelé tři měsíce po pražské premiéře.

■ 24. 5. 1947, Praha, Národní divadlo, dir. František Škvor, rež. Hanuš Thein, výpravu Františka Kysely obnovil Václav Gottlieb ■ 17. 2. 1949, Praha, Národní divadlo, dir. Jaroslav Krombholc, rež. Hanuš Thein, ýtv. František Kysela / Václav Gottlieb ■ 3. 6. 1951, Olomouc, Velké divadlo ■ 12. 11. 1952, Praha, Národní divadlo, dir. Jaroslav Krombholc, rež. Hanuš Thein, ýtv. František Kysela / Václav Gottlieb ■ 14. 3. 1958, Praha, Národní divadlo, dir. Jaroslav Krombholc, rež. Hanuš Thein, ýtv. Josef Svoboda ■ 19. 2. 1959, Brno, Národní divadlo ■ 28. 3. 1965, Praha, Národní divadlo, dir. Albert Rosen, rež. Hanuš Thein, ýtv. Josef Svoboda ■ 7. 1. 1979, Moravské divadlo Olomouc, dir František Praisler

Diskografie:

■ LP Supraphon 1956, DM 5650, vybrané scény, Beno Blachut, Maria Tauberová a další, Sbor a orchestr Národního divadla v Praze, dir. Jaroslav Krombholc

■ LP Supraphon 1980, vybrané scény, Jaroslav Horáček, Jana Jonášová, Miloš Ježil, René Tuček, sbor Čs. rozhlasu v Praze, dir Milan Malý, Symfonický orchestr Čs. rozhlasu v Praze, dir. František Jílek, nahrávka Čs, rozhlasu z r. 1979

■ LP Supraphon 1985, *Hudba bojující 5: Zápas s fašismem*, 5. strana, vstupní monolog čerta (prolog), Jaroslav Horáček (bas), Symfonický orchestr Čs. rozhlasu, dir. František Jílek, nahrávka Čs. rozhlasu z r. 1979

Korespondence:

■ Jiří Mařánek Ostrčilovi, Praha 11. 7. 1928 – zpráva o stavu libreta, do 15. 8. chce práci odevzdat; Praha 24. 5. 1934 – děkuje za postoupení ¼ tantiémy z brněnského provedení Honzova království; s. l. 19. 10. 1934 – s potěšením se dozvěděl o premiéře v Olomouci; Praha 14. 5. 1935 – potvrzuje příjem tantiém, mile překvapen jejich výší, má radost z úspěchu díla (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Josef Plavec Ostrčilovi, Praha 7. 4. 1933 – rád by pořídil rozbor nové Ostrčilovy opery, obdiv k Ostrčilovi a jeho práci (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Milan Sachs Ostrčilovi, Brno 15. 6. 1933 – píše v záležitosti notového materiálu pro brněnské provedení opery; Brno 15. 9. 1933 – potvrzuje příjem materiálu (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Zdeněk Chalabala Ostrčilovi, Brno 9. 7. 1933 – má zájem o provedení Ostrčilovy nové opery v příští sezóně, dotaz, zda Ostrčil proponuje její provedení v Praze (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Karel Šolc Ostrčilovi, Praha, 20. 9. 1933 – potvrzení o převzetí honoráře za pořízení klavírního výtahu Honzova království (CZ Pnm, archiv SOO)

- Ivan Ballo Ostrčilovi, [Bratislava] 25. 2. 1934 – omlouvá se, že ještě nevrátil klavírní výtah Honzova království, chce si jej ponechat až do dokončení článku pro Tempo, prosí o zapůjčení partitury Poupě a Léto (CZ Pnm, archiv SOO)
- Maškovi strýc a teta: Ostrčilovi, Ústrašice, 7. 4. 1935 – blahopřání k úspěchu [Honzova království], přenos z rádia byl výborný (CZ Pnm, archiv SOO)
- Josef Plavec Julii Ostrčilové, Praha 30. 9. 1935 – o chystaném vydání klavírního výtahu, o záměrech a důvodech, v jakých jazycích bude předmluva a text (CZ Pnm, archiv SOO)
- Ostrčil se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 5, 121, 145, 160, 172, 173, 180, 181, 182, 183, 201, 204)
- Ostrčil s Vilémem Zítkem (Rektorys 1951: 105–107)

Literatura:

- knížní:** ■ Plavec 1934 ■ Patzaková 1935: 119–129 ■ Bartoš 1936: 68–70, 74
 ■ Plavec/Hutter 1941: 291, 296 ■ Válek 1952 ■ Hostomská 1964: 605–607 ■ Červinková 1971: 22 ■ Pospíšil IV: 182–189 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 81, 82, 92, 93, 121, 169, 173, 337, 350, 351, 353, 425, 426, 447, 468 ■ Tyrrell 1992: 101, 283, 319 ■ Karbusický 2000
 ■ Locke 2002: 293
- časopisy a denní tisk:** ■ Tempo 1931/32: s. 360 ■ Tempo 1932/33: s. 34 ■ Právo lidu 29. 5. 1934 (A. Patzaková) ■ Brněnská svoboda 20. 5. 1934 (před premiérou) ■ Lidové noviny 27. 5. 1934 (G. Černušák) ■ Venkov 27. 5. 1934 ■ Prager Tagblatt 27. 5. 1934 ■ Prager Presse 28. 5. 1934 (J. Nevole, foto z generálky) ■ Duch času, Ostrava 21. 10. 1934 ■ České slovo, Ostrava 28. 10. 1934 ■ Radiojournal 1934, č. 23 (J. Plavec, o rozhlasovém přenosu)
 ■ Divadlo 1934/35 č. 9 ■ A-Zet České slovo 30. 3. 1935 ■ Právo lidu 3. 4. 1935 ■ České slovo 3. 4. 1935 (O. Ostrčil o Honzově království) ■ Deutsche Zeitung Bohemia 4. 4. 1935
 ■ Právo lidu 5. 4. 1935 ■ Rudé právo 5. 4. 1935 (Z. Nejedlý) ■ Národní osvobození 5. 4. 1935 (A. Patzaková) ■ Venkov 5. 4. 1935 (O. Šourek) ■ A-Zet České slovo 5. 4. 1935
 ■ Národní listy 5. 4. 1935 (V. Šilhan, negativní kritika) ■ Národní střed 5. 4. 1935 ■ Prager Abendblatt 5. 4. 1935 ■ Polední lidové listy 5. 4. 1935 ■ Večerní právo lidu 5. 4. 1935
 ■ Tvorba 12. 4. 1935 (V. Nejedlý) ■ Právo lidu 13. 4. 1935 (polemika s Národní politikou)
 ■ Národní sjednocení 25. 4. 1935 (J. Hutter) ■ Tempo 1934: s. 221–225 ■ Národní divadlo 1934/35 č. 10: s. 7, č. 11, s. 1 (J. Plavec) ■ Národní osvobození 3. 9. 1935 (Mezinárodní festival moderní hudby zahájen Honzovým královstvím) ■ Rudé právo 7. 1. 1936 (boje kolem libreta) ■ Smetana 1937: s. 57–60 (A. Patzaková) ■ Rytmus 1937/38: s. 30 (provedení v novém německém divadle, K. Reiner) ■ Rudé právo 6. 6. 1945 (J. Mařánek) ■ Národní divadlo 1946/47 č. 4: s. 98–100 (J. Bartoš) ■ Národní divadlo 1948/49 č. 16: s. 1–5 (J. Plavec) ■ s. 11, Rudé právo 20. 2. 1949 (Z. Nejedlý) ■ Lidové noviny 22. 2. 1949 (M. Barvík, o premiéře 17. 2.) ■ Kulturní politika 1949 č. 9: s. 6 (B. Karásek) ■ Theater der Zeit 1954 č. 5: s. 33 (provedení v Plavně) ■ Hudební rozhledy 1954: s. 384 (provedení v Plavně), s. 449–450 (H. Thein) ■ Hudební rozhledy 1954: s. 521 (J. Ostrčilová) ■ F. P. 7. 4. 1954 (Werner Reiche, Plavno) ■ Tägliche Rundschau 4. 4. 1954 ■ Rozhlas a televize 1954 č. 7 ■ Die Union 3. 4. 1954 ■ Musik und Gesellschaft 5. 5. 1954: s. 31–32 ■ Svobodné slovo 16. 3. 1958
 ■ Divadelní noviny 28. 10. 1959 (J. Jiránek) ■ Kultura, Praha 25. 8. 1960 (o gramofonové desce) ■ Rudé právo, Praha 30. 9. 1960 ■ Lidová demokracie 2. 10. 1960 ■ Divadelní noviny 12. 10. 1960 ■ Večerní Praha 5. 12. 1960 ■ Dialog 2, č. 9, 25. 6. 1979, s. 16–17 (V. Königsmark) ■ Týdeník Rozhlas 10. 3. 2003: s. 7

26 Rybáři
[fragment opery]
s. op.
1894–95

Libreto:

Josef Prušák (1873–1921), český právník, profesor trestního práva na Karlově univerzitě, s Ostrčilem se poznal ve Vápenném Podole. Prušák libreto napsal pro Ostrčila, dokončil je 31. října 1894. (Nejedlý 1935: 31)

Vznik:

Ostrčil se o prázdninách 1894 ve Vápenném Podole domluvil s Josefem Prušákem na společné opeře. Prušák dokončil libreto 31. října 1894, hned na to se pustil Ostrčil do komponování, operu však nedokončil. „Především složil předeheru, kterou již také instrumentoval (jest to jeho první dochovaná partitura), dále celý začátek, z něhož jeden zpěv, Janův vypracoval s klavírním průvodem na čisto, patrně k provozování ve Vápenném Podole, v tamním jejich letním kroužku. Potom však práci přerušil. Zaujala ho asi jiná, jemu tehdy přece jen stále ještě bližší, melodram Lilie (...)“ (Nejedlý 1935: 31) Ostrčil dokončil předeheru 19. 11. 1894. (Červinková 1971: 13) Josef Bartoš skladbu datuje 1895 (Bartoš 1936: 21)

Autograf: nezvěstný

Nejedlý ve své monografii píše, že se dochovala partitura přede hry (Nejedlý 1935: 31), J. Bartoš uvádí, že se zachovala přede hra, kvartet a árie. (Bartoš 1936: 21) B. Červinková nebo J. Patzaková, které připravovaly soupis díla pro ostrčilovskou bibliografii, mohly mít rukopis přede hry k dispozici, protože udávají přesné datum dokončení přede hry 19. 11. 1894 (Červinková 1971: 13), ačkoliv se v jiných pramenech toto datum nevyskytuje.

Provedení: nezjištěno

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 31–32, 43 ■ Bartoš 1936: 21 ■ Červinková 1971: 13

27 Jan Zhořelecký

Opera ve třech jednáních [na text] od Antonína Šetelíka

s. op.

1896–98

I. **Maestoso**

vni, vle, ob, cl, cor
ff
trbn, tb

II.

fl, vni
pp
arpa
cor, fg

III. **Adagio, ma non troppo**

S, A
coro: Ble - dá smrt se snes - la k ze - mi
T, B
p

Obsazení:

osoby: Jan Zhořelecký, vévoda, bratr českého krále Václava IV. (bas), Alžběta, jeho dcera (soprán), Wolfram ze Škvorče (baryton), Bareš ze skalky (tenor), Jiřík Lehnický (tenor), Bernard ze Saringen (baryton), Hanuš (bas), hradní, purkrabí lehnický, opat, Milada, Jitka, páže, sbor (SATB)

orchestr: fl I, II, III/picc - ob I, II, ci - cl I, II in B/A, bcl in B - fg I, II - cor I, II in F/E - tr in E/C - trbn I, II tenori, trbn III basso, tb - timp - ptti, trgl - arpa - org - archi

děj: české země, 14. století

Libreto: Antonín Šetelík ([1878]–1900)

Šetelík byl Ostrčilův spolužák na gymnáziu i na univerzitě. Psal libreto pro Ostrčila

Vznik: 1896 – 31. 12. 1898 (podle autografu)

Roku 1895 byl Ostrčil gymnazista septimán a tehdy také nastoupil k soukromému učení ke Zdeňku Fibichovi, svou operu však chystal údajně bez Fibichova vědomí. Na libretu se Ostrčil domluvil se spolužákem na gymnáziu Antonínem Šetelíkem v zimě 1895/96. Poté, co Šetelík dokončil první akt, začal Ostrčil komponovat a 28. června dokončil skicu prvního dějství. 22. listopadu 1896 dokončil partituru prvního dějství, svou první operní partituru. Další akty nenásledovaly hned po prvním, zavinila to asi maturita. „V červenci 1897 dali se oba hned zase do práce – Šetelík byl tehdy o prázdninách též v Podole –, a tak druhý akt, jež Ostrčil skoro současně vždy skizzoval a instrumentoval, byl ve skizze 5. 12. 1897 a v partituře 25. 1. 1898 opět hotov.“ Opera dokončena 31. 12. 1898. Dílo nebylo psáno pro divadlo, Ostrčila začínajícího studenta FF to ani nenapadlo, dopsáním tedy končí historie tohoto díla. V dubnu 1900 zemřel Šetelík, i on nastoupil na FF, ale byl často nemocný. Vedle Jana Zhořeleckého ale Ostrčil tvořil další skladby (vznikly písně, orchestrální Selská slavnost a Suita G dur) a ty se i prováděly. (Nejedlý 1935: 44)

Autografy:

■ partitura (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 515 a, b, c)

3 svazky, formát 327 x 265 mm na výšku, 24-linkový papír, čistopis perem.

1. svazek = 1. jednání, 206 číslovaných popsaných stran + výtvarně vyvedená titulní strana, kolorovaná perokresba, jejím autorem je dle Nejedlého Antonín Šetelík (Nejedlý 1935: 44), titul rukou Šetelíka: *Jan | Zhořelecký | Opera ve třech jednáních od | Antonína Šetelíka, | hudbu složil | Otakar Ostrčil. | Jednání I. | Psáno roku 1896. Začátek skladby na s. 1 datován 18./III. [1896], konec na s. 206: Dokončeno dne 29. listopadu | 1896.*

2. svazek = 2. jednání, 393 číslovaných popsaných stran + titulní s., titul Ostrčilovou rukou: *Jan Zhořelecký. | II. Začátek skladby na s. 1 datován 20./VII. 97, konec skladby na s. 393: 25. ledna 1898.*

3. svazek = 3. jednání, 257 číslovaných popsaných stran. Začátek práce datován 31./III. 98., konec opery na s. 257: *Na Smíchově r. 1898. na Sylvestra dokončeno.*

Provedení: celá opera nebyla nikdy provedena

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, Komorní zpěvohra provedla výňatky.
Komorní zpěvohra, ochotnický operní soubor působící v letech 1938–1946

Korespondence:

■ Antonín Šetelík Ostrčilovi, Drážďany 27. 7. 1898, nemůže se v novém prostředí soustředit na pokračování libreta, Drážďany 17. 9. 1898 – zasílá část libreta, Drážďany 11. 8. 1898 – těší ho Ostrčilova chvála libreta, Praha 24. 4. 1900 – onemocněl, jeho plány se rozpadly, [Praha] 29. 4. 1900 – blahopřeje k ceně za kvartet (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 43–47, 49, 51, 56–57, 59, 60, 106 ■ Bartoš 1936: 21–22 ■ Plavec/Hutter 1941: 291 ■ Červinková 1971: 15 ■ Tyrrell 1992: 99, 100

časopisy a denní tisk: ■ Národní a Stavovské divadlo 6, 1928/29, č. 27, s. 8–22 (M. Očadlík: *Jan Zhořelecký*)

28 Cymbelín
[fragment opery]
s. op.
1900

Libreto: podle předlohy Williama Shakespeara napsal libreto „vrstevník Ostrčilův, Zákřejs“ (Hudební revue 1, 1908, s. 504)

Vznik: Ostrčil začal pracovat na nové opeře krátce po dokončení smyčcového kvartetu H dur. Začal ji skicovat 14. 1. 1900, ale na konci prvního aktu s touto prací přestal (Nejedlý 1935: 60). Už na jaře roku 1900 začal komponovat operu Vlasty skon, viz kat. č. 5.

Autograf: nezvěstný

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 60 ■ Bartoš 1936: 28 ■ Červinková 1971: 16 ■ Tyrrell 1992: 100
časopisy a denní tisk: ■ Hudební revue I, 1908, s. 504

29 Zahořanský hon

[fragment opery]

s. op.

1905

Libreto: podle stejnojmenné povídky Aloise Jiráska.

Není ovšem jasné, kdo byl libretistou. Červinková uvádí Františka Xavera Svobodu (Červinková 1971: 17), Nejedlý uvádí, že opera byla psána na jeho popud (Nejedlý 1935: 107), Zachařová píše, že „skicu libreta připravil pro Ostrčila Zdeňk Nejedlý“ (Zachařová 1982: 76).

Vznik: „Na jaře roku 1905 na podnět Zdeňka Nejedlého se začal Otakar Ostrčil zajímat o nový námět pro komickou operu podle Jiráskovy novely Zahořanský hon. Nejedlý pro Ostrčila vypracoval skicu libreta a Ostrčil k němu složil groteskní noční scénu. Později však od kompozice opery upustil a hudbu Zahořanského honu přejal do scherza druhé věty Symfonie A dur op. 7“ (Zachařová 1982: 76)

Autograf: nezvěstný

Korespondence:

■ Ostrčil se Zdeňkem Nejedlým (Zachařová 1982: 76, 80, 85)

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 99, 107–108 ■ Bartoš 1936: 28–29 ■ Červinková 1971: 17 ■ Zachařová 1982: 76

30 Krásné dědictví

[Melodram na slova Elišky Krásnohorské]

s. op.

1891

Obsazení: recitátor, klavír

Text: Eliška Krásnohorská (1847–1926): *Krásné dědictví*, vyšlo v učebnici Františka Bartoše: Česká čítanka pro druhou třídu škol středních, Winiker, Brno 1883. s. 151–153

Vznik: „První Ostrčilova skladba, o níž víme, byl melodram Krásné dědictví na slova Elišky Krásnohorské z konce r. 1891.“ (Nejedlý 1935: 27)

Autograf: Ostrčil jej zničil (Nejedlý 1935: 27)

Provedení: není doloženo, pravděpodobně melodram proveden nebyl

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 27 ■ Červinková 1971: ■ Mabary 1999: 434

časopisy a denní tisk: ■ Opus musicum 2, 1985, s. 55 (Schnierer: *K současné estetické a sociální funkci českého melodramu*)

31 Kamenný mnich

[Melodram na slova Vladimíra Šťastného]

s. op.

1893

Allegro agitato

The image shows a musical score for 'Kamenný mnich'. It consists of two systems. The first system shows the piano accompaniment in 3/4 time, marked 'ff' (fortissimo). The second system shows the vocal line with lyrics: 'Na Pováží turský pán / krutě krajem vládne'. The vocal line is marked with a fermata and a repeat sign at the end.

Obsazení: recitátor, klavír

Text: Vladimír Šťastný (1841–1910)

Vznik: dokončeno 11. 10. 1892 nebo 1893 (podle autografu). Na obálce autografu jsou u titulu poznamenány roky 1893–95. Nejedlý a Červinková shodně datují dokončení skladby 11. 10. 1892.

Autograf:

■ souvislá skica a dvě torza čistopisu (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 382)
29 volných listů, formát na výšku 330 x 255 mm, 12- a 14-linkový papír, strany číslovány cizí rukou, na obálce z dvoulistu notového papíru tužkou *Kamenný mnich* | (1893–95), psáno později než vlastní autograf skladby. S. 3–9: torzo opisu perem, klavír bez textu. S. 19–30: torzo opisu perem, klavír s textem. S. 37–40: drobné skici. S. 41–53, souvislá skica perem a tužkou, 14-linkový papír, psáno na dvou osnovách, začátek datován 12/II 93, na konci skladby datum 11/X. 93 a podpis *Otakar Ostrčil*. Datum je v autografu špatně čitelné. Restaurováno.

Literatura:

knížní: ■ Nejedlý 1935: 27 ■ Bartoš 1936: 18 ■ Červinková 1971: 13 ■ Mabary 1999: 434, 435

časopisy a denní tisk: ■ Opus musicum 2, 1985, s. 55 (Schnierer: *K současné estetické a sociální funkci českého melodramu*)

32 Lilie

[Melodram na slova Karla Jaromíra Erbena]

s. op.

1895–6

Obsazení: recitátor a orchestr

Text: Karel Jaromír Erben (1811–1870): *Lilie*, poprvé vyšlo v druhém rozšířeném vydání Kytice, Jaroslav Pospíšil, Praha 1861, 184 s.

Vznik: Během roku 1895 Ostrčil přerušil práci na opeře Rybáři a začal komponovat melodram Lilie. Klavírní verzi dokončil 21. prosince 1895 a věnoval ji otci k Vánocům. Skladbu poté zinstrumentoval pro velký orchestr, partituru dokončil 23. ledna 1896. (Nejedlý 1935: 32)

Autografy: nezvěstné

V době vzniku Nejedlého monografie (1920) i ještě v době přípravy Bibliografie Červinkové (1971) byly autografy melodramu k dispozici. Klavírní verze se podle Nejedlého dochovala v tom čistopise, vloženém do desek, který Ostrčil roku 1895 věnoval otci k Vánocům. (Nejedlý 1935: 32) Červinková zmiňuje tužkovou skicu dokončenou 21. 12. 1895, datace odpovídá Nejedlého „dárkovému čistopisu“. Autografní orchestrální partitura se podle Červinkové dochovala jako vázaný čistopis (Červinková 1971: 13)

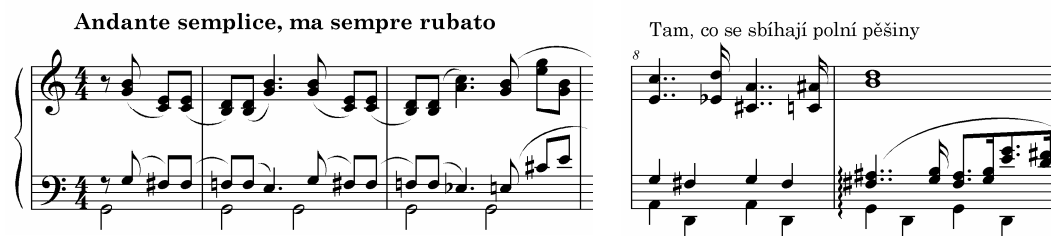
Provedení: 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, 60. výročí Ostrčilova narození, rec. Ladislav Boháč, klavír Vít Nejedlý

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 32 ■ Bartoš 1936: 18 ■ Červinková 1971: 13 ■ Mabary 1999: 435

časopisy a denní tisk: ■ Opus musicum 2, 1985, s. 55 (Schnierer: *K současné estetické a sociální funkci českého melodramu*)

33 Skřivan
[Melodram na slova Miroslava Valenty]
s. op.
1934

Obsazení: recitátor a klavír

Durata: cca 7 min

Text: Miroslav Valenta (1912–1933)

Miroslav Valenta, rodák ze Soběslavi, studoval v Praze práva, utonul při koupání poblíž Soběslavi. Péči jeho otce vydány básně z pozůstalosti: *Jak větry vály* (1933), *Večery krajů a duší* (1934). Psal divadelní hry. (Wernisch 2000)

Vznik: Ostrčil trávil část léta v Soběslavi. Byl zřejmě hluboce zasažen tragickou smrtí soběslavského rodáka Miroslava Valenty (viz výše). Skladba byla dopsána 13. 5. 1934 v Praze – v obou vydáních je na konci skladby otištěna datace, pravděpodobně podle Ostrčilova autografu: *13. 5. 1934 Doma*

Autograf: nezvěstný

Vydání:

■ 1936, Praha, Družstevní práce, č. 379, 4 s.

Na konci uvedeno datum dokončení skladby: *13. 5. 1934 Doma*

■ 1958, Praha, SNKLHU, H 2518, 4. s., revidovali K. Šolc a J. Plavec

Reprint s dílčími opravami a změněným fontem písma, na konci opět otištěno datum dokončení skladby.

Provedení:

■ premiéra 4. 12. 1934, Praha, Mánes

■ 26. 1. 1936, Praha, Městská knihovna, rec. Vojta Novák, klavír Otakar Jeremiáš ■ 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, Večer ze skladeb O. Ostrčila, rec. Božena Půlpánová, klavír Karel Šolc ■ 12. 9. 1960, Praha, Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého, Jubilejní večer O. Ostrčila, rec. Ladislav Boháč

Diskografie:

■ LP Supraphon 1978, 1112 2711-12 G, *Český melodram 1*, rec. Zdeněk Buchvaldek, klavír Jarmila Kozderková. Vyšlo s dalšími Ostrčilovými melodramy *Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici* a *Balada česká* a s melodramy Zdeňka Fibicha

Korespondence:

■ Josef Plavec Julii Ostrčilové, Praha 19. 8. 1947 – přijel na zkoušky orchestrálního Skřivana. „Doufám, že budete se Skřivanem spokojena, zní věrně ostrčilovsky.“ (CZ Pnm, archiv-SOO)

Literatura:

knižní: ■ Bartoš 1936: 70–71 ■ Červinková 1971: 16 ■ Mabary 1999: 443 ■ DČHK1: 159 ■ DČHK2: 171

časopisy a denní tisk: ■ Lidová demokracie 15. 9. 1960 (vbr, *Večer Ostrčilovy hudby*) ■ Hudební rozhledy 19. 9. 1960 (hvs, *Na okraj jubilejního večera...*) ■ Opus musicum 2, 1985, s. 55 (Schnierer: *K současné estetické a sociální funkci českého melodramu*)

Úprava:

V roce 1936 skladbu instrumentoval Josef Plavec.

Obsazení: fl I, II - ob I, II, c i - cl I, II, bcl - fg I, II, cg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II - timp - perc - arpa - archi

Durata: cca 12 min

Partitura: vázaný opis partitury a orchestrální party v Českém rozhlasu Praha, signatura O 3015, není Plavcovou rukou, opisovač neznámý, stejný jako u Plavcovy instrumentace Preludia (viz č. 61). Na s. 17 datace opisu: (*Opis 1947*). Titulní list Plavcovou rukou: *Otakar Ostrčil: | „Skřivan.“ | Melodram na slova Miroslava Valenty. | (1934) | Instrumentoval | Josef Plavec | (1936) | Partitura | (trvá 12')* Z druhé strany tohoto listu: *Po prvé s orchestrem v pražském rozhlasu v den 12. výročí úmrtí Otakara Ostrčila | 20. srpna 1947. Recitoval Antonín Zíb, řídil Alois Klíma.* Text melodramu vepsaný do not je také Plavcovou rukou.

Provedení: 20. 8. 1947, Praha, Český rozhlas, premiéra orchestrální verze, rec. Antonín Zíb, Symfonický orchestr českého rozhlasu, dir. Alois Klíma

Korespondence: Josef Plavec Julii Ostrčilové, Praha 19. 8. 1947, viz výše

34 [Starý zahradník]
[Sbor na slova Františka Ladislava Čelakovského]
s. op.
1898

The image shows a musical score for a choir. It consists of two staves: a vocal line (Soprano, marked 'S') and a piano accompaniment (marked 'A' and 'B'). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The vocal line features a melody with several triplet markings. The piano accompaniment provides harmonic support with chords and moving lines. The lyrics are written below the vocal line.

Soprano (S): Sta - rý za - hrad - ní - ček mla - dič - kou dee - ru má, mla - dou dee ru má.

Obsazení: smíšený sbor

Text: František Ladislav Čelakovský (1799–1852): *Starý zahradník*, vyšlo ve sbírce *Ohlas písní českých*, Praha: Umělecká beseda, 1839.

Vznik: dokončeno 11. 4. 1898 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 377)

6 volných listů, 12 číslovaných stran popsaných tužkou, několik oprav perem, formát na šířku 253 x 323 mm, 12-linkový papír, partitura psána na šesti osnovách, konec skladby na s. 12 datován *11./IV. 98.*, nesignováno.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ 1941 „ (...) premiéru chystá Pěvecké sdružení učitelstva okresu kutnohorského za řízení Jar. Francla“ (Plavec 1941: 193)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 59 ■ Červinková 1971: 14

časopisy a denní tisk: ■ *Věstník pěvecký a hudební* 45, 1941: s. 192–193 (J. Plavec: *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*)

35 Kantáta, dne 7. března 1899 k slavnosti Čelakovského

s. op.
1899

T
To - bě, pěv - če, pla - tí na - še dí - ky,
B

Obsazení: mužský sbor

Text: autor textu nezjištěn

Vznik: dokončeno 14. 2. 1899 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura Tr B 359)

2 listy (dvoulíst), 3 strany popsané tužkou, formát 328 x 253 na výšku, 12-linkový papír, partitura psána na dvou osnovách. Titul na s. 1 nahoře: *Kantáta, dne 7. března 1899 k slavnosti Čelakovského*. Následují tři řádky textu přeškrtného tužkou, zřejmě škrtač Ostrčil, text je nečitelný. Konec skladby na s. 3 datován: *14./2. 99.*, nesignováno.

Provedení: [7. března 1899] nedoloženo

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 59 ■ Červinková 1971: 16

časopisy a denní tisk: ■ Věstník pěvecký a hudební 45, 1941: s. 192–193 (J. Plavec: *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*)

36 Uhodilo

[Mužský sbor na slova Josefa Václava Sládka]

s. op.

1899

The image shows a musical score for a men's choir. It consists of two staves: a vocal line for Tenors (T) and Basses (B), and a piano accompaniment line. The key signature is three sharps (F#, C#, G#) and the time signature is common time (C). The vocal line has the lyrics: "U - ho - di - lo! U - ho - di - lo! Pán Bůh s ná - mi." The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

Obsazení: mužský sbor (T, B)

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Uhodilo*, vyšlo ve sbírce *Starosvětské písničky a jiné písně*, první vydání Praha: J. Otto, 1891.

Vznik: 3. 12. 1899 (podle autografu)

Autograf:

■ partitura (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 374)

2 listy, 2 strany popsané tužkou, formát 327 x 255 mm na výšku, 12-linkový papír, partitura psána na dvou osnovách. Na s. 1 nad notami: *Uhodilo*, vpravo: *Sládek*, Konec skladby na s. 2 datován 3./12. 99., nesignováno.

Vydání:

■ partitura – 1941, Praha, Společnost Otakara Ostrčila (Plavec 1941: 193)

„Partituru revidoval a vydal jako soukromý tisk Josef Plavec“ (Červinková 1971: 16)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 59 ■ Bartoš 1936: s. 20 ■ Červinková 1971: 16

časopisy a denní tisk: ■ *Věstník pěvecký a hudební* 45, 1941: s. 192–193 (J. Plavec: *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*)

37 [Háji, háji zelený]
Ženský sbor do Maškovy hry „Poutník“
s. op.
1909

The image shows a musical score for a women's choir. It consists of two staves: a vocal line (Soprano) and a piano accompaniment line (Alto). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The vocal line begins with a forte dynamic (f) and the lyrics: 'Há - ji, há - ji ze - le - ný, o - te - vři svou brá - nu,'. The piano accompaniment features a simple harmonic accompaniment with a bass line starting on a low note.

Obsazení: ženský sbor

Text: Karel Mašek (1867–1922): *Poutník*, divadelní hra psaná k otevření pardubického divadla. Text hry vyšel spolu s hrou Josefa Štolby: *1744*, psanou pro stejnou příležitost, nákladem spolku Ludmila, Pardubice, 1909.

Karel Mašek – básník, dramatik a překladatel. Byl Ostrčilovým literárním spolupracovníkem na opeře *Kunálovy oči*.

Vznik: 24. 11. 1909 (podle autografu). Divadelní hra *Poutník* byla napsána ke slavnostnímu otevření Městského divadla v Pardubicích dne 11. 12. 1909. Sbor dívek Háji, háji zelený otvírá celou hru.

Autografy:

■ partitura (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 360)

dvoulíst notového papíru formátu 326 x 255 mm na výšku slouží jako obálka s titulem, který je tužkou, Ostrčilovou rukou: *Ženský sbor do Maškovy hry „Poutník“*. Vložen 1 list, 256 x 330 mm na výšku, 12-linkový papír, 1 perem popsaná strana s vlastní skladbou, psáno na dvou osnovách, konec skladby datován: 24/11 1909.

Autograf odpovídá tištěnému vydání z roku 1936, dvě opravy tužkou (hudebně tatáž situace) jsou zohledněny ve vydání.

Provedení:

■ 11. 12. 1909, Pardubice, Městské divadlo, při slavnostním otevření divadla.

Na programu Bedřich Smetana: *Slavnostní předehra C dur* k položení základního kamene Národního divadla, Karel Mašek: *Poutník*, Josef Štolba: *1744*.

Vydání:

■ partitura – 1936, Praha: Fechtner, 1 s. Fototisk, revidoval J. Plavec. (uložení např.: CZ Pnm, signatura: Tr B 360)

Literatura:

knižní: ■ Nejedlý 1935: 183 ■ Červinková 1971: 18

časopisy a denní tisk: ■ *Věstník pěvecký a hudební* 45, 1941: s. 192–193 (J. Plavec: *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*)

38 Zdravice (Ferdinandu Vachovi k 70. narozeninám)

[Mužský sbor na slova Josefa Chaloupky]

s. op.

kolem 1929

Náš zpěvu otče, s námi buď, hlaholí zpěvem naše hrud', to zpívá naše srdce. Buď naším zpěvem spokojen, půjdeme světem v jménu tvém, jsi otec nás a vůdce!

(dopis Karla Vacha Ostrčilovi ze 14. 4. 1929, CZ Pnm, archiv SOO)

Obsazení: mužský sbor

Text: Josef Chaloupka (1898–1930) (viz dopis Karla Vacha Ostrčilovi ze 14. 4. 1929, též Plavec 1941: 193)

J. Chaloupka byl brněnský básník a dramatik, příslušník Literární skupiny, stojící na rozhraní mezi impresionismem a expresionismem. Učitel na rodinné škole Vesny v Brně. Na jeho verše komponovali sbory také Vilém Petrželka a Jaroslav Kvapil. Literární dílo Chaloupkovo zahrnuje šest útlých básnických knížek a jedno jednoaktové drama, byl velmi činný jako redaktor.

Vznik: Skladba vznikla mezi 14. dubnem 1929, kdy byl Ostrčil v dopise Karlem Vachem požádán o zhudebnění zasláného textu, a únorem 1930, kdy Zdravice zazněla při oslavách sedmdesátin Ferdinanda Vacha.

Ferdinand Vach (1860–1939), český sbormistr a skladatel. V roce 1903 založil Pěvecké sdružení moravských učitelů, s nímž dosáhl špičkové evropské úrovně, a 1915 Sbor moravských učitelek. Propagátor české sborové tvorby, soustavně uváděl sborové novinky, autor teoretických studií o sborovém zpěvu, v oblasti kompoziční zejména tvorby vokální.

Autograf: nezvěstný

Vydání:

■ partitura – 1930, Praha: Foersterova společnost (Plavec 1941: 193)

V době přípravy katalogu nebyl nalezen žádný exemplář.

Provedení:

■ 25. 2. 1930, Brno, Pěvecké sdružení Foerster, koncert klubu moravských skladatelů, dir. Karel Vach, syn Ferdinanda Vacha. (Plavec 1941: 193)

Korespondence:

■ Karel Vach Ostrčilovi, Brno, 14. 4. 1929 – text zdravice a prosba o zhudebnění textu k sedmdesátinám jeho otce F. Vacha (CZ Pnm, archiv SOO)

■ Ferdinand Vach Ostrčilovi, [Brno] 28. 2. 1930 – poděkování za zdravici (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

knížní: ■ Bartoš 1936: 48 ■ Červinková 1971: 21

časopisy a denní tisk: ■ Věstník pěvecký a hudební 45, 1941: s. 192–193 (J. Plavec: *Neznámé sbory Otakara Ostrčila*)

39 [Večerní les / Večerní les rozvázal zvonky]

[Píseň na slova Vítězslava Háška]

s. op.

1896

Andante sostenuto

The musical score is for a song in G major (one sharp) and 3/4 time. It is marked 'Andante sostenuto' and 'pp' (pianissimo). The vocal line features a melody with three triplet markings. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note bass line and a treble line with chords and eighth-note patterns. The lyrics are: 'Ve - čer - ní les roz - vá - zal zvon - ky, to'.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Vítězslav Hálek (1835–1874), vyšlo ve sbírce *V přírodě* (1872–1874).

Vznik: 8. 11. (podle autografu) 1896 (podle Nejedlého): „Nejstarší z písní dodnes zachovaných jest „Večerní les“ na slova Háškova, složená 8. listopadu 1896“ (Nejedlý 1935: 48)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 365)

2 listy, 3 strany popsané tužkou, formát 332 x 258 mm na výšku, 12-linkový papír. Žádný titul, nesignováno, anebo nečitelný podpis, konec skladby na s. 3 datován 8./XI, rok neuveden.

Vydání:

■ 1942, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada *Písně z mládí Otakara Ostrčila*, sešit I: *Dvě písně pro baryton*, k tisku připravil Josef Plavec, 7 s. Píseň vyšla pod titulem *Večerní les rozvázal zvonky*.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, zpěv Marie Budíková-Jeremiášová, klavír Josef Plavec

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 13

40 Starý mládenec

[Píseň na slova Josefa Václava Sládka]

s. op.

1897

The image shows a musical score for the song 'Starý mládenec'. It consists of three staves: a vocal line at the top, a piano accompaniment in the middle, and a bass line at the bottom. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The vocal line begins with the lyrics 'Kdy - bych já měl že - nu,'. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of chords and eighth notes. The bass line provides a steady accompaniment with chords and eighth notes.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Starý mládenec*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání Praha: J. Otto, 1891.

Vznik: 12. 2. 1897 (Nejedlý 1935: 48)

Autograf:

■ torzo skici (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 378)

1 list (pravděpodobně to byly 2 listy), 2 strany popsané tužkou, formát 331 x 258 mm na výšku, 12-linkový papír. Titul na s. 1 nad notami Ostrčilovou rukou: *Starý mládenec*, druhý list – s možnou datací – chybí, nesignováno.

Vydání:

Skladba nevyšla s ostatními písněmi z mládí zřejmě z toho důvodu, že už ve 40. letech, kdy tyto písně vycházely, existovalo jen její torzo.

Provedení:

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 13

41 U splavu

[Píseň na slova Josefa Václava Sládka]

s. op.

1897

Allegro leggiero

U mlýn - ské - ho spla - vu stál,

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *U splavu*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání Praha: J. Otto, 1891.

Vznik: 6. 2. 1897 (podle autografu) „ (...) složená otci k svátku, a proto vypracovaná na čisto.“ Nejedlý uvádí datum vzniku 6. 3. 1897 (Nejedlý 1935: 48).

Josef slaví svátek 19. 3.

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 363)

2 listy, 3 strany popsané perem, formát na výšku 331 x 257 mm, 12-linkový papír. Titul na s. 1 *U splavu*. Konec skladby na s. 3: datován 6./II. 97. Ostrčilovou rukou, nesignováno. Na poslední straně zpěvní hlas neznámé skladby v tempu *Adagio* se slovy *Bože Abrahama, Izaka a Jakuba*.

Vydání:

■ 1942, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit I: Dvě písně pro baryton, k tisku připravil J. Plavec, 7 s.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 13

42 [Je všechno pryč]

[píseň]

s. op.

1898

Appassionato

The image shows a musical score for the song 'Je všechno pryč'. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The tempo is marked 'Appassionato'. The vocal line starts with a forte (f) dynamic and the lyrics: 'Je všec - ko pryč, proč srd - cem's do - sud plál, číms tou - žil, blouz - nil,'. The piano accompaniment features a strong bass line with triplets in the right hand.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: V. K., V. R., V. H. (podle autografu), Josef Hutter uvádí V. H. (Listy Hudební matice 5, 1926, s. 63–65), Nejedlý (1935: 48) a vydavatel označují za autora Vítězslava Háška.

Vznik: 28. 3. 1898 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 380)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát na šířku 252 x 323 mm, 12-linkový papír. Na s. 1 nad notami tempový předpis *Appassionato*. Vpravo nahoře uveden autor textu *V. K.* nebo *V. R.* Konec skladby na s. 2 datován *28./III. 98.*, nesignováno. Vše psáno Ostrčilovou rukou. Skladba je v Českém muzeu hudby vedena v pod názvem *Appassionato*.

Vydání:

■ 1947, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada *Písně z mládí Otakara Ostrčila*, sešit VI: *Dvě písně pro hlubší hlas*, k tisku připravil Josef Plavec, 5 s.

Skladba vyšla pod titulem *Je všechno pryč*.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, slavnostní matiné, zpěv Ada Nordenová, klavír František Škvor ■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: s. 48 ■ Bartoš 1936: s. 19 ■ Červinková 1971: 13

43 Heidenröslein

[Píseň na slova Johanna Wolfganga Goetha]

s. op.

1898

Sah ein Knab' ein Röslein stehn,

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Johann Wolfgang Goethe (1749–1832): *Heidenröslein* (před 1771), Goethe's Schriften, sv. 1, první vydání Göschen, Lipsko 1789.

Vznik: 11. 6. 1898 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 375)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát na šířku 252 x 323 mm, 12-linkový papír. Na s. 1 nad notami Ostrčilovou rukou: *Heidenröslein*. vpravo: *Goethe*. Konec skladby na s. 2 datován 11./6. 98., nesignováno.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, zpěv Marie Budíková-Jeremiášová, klavír Josef Plavec

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 14

44 Amalia

[Píseň na slova Friedricha Schillera]

s. op.

1898

Schön wie En - gel voll Wal-halls Won - ne,

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Friedrich Schiller (1759–1805): *Amalia*, *Loupežníci* (1781), třetí jednání, první scéna

Vznik: 16. 7. 1898 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 376, přímo na autografu je chybně Tr B 367)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát na šířku 252 x 323 mm, 12-linkový papír. Na s. 1 nad notami Ostrčilovou rukou: *Amalia*. Vpravo: *Schiller*. Konec skladby na s. 2 datován 16./7. 98., nesignováno.

Provedení:

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 14

45 Gefunden

[Píseň na slova Johanna Wolfganga Goetha]

s. op.

1898

Ich ging im Wal-de so für mich hin, und nichts zu su-chen, das war mein Sinn.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Johann Wolfgang Goethe (1749–1832): *Gefunden* (1813), vyšlo v publikaci Goethe's Werke. Vollständige Ausgabe letzter Hand. J. G. Cotta, Stuttgart 1827, první svazek.

Vznik: 14. 9. 1898 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 379)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát 252 x 323 mm na šířku, 12-linkový papír. Na s. 1 nad notami Ostrčilovou rukou: *Gefunden*. vpravo: *Göthe*. Konec skladby na s. 2 datován 14./9. 98., nesignováno.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 14

46 Die Nacht ist feucht und stürmisch

[Píseň na slova Heinricha Heina]

s. op.

[1898]

Furioso

f

Die Nacht ist feucht und stürmisch, der

ff

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Heinrich Heine (1797–1856): *Die Nacht ist feucht und stürmisch* (1824), vyšlo ve sbírce *Buch der Lieder*, část *Die Heimkehr*, první vydání Hoffmann und Campe, Hamburk 1827.

Vznik: 1898–1899 (Červinková 1971: 14)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 356)

3 listy, 5 perem popsaných stran, formát na výšku 327 x 254 mm, 12-linkový papír. Titul na s. 1 nad notami: „*Die Nacht ist feucht und | stürmisch*“... | (*H. Heine.*), na konci skladby na s. 5 podpis *O. Ostrčil*, zpěvní part podložen německým textem, dodatečně připsán český překlad textu tužkou nad zpěvní part. Vše Ostrčilovou rukou.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení:

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Červinková 1971: 14

47 Ein Wanderbursch
[Píseň na text Julia Wolffa]
s. op.
[1898]

The image shows a musical score for the song 'Ein Wanderbursch'. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written in a single staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The piano accompaniment is written in two staves, with a grand staff clef and a key signature of one sharp. The time signature is common time (C). The lyrics 'Ein Wan-der-bursch zum Thor hin-aus' are written below the vocal line. The score is in a simple, folk-like style with a clear melody and accompaniment.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Julius Wolff (1834–1910), *Ein Wanderbursch*, vyšlo ve sbírce Renata, IX. část Abschied, Charlottenburg 1891.

Vznik: po porovnání autografu s jinými Ostrčilovými autografy písní lze přiřadit píseň Ein Wanderbursch k ostatním Ostrčilovým písním na německé texty, a tudíž ji datovat 1898.

Autografy:

■ skica (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 364)

2 listy, 4 popsané strany, formát na výšku 327 x 253 mm, 12-linkový papír. Nesignováno, nedatováno. Nedokončeno, ale celá jedna sloka je dokončena, zbývající mohou být hudebně stejné.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Literatura: nebyla zjištěna jediná zmínka o této písni, ani v žádném z dosavadních soupisů skladeb se píseň nevyskytuje.

48 Jedle

[Píseň na slova Adolfa Heyduka]

s. op.

1899

Andante

mf Na vý - ši - ně z vy - tá - hlé - ho smr - či

p

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Adolf Heyduk (1835–1923)

Vznik: 2. 1. 1899 (podle autografu)

Autografy:

■ partitura (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 355a)

1 list, formát na výšku 328 x 253 mm, 2 strany popsané tužkou, několik retuší perem, 12-linkový papír. Na s. 1 nad notami Ostrčilovou rukou: *Jedle. (Heyduk.)* Konec skladby na s. 2 datován 2./I. 99, nesignováno.

■ zpěvní part (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 355b)

1 list, formát na výšku 328 x 253 mm, 1 strana popsaná perem, nad notami Ostrčilovou rukou: *Jedle. (Heyduk)*, part samostatně nedatován, ale evidentně patří k autografní partituru Tr B 355a a časově se s ní shoduje, nesignováno.

Vydání:

■ 1947, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit VI: *Dvě písně pro hlubší hlas*, k tisku připravil Josef Plavec, 5 s.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, zpěv Ada Nordenová, klavír František Škvor ■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 20 ■ Červinková 1971: 14

49 Vůně v srdci

[Píseň na slova Jaroslava Vrchlického]

s. op.

1899

The image shows a musical score for the song 'Vůně v srdci'. It consists of two staves: a vocal line on top and a piano accompaniment on the bottom. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The vocal line begins with a rest for two measures, followed by the lyrics 'Mně zby - lo z do-by štěs - tí'. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes in the right hand and a steady bass line in the left hand.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Jaroslav Vrchlický (1853–1912)

Vznik: 4. 1. 1899 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 373)

2 listy, dvoulist, 3 strany popsané tužkou, formát na výšku 328 x 253 mm, 12-linkový papír. Titul na s. 1 nad notami Ostrčilovou rukou: *Vůně v srdci. Vrchlický*. Konec skladby na s. 3 datován 4./1. 99, nesignováno.

Vydání:

■ 1946, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit IV: *Dvě písně pro střední hlas*, k tisku připravil Josef Plavec, 7 s.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, zpěv Ada Nordenová, klavír František Škvor

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Červinková 1971: 15

50 Víla v chaloupce
[Píseň na slova V. Jelínka]
s. op.
1899

Allegretto

p Jak ví - la z po - há - dek ča - rov - né ří - še

pp

Obsazení: zpěv, klavír

Text: V. Jelínek

Vznik: 7. 1. 1899 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 372)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát na výšku 323 x 250 mm, 24-linkový papír. Titul na s. 1 nad notami uprostřed: *Víla v chaloupce.*, vpravo: (*V. Jelínek.*), konec skladby na s. 2 datován 7./I. 99., nesignováno.

Vydání:

■ 1947, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit V, *Dvě písně pro soprán*, k tisku připravil J. Plavec, 7 s.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: 20 ■ Červinková 1971: 15

51 Píseň Oberona [/ Z paprskové příze]

[Píseň na slova Jaroslava Vrchlického]

s. op.

1899

Larghetto

p

Z pa - prs - ko - vé pří - - - ze u - dě - lám si sí - - - tě

pp

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Jaroslav Vrchlický (1853–1912)

Vznik: 11. 1. 1899 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 371)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát na výšku 323 x 250 mm, 24-linkový papír. Titul na s. 1 nad notami vlevo: *Píseň Oberona*, vpravo: (*Vrchlický*), konec skladby na s. 2 datován *11./I. 99.*, nesignováno.

Vydání:

■ 1946, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada *Písně z mládí Otakara Ostrčila*, sešit IV: *Dvě písně pro střední hlas*, k tisku připravil J. Plavec, 7 s.

Píseň vydána pod názvem *Z paprskové příze*.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, zpěv Marie Budíková-Jeremiášová, klavír Josef Plavec

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 48 ■ Bartoš 1936: s. 20 ■ Červinková 1971: 15

52 Letní popěvek

[Píseň]

s. op.

1899

The image shows a musical score for the song 'Letní popěvek'. It consists of two systems of music. The first system has a vocal line (treble clef) and a piano accompaniment (grand staff). The second system continues the vocal line with lyrics and the piano accompaniment. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 6/8. The lyrics are: 'U nás tak br - zo cvr - ček si zpí - vá'.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: V. K.

Iniciály autora textu jsou špatně čitelné, Nejedlý 1935: 49 a Červinková 1971: 15 uvádějí V. K. Ve vydání z roku 1946 je jako autor textu uveden Vítězslav Hálek.

Vznik: 18. 3. 1899 (podle autografu)

Autograf:

■ (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 381)

1 list, 2 strany popsané tužkou, formát 325 x 250 mm na výšku, 12-linkový papír. Na s. 1 nad notami: *Letní popěvek*. Vpravo V. K.[?], konec skladby na s. 2 datován 18./3. 99, ne-signováno. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

Vydání:

■ 1946, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit III, *Dvě písně pro vyšší hlas*, k tisku připravil Josef Plavec, 6 s.

Ve vydání je jako autor textu uveden Vítězslav Hálek.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, zpěv Ada Nordenová, klavír František Škvor

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 49 ■ Bartoš 1936: 20 ■ Červinková 1971: 15

53 Veselý muž
[Píseň na slova Josefa Václava Sládka]
s. op.
1899

Moderato, gaio

p

Zpí - va - jí - li ptá - ci zja - ra, ma - jí na to les,

p

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Veselý muž*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání 1891, J. Otto, Praha, 96 s.

Vznik: 29. 11. 1899 (Nejedlý 1935: 49)

Autograf: nezvěstný

Vydání:

■ 1942, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit II: *Dvě písně pro tenor*, k tisku připravil J. Plavec, 7 s.

Provedení: nezjištěno

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 49 ■ Bartoš 1936: 20 ■ Červinková 1971: 16

54 Soumrak

[Píseň na slova Josefa Václava Sládka]

s. op.

1899

Andante

p Na ho - ry už sou - mrak pad', mé - sí - ček jde vý - še,

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Soumrak*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání Praha: J. Otto, 1891, 96 s.

Vznik: 30. 11. 1899 (podle autografu 1)

Autografy:

■ autograf 1 (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 358)

2 listy, 3 strany popsané tužkou, 327 x 254 mm na výšku, 12 osnov na stránku, spojovaných po třech, čtyři systémy na stránku. Na s. 1 uprostřed nahoře titul: *Soumrak*, vpravo: *Sládek*, konec skladby na s. 3 datován 30./11. 99. Vše Ostrčilovou rukou.

■ autograf 2 (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 367)

2 listy, 3 strany popsané perem, 326 x 253 mm na výšku, 12 osnov na stránku, spojovaných po třech, čtyři systémy na stránku. Na s. 1 nad notami uprostřed titul: *Soumrak*, vpravo: (*Sládek.*), na s. 3 na konci skladby: *O. Ostrčil.*, nedatováno. Vše psáno Ostrčilovou rukou.

■ autograf 3, předloha k vydání (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 354)

1 list, 2 strany popsané perem, 326 x 256 mm na výšku, 14 osnov na stránku, spojovaných po třech, čtyři systémy na stránku. Na s. 1 nad notami uprostřed titul: *Soumrak*, vpravo: *J. V. Sládek*, na s. 2 na konci skladby: *Z r. 1899. | Otakar Ostrčil.* Zřejmě tento čistopis vznikl později, pravděpodobně roku 1929, když se skladba připravovala k tisku.

Vydání:

■ 1929, Kutná Hora, A. Novák, Edice Česká hudba, č. 559, 2 s., vyšlo jako příloha časopisu Česká hudba roč. 32

Dochovala se předloha k vydání, již vypracoval autor, viz autograf 3.

Jde o jedinou píseň z mládí, která vyšla za Ostrčilova života. Že jich nevyšlo více, byla zřejmě vůle skladatelova: „[Ostrčil] vytisknouti dovolil jedinou píseň ‚Soumrak‘ (...)“ (Bartoš 1939: 22)

Provedení:

■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, zpěv Ada Nordenová, klavír František Škvor

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 49 ■ Bartoš 1936: 20, 22–23 ■ Červinková 1971: 16

55 Kadeřávek

[Píseň na slova Josefa Václava Sládka]

s. op.

1899

Allegro moderato, ma energico

f Já mám vlás - ky ka - de - řa - vé, *p*

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Kadeřávek*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání Praha: J. Otto, 1891, 96 s.

Vznik: 3. 12. 1899 (podle autografu)

Autografy:

■ autograf 1 (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 362)

2 listy, 3 strany popsané perem, formát na výšku 327 x 254 mm, 12-linkový papír. Nadpis Ostrčilovou rukou: *Kadeřávek. | (V. Sládek.)*, na s. 3 na konci skladby: *O. Ostrčil*

■ autograf 2 (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 368)

2 listy, 3 strany popsané tužkou, formát na výšku 327 x 254 mm, 12-linkový papír. Titul na s. 1 nad notami uprostřed: *Kadeřávek.*, vpravo: *Sládek.*, konec skladby na s. 3 datován 3./12. 99., nesignováno.

Vydání:

■ 1947, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit V: *Dvě písně pro soprán*, k tisku připravil J. Plavec, 7 s.

Vydání odpovídá autografu 1.

Provedení:

■ 24. 2. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany, zpěv M. Budíková-Jeremiášová, klavír J. Plavec ■ 7. 3. 1939, Praha, Muzeum Bedřicha Smetany

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 49 ■ Bartoš 1936: 20 ■ Červinková 1971: 16

56 Klekání

pišeň pro soprán s průvodem klavíru [na slova Josefa Václava Sládka]

s. op.

[1899]

Con moto

p

Proč mne to kle - ká - ní bu - dí,

p

pp

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Klekání*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání 1891, J. Otto, Praha, 96 s.

Vznik: pravděpodobně s řadou dalších písní roku 1899.

Autografy:

■ autograf 1 (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 369)

2 listy, 4 strany popsané perem, formát na výšku 328 x 253 mm, 12-linkový papír. Na s. 1 titul nad notami Ostrčilovou rukou: *Klekání*. | (*Sládek.*), na konci skladby na s. 4: *O. Ostrčil*. Nedatováno.

■ autograf 2 (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 370)

2 listy, 4 strany popsané perem, formát na výšku 325 x 252 mm, 12-linkový papír. Na s. 1 titul nad notami Ostrčilovou rukou: *Klekání*. | *pišeň pro soprán s průvodem klavíru* | (*Jos. Sládek.*) vpravo: *Otto Ostrčil* | (*rukopisné*), nedatováno.

Vydání:

■ 1946, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit III: *Dvě písně pro vyšší hlas*, k tisku připravil Josef Plavec, 6 s.

Vydání odpovídá autografu.

Provedení:

■ 26. 2. 1939, Praha, Národní divadlo, zpěv Ada Nordenová, klavír František Škvor

Literatura:

■ Červinková 1971: 16

57 [Fialky kvetou na jaře]
[Píseň na slova Josefa Václava Sládka]
s. op.
[1899]

Moderato assai

The musical score is for a song in 3/4 time, key of D major. The tempo is 'Moderato assai'. The vocal line starts with a rest for two measures, then begins with the lyrics 'Fi - al - ky kve - tou na ja - ře'. The piano accompaniment starts with a piano (*p*) dynamic, followed by a pianissimo (*pp*) section. The score consists of two systems of staves: a vocal staff and a piano staff.

Obsazení: zpěv, klavír

Text: Josef Václav Sládek (1845–1912): *Fialky kvetou na jaře*, vyšlo ve sbírce Starosvětské písničky a jiné písně, první vydání 1891, J. Otto, Praha, 96 s.

Vznik: pravděpodobně s řadou dalších písní roku 1899, nejpozději 1902, kdy byla podle Ostrčilových vlastních slov provedena (Zachařová 1982: 41).

Autograf: nezvěstný

Vydání:

■ 1942, Praha, Společnost Otakara Ostrčila a Melantrich, řada Písně z mládí Otakara Ostrčila, sešit II: *Dvě písně pro tenor*, k tisku připravil J. Plavec, 7 s.
Píseň vyšla pod názvem *Fialky kvetou na jaře*.

Provedení:

■ Josef Ostrčil, skladatelův bratr, zpíval *Fialky* a další písně r. 1902 v Sedmihorkách (Zachařová 1982: 41, Nejedlý 1935: 155)

Korespondence:

■ Zdeněk Nejedlý (Zachařová 1982: 41)

Literatura:

■ Nejedlý 1935: 155 ■ Červinková 1971: 16

58 [Nocturno]

[píseň]

s. op.

[1911]

Obsazení: zpěv (střední hlas), klavír

Text: Červinková autora textu neuvádí

Vznik: 1911 (Červinková 1971: 19)

Autograf: nezvěstný

Podle vydavatelského úvodu Bibliografie Blanky Červinkové je „rukopis v archivu Společnosti Otakara Ostrčila“ (Červinková 1971: 4) Archiv Společnosti Otakara Ostrčila je v současnosti jako celek uložen v Českém muzeu hudby, rukopis písně Nocturno v něm však nalezen nebyl.

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení: nezjištěno

Literatura: ■ Červinková 1971: 4, 19

59 [Fantasie]
[pro housle a klavír]
s. op.
[1893–94]

Obsazení: housle, klavír

Vznik: Nejedlý neudává rok vzniku, ale ve svém vyprávění v monografii se pohybuje v letech 1893 a 1894. Ostrčil si skladbu tehdy údajně označil jako op. 3. (Nejedlý 1935: 31)

Autograf: nezvěstný

Z Nejedlého textu vyplývá, že se rukopis Fantasie alespoň do roku vzniku monografie, tedy do r. 1920, dochoval. (Nejedlý 1935: 31)

Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení: nezjištěno

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 31 ■ Bartoš 1936: 19 ■ Červinková 1971: 13

60 Skladba pro oktavánský památník

s. op.
1896

Obsazení: klavír

Vznik: Ostrčil skladbu dokončil 27. 6. 1896 (podle autografu), složil ji coby septimán na malostranském gymnáziu pro své spolužáky z oktávy.

Autograf:

čistopis (uložení: CZ Pnm, signatura: Tr B 357)

1 list, 2 strany popsané perem, formát na výšku 330 x 260 mm, 12-linkový papír, psáno na dvou osnovách, 6 sad na stránku. Titul na s. 1 nahoře tužkou, Ostrčilovou rukou: *Skladba pro oktavánský památník*. Konec skladby na s. 2 datován 27./VI. 96. Nesignováno. Na s. 2 dva řádky neidentifikované tužkové skici, která hudebně souvisí se Skladbou pro oktavánský památník.

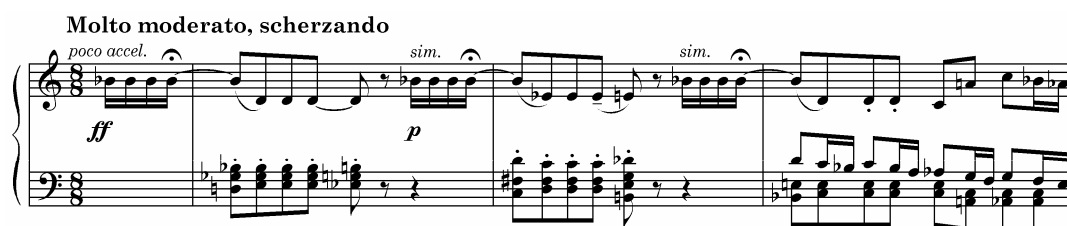
Vydání: skladba tiskem nevyšla

Provedení: pravděpodobně na konci školního roku 1896 při příležitosti loučení oktavánů se školou.

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 43 ■ Červinková 1971: 13

61 Preludium

s. op.
1935

Obsazení: neurčeno, ve skice údajně naznačena instrumentace pro orchestr

Durata: cca 4 min

Vznik: skladatelova skica datována 15. 1. 1935 (Plavec 1935/36: 135)

Autograf:

■ skica (nezvěstná)

„V pozůstalosti Otakara Ostrčila nalezena byla tužková skizza skladby (...) Rukopis nese nadpis *Preludium* a je na konci datován dnem 15. ledna 1935. Při bližším prostudování místy málo čitelného autografu se (...) ukázalo, že jde o prvý záznam příští orchestrální skladby, snad několikavěté suity, z níž ovšem dokončena byla ve skizze pouze prvá věta. Byly v ní nalezeny určité náznaky instrumentační, na dvou místech dokonce běžné zkratky jmen nástrojů.“ (Plavec 1935/36: 135)

Vydání:

■ 1936, Praha, Společnost Otakara Ostrčila, 7 s., revize a předmluva J. Plavec

Provedení:

■ 28. 5. 1940, Praha, Koncertní síň Štěpánská 37, Večer ze skladeb Otakara Ostrčila, klavír Jaroslav Krombholc

Korespondence:

■ Josef Plavec Julii Ostrčilové, Heřmanův Městec 23. 12. 1935: prostudoval Ostrčilovu skicu, radil se s Foersterem, považují ji za introdukci k zamýšlené suitě, Plavec má v úmyslu skladbu instrumentovat, dovolí-li J. Ostrčilová. (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura:

knížní: ■ Bartoš 1936: 71 ■ Plavec 1936 ■ Červinková 1971: 22 ■ DČHK1: 160

časopisy a denní tisk: ■ Tempo. Listy Hudební matice 15, 1935/36: s. 135 (J. Plavec: *Poslední skladba Otakara Ostrčila*)

Úprava:

Skladbu instrumentoval Josef Plavec, údajně podle Ostrčilových poznámek ve skice naznačujících zamýšlenou instrumentaci.

„Aby bylo možno skladbu provést v podobě, jak si ji její tvůrce představoval, bylo nutno vypracovati z dané skizzy úplnou partituru v jeho slohu a duchu. Podjal jsem se této odpovědné a ne právě snadné práce, byv k ní vyzván mistrem J. B. Foerstem, který si dílo zevrubně prohlérl a schválil celkový rozvrh jeho instrumentace.“ (Plavec 1935/36: 135)

Obsazení: fl I, II - ob I, II, c i - cl I, II, bcl - fg I, II, cg - cor I, II, III, IV in F - tr I, II - timp - 2 perc - arpa - archi

Durata: cca 5 min

Partitura: autorizovaný opis partitury Plavcovy instrumentace (uložení: CZ Pr, signatura: O 1289) nesignováno, opisovač stejný jako v případě opisu Plavcovy instrumentace melodramu Skřivan.

Na straně před titulním listem Plavcovou rukou: *Údaje temp, pokud nejsou v hranatých závorkách, jsou autentické a byly doslovně převzaty ze skizy skladatelovy. Právě tak hlavní znaménka dynamická a přednesová i naznačené záměry instrumentační. | Proto provozovací [práva] náleží paní Julii Ostrčilové v Praze. | 1936 | Josef Plavec | Po prvé provedl Otakar Jeremiáš s Českou filharmonií v koncertu čsl. rozhlasu 26. března 1936 ve Smetanově síni. | Původní skizzu skladatelovu vydala Společnost Otakara Ostrčila ke dni 20. srpna 1936*

Orchestrální party jsou uloženy tamtéž.

Plavcova úprava tiskem nevyšla.

Provedení: 26. 3. 1936, Praha, Česká filharmonie, dir. Otakar Jeremiáš

62 Zdeněk Fibich: Bukovín
Ostrčilův klavírní výtah opery
1896–1900

II. jednání
Allegro moderato

pp

III. jednání
Presto

ff

The image shows two musical staves. The left staff is for Act II, marked 'Allegro moderato' and 'pp'. It features a bass clef and a common time signature. The right staff is for Act III, marked 'Presto' and 'ff'. It features a treble clef and a common time signature. Both staves show a series of notes and rests, with some chords and dynamic markings.

V autografu Ostrčilova klavírního výtahu chybí začátek prvního jednání, incipit k chybějícímu prvnímu jednání pravděpodobně odpovídá incipitu v Tematickém katalogu Fibichových skladeb, Hudec 2001: 195.

Obsazení: sóla, sbor, klavír

Text: Karel Sabina (1813–1871)

Vznik: mezi rokem 1895, kdy Ostrčil nastoupil k Fibichovi do učení, a rokem 1900, kdy Fibich zemřel – Fibich sám Ostrčilovi svěřil vypracování výtahu (Nejedlý 1935: 76) a Ostrčilův autograf revidoval (Hudec 2001: 196)

Autograf: (uložení: CZ Pnm, signatura: S80/453)

1 svazek, černá polokožená vazba, formát na výšku 320 x 265 mm, titul na hřbetu zlatým písmem. Bez titulního listu, chybí i začátek skladby, samostatně paginována jednotlivá dějství, popsáno 94 nečíslovaných stran + 51 + 72 + 83 číslovaných stran, tužkou. Nedatováno. Údajně Fibichem revidováno (Hudec 2001: 196)

Vydání: úprava tiskem nevyšla

Provedení: nezjištěno

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 76 ■ Červinková 1971: 16 ■ Hudec 2001: 196

63 Zdeněk Fibich: Meluzína. Balada pro sóla, smíšený sbor a orchestr
Ostrčilova úprava pro čtyřruční klavír
s. op.
[1897–1900]

Obsazení: sóla, sbor, čtyřruční klavír

Text: Gottfried Kinkel (1815–1882)

Autograf: (uložení: CZ Pnm, signatura: S80/456)

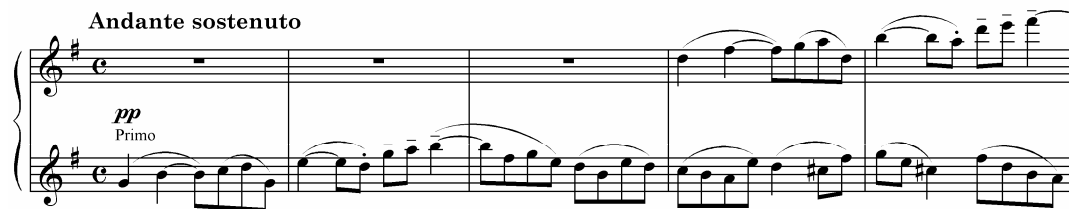
33 volných listů, formát na výšku 330 x 255 mm, 12-linkový papír, popsána titulní strana + 62 číslovaných stran partitury, tužkou. Na titulní straně F. A. Urbánkem *Fibich* modrou tužkou, *op. 55* obyč. tužkou, přepis *Manuskript* červenou tužkou, štítek s č. 6. Psáno na čtyřech až šesti osnovách, part hlasu podložen českým a německým textem. Nedatováno, nesignováno.

Vydání: úprava tiskem nevyšla

Provedení: nezjištěno

Literatura: ■ Červinková 1971: 16 ■ Hudec 2001: 235

64 Zdeněk Fibich: Dojmy z venkova: Měsíčná noc
Ostrčilova úprava I. věty orchestrální suity pro čtyřruční klavír
[1900]
s. op.

Obsazení: čtyřruční klavír

Vznik: Nejedlý a Červinková přisuzují autorství čtyřruční úpravy Dojmů z venkova Ostrčilovi a datují ji do doby kolem roku 1900. (Nejedlý 1935: 76, Červinková 1971: 16).

Tištěné vydání u Foersterovy společnosti je až z roku 1921 a uvádí jako autora úpravy Františka Heyduka, v Ostrčilově revizi. Dochval se Ostrčilův autograf první věty, viz níže, a Heydukův autograf dalších vět, bez první věty (uložení: CZ Pnm, S80/455), zřejmě se autografy obou doplňují, datovány nejsou.

Autograf: (uložení: CZ Pnm, signatura: S80/454)

4 listy, formát na výšku 330 x 225 mm. Popsána titulní strana + 3 strany partitury, psáno na čtyřech osnovách, tužkou. Na titulní straně rukou F. A. Urbánka *Fibich*, štítek s č. 7, č. 54, cizí rukou *Suita | pro malý orchestr*, V záhlaví 1. strany partitury cizí rukou?: *Měsíčná noc*, jinou rukou připsáno: *I. věta*, v levém horním rohu Ostrčillem: *Suita G dur I. věta*. Nedatováno, nesignováno. Autograf odpovídá vydání 1921.

Vydání:

■ 1921, Praha: Foersterova společnost, klavírní úprava František Heyduk, revize O. Ostrčil

Provedení: nezjištěno

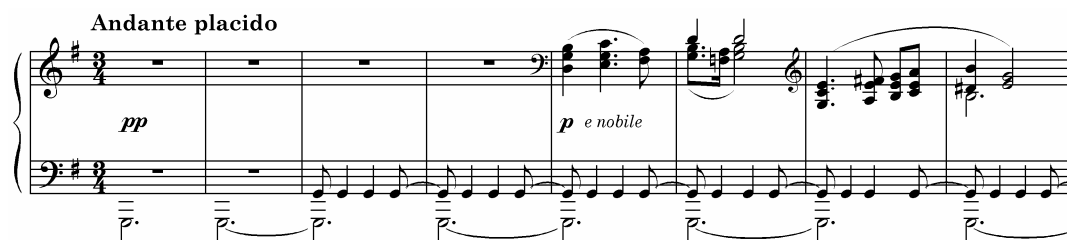
Literatura: ■ Nejedlý 1935: 76 ■ Červinková 1971: 16 ■ Hudec 2001: 522–523

65 Zdeněk Fibich: V podvečer

Ostrčilova úprava Fibichovy orchestrální selanky op. 39 pro klavír na dvě ruce

s. op.

1902

Obsazení: klavír

Vznik: Ostrčil vypracoval výtah Fibichovy populární skladby pro vydání u F. A. Urbánka, který už dříve vydal Fibichovu vlastní úpravu pro čtyřruční klavír. Skicu klavírního výtahu Ostrčil dokončil 6. 9. 1902, poté tiskovou předlohu, ve vydání je jako rok vzniku úpravy uveden rok 1903.

Autografy:

■ skica (uložení: CZ Pnm, signatura: S80/457)

8 listů, formát na výšku 330 x 255 mm, 12-linkový papír, popsána titulní strana + 13 číslovaných stran partitury, tužkou. Titul rukou Ostrčilovou, červenou tužkou: *Fibich. | V podvečer | úprava pro 2 ruce*, konec skladby na s. 13 datován: 6. 9. 1902. Četné opravy not, nesignováno.

■ čistopis, tisková předloha (uložení: CZ Pnm, signatura: S80/458)

12 listů, formát na výšku 330 x 255 mm, 12-linkový papír, popsána obálka + titulní strana + 15 číslovaných stran partitury, perem. Na obálce tužkou Ostrčilovou rukou: *V podvečer | (2 ruce)* Titulní strana: česky Ostrčilovou rukou a německy cizí rukou: *V podvečer. | Am Abend | Selanka pro orkestr | Idylle für Orchester | Složil | Von | Zdeněk Fibich | op. 39 | Pro klavír na 2 ruce upravil | Für Klavier zu 2 Händen von | Otakar Ostrčil*, původní Ostrčilovo Zdeněk Fibich modrou tužkou cizí rukou opraveno na Zdenko Fbich. V záhlaví strany 1 titul česky Ostrčilovou rukou a německy cizí rukou: *V podvečer. | Am Abend.*, na spodním okraji s. 1 cizí rukou připsal *Fr. A. Urbánek v Praze. U. 1278. Veškerá práva vyhrazena.* Drobné opravy obyčejnou, modrou a červenou tužkou. Nedatováno.

Vydání:

■ první vydání 1903, Praha, F. A. Urbánek, U. 1278, vydáváno opakovaně, ve vydáních je jako autor úpravy uváděn Ostrčil, revize Karel Šolc.

Korespondence:

■ F. A. Urbánek Ostrčilovi, Praha 6. 10. 1902 – urguje korektury Fibichových symfonií a také úpravu selanky *V podvečer*, o kterou ho jeho jménem požádal syn František, s. l., s. a. – zasílá čtyřruční vydání Fibichova „*V podvečer*“ s žádostí o dvouruční úpravu během prázdnin, příp. o doporučení někoho jiného, s. l., 8. 10. 1902 – zasílá k podpisu smlouvu na dvouruční úpravu selanky *V podvečer*, žádá přístupnější úpravu (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 76–77 ■ Červinková 1971: 16 ■ Hudec 2001: 306

66 Josef Bohuslav Foerster: Norská balada

Ostrčilova instrumentace Foersterova melodramu na slova Julia Zeyera

s. op.

1909

Moderato solenne

ff tutti *p*

Byla to králova dcera, na břehu seděla
a česala zlaté vlasy a takto zapěla: Když porodila mne matka

Obsazení: recitátor a orchestr: fl I, II, picc - ob I, II - cl I, II in B - fg I, II - cor I, II, III, IV in F - tr I, II - trbn I, II, III - timp - arpa - archi

Durata: cca 8 min

Text: Julius Zeyer (1841–1901), z románu *O věrném přátelství Amise a Amila*, část IV. Thorgerda, Thorgerdina píseň, první vydání Praha: Lumír, 1877.

Vznik: Ostrčil se stal na konci roku 1908 dirigentem Orchestrálního sdružení. K příležitosti oslav Foersterových 50. narozenin chystal se svým orchestrem na závěr roku 1909 koncert pouze z Foersterova díla. První zmínky o Ostrčilově záměru instrumentovat Foersterův melodram jsou v korespondenci z května 1909, Foerster nechává na Ostrčilovi výběr skladby, souhlasí s tím, že jeho melodram *Norská balada* pro recitátora a klavír je myšlena instrumentálně. (Foerster Ostrčilovi 6. 5. a 15. 5. 1909, CZ Pnm, archiv SOO) Ostrčil partituru dokončil 23. 8. 1909 (podle autografu).

Autograf:

■ partitura, čistopis (uložení: CZ Pu, signatura: 59 R 550)

14 listů, formát 354 x 270 mm na výšku, 28-linkový papír, 22 číslovaných stran popsaných perem, opravy a poznámky k interpretaci červenou pastelkou, parcelace modrou.

Titul na s. 1 Ostrčilovou rukou: „*Norská balada*.“ | *Melodram na slova J. Zeyera (z románu „Amis a Amil.“)* | složil | *Jos. B. Foerster. Op. 40 b*, vpravo: *Instrumentoval O. Ostrčil*. Konec skladby na s. 22: (*Doinstrumentováno 23/8 1909 ve Vápenném Podole | Otakar Ostrčil*)

Poznámka: Foersterův autograf s věnováním Ostrčilovi je uložen v Blatském muzeu v Soběslavi

Opisy: ■ partitura a party (uložení: CZ Pr)

Vydání: orchestrální úprava tiskem nevyšla

Provedení: ■ 12. 1909, Praha, 8. symfonický koncert Orchestrálního sdružení, na oslavu 50. narozenin Foerstera, rec. Karel Müller, dir. O. Ostrčil

Korespondence: ■ Foerster Ostrčilovi, Baden 6. 5. 1909 – Ostrčil ať volí k instrumentaci melodram podle svého; Baden 15. 5. 1909 – i Foerster považuje *Norskou baladu* za nejinstrumentálnější, Vídeň 7. 12. 1909 – generálka v Plodinové burze v neděli v 10, Vídeň 17. 12. 1909 – vzpomíná na koncert, děkuje za instrumentaci. (CZ Pnm, archiv SOO)

Literatura: ■ Nejedlý 1935: 169

Chronologický seznam skladeb

skladba	vznik	kat. č.
Krásné dědictví	1891	30
Kamenný mnich	1893	31
Fantasie pro housle a klavír	1893–1894	59
Rybáři	1894–1895	26
Lilie	1895–1896	32
Skladba pro oktávanský památník	27. 6. 1896	60
Večerní les (rozvázal zvonky)	8. 11. 1896	39
Starý mládenec	12. 2. 1897	40
U splavu	6. 3. 1897	41
Selská slavnost op. 1	1897 – 27. 2. 1898	1
Appassionato (Je všecko pryč)	28. 3. 1898	42
Starý zahradníček	11. 4. 1898	34
Heidenröslein	11. 6. 1898	43
Amalia	16. 7. 1898	44
Suita G dur ("Pohádková") op. 2	17. 8. 1898	2
Gefunden	14. 9. 1898	45
Die Nacht ist feucht und stürmisch	[1898]	46
Ein Wanderbursch	[1898]	47
Jan Zhořelecký	1896–1898	27
Jedle	2. 1. 1899	48
Vůně v srdci	4. 1. 1899	49
Víla v chaloupce	7. 1. 1899	50
Píseň Oberona (Z paprskové příze)	11. 1. 1899	51
Letní popěvek	18. 3. 1899	52
Pohádka o Šemíkovi op. 3	9. 11. 1899	53
Veselý muž	29. 11. 1899	3
Soumrak	30. 11. 1899	54
Uhodilo	3. 12. 1899	55
Kadeřávek	3. 12. 1899	36
Klekání	[1899]	56
Fialky kvetou na jaře	[1899]	57
Kantáta k uctění stých narozenin F. L. Čelakovského	1899	35
Smyčcový kvartet op. 4, H dur	1899	4
Klavírní úpravy Fibichových děl	1897–1900	62–64
Cymbelin	1900	28
Vlasty skon op. 5	1900 – 21. 1. 1903	5
V podvečer (Z. Fibich)	1902	65
Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici op. 6	1904	6
Zahořanský hon	1905	29
Symfonie A dur op. 7	27.4.1905	7
Balada česká op. 8	1905	8
Osiřelo dítě op. 9	10.9.1906	9
Sirotek op. 10	1906	10
Kunálovy oči op. 11	1907 – 28. 8. 1908	11
Josef Bohuslav Foerster: Norská balada	23. 8. 1909	66
Háji, háji zelený	24. 11. 1909	37
Poupě op. 12	1909 – 24. 7. 1910	12

Labutě tesknily	1910	18
Impromptu pro velký orchestr op. 13	11. 8. 1911	13
Nocturno	1911	58
Suita c moll op. 14	1912	14
Česká legenda vánoční op. 15	1912	15
Jarní noc	17. 10. 1912	18
Svůj celý smutek	1913	18
Cizí host op. 16	10. 7. 1913	16
Legenda o sv. Zitě op. 17	25. 8. 1913	17
Legenda z Erinu op. 19	1913–1919	19
Symfonieta op. 20	1920–1921	20
Prosté motivy op. 21	1922	21
Sonatina pro violu, housle a klavír op. 22	1925	22
Léto op. 23	1925–1926	23
Křížová cesta op. 24	1928	24
Zdravice (Ferdinandu Vachovi k 70. narozeninám)	kolem 1929	38
Honzovo království op. 25	1928–1933	25
Skřivan	1934	33
Hudba z opery Vlasty skon	1934–1935	5a
Preludium	1935	61

Seznam skladeb podle druhů

skladba	kat. č.
<u>OPERY</u>	
Rybáři	26
Jan Zhořelecký	27
Cymbelin	28
Zahořanský hon	29
Vlasty skon op. 5	5
Kunálovy oči op. 11	11
Poupě op. 12	12
Legenda z Erinu op. 19	19
Honzovo království op. 25	25
<u>MELODRAMY</u>	
Krásné dědictví	30
Kamenný mnich	31
Lilie	32
Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici op. 6	6
Balada česká op. 8	8
Skřivan	33
<u>KANTÁTY A SBORY</u>	
Starý zahradníček	34
Kantáta k uctění stých narozenin F. L. Čelakovského	35
Uhodilo	36
Háji, háji zelený	37
Česká legenda vánoční op. 15	15
Legenda o sv. Zitě op. 17	17
Prosté motivy op. 21	21
Zdravice Ferdinandu Vachovi k 70. narozeninám	38
<u>PÍSNĚ</u>	
Večerní les	39
Starý mládenec	40
U splavu	41
Appassionato (Je všecko pryč)	42
Heidenröslein	43
Amalia	44
Gefunden	45
Die Nacht ist feucht und stürmisch	46
Ein Wanderbursch	47
Jedle	48
Vůně v srdci	49
Víla v chaloupce	50
Píseň Oberona (Z paprskové příze)	51
Letní popěvek	52
Veselý muž	53
Soumrak	54
Kadeřávek	55
Klekání	56

Fialky kvetou na jaře	57
Osiřelo dítě op. 9	9
Cizí host op. 16	16
Tři písně op. 18	18
Nocturno	58
<u>ORCHESTRÁLNÍ SKLADBY</u>	
Selská slavnost op. 1	1
Suita G dur ("Pohádková") op. 2	2
Pohádka o Šemíkovi op. 3	3
Symfonie A dur op. 7	7
Impromptu pro velký orchestr op. 13	13
Suita c moll op. 14	14
Symfonieta op. 20	20
Léto op. 23	23
Křížová cesta op. 24	24
Preludium	61
<u>KOMORNÍ SKLADBY</u>	
Fantasie pro housle a klavír	59
Smyčcový kvartet H dur op. 4	4
Sonatina pro violu, housle a klavír op. 22	22
Skladba pro oktávanský památník	60
<u>SCÉNICKÁ HUDBA</u>	
Sirotek op. 10	10
<u>ÚPRAVY VLASTNÍCH DĚL</u>	
Orchestrální suita ze Sirotky op. 10 a	10a
Hudba z opery Vlasty skon	5a
<u>ÚPRAVY CIZÍCH DĚL</u>	
Zdeněk Fibich: Bukovín	62
Zdeněk Fibich: Meluzína	63
Zdeněk Fibich: Dojmy z venkova, Měsíčná noc	64
Zdeněk Fibich: V podvečer	65
Josef Bohuslav Foerster: Norská balada	66
<u>CIZÍ ÚPRAVY OSTRČILOVÝCH DĚL</u>	
Jiří Schulz: Klavírní suita ze Sirotky	10
K. B. Jiráček: Hudba ze Sirotky pro čtyřruční klavír	10
Josef Plavec: Skřivan – instrumentace	33
Josef Plavec: Preludium – instrumentace	61

Abecední seznam názvů skladeb

název skladby	kat. č.
Amalia	44
Appassionato (Je všecko pryč)	42
Balada česká op. 8	8
Balada o mrtvém ševci a mladé tanečnici op. 6	6
Bukovín (Z. Fibich)	62
Cizí host op. 16	16
Cymbelin	28
Česká legenda vánoční op. 15	15
Die Nacht ist feucht und stürmisch	46
Dojmy z venkova (Z. Fibich)	64
Ein Wanderbursch	47
Fantasie pro housle a klavír	59
Fialky kvetou na jaře	57
Gefunden	45
Háji, háji zelený	37
Heidenröslein	43
Honzovo království op. 25	25
Hudba z opery Vlasty skon	5a
Impromptu pro velký orchestr op. 13	13
Jan Zhořelecký	27
Je všecko pryč	42
Jedle	48
Kadeřávek	55
Kamenný mnich	31
Kantáta k uctění stých narozenin F. L. Čelakovského	35
Klavírní suite ze Sirotky (J. Schulz)	10
Klekání	56
Krásné dědictví	30
Křížová cesta op. 24	24
Kunálový oči op. 11	11
Kvartet H dur	4
Legenda o sv. Zitě op. 17	17
Legenda z Erinu op. 19	19
Letní popěvek	52
Léto op. 23	23
Lilie	32
Meluzína (Z. Fibich)	63
Měsíčná noc (Z. Fibich)	64
Nocturno	58
Norská balada (J. B. Foerster)	66
Orchestrální suite ze Sirotky op. 10 a	10a
Osiřelo dítě op. 9	9
Píseň Oberona (Z paprskové příze)	52
Pohádka o Šemíkovi op. 3	3
Pohádková suite	2
Poupě op. 12	12

Preludium	61
Prosté motivy op. 21	21
Rybáři	26
Selská slavnost op. 1	1
Sirotek op. 10	10
Skladba pro oktávanský památník	60
Skřivan	33
Smyčcový kvartet H dur op. 4	4
Sonatina pro violu, housle a klavír op. 22	22
Soumrak	54
Starý mládenec	40
Starý zahradníček	34
Suita c moll op. 14	14
Suita G dur („Pohádková“) op. 2	2
Suita ze Sirotka op. 10a	10a
Symfonie A dur op. 7	7
Symfonieta op. 20	20
Tři písně op. 18	18
U splavu	41
Uhodilo	36
Ukřižovaný	11
V podvečer (Z. Fibich)	65
Variace pro orchestr	24
Večerní les	39
Veselý muž	53
Víla v chaloupce	50
Vlasty skon op. 5	5
Vůně v srdci	49
Z paprskové příze	51
Zahořanský hon	29
Zdravice Ferdinandu Vachovi k 70. narozeninám	38

Chronologický seznam notových edic

Balada česká op. 8 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Mojmir Urbánek	1907
Osiřelo dítě op. 9 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Mojmir Urbánek	1909
Balada o mrtvém ševci... op. 6 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Mojmir Urbánek	1911
Poupě op. 12 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Umělecká beseda	1911
Česká legenda vánoční op. 15 partitura	Praha, Umělecká beseda	1913
Tři písně op. 18 partitura	Praha, Umělecká beseda	1917
Legenda o sv. Zitě op. 17 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Hudební matice UB	1920
Legenda z Erinu op. 19 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Foersterova společnost	1920
Tři písně op. 18 (2. vydání, českoněmecké)	Praha, Hudební matice UB	² 1921
Prosté motivy op. 21 partitura a hlasy	Praha, Hudební matice Umělecké besedy	1923
Symfonieta op. 20 velká partitura	Praha, Foerstrova společnost	1924
Osiřelo dítě op. 9 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Hudební matice	² 1924
Cizí host op. 16 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Hudební matice	1924
Klavírní suita ze Sirotky op. 10a klavírní úprava Jiřího Schulze	Praha, Foerstrova společnost	1927
Sonatina pro violu, housle a klavír 22 partitura a party	Vídeň, Universal Edition	1928
Soumrak partitura	Kutná Hora, Edice Česká hudba	1929
Zdravice F. Vachovi k 70. narozeninám partitura	Praha, Foerstrova společnost	1930
Symfonieta op. 20, 2. věta Klavírní úprava Jaromíra Fialy	Kutná Hora, Česká hudba	1932
Preludium klavírní skica	Praha, Společnost Otakara Ostrčila	1936
Skřivan originální klavírní verze	Praha, Družstevní práce	1936
Háji, háji zelený partitura	Praha, Josef Plavec, fototisk Fechtner	1936
Honzovo království op. 25 klavírní výtah Karla Šolce	Praha, Společnost Otakara Ostrčila	1936
Suita c moll op. 14 velká partitura a kl. výtah K. Šolce	Praha, Společnost Otakara Ostrčila	1939
Uhodilo partitura	soukromý tisk Josefa Plavec	1941
Dvě písně pro baryton (Večerní les, U splavu)	Praha, Společnost O. Ostrčila – Melantrich	1942
Dvě písně pro tenor (Veselý muž, Fialky)	Praha, Společnost O. Ostrčila – Melantrich	1942

Smyčcový kvartet H dur, op. 4 jednotlivé party	Praha, Společnost Otakara Ostrčila	1943
Křížová cesta op. 24 velká partitura	Praha, Hudební matice	1945
Dvě písně pro vyšší hlas (Klekání, Letní popěvek)	Praha, Společnost O. Ostrčila – Melantrich	1946
Dvě písně pro stř. hl. (Vůně v srdci, Z paprskové)	Praha, Společnost O. Ostrčila – Melantrich	1946
Dvě písně pro hlubší hlas (Je všecko pryč, Jedle)	Praha, Společnost O. Ostrčila – Melantrich	1947
Dvě písně pro soprán (Kadeřávek, Víla v chaloupce)	Praha, Společnost O. Ostrčila – Melantrich	1947
Poupě op. 12 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, Hudební matice	² 1950
Honzovo království op. 25 klavírní výtah Karla Šolce	Praha, Hudební matice	² 1950
Léto op. 23 velká partitura	Praha, SNKLHU	1953
Suita G dur („Pohádková“) op. 2 velká partitura	Praha, SNKLHU	1955
Balada o mrtvém ševci... op. 6 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, SNKLHU	² 1955
Balada česká op. 8 klavírní výtah Ostrčilův	Praha, SNKLHU	² 1956
Skřivan originální klavírní verze	Praha, SNKLHU	² 1958
Impromptu pro velký orchestr op. 13 kapesní partitura	Praha, Panton	1959
Suita c moll op. 14 kapesní partitura	Praha, SNKLHU	1959
Smyčcový kvartet H dur op. 4 kapesní partitura	Praha, Státní hudební vydavatelství	1961
Sonatina pro violu, housle a klavír 22 partitura a party	Praha, Státní hudební vydavatelství	1962
Vlasty skon op. 5 partitura a hlasy	Praha, Dilia	1966
Křížová cesta op. 24 partitura	Mnichov, Musikproduktion Höflich	² 2007
Balada o mrtvém ševci... op. 6 partitura	Praha, Český rozhlas	2008
Osiřelo dítě op. 9 partitura	Praha, Český rozhlas	2008
Léto op. 23 partitura	Mnichov, Musikproduktion Höflich	² 2008
Suita G dur („Pohádková“) op. 2 partitura	Mnichov, Musikproduktion Höflich	² 2008
Suita c moll op. 14 partitura	Mnichov, Musikproduktion Höflich	² 2008

Soupis Ostrčilových provedení vlastních skladeb

Hvězdičkou jsou označena první provedení skladby. Koncerty v roce 1929 se konaly u příležitosti oslav Ostrčilových padesátin.

<i>Sírotek*</i>	20. 6. 1906, Praha, Národní divadlo
<i>Balada česká*</i>	9. 4. 1907, Praha, Národní divadlo, orchestr ND, Iza Grégrová
<i>Poupě*</i>	25. 1. 1911 Praha, Národní divadlo
<i>Osiřelo dítě</i>	28. 10. 1911, Praha, Rudolfinum, Česká filharmonie, Karel Burian
<i>Impromptu*</i>	14. 4. 1912 Praha, Česká filharmonie
<i>Suita c moll*</i>	8. 3. 1914 Praha, Česká filharmonie
<i>Balada o mrtvém ševci</i>	[?]. 12. 1914, Praha, Česká filharmonie
<i>Osiřelo dítě</i>	28. 11. 1915, Praha, Česká filharmonie, Gabriela Horvátová
<i>Symfonie A dur</i>	10. 12. 1916, Praha, Česká filharmonie
<i>Cizí host*</i>	2. 12. 1917 Praha, Česká filharmonie, Vladimír Wuršer
<i>Legenda z Erinu</i>	14. 3. 1923, Praha, Národní divadlo
<i>Legenda o svaté Zitě</i>	21. 10. 1923, Praha, Národní divadlo, orchestr a sbor ND
<i>Léto*</i>	30. 1. 1927, Praha, Česká filharmonie
<i>Symfonie A dur</i>	8. 11. 1928, Göteborg, Göteborgský symfonický orchestr
<i>Suita G dur</i>	
<i>Balada česká</i>	14. 2. 1929, Praha, Obecní dům, Česká filharmonie, Radiojournal
<i>Pohádka o Šemíkovi</i>	a Česká filharmonie, recitace Růžena Nasková
<i>Symfonie A dur</i>	
<i>Kunálový oči</i>	24. 2. 1929, Praha, Národní divadlo
<i>Impromptu</i>	
<i>Cizí host</i>	3. 3. 1929, Praha, Obecní dům, Česká filharmonie, recitace
<i>Léto</i>	Bedřich Karen, tenor Josef Masák
<i>Balada o mrtvém ševci</i>	
<i>Suita c moll</i>	
<i>Symfonieta</i>	
<i>Osiřelo dítě</i>	12. 3. 1929, Praha, Národní divadlo, orchestr a sbor Národního di-
<i>Křížová cesta*</i>	vadla, sólisté Marta Krásová a Otakar Mařák
<i>Legenda o svaté Zitě</i>	
<i>Honzovo království</i>	3. 4. 1935, Praha, Národní divadlo

7. Seznam literatury

Seznam literatury je rozdělen do dvou částí. První obsahuje texty týkající se přímo Ostrčila a jeho skladeb, tedy položky představující zároveň prameny i literaturu. Ostatní literatura je uvedena ve druhém seznamu.

K životu a dílu Otakara Ostrčila

Bachtík, Josef: *Smyčcový kvartet H dur*, předmluva k vydání partitury, Praha: Státní hudební vydavatelství, 1961.

Bartoš, Josef: *Otakar Ostrčil*, Praha: Akademie věd a umění, 1936.

Branberger, Jan: *Svět v opeře*, Praha: Orbis, 1947, s. 338–344.

Bužga, Jaroslav: „Ostrčil, Otakar“, *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Kassel: Bärenreiter, 1962.

Cooke, Deryck: „Ostrčil. Stations of the Cross – Variations for Large Orchestra, Op. 24. Czech Philharmonic Orchestra conducted by Vaclav Neumann. Supraphon Mono LPM449“, *Gramophone*, 1960, č. 4, s. 52.

Čapek, Bedřich: *Otakara Ostrčila „Poupě“*. *Hudební rozbor*. Praha: Melantrich, 1911. [22 s.](#)

Čapek, Bedřich: „Ostrčilovo nové dílo orkestrální (Impromptu)“, *Smetana 2*, 1912, s. 253–255.

Černý, Miroslav K.: „Ad vocem Dreigestirn Wagner – Brahms – Mahler in der Beziehung zur Tschechischen Music“, *Colloquium Musica Bohemica et Europaea Brno 1970*, Brno 1974, s. 389–396.

Černý, Miroslav K.: *Nástin vývoje symfonie od počátku do poloviny 20. století*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 116–117.

Červinková, Blanka: *Otakar Ostrčil. Bibliografie*, Praha: Městská knihovna, 1971.

ČHS I, II: *Československý hudební slovník osob a institucí* (ed. Černušák, Gracian / Nováček, Zdenko / Štědroň, Bohumír), Praha: Státní hudební nakladatelství, I – 1963, II – 1965.

DČHK I, II: *Dějiny české hudební kultury 1890–1945*, (ed. R. Smetana), Praha: Academia, I – 1972, II – 1981.

Doležil, Metod: „K Prostým motivům“, *Památce Otakara Ostrčila*, Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935, s. 52–53.

Helfert, Vladimír: „Ostrčilův tvůrčí princip“, *Památce Otakara Ostrčila*, Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935, s. 134–137.

Helfert, Vladimír: *Česká moderní hudba. Studie o české hudební tvořivosti*, Olomouc: Index, 1936.

Helfert, Vladimír: *O české hudbě* (ed. Poledňák, Ivan / Štědroň, Bohumír) Praha: SNKLHU, 1957.

Hostomská, Anna: *Opera. Průvodce operní tvorbou*, Praha: Státní hudební vydavatelství, 1964.

Hudec, Vladimír: „Stilwandlungen im Schaffen Otakar Ostrčils“, sborník ze symposia *An der Epochen- und Stilwende Brno 1993*, Brno 1985, s. 82–87.

Hudec, Vladimír: *Zdeněk Fibich. Tematický katalog*, Praha: Editio Bärenreiter, 2001.

Hutter, Josef: *Legenda z Erinu. Hudební drama na slova Julia Zeyera složil O. Ostrčil*, Praha: F. A. Urbánek, 1923.

Hutter, Josef: „Seznam skladeb Otakara Ostrčila“, *Listy Hudební matice*, Vídeň 1926, s. 63–65.

Hutter, Josef: „Otakara Ostrčila Léto“, *Hudební revue* 3, 1926/27, s. 59–61.

Hutter, Josef: „V Honzově království“, *Národní sjednocení* 25. 4. 1935.

Jiránek, Jaroslav: „Ostrčilův stylový přínos a jeho vnitřní polarita“, *Hudební věda* 6, 1968, č. 4, s. 548–569.

Karbusický, Vladimír: „Der Kreuzweg Otakar Ostrčils: ein soziologischer Beleg zur Wozzek-Reception?“, *Hamburger Jahrbuch für Musikwissenschaft*, 1980, č. 4, s. 225–258.

Karbusický, Vladimír: „Die Ohnmacht und unliebsamme Macht des Pazifismus. Otakar Ostrčils Hansens Königreich“, *Hamburger Jahrbuch für Musikwissenschaft*, 2000, č. 17, s. 123–137.

Kvapil, Jaroslav: „K prvnímu provedení Legendy o sv. Zitě“. *Památce Otakara Ostrčila*, Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935, s. 50–51.

Kvasničková, Petra: „Ostrčil, Otakar“, *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Kassel: Bärenreiter, Stuttgart: Metzler, 2004.

Lébl, Vladimír: „Dramatická tvorba Otakara Ostrčila a její jevištní osudy“, *Divadlo* 9??, 1959, s. 294–302, 333–339.

Lébl, Vladimír: „Otakar Ostrčil“, *Konzertbuch. Orchestermusik II* (ed. Schönewolf, Karl), Berlin: Henschel, 1960.

- Lébl, Vladimír: *Cesty moderní opery*, Praha: Státní hudební vydavatelství, 1961, s. 112–117.
- Lébl, Vladimír: *Vítězslav Novák. Život a dílo*, Praha: Československá akademie věd, 1964.
- Lébl, Vladimír: „Pražské mahlerovství let 1898–1918“, *Hudební věda* 12, 1975, č. 2, s. 99–135.
- Lébl/Ludvová: *Hudba v českých dějinách* (kolektiv autorů): Praha: Supraphon, 1989, s. 339–432 Lébl, Vladimír / Ludvová, Jitka: Nová doba.
- Löwenbach, Jan: „Ostrčilovo Poupě“, *Hudební revue* 4, 1911, s. 3–9.
- Locke, Brian S.: „Decadence, Heroism and Czechness. The Reception of Ostrčil's ‚Legenda z Erinu‘“, sborník z kolokvia v Brně 2001, *Socialist realism and music*, Praha: KONIASCH LATIN PRESS 2004.
- Locke, Brian S.: *Opera and ideology in Prague 1900–1938*, Rochester: University of Rochester Press, 2006.
- Locke, Brian S.: „Otakar Ostrčil's ‚Honzovo Království‘ and the ‚Fulfilment‘ of Czech Musical Modernism“, sborník z kolokvia v Brně 2003 *New music in the „New“ Europe 1918–1938: Ideology, Theory and Practice*, Praha: Koniasch Latin Press 2007, s. 21–38.
- Mabary, Judith Ann: *Redefining Melodrama: The Czech Response to Music and Word*, Saint Louis: Washington University, 1999.
- Macek, Jiří: *Otakar Ostrčil. Zrození umělce*, diplomová práce na FF UK Praha 1956.
- Malina, Hubert: „S pěveckým sdružením moravských učitelů“, *Památce Otakara Ostrčila*, Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935, s. 46–49.
- Mařánek, Jiří: *Poslední interview. Na paměť Otakara Ostrčila*, Praha, B. M. Klika, 1935.
1. vydání 1934, Praha, Zátíší, Knihy srdce i ducha, B. M. Klika, 60 s. ■ 2. vydání 1959, Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 74 s.
- Mašek, Karel: *Kunálovky oči*, Praha: Máj, 1908.
- Meadmore, William S.: „Ostrcil. Calvary – Variations for Large Orchestra, Op. 24. The Orphan's Tale – Ballad, Op. 9. Libuse Marova, Czech Philharmonic Orchestra / Vaclav Neumann. Supraphon 1110 2548“, *Gramophone*, 1981, č. 3, s. 58.
- Meadmore, William S.: „Macha. Sinfonietta. Ostrcil. Suite in C minor. Czech Radio Symphony Orchestra; Czech Philharmonic Orchestra / Jaroslav Krombholc and Vaclav Neumann. Panton 8110 0066“, *Gramophone*, 1981, č. 10, s. 62.
- Meadmore, William S.: „Ostrcil. Symphony in A major. Prague Symphony Orchestra / Jiri Belohlavek. Supraphon 1110 2960“, *Gramophone*, 1982, č. 8, s. 42.

Národní divadlo vzpomíná desátého výročí smrti Otakara Ostrčila, (ed. Procházka, Jaroslav), Praha: Národní divadlo, 1945.

Nejedlý, Zdeněk: *Česká moderní zpěvohra po Smetanovi*, Praha: J. Otto, 1911.

Nejedlý, Zdeněk: *Otakar Ostrčil: vzrůst a uzrání*, Praha: O. Girgal, 1935.

Nejedlý, Zdeněk: *Kritiky: Den 1907–09*, Edice Sebrané spisy, sv. 38, Praha: SNKLHU, 1954.

Nejedlý, Zdeněk: *Kritiky II: Rudé, právo 1923–1935*, Edice Sebrané spisy, sv. 38, Praha: SNKLHU, 1956.

Nejedlý, Zdeněk: „Poupě“, *Smetana* 1911, s. 122–125.

Novák, Vítězslav: *Vítězslav Novák contra Otakar Ostrčil*, Praha: A. Neubert, 1931.

Novák, Vítězslav: *O sobě a o jiných*, Praha: Editio Supraphon, 1970.

Novotný, Milan: „Rostoucí zájem. Josef Suk, Vítězslav Novák, Josef B. Foerster a Otakar Ostrčil ve světové kritice.“ *Gramorevue* 17, 1981, č. 7, s. 4.

Očadlík, Mirko: *Svět orchestru*, Praha: Svoboda, 1995.

Očadlík, Mirko: „Ostrčilovo Léto“, *Listy Hudební Matice* 6, 1926/27. s. 148–152.

Očadlík, Mirko: „Jan Zhořelecký“, *Národní a Stavovské divadlo* 6, 1928/29, č. 27, s. 8–22.

Ostrčil, Otakar: „Mé umělecké plány“, *Národní politika* 8. 7. 1925.

Otakar Ostrčil či Vítězslav Novák (kolektiv autorů), Praha: Melantrich, 1931.

Pala, František / Pospíšil, Vilém: *Opera Národního divadla v období Otakara Ostrčila I – VI* Praha: Divadelní ústav, 1962–1989.

Památce Otakara Ostrčila, (ed. Patzaková, Anna J.), Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935.

Patzaková, Anna J.: *Otakar Ostrčil – Otakar Jeremiáš ve svých dopisech, v práci a zápasech o pokrokovou linii českého umění*, Praha: Společnost Otakara Ostrčila, 1959.

Payer, Otto: *Ottokar Ostrčil und die tschechische Opernbühne unserer Tage*, Praha, 1912.

Pecháček, Stanislav: „Sborové a kantátové dílo Otakara Ostrčila“, *Cantus*, 1999, č. 2, s. 9–11.

Pippich, Karel: *Vlasty skon*, Praha: Máj, 1904.

Plavec, Josef: *Otakara Ostrčila „Honzovo království“*, Praha: Nešněra, 1934.

- Plavec, Josef: „Poslední skladba Otakara Ostrčila“, *Tempo. Listy Hudební matice* 15, 1935/36, s. 135.
- Plavec, Josef: *Preludium*, předmluva k vydání skladby, Praha: Společnost Otakara Ostrčila, 1936.
- Plavec, Josef: „Neznámé sbory Otakara Ostrčila“, *Věstník pěvecký a hudební* 45, 1941, s. 192–193.
- Plavec, Josef: *Křížová cesta*, předmluva k vydání partitury, Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1945.
- Plavec, Josef: *Poupě*, předmluva ke druhému vydání, Praha: Hudební matice, 1950.
- Plavec, Josef: *Suita G dur*, předmluva k vydání partitury, Praha: SNKLHU, 1955.
- Plavec, Josef: *Skladby Otakara Ostrčila na československých gramofonových deskách*, Praha: Gramofonové závody, 1959.
- Plavec, Josef: „Ostrčil, Otakar“, *Československý hudební slovník osob a institucí II* (ed. Černušák, Gracian / Nováček, Zdenko / Štědroň, Bohumír), Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965.
- Pukl, Oldřich: „Ostrčil, Otakar“, *The new Grove dictionary of music and musicians* (ed. Sadie, Stanley), London, New York: Macmillan, 1980.
- Pukl, Oldřich: „Ostrčil, Otakar“, *The new Grove dictionary of music and musicians* (ed. Sadie, Stanley), London, New York: Macmillan, 2007.
- Plavec, Josef: *České umění dramatické*, red. Josef Hutter, Praha 1941, s. 291–295.
- Pulkert, Oldřich: „Otakar Ostrčil. Šéf opery a místopředseda Národního divadla ve světle dokumentů“, *Hudební rozhledy* 32, 1979, č. 4, s. 184–190, č. 5, 230–233.
- Reittererová, Vlasta: „Otakar Ostrčil a Národní divadlo“, *Harmonie* 12, 2004, č. 2, s. 20–22. (anglicky: „Otakar Ostrčil“ v časopisu *Czech music* 2004, č. 3, příloha s. 2–7)
- Reittererová, Vlasta: „Einige Ausblicke auf die ethische Botschaft von Opern der Dreißigerjahre (Am Beispiel der Opern von Fidelio F. Finke ‚Die Jakobsfahrt‘, Viktor Ullmann ‚Der Sturz des Antichrist‘, Josef Bohuslav Foerster ‚Bloud‘ und Otakar Ostrčil ‚Honzovo Království‘)“, sborník z kolokvia v Brně 2003 *New music in the „New“ Europe 1918–1938: Ideology, Theory and Practice*, Praha: KONIASCH LATIN PRESS 2007, s. 21–38.
- Rektorys, Artuš: *Korespondence Leoše Janáčka s Otakarem Ostrčilem*, Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1948.
- Rektorys, Artuš: *Korespondence Otakara Ostrčila s Vilémem Zítkem*, Praha: Orbis, 1951.
- Rok po premiéře Honzova království*, Praha: Společnost Otakara Ostrčila, 1936.

Schnierer, Miloš: „K současné estetické a sociální funkci českého melodramu“, *Opus musicum* 2, 1985, s. 53–56.

Svoboda, František. X.: *Poupě*, Praha: Šimáček, 1902.

Svoboda, František. X.: „Skladatel ‚Poupěte‘ v mé paměti“, *Památce Otakara Ostrčila*, Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935, s. 41–42.

Svoboda, Jiří: *Vývoj české a slovenské hudby*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, 2. díl, s. 455–487.

Šindler, Valentin: „Tuze starostlivý režisér“, *Opus musicum* 22, 1990, č. 5, s. 155–157.

Šnajperková, Simona: *Pavel Švanda st. ze Semčic a jeho divadelní společnost. České divadelní podnikání druhé poloviny 19. století*, diplomová práce, Katedra divadelní vědy FF UK v Praze, 2002.

Thein, Hanuš: *Žil jsem operou Národního divadla*, Praha: Melantrich, 1975.

Tyrrell, John: *Czech Opera*, Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

Tyrrell, John: *Česká opera*, Brno: Opus musicum, 1992.

Vach, Ferdinand: „Památce Mistra Otakara Ostrčila“, *Památce Otakara Ostrčila*, Praha: Melantrich a Společnost Otakara Ostrčila, 1935, s. 43–45.

Válek, Filip: *Otakar Ostrčil: Suita c moll pro velký orchestr, op. 14. Analýza v kontextu doby*. Bakalářská práce na Katedře muzikologie FF UP Olomouc, 2009.

Válek, Jiří: *Vznik a význam Ostrčilovy opery Honzovo království*, Praha, Orbis, 1952.

Válek, Jiří: „Technické prostředky hudební mluvy Otakara Ostrčila“, *Hudební věda* 2, 1965, s. 594–615 a *Hudební věda* 3, 1966, s. 292–303.

Vanický, Jaroslav: „Ostrčil a Fibich. Korespondence žáka učiteli“, Sborník k 60. narozeninám Prof. Josefa Plavce, Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1966.

Veselý, Richard: „Ostrčilovo Impromptu“, *Hudební revue* 5, 1912, s. 324–326.

Veselý, Richard: „Ostrčilova orchestrální suita“, *Hudební revue* 7, 1914, s. 205–209.

Veselý, Richard: „Skladby Otakara Ostrčila“, *Hudební revue* 12, 1919, s. 177–181.

Věstník Společnosti Otakara Ostrčila 1–8, Praha: Společnost Otakara Ostrčila, 1944–1951.

Výročí 60. narozenin Otakara Ostrčila 1879–1939, (ed. Patzaková, Anna), Praha: Společnost Otakara Ostrčila, 1939.

Wernisch, Ivan: *Zapadlo slunce za dnem, který nebyl*, Petrov: Brno 2000.

Wirth, Zdeněk: *Třicet let orchestrálního sdružení v Praze*, Praha: Orchestrální sdružení, 1935.

Zachařová, Stanislava: *Zdeněk Nejedlý – Otakar Ostrčil. Korespondence*, Praha: Academia 1982.

Zeyer, Julius: *Legenda z Erinu*, Praha: F. Šimáček, 1886.

Zich, Otakar: „Knihy a hudebniny. Tištěné skladby Otakara Ostrčila“, *Smetana* 1, 1911, s. 9–10.

Zich, Otakar: „O. Ostrčil: Ballada o mrtvém ševci a mladé tanečnici“, *Smetana* 2, 1912, s. 148–149.

Zich, Otakar: „Ostrčilova Suita c moll“, *Smetana* 4, 1914, s. 183–189.

Zich, Otakar: „Kunálovy oči“, *Hudební revue* 1908, s. 465–477.

Zich, Otakar: „Otakar Ostrčil: Česká legenda vánoční“, *Smetana* 3, 1913, s. 110–111.

Ostatní literatura

Brook, Barry S.: „Thematic catalogue“, *The new Grove dictionary of music and musicians* (ed. Sadie, Stanley), London, New York: Macmillan, 2007.

Burghauser, Jarmil: *Antonín Dvořák. Tematický katalog. Bibliografie*, druhé revidované vydání Praha: Editio Bärenreiter, 1996.

Gabrielová, Jarmila: „Ediční zásady Nového souborného vydání děl Antonína Dvořáka“, *Hudební věda* 40, 2003, č. 2–3, s. 247–263.

Fukač, Jiří: „Katalog“, *Slovník české hudební kultury* (ed. Fukač, Jiří), Praha: Editio Supraphon, 1997.

Hudec, Vladimír: *Zdeněk Fibich. Tematický katalog*, Praha: Editio Bärenreiter, 2001.

Köchel, Ludwig: *Chronologisch-thematisches Verzeichnis sämtlicher Tonwerke W. A. Mozarts*, Leipzig 1862.

Kritika hudebního textu. Metody a problémy hudební filologie (ed. Vela, Maria C. / české vydání: Jakubcová, Alena / Kroupa, Jiří K. / Romagnoli, Angela), Praha: Koniasch Latin Press, 2001.

McCorkle, Margit L.: *Johannes Brahms. Thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis*, München: Henle, 1984.

- McCorkle, Margit L.: *Robert Schumann. Thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis*, München: Henle, 2003.
- Nouza, Zdeněk: „Autorské poznámky k Tematickému katalogu skladeb Josefa Suka“, *Hudební věda* 39, 2002, č. 2–3, s. 285–293.
- Nouza, Zdeněk / Nový, Miroslav: *Josef Suk. Tematický katalog skladeb*, Praha: Editio Bärenreiter, 2005
- Poledňák, Ivan / Fukač, Jiří: *Úvod do studia hudební vědy*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995.
- Simeone, Nigel / Tyrrell, John / Němcová, Alena / Straková, Theodora: *A Catalogue of the Music and Writings of Leoš Janáček*, Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Schaefer, H.: Thematische Verzeichnisse, thematische Kataloge“, *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Kassel: Bärenreiter, Stuttgart: Metzler, 2004.
- Schmieder, Wolfgang: *Thematisch-systematisches Verzeichnis der musikalischen Werke von J. S. Bach*, Leipzig, 1950.
- Spurný, Lubomír / Vysloužil, Jiří: *A Catalogue of the Music and Writings of Alois Hába*, Praha: Koniasch Latin Press, 2010.
- Spurný, Lubomír: „Katalog díla Aloise Háby“, *Acta musicologica* 4, 2007, č. 3, s. 1–4.
- Velická, Eva / Bergmannová, Sandra / Berná, Lucie: *Rukověť hudebního editora*, Praha: Institut Bohuslava Martinů, Editio Bärenreiter, 2008.

Shrnutí

Předmětem disertace je skladatelské dílo Otakara Ostrčila (1879–1935). Jejím cílem je zpracování přehledu aktuální pramenné situace k dílu, evidence a uspořádání pramenů k Ostrčilovým skladbám. Tyto prameny jsou v práci zároveň zasazeny do kontextu života a díla i do kontextu toho, jak byl Ostrčil prezentován za svého života i po smrti. První část práce tvoří kapitoly, které se týkají jednak Ostrčilova života a díla, jednak otázek tvorby tematického katalogu, druhou částí je samotný tematický katalog skladatelových děl.

V úvodu této práce je shrnut dosavadní stav bádání o Ostrčilovi, následuje chronologický přehled Ostrčilova života a díla jako kontext nezbytný pro ostatní kapitoly. Třetí kapitola se věnuje proměnám recepce Ostrčilova díla, jejím souvislostem s dobovými ideologickými a politickými proudy, roli Zdeňka Nejedlého při vytváření skladatelova veřejného obrazu. Kapitola čtvrtá je věnována pramenům k Ostrčilovým kompozicím a je rozdělena podle jednotlivých druhů notových i nenotových pramenů. V této kapitole je popsána pramenná situace v jednotlivých kategoriích a je zde upozorněno na specifické problémy s jejich hodnocením a zpracováním. Pátá kapitola je zaměřena na strukturu katalogu, vysvětluje uspořádání jeho jednotlivých hesel i jejich výstavbu.

Ústřední částí práce je katalog Ostrčilových skladeb, jehož cílem je shromáždit v koncentrované podobě veškeré dostupné informace vztahující se k dílu, tedy informace o pramenech i o historii díla, včetně všech jeho provedení, zmínek v literatuře či korespondenci. Vznik katalogu předpokládal soustavné vyhledávání, evidování, popisování, srovnávání a vyhodnocování notových i nenotových pramenů k Ostrčilovu dílu. Tento katalog má být použitelný jak z hlediska případného vydavatele, tak badatele zpracovávajícího Ostrčilovo dílo nebo některou část. Katalog obsahuje vedle základních údajů o názvu, dataci a obsazení skladby i informace o okolnostech vzniku, souvislostech a osudech díla a případné nesrovnalosti ve zjištěných faktech. Jeho jádrem je podrobná evidence a popis autografů, opisů i vydání a snaha o nalezení souvislosti mezi nimi. K tomu přistupuje maximum položek primární i sekundární literatury, diskografie a korespondence, informace o provedeních je spojena s poznámkami o recepci. Byla zvolena forma katalogu tematického, tedy obsahujícího notové incipity skladeb.

Takto zpracovaný materiál je základem, na němž pak bude možné rozvíjet další badatelskou práci zaměřenou na jednotlivé aspekty Ostrčilova skladatelského odkazu a především základem pro monografii této osobnosti.

Summary

The subject of this dissertation is the compositional work of Otakar Ostrčil (1879–1935). Its goal is the creation of a comprehensive and up-to-date survey of the sources to Ostrčil's compositions. These sources are also put in the context of the composer's life and work and in the context of his presentation during his lifetime as well as after his death. The first part of the dissertation comprises chapters dealing with the biography of Otakar Ostrčil and also with the issues of preparing a thematic catalogue. The second part presents the thematic catalogue of Ostrčil's compositions.

The introduction gives a summary of the previous research on Ostrčil, followed by his biography which provides necessary context for other chapters. The third chapter deals with the metamorphoses of reception of Ostrčil's work, their relation with ideological and political developments and with the role of Zdeněk Nejedlý in forming a composer's public image. The fourth chapter is focused on the sources to the compositions of Otakar Ostrčil and is structured according to particular types of the notated and other sources. This chapter describes the current state of the particular categories of the sources and addresses specific problems concerning the assessment and analysis. The fifth chapter focuses on the form of the catalogue, explains arrangement of the entries and their structure.

The catalogue of the works of Otakar Ostrčil is the central part of the dissertation. Its goal is to present all available information related to the work in a concentrated form. This includes the information on the sources and the history of the composition, performances, and references in literary sources or in correspondence. The detailed description of the autographs, copies and printed editions and their relations is in the core of each entry. In addition to it, there are all available items of primary and secondary literature, discography and correspondence; information on performances is supplemented with notes on the reception of the work. For the preparation of the catalogue it was necessary to thoroughly research, classify, compare and analyze all notated and other sources. The catalogue is thematic, i.e. it contains notated incipit for each composition.

This catalogue will be useful for an eventual publisher but also for a researcher studying any part of Ostrčil's work. It will serve as a basis which enables further research devoted to particular aspects of Otakar Ostrčil's compositional output and most of all for his monograph.

Zusammenfassung

Thema der Dissertation ist die kompositorische Arbeit von Otakar Ostrčil (1879–1935). Ihr Ziel ist die Schaffung eines umfassenden und aktuellen Überblicks der Quellen zu den Kompositionen von Ostrčil. Diese Quellen werden auch im Kontext der Biographie des Komponisten sowie im Rahmen seiner Rezeption bereits zu Lebzeiten als auch nach seinem Tod präsentiert. Der erste Teil der Dissertation umfasst Kapitel, die sich mit Leben und Werk als auch mit Fragen der Vorbereitung eines thematischen Katalogs beschäftigen. Der zweite Teil enthält den thematischen Katalog von Ostrčils Kompositionen.

Die Einführung gibt einen Überblick über die bisherige Forschung zu Ostrčil, dann folgt eine biographische Darstellung, die als notwendige Hintergrundinformation für die anderen Kapitel dient. Das dritte Kapitel beschäftigt sich mit der unterschiedlichen Rezeption seines Werkes, mit seinem Verhältnis zu ideologischen und politischen Entwicklungen und der Rolle von Zdeněk Nejedlý bei der Schaffung eines öffentlichen Bildes des Komponisten. Das vierte Kapitel konzentriert sich auf die Quellen zu den Kompositionen von Otakar Ostrčil, diese sind in notierte und andere Quellen unterteilt. Dieses Kapitel beschreibt den aktuellen Zustand der jeweiligen Kategorien der Quellen und beschreibt spezifische Probleme in Bezug auf ihre Bewertung und Analyse. Das fünfte Kapitel konzentriert sich auf die Form des Katalogs, erklärt Anordnung der Einträge und deren Struktur.

Der Katalog der Werke von Otakar Ostrčil ist der zentrale Teil der Dissertation. Sein Ziel ist es, alle verfügbaren Informationen zu jeder Komposition in konzentrierter Form zu präsentieren. Dies umfasst Informationen über die Quellen und die Geschichte der Komposition. Die detaillierte Beschreibung der Autographen, Abschriften und Druckausgaben sowie deren Beziehungen liegt im Zentrum jedes Eintrag. Dazu gibt es alle verfügbaren Elemente von Primär- und Sekundärliteratur, Diskografie und Briefverkehr, Informationen über Aufführungen sind mit Anmerkungen über die Rezeption des Werkes ergänzt. Für die Herstellung des Katalogs war eine systematische Suche, Registrierung, Beschreibung, der Vergleich und die Bewertung der musikalischen und anderen Quellen notwendig. Der Katalog ist thematisch, das heißt er enthält ein notiertes Incipit für jede Komposition.

Dieser Katalog ist nicht nur für potentielle Verleger nützlich, sondern auch für Wissenschaftler, denen nun verschiedene Aspekte der Arbeit Ostrčils zugänglich gemacht werden. Die Dissertation schafft eine Grundlage für weitere Forschungen und vor allem für eine Monografie zu Otakar Ostrčil.

Anotace

Jméno autora:	Mgr. Markéta Kratochvílová
Školící pracoviště:	Katedra muzikologie Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Název dizertační práce:	Skladatelské dílo Otakara Ostrčila Tematický katalog, kritika pramenů, recepce
Školitel:	Doc. PhDr. Lenka Křupková, PhD.
Počet stran:	197
Počet stran příloh:	3
Počet titulů použité literatury:	125

Klíčová slova:

Otakar Ostrčil, skladatelské dílo, tematický katalog, recepce, kritika pramenů, edice, diskografie, bibliografie

Charakteristika práce:

Předkládaná práce je věnována skladatelskému dílu Otakara Ostrčila (1879–1935). Ústřední částí práce je tematický katalog Ostrčilových skladeb. Jednotlivé kapitoly práce přináší podrobný rozbor stavu všech druhů pramenů vztahujících se k Ostrčilově skladatelské činnosti, popis metodiky tvorby katalogu, životopisnou studii a vývoj recepce Ostrčilova díla.

Annotation

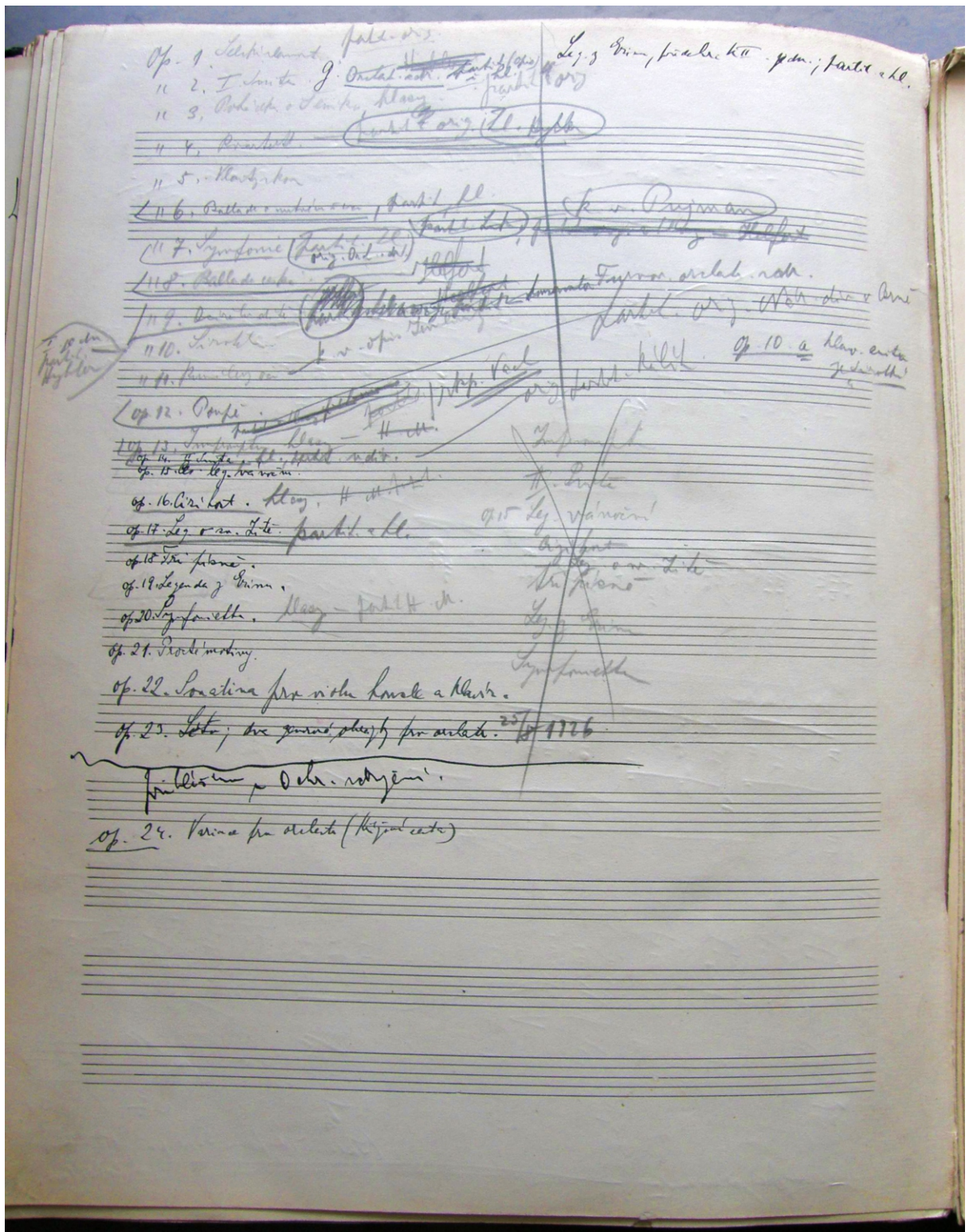
Name of the author:	Mgr. Markéta Kratochvílová
Supervising research establishment:	Department of Musicology Faculty of Arts Palacký University in Olomouc
The title of the thesis:	The Work of Otakar Ostrčil Thematic catalogue, source criticism, reception
Supervisor:	Doc. PhDr. Lenka Křupková, PhD.
Number of pages:	197
Number of supplements	3
Number of the titles of the literature used:	125

Key words:

Otakar Ostrčil, compositions, thematic catalogue, reception, source criticism, edition, discography, bibliography.

Characteristic of the thesis:

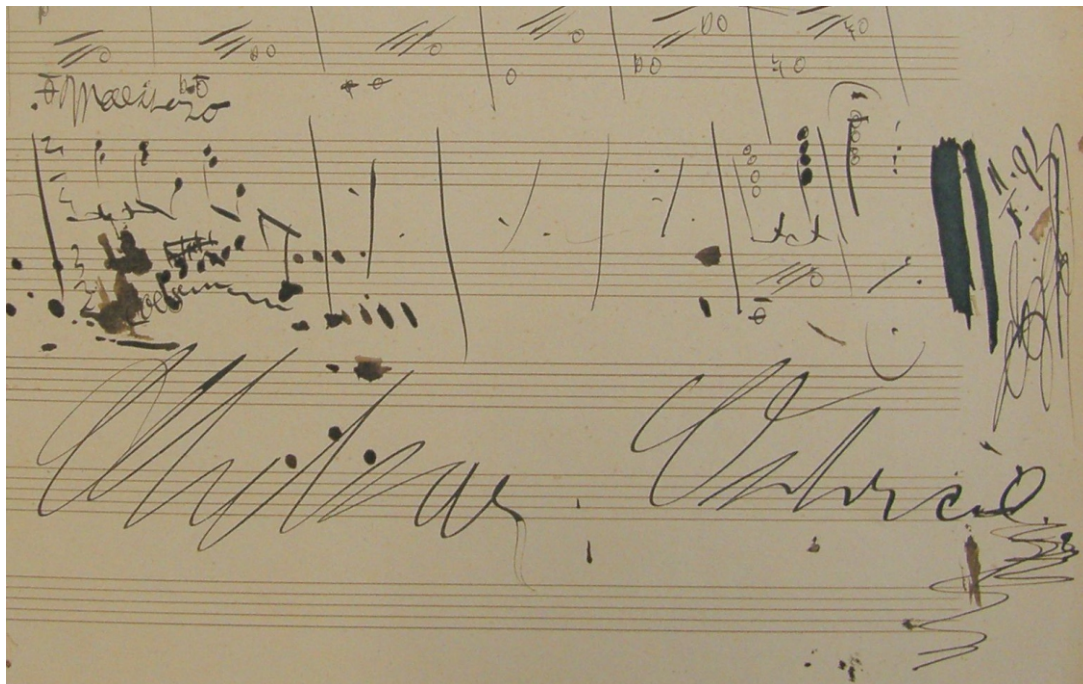
The dissertation is focused on compositions by Otakar Ostrčil (1879–1935). The central part of the thesis is the thematic catalogue of Ostrčil's works. Other chapters analyze all kinds of sources related to Ostrčil's compositional output, describe the process of making of the catalogue, summarize the composer's biography and discusses the reception of his work.

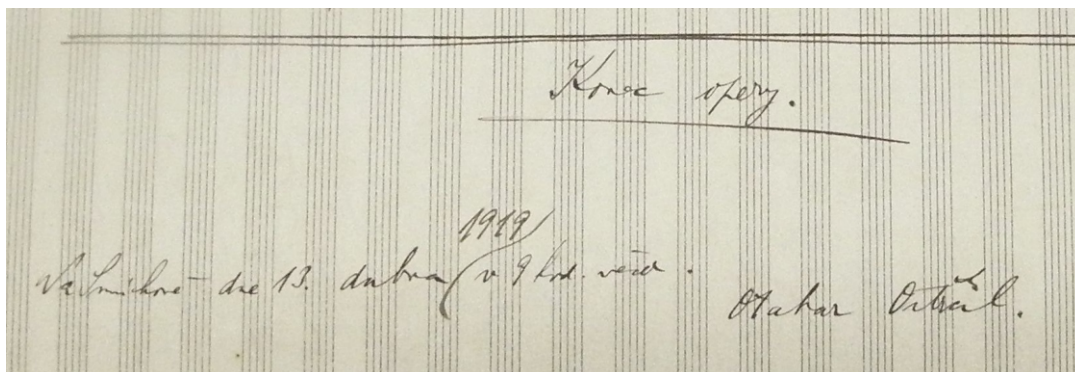
Ostrčilův autografní seznam skladeb ve Skicáři II.

Uložení: Národní muzeum – České muzeum hudby, archiv Společnosti Otakara Ostrčila.

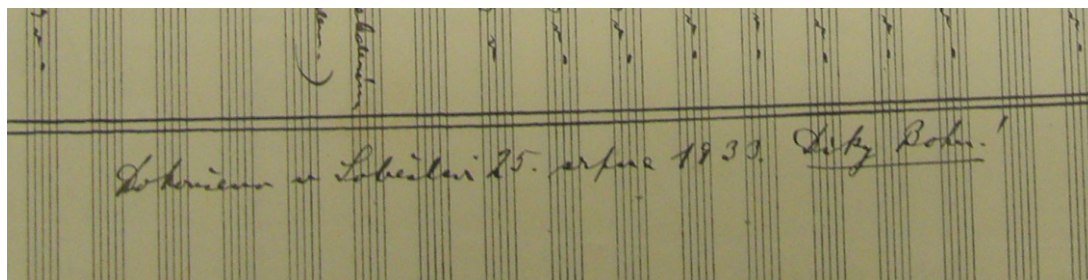
Příloha č. 2

Podpis asi třináctiletého Ostrčila na konci melodramu *Kamenný mnich* (1892 nebo 1893).
Uložení autografu: Národní muzeum – České muzeum hudby, sign. Tr B 382.

Poslední strana autografu opery *Legenda z Erinu* (1919).
Uložení autografu: Národní muzeum – České muzeum hudby, sign. Tr B 513.

Poslední strana autografu opery *Honzovo království* (1933).
Uložení autografu: Národní muzeum – České muzeum hudby, přírůstkové č. 116/75.

OTAKAR OSTRČIL

Balada o mrtvém ševci
a mladé tanečnici

Melodram (2 ms)

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ KRÁSNÉ LITERATURY, HUDBY A UMĚNÍ